

CYRILL.

Časopis pro katolickou hudbu posvátnou

v Čechách, na Moravě a ve Slezsku,

zároveň

Orgán Obecné Jednoty Cyrillské.

Majitel, vydavatel a redaktor:

FERDINAND J. LEHNER.

XXVII. ROČNÍK.

GTU Library
2400 Ridge Road
Berkeley, CA 94709
(510) 649-2500

V PRAZE 1900.

KNIHTISKÁRNA „POLITIKY“. — NÁKLÁDEM VYDAVATELOVÝM.

Digitized by the Internet Archive
in 2023 with funding from
Kahle/Austin Foundation

CYRILL

ČASOPIS

pro katolickou hudbu posvátnou

v Čechách, na Moravě a ve Slezsku,

zároveň

ORGAN OBECNÉ JEDNOTY CYRILLSKÉ.

Majitel, vydavatel a redaktor:

1900. Ročník XXVII.

F. J. LEHNER.

Číslo 1. a 2.

Kterak povolání činitelů o to přičiňovati se mají, aby církevní hudba byla zvelebena.

Přednesl o IX. exerciciích Cyrillských v Praze Dr. Josef Mrštík, předseda diecéšní Jednoty Cyrillské
v Hradci Králové.

Od roku 1873, kdy při 900letém jubileu založení biskupství pražského první pokus byl učiněn založiti pro země českoslovanské zvláštní jednotu pro obrod a zvelebení církevní hudby, vykonáno již v směru tom velmi mnoho zdárné práce.

Tehdáž bylo zřízení spolku toho c. k. ministerstvem vnitra z politických důvodů zakázáno, poněvadž, jak ve výměru úředním naznačeno bylo, obmyslený spolek dle zařízení svého jevil se býti státu nebezpečným. Než tento neutěšený začátek nezlomil odvalu pro posvátnou hudbu nadšeného F. J. Lehnera. Hned počátkem r. 1874 začal vydávati časopis »Cecillii« a později »Cyrilla«, kterýmiž snažil se zásady přesné hudby chrámové v širší známost uváděti a nadšení pro posvátný zpěv buditi. Ku slovu přistoupily i skutky. Při Křesťanské akademii zřízen odbor hudební, kterýž při rozličných příležitostech pořádal vzorné produkce a přátelé směru reformního vynasnažovali se, by v jich chrámech hudba důstojná byla provozována.

Konečně nastalo jiné smýšlení u vlády a Obecná Jednota Cyrillská ku veliké radosti svého zakladatele i všech přátel hudby posvátné došla církevního i státního schválení r. 1880.

Od té doby rozvětvila se Obecná Jednota Cyrillská po všech diecésích českoslovanských v Jednoty farní, v Královéhradecké diecési zřízena i Jednota diecéšní, v Praze založena zvláštní pěvecká škola Cyrillská za podpory Křesťanské akademie, časopis »Cyrill« stále záslužně působí, Obecná Jednota pořádala dosud sedmery Cyrillské exercicie v Praze a jedny v Brně, diecéšní Jednota Hradecká uspořádala Cyrillské exercicie v Hořicích, v Hradci Králové a v Kutné Hoře s výsledkem zdárným.

Kdo celou tu dobu od r. 1873 do dnešního dne s sebou prožil, a vše, co vykonáno, též sledoval, s povděkem shledává, že tolikrát práce nebyla marná, ale že přinesla užitek hojný. Obnova hudby posvátné neobmezuje se snad jen na sídla jednotlivých Cyrillských Jednot, shledáváme zajisté celou řadu míst, kde sice pro rozličné místní poměry dosud vlastní Cyrillská Jednota založena není, avšak hudba církevní v opravném směru se tam pěstuje a nebude tak snadno vzdělanějšího člověka, který by o ruchu Cyrillském aspoň něco málo nevěděl.

Než to vše nestačí, pole činnosti Cyrillské jest ještě nedozírně veliké. Žeň sice hojná, ale dělníků dosud přece jen

málo. Jest zajisté ještě mnoho míst, kde buď jen pramálo anebo docela nic o reformě hudby pracováno nebylo. Třeba také jest, aby tam, kde v Cyrillském směru se již pracuje, nezůstávalo se státi, ale s chutí v práci se pokračovalo.

Má-li dojít k pronikavému obrodu církevní hudby, jest nezbytně třeba, by nejen tu a tam jednotliví horliví nadšenci pracovali, ale aby všickni k tomu povolání činitelé o zvelebení církevní hudby se přičinili. A kterak povolání k tomu činitelé o to přičinovat se mají, aby církevní hudba byla zvelebena, to obral jsem sobě za předmět rozpravy.

Kéž slova má nezůstanou hlasem volajícího na poušti a přispějí k uskutečnění ideálu Cyrillské Jednoty: k obrodu a zvelebení hudby posvátné!

Otázka, kterou jsem si za předmět naší rozpravy obral, jest příliš široká, než aby v krátké době, této přednášce vykázané, do podrobná a úplně vyčerpána býti mohla. Musil jsem proto přednášku svou značně zkrátiti a omeziti se celkem pouze na výčet toho nejhlavnějšího. Mimo to jest to otázka, která vyžaduje přemýšlení ne pouze jednotlivce, ale společného uvažování a rokování zkušených znalců. Proto prosím, by přednáška považována byla pouze jako podnět a podklad pro další uvažování, a Bůh dej, i pro pomenáhlé, avšak vytrvalé provádění návrhů, které pro zvelebení hudby církevní po zralém uvážení za vhodné uznány budou.

Poněvadž při vši opatrnosti přece by se mohlo státi, že by se tu a tam naraziti mohlo, prohlašuji předem, že jedná se mi jediné a pouze o zvelebení církevního zpěvu a že nikterak není úmyslem mým někoho zarmoutiti. Pokud pak třeba dotknouti se vyšších instancí a zasloužilých o církevní hudbu korporací, činím návrhy své ve vši povinné úctě a s vděčným uznáním všeho, co těmito pro zvelebení církevní hudby již učiněno bylo.

Nuže přistupme již k úkolu zvolenému. Otázka zní: Kterak k tomu povolání činitelé o to přičinovat se mají, aby církevní hudba byla zvelebena.

Dříve než na otázku tuto odpovíme, nutno jest nejprv vytknouti, kdo těmi povolanými činiteli jsou, kteří o zvelebení církevní hudby pečovatí mají.

1. Jest to v první řadě církev, již zajisté přirozeně náleží, by o církevní hudbu se starala a o její zvelebení pečovala.

2. V druhé řadě jest to stát, kterýž k tomu povolán jest, by pečoval o zvelebení umění vůbec a tedy také vlivem svým k zvelebení církevní hudby přispíval, a to tím více, poněvadž moderní stát má v rukách svých školu, z níž ředitelé kůru z větší části bývají bráni a též i materiál pěvecký.

3. Dále jsou to soukromé korporace, které pěstování církevní hudby za úkol hlavní neb vedlejší sobě obraly. K těmto u nás náleží: Obecná Jednota Cyrillská s podřízenými jí Jednotami diecésními a farními, pražská konservatoř hudby, jejímž pododdělením jest škola varhannická, kteráž vychovává ředitele kůru, a konečně též pěvecké spolky světenské, které v stanovách svých i pěstování zpěvu posvátného mají.

4. Pokud pak se jednotlivých osad farních týče, tedy pečovatí mají o církevní hudbu duchovní správcové se svými podřízenými kněžími, patronátní úřadové, ředitelé kůru, učitelstvo, zpěváci a hudebníci kůroví a konečně i lid obecný, ovšem každý ve svém oboru působnosti dle objektivně správných norem a nikoli dle subjektivních libůstek osobních. Tím již řečeno, že povolanými činiteli v církevní hudbě nejsou lidé, kteří obor působnosti své přestupující aneb církevní hudbě nerozumějíce o ní rozhodovati chtějí.

Jmenování tuto činitelé o opravu církevní hudby opravdově zasloužilými se učiní:

A. postarají-li se přiměřeně o vycvičení těch, kteří buď církevní hudbu provozovati aneb aspoň vliv na ni míti mají a

B. přičiní-li se o důstojné, zákonům církevním odpovídající praktické provozování církevní hudby samé.

Ad A. Má-li církevní hudba skutečně zvelebena býti, třeba jest, aby

a) duchovenstvo o pravé církevní hudbě přiměřeně poučeno bylo a aby

b) ústavy, z kterých ředitelé kůru vycházejí, tak byly zařízeny, by chovancům svým neposkytovaly pouze obecného hudebního vzdělání, ale i všeho,

co řádný ředitel kůru má znáti, na př. znalost latiny, zákonů církevních o hudbě, liturgických předpisů.

c) Jest dále třeba, aby o dorost pěvecký postaráno bylo.

ad a) Pokud kandidátů stavu duchovního se týče, žádoucí jest, by všickni s liturgickými zákony a se zásadami pravé církevní hudby náležitě se seznámili, aby, kde by toho třeba bylo, jiné řádně poučiti dovedli a též prakticky tolik ve zpěvu církevním, zvláště v chorálu se vycvičili, aby zpěvy kněžské bezvadně zpívatí dovedli a též aspoň některé zpěvy, jež obsahuje Ordinarium missae, jakož i nejobyčejnější dobré lidové písně a sice na základě not. Kdyby aspoň všechny neděle a svátky v semináři chorál v kostele zpíván byl, za dobu 4 let musil by přejíti v krev tak, že i nezpěvák by si z něho dosti zapamatoval a jej dobře přednáseti dovedl. Při systematickém stálém cvičení lze aspoň tolik dokázati. U těch pak, kteří již z obecných a středních škol znalost zpěvu do semináře s sebou si přinesli, nechtě hledí se docílit, by dovedli zpívatí zpěvy z Graduálu římského, jakož i homophonní a poněkud aspoň i polyphonní dobré skladby církevní. Samy sebou musí zpěvu vykázano býti tolik času a takový odborně vzdělaný učitel zpěvu, aby něco řádného mohl dokázati a lásku k věci chovancům vštípit. Aby pak více opravdovosti se docílilo, nutno, by zpěv byl obligátní a též aby byla ze zpěvu zkouška pololetní neb aspoň celoroční. Neškodilo by pak též při pastorálních konferencích církevní zpěv trochu opakovati a cvičiti. Aspoň jeden kněz, znalec zpěvu, ve vikariátě každém přece se najde, který by cvičení tato řídil.

ad b) Naši ředitelé kůru vychovávají se:

α) na paedagogiích a

β) ve varhanické škole.

ad α) Jisto jest, že ústav učitel-ský při tolika jiných předmětech tolik hudebního vzdělání poskytnouti nemůže jako škola varhanická. Než osnova učebná a vyučování zpěvu a hudby na paedagogiích zavedená podává toho přece tolik, že při dobrém využitkování času může učitel hudby, který jest znalcem reformní hudby církevní i zákonů církevních a lásku k pravé církevní hudbě má, mnoho vzácných pokynů kandidátům pro život poskytnouti. Takovýto

učitel bude zajisté o to pečovati, by při školních službách Božích prováděl nejrozličnější druhy zpěvu církevního zcela dle předpisů bez veškerého komolení textu, přičiní se o to, by zvláště chorál pěkně byl zpíván a zejména během 4 let celé Ordinarium missae bylo nacvičeno a povzbudí kandidáty svým slovem i příkladem, by dle intence učebné osnovy spoluúčinkovali i při veřejných službách Božích v chrámech místních a tak prakticky zdokonaliti se mohli. Hůře již jest, když učitel zpěvu přítelem přesné církevní hudby není a církevních zákonů o hudbě církevní nezná. Tu může, aniž by osnovu křiklavě porušil, pěstovati směr necírkevní, poněvadž o chorálu a o nutnosti znáti a zachovávatí církevní zákony o hudbě posvátné v osnově není praničeho, může jako vzdělaný světský hudebník pěstovati sice hudbu náboženskou třeba dosti umělecky, aniž by to však byla hudba opravdu církevní. Proto bylo by snad prospěšno, aby naše Obecná Jednota Cyrillská podala k nejdůstojnějším biskupským ordinariátům pamětní spis, v němž by o to žádala, aby nejdůstojnější ordinariáty společně obrátily se k vysokému c. k. ministerstvu záležitostí duchovních a vyučování, by osnova učebná pro paedagogia byla tak upravena a doplněna, aby na každém učitel-ském ústavu kandidáti učitelství s přesnou církevní hudbou obeznámiti se mohli.

ad β) O varhanické škole nemohu tuto blíže promluvit, poněvadž učebná osnova její mi přístupna nebyla. Že se na pražské konservatoři, k níž varhanická škola jako odbor náleží, důkladně vyučuje, jest co nejchvalněji známo. Vyslovuji tuto pouze přání, by z varhanické školy pražské povždy vycházeli ředitelé kůru pro přesnou církevní hudbu tak nadšení a k zastávání svého úřadu tak způsobilí, jako jsou absolventi školy pro církevní hudbu v Rezně.

ad c) Má-li církevní hudba se zvelebiti, jest třeba, aby bylo postaráno i o pěvecký dorost. Přesná církevní hudba vyžaduje dobrých zpěváků, jež třeba dříve náležitě vycvičiti. K tomu jsou školy. Základní vědomosti zpěvní podává již

α) škola obecná. Již zde lze pro církevní hudbu mnoho učiniti a sice mimo cvičení ve zpěvu vůbec nacvičením důstojných písní kostelních a lehčích skladeb jednohlasých neb dvouhlasých, hlavně pak chorálu, který, pokud

ze zkušenosti vím, děti brzy si oblíbí a jej slušně zpívají se naučí; podjímají se horliví učitelé velice záslužné práce, když hned již v srdce dětská základy pravé církevní hudby vštěpují.

β) Než jestli z někoho má býti zpěvák, který by vyšším požadavkům vyhověti mohl, jest nutně třeba (pakli nelze jednotlivci užiti soukromého vyučování) odborných škol buď spolkových neb soukromých. Následování

hodným vzorem školy spolkové jest u nás pěvecká škola Cyrillská při Akademii křesťanské zřízená, i jest důležitou povinností každé Cyrillské Jednoty, by o zřízení podobné školy pečovala, kde pak Cyrillské Jednoty není, jest to úkolem ředitele kůru, by o dorost pěvecký sám se staral. Jest to sice práce celkem nevděčná a na nejvš namáhavá, ale spolu nezbytná. (Pokračování.)

Kouzla královice čaroděje

čili: Výlet do předešlých století ku pramenům hudby církevní.

Předneseno o valné hromadě Cyrillské Jednoty v Želivě 19. února 1899.

Vlídný králevic, o němž jsem v předešlé přednášce vypravoval,¹⁾ nespokojil se tím, že ukázal mi s vrcholku hory svou rozsáhlou říši, ve které zpěv přirozený i umělý tisícero rozmanitostí, dle povahy rozličných národů a zemí a dle různého stupně vzdělanosti a hudebního nadání od nesčíslných sborů a pěvců zazníval, nespokojil se tím, pravím, pochlubiti se nepočetnými zástupy svých ctitelů a přerozmanitým uměním jejich, ale byl ochoten, sotva že jsem jej za to požádal, vysvětliti a jaksi znázorniti mi také původ a počátek převzácného umění jejich. Nechtěl jsem býti neskromným a obtěžovati jej prosbou za výklad původu veškeré hudby a všeho onoho umění, jež sluchu našemu tak lahodí. Prál jsem si jen poznati počátek onoho hudebního či lépe řečeno zpěvného umění, které ne pouze uchu lidskému lahodí ale i ducha povznáší a vroucím zápalem nadšeného smrtelníka-umělce málo menším oněch blažených a nesmrtelných duchů činí, kteří před trůnem Božím ustavičně chvály pěj. Chtěl jsem, zkrátka řečeno, dovědět se jen původu a počátku zpěvu církevního.

Královský kouzelník, aby vyhověl touze mé, uchopil kouzelný proutek a švihl jím nad krajinou, kterou jsme hluboko pod sebou viděli. V okamžení zahalila hustá mlha celé to nesmírné údolí zemské a přes to mlhové moře přeletěly v divém chvatu šedé věky, sta a tisíce

let, a uchvátily mysl mou do pradávne minulosti. Pojednou utišily se kvapem věkův vzbourené mlžiny a z klidné hladiny mlhavého moře vynořily se obrysy krajiny, která mi čím dále tím známější připadala. Od severu k jihu protékala krajinou řeka a ztrácela se v ohromném jezeru, jehož vůkolí bylo jako mrtvé. Na východní straně řeky byla nepřehledná poušť, jejížto obzor v nedozírné dálce splýval s oblohou; na západní pak straně prostírala se pak veleúrodná krajina, plná bohatých měst a osad a sahala až ku břehům velikého moře. Na severu zvedaly se nebetyčné hory, na nichž černaly se hvozdy obrovských cedrů a cyprisů a bělaly se mramorové lomy, ve kterých hemžilo se na tisíce čilých kamenníků, otesávajících ohromné balvany v pravidelné podoby a tvary. Na jihu opět poušť a skalnaté pahorky, na nichž jen sporé viděti bylo stromy a keře. Krajina uprostřed podobala se rozkošné zahradě. V údolích zvedaly štíhlé palmy koruny z dlouhých ohebných větví do výše a tvořily půvabné háje, plné osvěžujícího stínu. Na polích, kde jen dost malý pramének zvlažoval úrodnou půdu, vlnila se a zrála bohatá úroda. Pahorky zelenaly se rozkošnými lesíky stromů olivových a citronových, pomorančů a kamelií, oleandrů a jabloní granátových a keře myrt a rozmarínů vydávaly opojnou vůni do širého vůkolí. Na stránkách táhly se nad sebou jako stupně dlouhé řady viuných kmenů, jejichžto větve prohýbaly se pod tíží přesladkých nepočetných hroznů. Výše nad nimi, kde

¹⁾ Viz »Cyrill«, ročn. 1897., str. 70. a 78. a ročn. 1898., str. 7.

nebylo žádných pramenů a jen dešťová voda shromažďovala se v cisterny, pásla se nescíslná stáda bravu a skotu, velbloudů a koní, při nichž pastýři ve stanech bydleli, s nimiž po široších pláních z místa na místo putovali. — Krajinou procházely od pouště k moři, od města k městu četné karavany a co cizí země, zejména Ofir v Arabii a Tartes ve Španělsku, užitečného a vzácného měly, drahé kovy, drahé kameny, vonné dříví a podobné vzácnosti, to zaměňovaly za plodiny té úrodné země, pšenici, datle, figy, vino, kožesiny a j. a za výrobky pilných četných obyvatel měst i vesnic.

Nebylo již pochybnosti: utěšená krajina, kterou vykouzil prut kralevicův na povrch mlhavého moře, byla ona požehnaná, zaslíbená země, která byla touhou Israelitů na poušti a pak jevivě všech těch na věky památných událostí, o nichž vypravují dějiny spásy lidstva, Starý i Nový Zákon. Vykouzil pak ji před udiveným zrakem mým právě tak, jak vypadala v nejslavnější době Starého Zákona, za časů Davida a Šalomouna krále.

Ze všech měst, kterými honosila se tehdejší Palestina, vynikalo ovšem sídlo těch králů, posvátný Jeruzalem, výstavný, pevný a polohou svou podobný, aspoň poněkud, naší zlaté Praze. Tam, kde jsou Hradčany, myslíme si horu Moriah, na které stál nádherný chrám, vystavěný od Šalomouna. Kde jest Strahov a Petřín, byla asi hora Sionská, na níž byl hrad Davidův a t. zv. hořejší město. Kde je Žižkov a Vinohrady, tam asi byla hora Olivetská a jižní výběžek její, jenž později nazván horou pohoršení. A jako údolím mezi vrchy pražskými od jihu k severu plyne stříbropěnná Vltava, tak údolím mezi Moriah a Sionem na západní a horou Olivetskou na východní straně protékal potok Cedron, jenže směrem opačným, od severu k jihu.

Nejskvostnější budova celého Jeruzalema byl chrám Šalomounův. Dovolím si aspoň několika prostými slovy nastínit nádhery jeho.¹⁾ Veliké čtverhranné prostranství, které získáno bylo urovnáním vrcholku hory Moriah a ohromnou, až po dnes zachovanou podezdívkou, dal Šalomoun obehnat vysokou zdí, ku které přiléhaly dovnitř otevřené, vysoké,

na sloupech spočívající, dvojité kolonady či chodby. Uvnitř toho prostranství vypínal se do značné výše jako nějaký hrad Boží vlastní chrám. Sestával ze dvou velikých nádvoří, jednoho nižšího a většího pro lid a druhého menšího a o 15 stupňů vyššího pro kněze a oběti zápalné; pak ze Svatyně a Velesvatyně čili Nejsvětějšího, kde byla archa úmluvy. Do obou nádvoří vcházelo se velikolepými, z kovu uměle tešanými branami. Z druhého vyššího nádvoří vedla do Svatyně převysoká jako věž strmící brána; dvěře v ní byly ze dřeva cypřišového uměle vyřezávány a zlatým plechem pobity. U této brány stály dva ohromné, více než 12 m vysoké, zlatým na prst tlustým plechem pobité a skvostnými hlavicemi okrášlené sloupy. Zdi Svatyně leskly se z venčí bílým hlazeným mramorem, vnitř pak obloženy byly ozdobnými, bohatě vyřezávanými cedrovými tabulemi, vykládanými plechem z ryzího zlata a posázenými pravými drahými kameny. Rezby a obrazy na nich představovaly slunce, měsíc, hvězdy, moře i zemi, oblohu i živly a obrazně allegoricky též jednotlivé měsíce a dni do roka.¹⁾ Stromy a květiny na obrazech a řezbách tak uměle napodobeny byly, že se zdálo, jako by ze stěny vyrůstaly.²⁾ Uprostřed této obrazové nádhery stál ve Svatyni zlatý kadidlový oltář, 10 zlatých stolů pro chleby přesné, 10 zlatých svícňů a 100 zlatých misek pro vonné věci. Ze svatyně vedly do velesvatyně přeskvostné dvěře ze dřeva olivového, ustavičně otevřené; vchod ale zastřen byl stále drahocennou vyšivanou oponou. Velesvatyně byla uvnitř od země až ke stropu obložena cedrovými prkny a potažena tlustým zlatým plechem. Nad archou úmluvy vznášely se dva ze dřeva oleastrového zhotovení a zlatem rovněž bohatě obložení cherubini v nadživotní velikosti. Mimo to bylo v komnatách, kolem svatyně a velesvatyně postavených, na tisíce rozličných nádob, misek, konvic a jiných k oběti potřebných věcí, zhotovených rovněž vesměs z ryzího zlata. Tak svědčí sám Josef Flavius, dějepisec židovský.³⁾ Cena těch věcí a celé výzdoby chrámové byla ohromná. Jen ve velesvatyni bylo třeba na pokrytí

¹⁾ Mislin: Die heiligen Orte, II., str. 442. (2. vyd.)

²⁾ Schuster-Holzammer: Handbuch zur bibl. Geschichte, I., str. 613. (5. vyd.)

³⁾ Schuster-Holzammer, I. c. str. 614., pozn. 1.

¹⁾ Dle Mlčocha »Starověda biblická«, Schuster-Holzammera a j.

stěn, stropu a podlahy 650 hřiven zlata, t. j. asi našich 46 mil. zlatých. Připočteme-li k tomu, co stálo obložení obou cherubinů, pak oněch dvou velikých sloupů a ozdoba stěn ve svatyni, co stály zlaté stoly, svícny a to veliké množství zlatých nádob, připojme-li k tomu cenu četných drahých kamenů a drahého, vzácného, vonného dříví, jež z dalekých krajín přivezeno býti muselo, snadno tomu za pravdu dáme, že bohatství chrámu Šalomounova, nehledíc ani k umělecké ceně jednotlivých předmětů, na sta milionů zl. páčiti možná.

Nedaleko chrámu jiná velikolepá stavba poutala oči mé. Byl to královský palác, jehož jedna část, 100 loket dlouhá, 50 loket široká a 30 loket vysoká, ze samých cedrů vystavěna byla, majíc tři poschodí a 45 komnat. Jiná část paláce byla soudní síň, ve které stál zlatem a slonovou kostí vykládaný trůn královský. Na šesti stupních, které vedly ke trůnu, stálo po stranách 12 zlatých lvů a za podpory pro ruce sloužili rovněž dva zlatí lvi stojící po obou stranách trůnu. Po chodbách a komnatách paláce rozvešeno bylo 500 zlatem potažených štítů, na něž vynaloženo bylo zlata za 2½ mil. zlatých dle našich peněz. V nádherných síních rozestaveno bylo veliké množství náčiní, pohárů, mísek, koflíků a jiných nádob z ryzího zlata. Z dalekých krajín přivezené poklady perel a drahokamů uloženy byly ve skvostných klenotnicích a drahého dřeva ebenového, vzácného kadidla, vonného balsamu a jiných drahocenných vzácností nahromaděny byly veliké zásoby v rozličných místnostech paláce.

Zasl jsem vida všecko tu báječnou náheru chrámu i paláce. Udiven pohlížel jsem na výstavnost a krásu i ostatních částí Jeruzalema a všech těch měst, kterými slynila přeurodná tehdejší země palestinská. Ale kterak to všecko, co z mlhavého moře vyčaroval kouzelný prut králevicův před zrakem mým, s původem a základem církevního zpěvu souvisí, pochopiti jsem nikterak nemohl. I dodal jsem sobě smělosti a tázal se tvůrce těch divů: »Kterak podivuhodný zjev starozákonní slávy vysvětluje nám původ a základ hudebního umění v Zákoně Novém?«

Přívětivý úsměv přelétl přes sličný obličej mladistvého čaroděje a hlas jeho zněl jako hudba s výšin ráje, když takto jal se mluvit: »Co tuto zříš, pouťníku

zemský, jest ti patrným důkazem, jak za oněch dob, kdy v národě vyvoleném hluboce zakořeněna byla víra v jednoho pravého Boha, z této víry a z tohoto přesvědčení vyvíjel se všecken veřejný i soukromý, náboženský i národní, umělecký i společenský život lidu Božího. Všecky pak ty různé stránky života israelského soustřeďovaly se kolem svatostánku a chrámu Jeruzalemského. Tam konaly se každodenní oběti a prosby za celý národ a jménem celého národa. Tam shromažďoval se trikrát do roka k nejpřednějším slavnostem výkvět celého národa, aby oživil v sobě víru v jednoho pravého Boha a upevnil se v naději na budoucího Messiáše. Tam vcházel jednou za rok nejvyšší kněz do velesvatyně, aby přednesl Hospodinu prosby lidu israelského a seznal vůli Boží, dle níž by řízen a spravován býti měl veškeren život vyvoleného národa. — Ale všecka bohoslužba Star. Zákona, jak Tobě známo, byla jen obrazem budoucí bohoslužby křesťanské. A účel všech obětí tehdejších byl ten: roznítiti v srdcích ctitelů pravého Boha touhu po té jediné oběti, kterou s Bohem usmířeno a pro nebe získáno býti mělo lidstvo skrze Syna Božího na kříži a která pak nekrvavým způsobem na oltáři opětována býti měla u všech národů od východu až na západ po všecky věky až do skonání světa. — Tobě, vyznavači víry Kristovy, není též neznámo, že podstatné části této nejsv. oběti předobrazeny byly bohoslužbou, konanou ve svatostánku na poušti a později ve chrámě Jeruzalemském. Již samo rozdělení chrámu onoho ve svatyni a velesvatyni naznačovalo uspořádání budoucích chrámů křesťanských. Přesné chleby, jež ve svatyni na zlatých stolech položeny byly, což byly jiného než stínem onoho přesv. chleba, který na našich oltářích se přechovává a jenž k životu věčnému sytí duše věřících. Nádherná roucha, kterými odíval se velekněz židovský, maje konati úkon posvátný, věstila úpravu budoucích velekněží křesťanských, konajících slavné služby Boží. A tak i jiné částky bohoslužby křesťanské nastíněny a jaksi názorně předpověděny byly v Zákoně Starém. — Nuže, pozoruj, ctiteli hudby posvátné: k podstatným částkám slavné bohoslužby katolické náleží také posvátný zpěv. Bez toho nedá se slavnostní bohoslužba ani mysliti. Právě tím liší se tichá mše sv., tichá mod-

litba, tichá pobožnost od pobožnosti slavné, sváteční, povznešené, že zpěvem povznášá se bohoslužba slavnostní nad obyčejnou, všední abych tak řekl náladu srdce lidského. Zpěvem pozvedá se Bohu prokazovaná čest a chvála nad pozemský způsob oslavy Hospodina a připodobňuje se oné bohoslužbě, která se od blažených duchů koná Tvůrci Všemohára ve chrámě slávy věčné. Zpěvem nabývá a dochází duše naše jakéhosi slavnosti přiměřeného vzrušení a povznešení a to nejen duše poslouchajícího ale i a to především duše prozpěvujícího, ovšem jen tenkrát, když pamětliv jest toho, kde zpívá a komu zpívá a když pohřizuje se v tajemný význam a posvátné kouzlo slavnosti, která se právě koná. Má-li tedy, milý Cyrillisto, posvátný zpěv takové důležitosti v bohoslužbě Zákona Nového, dá snadno se mysliti, že nějakým způsobem předobrazem byl i při bohoslužbě Zákona Starého, že jako svatostánek, jako chrám, jako oběti tak i zpěv starozákonní byl jakousi předzvěstí posvátných zpěvů křesťanských. Tak důležitá část bohoslužby křesťanské nemohla nenaznačena zůstatí v Zákoně Starém a měla dojistá ne pouze nástín, ale také už i jakýsi zárodek a počátek v bohoslužbě národa israelského.«

Lahodná slova královice pravdě velice se podobala a dávala mi již tušiti, kde původ a pramen církevního našeho zpěvu hledatí dlužno. Aby mě ale o pravdě slov svých ještě více přesvědčil, podal mi ihned důkaz očividný. Pokynul opět čarodějným prutem nad městem Jeruzalemem i nad celou krajinou palestinskou a oku mému naskytla se po jedinou neobyčejná podívaná. Ze všech měst a ze všech dědin, co jich obývalo dvanáctero pokolení synů israelských, vycházely tu menší tam větší oddily poutníků, směřujících vesměs k hlavnímu městu Jeruzalemu. V ozdobných košíkách nesli rozličné dary, sestávající zejména z ovoce, vína a jiných plodin zemských. Zámožnější naložili své košíky, často ze zlata neb stříbra zhotovené, na soumary skvostnými koberci a čabrakami okrášlené aneb vezli je na vozích, do nichž zapřažení byli junci, mající rohy pozlacené a hlavy ozdobené věnci.¹⁾ V hájích palmových a citronových ulamovali si zelené ratolesti a nesli je pak po celou cestu až do Jeruzalema v rukou na zna-

mení radosti a veselí. Nebo všickni ti poutníci ubírali se, jak vysvětloval mi vlídný králevic, do hlavního města k jedné z těch tří velikých výročních slavností, ku kterým každý dospělý Israelita povinen byl se dostaviti a sice ku slavnosti ze všech nejradostnější a nejhluchnější, totiž ku »slavnosti stánků«. Ta konala se pod širým nebem ve stanech z plachet a zelených, svěžích větví urobených, proto též slavnosti »pod zelenou« se nazývala. Slavila se na památku, že druhdy otcové jejich po 40 let bydleli ve stanech na poušti a také na poděkování za úrodu stromů a vinic. — Čím blíže k Jeruzálemu poutníci přicházeli, tím větší a hlučnější stávaly se nepřehledné řady jejich. V jednotlivých průvodech bylo pozorovati i hudebníky hrající na podivuhodné nástroje; některé z nich podobaly se našim harfám, jiné našim flétnám a polnicím, jiné cimbalům a bubnům, jiné vypadaly jako naše bývalé kolovrátky a dudy, jiné jako šalmaje horských pastýřů.¹⁾ — Hudba ta doprovázela dílem živější pochod poutníků, dílem jejich zpěv, který čím blíže k městu, tím stával se mohutnější a zněl z řad těch tisíců a tisíců putujících jako hukot rozvlněného moře. Zpěvem po celou cestu krátili sobě dlouhé putování a usnadňovali si obtíže s poutí spojené, zpěvem v té divukrásné přírodě, kterou kráčeli, pamatovali na Tvůrce a Dárce všeho dobra, zpěvem připravovali srdce své na slavnost, ku které se ubírali. Z jednotlivých slov, která zaléhala až k místu, kde jsem stál, seznal jsem ku svému velikému překvapení, že zpívali po cestě poutníci jeruzalemsí tytéž duchovní písně, které až posud ozývají se i v chrámech našich, v chrámech křesťanských, kterými až posud oslavuje církev sv. bohoslužbu trojjediného Boha.²⁾ Seznal jsem, že byly to ony vznešené starozákonní zpěvy, jež žalmy nazýváme, a ve kterých sv. David a jiní básníci hebrejští z vnuknutí Ducha sv. opěvovali moc a slávu, moudrost a dobrotivost jednoho pravého Boha, ale také poníže-

¹⁾ Schuster-Holzammer, I. c., I., str. 559. — Mlčoch, I. c., str. 192.

²⁾ Wolter: »Psallite sapienter«, I., Einleitung, str. IV. — Thalhoffer: »Erklärung der Psalmen«, str. 667 (2. vyd.). — Zshokke: »Historia sacra«, Tento praví: »Cantica graduum probabiliter (cf. psalm. 121, 4. Is. 30, 29) tempore festorum et peregrinationum Hierosolymam a peregrinantibus in itinere et a levitis in festo tabernaculorum stantibus in gradibus atrii externi decantabantur.«

¹⁾ Calmet in Exod., 23, 16.

nost a povýšení, utrpení a vítězoslavu, člověčenství i božství budoucího Messiáše i podivuhodné osudy pozemské říše jeho, církve sv. — Poněvadž tedy tyto starozákonní žalmy až posud podstatnou jsou částí našich zpěvů církevních, bylo mi již zřejmě jasno, že původ a počátek našeho zpěvu církevního hledati třeba již v Starém Zákoně. Jednalo se mi jen ještě o to seznati, zdali a pokud užito bylo oněch žalmů i v bohoslužbě a o slavnostech starozákonních. — »Toho lined svědkem budeš,« odvětil králevic čaroděj, jenž vyčetl otázku z očí mých — »jen pozoruj zástupy u cíle cesty jejich.«

Pohlédnuv na město a jeho vůkolí viděl jsem, že poutníci docházeli bran jeruzalemských. U těch se seřadili a bylo zřetelně slyšeti, s jakou vroucností začali pěti žalm 121., jenž počíná slovy: »Ó, jak zaradoval jsem se, když mi řečeno bylo: budeme putovati do domu Hospodínova. A hle! (již dotýkají se nohy naše půdy posvátné a) stojíme ve branách tvých, ó Jeruzaleme.«¹⁾ Takto zpívající vystupovali ve slavném průvodu vzhůru na horu Moriah. V předsíni chrámu ukončili pak příslušnými modlitbami pouť svou a počali pod širým nebem vůkol chrámu stavěti sobě stánky. Pokud místa bylo na prostranství kolem svatyně, na plochých střeších vůkolních domů, na pažitech blízkých pahorků a chlumů, všude viděti bylo z plachet a tyčí, z ratolestí a větví sestavovati tu jednoduché tam nádherné, tu bílé tam pestrobarevné, tu odznaky tam praporce ozdobené nepočetné kotce, které poskytnouti měly poutníkům přístřeší po celých 8 dní, co slavnost trvala. Byl již soumrak toho dne, co předcházel osmidenácti slavnosti a ještě všude vůkol chrámu panoval šumný ruch a pestrá směsice nesčíslných davů hemžila se kolem svatyně a stánků až do pozdní noci.

Noc přelétla přes krajinu a nastalo překrásné jitro. V září vycházejícího slunce lesklo se bělostné cimbuří chrámu nachovým a zlatým jasem a na tisíceřých stanech vlály odznaky jednotlivých pokolení. Z hory Olivetské přinášel vlahý větřík vůni oranžů a rozmarinů a mísil ji s vůní kadidla vystupujícího ve svatyni vzhůru k nebesům. Celé návrší hory chrámové i hory Sionské směrem k údolí Cedronu (asi tak veliké jako úbočí Hradčan a Petřinu směrem k Men-

šímu městu Prahy) pokryto bylo statisíci lidu israelského, čekajícího od svítání na počátek slavnostní bohoslužby. Co toho lidu bylo, posouditi můžeme z toho, že za doby Davida krále bylo v Palestině 1,570.000 dospělých, boje schopných Israelitů a ti všickni povinni byli na slavnost do Jeruzalema se dostaviti, nepočítaje ani mládež mužskou a ženy, které sice dostaviti se nemusely, ale přec v hojném počtu na výroční slavnost do Jeruzalema též přicházely. (I. Pav. 21., srv. II. král. 24.) Dejme tomu, že nepřišli všickni jednoho dne, nýbrž že měli se aspoň, jak pravdě podobno, v 8 dnech všickni muži se vystřídati, tož připadlo přec z onoho počtu na každý den přes 200.000 poutníků. A ti všickni očekávali od časného rána na svahu hory chrámové a Sionské počátek slavnosti.

Pojednou zavzněly táhlé zvuky stříbrných polnic na znamení, že ranní oběť počíná. K oltáři zápalnému přiveden byl jednorohý beránek a jeden z pohlavárů dvanáctera pokolení vložil na hlavu jeho ruce na znamení, že beránek, maje obětován býti za celý národ, zastupuje všecken lid. Na to jeden z kněží za přísluhy levitů beránka zabil a krev zachytil do měděného kotlíku. Tou natřel nejprve rohy oltáře a kropil v tu stranu, kde byla velesvatyně; ostatní krev vylita směrem k oltáři. Konečně vyňat byl tuk ze žertvy a spálen na oltáři; ostatní část beránka spálena byla za městem na místě pro popel určeném. Celý obřad doprovázen byl velebným chorálem vycvičeného sboru pěvců, kteří za průvodu hudby zpěvem žalmů oslavovali Hospodina a naznačovali zároveň hluboký význam konané oběti.

Mezi touto bohoslužbou vyšel jeden z kněží z chrámu, provázen dlouhou řadou levitů a pěvců, oděných v dlouhé řízy z bílého kmentu s okrajem pestře lemovaným a celý ten skvělý průvod sestupoval s návrší nepřetržitou řadou po obou stranách stojícího lidu ku prameni, zvanému Siloě, ležícímu na jihovýchodní straně hory chrámové (asi pod Petřínem, myslíme-li Jeruzalem Praze podobný). Tam nabral kněz do zlaté nádoby 3 logy (asi 1½ litru) vody a nesl ji pak toutéž cestou a tímtež průvodem nazpět do chrámu. K tomuto zpátečnímu průvodu připojil pak se z věřících kdo jen mohl a každý nesl v pravé ruce pět svázaných

¹⁾ Thalhofer, I. c., str. 672.

prutů: jeden z palmy, 2 z citronů a 2 z myrty. Když došel kněz s vodou k oltáři zápalnému, vylil vodu před oltářem a při tom kněží a levité a celé to ohromné množství věřících za zvuku mohutných surm a jiných nástrojů hudebních zpívali: »Hodu la Adonai« (chvalte Hospodina), »Halleluja« (zvelebujte Hospodina), »Hošiannah« (rač spasiti nás). Mezi zpěvem mávali na znamení radosti ratolestmi, jež v rukou drželi, takže šum a šelest těch větví přehlušoval chvilkami i zpěv těch tisíců a tisíců věřících, co naplňovali ohromné prostranství kolem chrámu. Dojem zpěvu a posvátné radosti toho obrovského množství lidu byl tak úchvatný, že bylo příslovím židovským: »Kdo nezažil radosti obřadu s vodou, neví ani, co radost jest.«

»Jaký jest význam velkolepého obřadu toho?« táží se králevice. »Konal se, odvétil čaroděj, na památku vyvedení vody ze skály, když Israelité na poušti žízni hynuli. Konal se ale též, jak vysvitá ze slov Isaiáše proroka, jež při obřadě se zpívala (»Čerpati budete vodu s veselím ze zdrojů Spasitelových«, Is. 12, 3.), aby na jevo dána byla radostná naděje v budoucího Spasitele, skrze Něhož očista i spása, radost i útěcha veškerým pokolením země přijíti měla. — Právě o takové slavnosti to bylo, když potom v plnosti času na svět seslaný Messiáš za svého veřejného života do chrámu přišel a volal: »Žízni-li kdo,

nechť přijde ke mně a pije. Kdo věří ve mne, tomu, jak písmo dí, poplynou z života proudy vody živé. Ale to řekl o Duchu, kteréhož měli přijmouti, kdož by uvěřili v Něho.« — »Však slavnosti, dodal králevic, které jsi byl právě svědkem, není ještě konec. Jen pohled.«

Obrátiv oči své opět na chrám viděl jsem, kterak seřaďovalo se kolem oltáře zápalů více než 400 drahými bohoslubnými rouchy oděných kněží a mnohem větší ještě počet přísluhujících levitů, pak veliký sbor hudebníků a pěvců, a když ty jednotlivé oddíly zaujaly svá místa, počala slavnostní zápalná oběť, při které obětováno bylo tímtež obřadem jako beránek při oběti ranní, třicet kusů mladého skotu a bravu. Pokud oběť trvala, kněží a levité, zpěváci a lid prozpěvovali za zvuku hudby t. zv. »veliké Alleluja«, t. j. šest žalmů (112.—117.), z nichž každý počínal jásavým »Alleluja«; při verši 25. žalmu 117., kde přichází slovo »hošiannah«, ozýval se opět šum ratolestí, kterými nad hlavami i ve vzduchu šelestili. Pak obešel celý dav kněží i věřících, držících v levé ruce hořící pochodně a v pravé ratolesti, oltář zápalný jednou do kola, při čemž opět slyšeti bylo nadšený jásot a radostný ples vycházející zároveň ze sta tisíců hrdel a doprovázený hudbou, která však ve spoustě hlasů lidských téměř se ztrácela.

(Pokračování.)

Obecná Jednota Cyrillská.

Výroční zprávy za rok 1899.

O poměru farních Jednot Cyrillských k Jednotě Obecné vyslovují se stanovy jak následuje:

§ 16. Odvětená farní Jednota Cyrillská jest členem Obecné Jednoty Cyrillské a za členství odvádí prostřednictvím Jednoty diecéšní (a pokud této nestává, bezprostředně) na uhrazení výloh správy obecné tolikrát 10 kr., kolik platících členů farní Jednota čítá (viz čl. V., § 7. bb) stanov Obecné Jednoty), začez se jí dostane přiměřený počet premii Obecnou Jednotou vydávaných.

§ 17. Předseda Obecné Jednoty Cyrillské dostává od předsedů Cyrillských

Jednot farních každého roku zprávu o činnosti jejich (viz čl. X., § 25. d) stanov Obecné Jednoty Cyrillské).

Za tou příčinou žádá podepsaný pp. předsedy veškerých farních Jednot Cyrillských ze všech diecésí v Čechách a na Moravě, aby členské příspěvky, jakož i výroční zprávy za rok 1899 laskavě zaslali

nejděle do konce února 1900.

Farní Jednoty Cyrillské v diecési Králové-Hradecké zašlou členské příspěvky i výroční zprávy vdp. Josefu Mrštíkovi, předsedovi diecéšní Jednoty Králové-Hradecké, jemuž zároveň

oznámi prémie zvolené za příspěvky odvedené dle seznamu uveřejněného v tomto čísle »Cyrilla«.

Farní Jednoty Cyrillské v ostatních diecésích v Čechách a na Moravě zašlou členské příspěvky jednateli Obecné Jednoty Cyrillské, panu Janu Zelinkovi, řediteli kůru v Praze (v Jámě č. 10—II.), jemuž se oznamují nejdéle do konce dubna t. r. zvolené prémie v obnosu dvou třetin příspěvku zapraveného, které jmenovaný jednatel Jednotám Cyrillským zašle do konce měsíce května. Za tou příčinou

neoznamují se zvolené prémie podepsanému předsedovi, nýbrž pouze a jediné jednateli. Zprávy výroční budtež však zaslány podepsanému předsedovi na Král Vinohradech, a to jedna statistická na zvláštním listu, druhá pak jednatelská, vyličující obsírný obraz o činnosti Cyrillské průběhem roku tohoto.

I. Tabulka statistická.

Za příčinou dat statistických k dalším účelům potřebných budiž na zvláštním listu vyplněna tabulka, jak následuje:

Sídlo Jednoty	Rok založení	Předseda	Ředitel	Jednatel	Počet členů					Škola Cyrillská	Příspěvky odve- dené
					čin- ných	podpo- rujících	Úhrnem členů				
					sboru litur- gického	sboru lite- rátského	zakládajících	přispívajících	Úhrnem členů		
										zl.	kr.

II. Zpráva jednatelská.

Ve výroční zprávě jednatelské budiž vyličená činnost spolková stanovami vymezená tou měrou, aby poskytla věrný obraz práce vykonané v roce minulém, a to zejména:

1. Seznam skladeb liturgických, které v roce minulém při posvátné bohoslužbě poprvé jakožto nově nacvičené v kostele se přednášely, napotom úplný seznam skladeb podrobně uvedených, které již dříve nacvičeny jsou, nyní pak se opakovaly. Chorový repertoire nejlépe ukáže, jakým duchem i směrem bral se pěvecký sbor liturgický. Při tom nebudiž opomenuto uvést, jakou měrou chorál gregoriánský pěstován byl.

2. Pěvecký sbor liturgický. Kolik členů pravidelně čítá? Jak často koná pravidelné zkoušky? Kdo cvičí? Jest postaráno o pěvecký dorost pěveckou školou Cyrillskou? Kolikrát, kdo a čemu vyučuje?

3. Píseň obecná. Budiž věrně vyličen, v jakém stavu se nachází zpěv

obecný. Které písně v roce minulém znova zavedeny jsou? Stává-li odboru literátského, který zejména pečuje o zvelebení ušlechtilé písně staročeské? Zasluzná činnost na tomto poli zasluhuje zvláštní péče Jednot Cyrillských, aby-
chom se v tomto směru vyrovnali zbožným předkům.

4. Jaké jest účastenství osady a jakým způsobem jeví se přízeň veškerenstva ku zpěvu posvátnému, s udáním dne poslední valné hromady?

5. Radosti i strasti, úspěch i nezdár, práce a výsledek roku minulého. Dělník vytrvalý odměny dojde. My pouze roz-
séváme, vláha s nebe padá.

Jednoty farní, které roku minulého zprávu výroční zaslati opominuly, račtež zameškané doplniti vypsáním dvouleté činnosti Cyrillské

Veteránům i nováčkům, Jednotám starým i novým, v nastávajícím novém roce: »Zdar Bůh!«

F. J. Lehner,

předseda Obecné Jednoty Cyrillské,

Úplný seznam doporučení zasluhujících skladeb co premií Cyrillských na rok 1899.

A. Knihy liturgické.

Graduale Romanum. Obsah: Introity, Gradualia, Offertoria a Communiones pro celý rok církevní; Ordinarium Missae a j. Stereotypní vydání. 8°. Str. 698. Za 1 zl. 80 kr. — Průvod varhan: Fr. Haberl a Jos. Hanisch. Dva díly. Díl I.: 3 za 60 kr. Díl II.: 3 zl. 24 kr.

Průvod varhanní ku všem Gradualům „organum comitans“ upravit Jos. Schildknecht. Vázané 4 díly 16 mk. 60 pf., neváz. 13 mk. 60 pf. Též jednotlivé díly k dostání.

Ordinarium Missae (zvláště otiskeno). Obsah: 13 chorálních mší, 4 druhy Credo. Missa pro defunctis. Asperges. Vidi aquam. Responsoria mešní. Te Deum. Veni Creator. Pange lingua. — Vydání stereotypní. 8°. Stran 66. Za 24 kr. — Průvod varhan: Fr. Witt. Za 1 zl. 44 kr.

Vesperale Romanum. Obsah: Nešpory na celý rok církevní. Completorium. Antifony Mariánské. Vesperae defunctorum. 8°. Stran 765. Za 1 zl. 80 kr. — Průvod varhan: Fr. X. Haberl a Jos. Hanisch. Dva díly za 5 zl. 46 kr.

Psalterium Vespertinum. Fr. X. Haberl. Obsahuje žalmové nápěvy s podloženým a přesně rozděleným textem, jakož i pořádek nešpor pro celý rok církevní. Vázané s chorálními notami nebo s bílými notami ve viol. klíči. 48 kr. Co průvod varhan: Transpositiones harmonicae pro organo: J. Hanisch. Za 85 kr.

Directorium Chori. Obsah: Officium na celý rok církevní. Officium defunctorum. Litaniae. — 8°. Stran 650. Za 4 zl. 80 kr.

Officium majoris hebdomadae, seřaděno z breviáře, missálu a pontificale romanum. Vydání stereotypní. 8°. Za 96 kr.

Cantus Passionis D. N. J. Chr. (s Officium Hebdom. Sanctae) ve třech sešitech, z nichž prvá má slova chronisty, druhá slova Kristova, třetí synagogy. Lamentace. Praeconium paschale na bílou sobotu. — Folio. Za 3 zl.

Officium Nativitatis D. N. J. Chr. — 8°. Za 30 kr.

Officium Defunctorum se mší, absolucí a řádem exequií pro dospělé a dítky. 8°. Za 30 kr.

Processionale Romanum, vyňato z rituale, missale a pontificale rom. — Za 72 kr.

B. Skladby mešní.

I. Starých mistrů.

Anerio G. F.

Missa pro defunctis ad 4 voces inaequales, part. 1 mk. 20 pf., hlasy 60 pf. (Pustet v Řezně.)

Croce Giovanni.

Missa Prima sexti toni, V voc., part. 60 pf., hlasy 50 pf. Skladba pro sbory dokonalé.

Caniciari Pomp.

Missa in A moll. 4hl., redeg. Fr. Witt, partitura a hlasy 50 pf. Skladba přístupná.

Gabrieli Andr.

Missa brevis, 4 v., partit. 70 pf., hlasy 40 pf. (Pustet). Po mešních skladbách Viadanových nej-
snadnější.

Hasler J. L.

Missa secunda ad 4 voc. inaequal., redeg. Fr. Witt, Edit. II., partitura 1 mk. 40 pf., hlasy 60 pf. (Pustet.) Pro sbory dospělé.

Missa „Ecce quam bonum“ ad 5 voces, dva soprány, alt, tenor a bas, redeg. F. J. Lehner, partit. 80 kr., 5 hl. 50 kr. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.) Pro sbory dospělé.

Palestrina J. P. A.

Missa „Aeterna Christi munera“, 4 voc., part. 1 mk. 20 pf., hlasy 60 pf. Ze všech ostatních mší Palestrinových nejsnazší, má však nízké soprány.

Missa „Ascendo ad patrem“, 5 voc., part. 1 mk. 60 pf.

Missa brevis, 4 voces, edit. II., part. 90 pf., hlasy 40 pf.

Missa „Assumpta es Maria“, 6 voces, part. 75 pf.

Missa „Iste Confessor“, edit. II., 4 voc., part. 60 pf., hlasy 35 pf.

Missa „Papae Marcelli“, 6 voc., part. 2 mk. 40 pf., hlasy 1 mk. (Skladba velikolepá a dlouhá.) Skladby Palestriniho vesměs sborům dospělým lze doporučiti. (Pustet.)

Viadana Lud.

Missa „L'hora passa“, 4 voc., redegit Fr. X. Haberl. Edit. III., part. 1 mk. 50 pf., hlasy 50 pf. Při objednavce 6 úplných exemplářů po 480 pf. (Benzinger, Einsiedeln, Schweiz.) Sbírká tato jest i slabším sborům přístupná.

Missa „Sine nomine“, 4 voc., redegit Fr. X. Haberl. Edit. II., part. 1 mk. 50 pf., hlasy 40 pf.

II. Skladatelů domácích.

Cainer Josef.

Missa „in hon. Domini nostri Jesu Christi“, 4hl., pro sopran, alt, tenor a bas. Partitura 30 kr. Hlasy 40 kr. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Missa „in hon. Beatae Mariae Virginis“, 4hl., pro sopran, alt, tenor a bas s oblig. průvodem varhan. Part. 40 kr. Hlasy 40 kr. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Missa „in hon. sc. Josephi“, 4hl., pro sopran, alt, tenor a bas. Part. 30 kr. Hlasy nejsou vydány. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Missa „Hodie Christus natus est“, 4hl., pro sopran, alt, tenor a bas s oblig. průvodem varhan. Part. 60 kr. Hlasy 40 kr. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Missa „in hon. sc. Venceslai“, 4hlasá. Pro sopran, alt, tenor a bas s obligátním průvodem varhan. Part. 50 kr. Hlasy nejsou vydány. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Missa „in hon. Ss. Angelorum Custodm“, 4hlasá aneb dvouhlasá s obligátním průvodem varhan. Partitura 60 kr. Hlasy nejsou vydány. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Foerster Ant.

Op. 56. **Missa „in honorem sc. Francisci Seraphici“**, IV vocum inaequalium. Partitura a hlasy 1 zl. 60 kr., 1 hlas 15 kr. Skladba snadná. (V Lublani, vlastním nákladem.)

Foerster Jos.

Op. 31. **Missa „in hon. sc. Adalberti“**. 4hlasá s oblig. průvodem varhan. Part. 60 kr., hlasy 40 kr.

(F. J. Lehner na Král. Vinohradech.) Pro sbory dospělé.

Op. 32. **Missa de Beata**. Sopran a alt obligátní, tenor a bas ad libitum s průvodem varhan. Part. a hlasy 2 zl., hlasy zvlášť 50 kr. Skladba přístupná. (J. Hoffmanna vdova v Praze.)

Op. 33. **Missa pro defunctis Prima**. Es dur. Pro čtvero mužských hlasů. Partitura 1 zl. 60 kr., hlasy 80 kr.

Op. 34. **Missa pro defunctis Secunda**. C dur. Pro čtvero mužských hlasů. Cena jako předešlá. (Cyrillo-Methodějské knihupectví v Praze.) Prvé requiem je snazší.

Op. 35. **Missa „in hon. sc. Methodii“**. Pro 4 mužské hlasy. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.) Part. 40 kr., hlasy 40 kr. Skladba přístupná.

Op. 36. **Missa Jubilaei Solennis**. Quatuor vocum organo comitante. In memoriam expleti feliciter semisaecularis gloriosi regiminis Suae Caesareae Regiae Apostolicae Majestatis Francisci Josephi I. Part. a hlasy 3 zl. netto, hlasy po 20 kr. netto. Pro sbory dobře obsazené a dovedné. (Fr. A. Urbánek v Praze.)

Hruška Fr.

Op. 15. **Missa Velehradensis**. Partitura (co průvod varhan) 30 kr., hlasy po 10 kr. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.) Skladba snadná, kterou lze provozovati jedno-, dvou- a tříhlasně s průvodem, čtyřhlasně též bez průvodu.

Op. X. **Missa „Ecce Dominus veniet“**. 4hlasá, v Gloria misty 8 hlasů. Part. a hlasy 2 zl. 60 kr., hlasy po 30 kr. (Fr. A. Urbánek v Praze.) Pro sbory veliké a dospělé.

Missa „in hon. sc. Joannis Nepomuceni“. 3hl. Pro sopran, alt a 1 mužský hlas (baryton) s obligátním průvodem varhan. Partitura 60 kr., hlasy 30 kr. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.) Pro sbory prostřední.

Missa „in hon. Ss. Nominis Jesu“. Dvouhlasá s průvodem varhan, tenor a bas ad libitum. (Pustet v Řezně.) Partitura 1 mk. 20 pf., hlasy 40 pf. Skladba pro sbory prostřední, průvod nesnadný vyžaduje stroj moderní.

Op. 18. **Missa choralis**. (Chorál střídající se s větami 4hl.) Partitura 30 kr., 4 hl. 30 kr. (u vdovy po skladateli v Mladé Boleslavi.) Skladba snadná.

Missa choralis II. Chorál střídá se s větami vícehlasými, pro sopran, alt, tenor a bas s oblig. průvodem varhan. Partitura 30 kr. Hlasy nejsou tištěny. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Op. 17. **Missa „in hon. sc. Laurentii“**. 4hlasá s průvodem varhan. Partitura 60 kr. Hlasy nejsou tištěny. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.) Těžší poněkud než předcházející, hodí se i pro menší sbory.

Missa „in hon. sc. Caroli Borromei“. 4hlasá Partitura 50 kr., hlasy 40 kr. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.) Vyžaduje poněkud secvíčený sbor.

Křížkovský P. Pavel.

Missa pro defunctis. Pro tři mužské hlasy s průvodem varhan. Partitura 40 kr., hlasy 30 kr. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.) Skladba velmi snadná.

Kretschmann Theob.

Op. 39. **Requiem E moll** quam ad unam vocem vel ad chorum una voce cantantem organo comitante. 1 zl. 50 kr., zpěvný hlas po 25 kr. (Fr. A. Urbánek v Praze.) Skladba snadná.

Müller A.

Missa „in hon. sc. Venceslai“. 4hlasá, Parti-

tura 40 kr., čtyry hlasy 40 kr. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.) Skladba prostřední.

Nešvera Jos.

Missa „in hon. Spiritus Sancti“. Jednohlasá s průvodem varhan. Partitura 40 kr., hlasy po 10 kr. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.) Skladba velmi snadná.

Missa „in hon. sc. Procopii“. Jednohlasá s průvodem varhan. Partitura 1 zl. 20 kr., hlasy po 30 kr. (Fr. A. Urbánek v Praze.) Skladba velmi snadná.

Op. 16. **Missa „in hon. Beatissimae Mariae Virginis“**. a) Pro dva ženské nebo dva mužské hlasy. b) pro smíšený 4hlasý sbor. Partitura 30 kr., hlasy po 10 kr. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.) Skladba velmi snadná.

Missa „in hon. sc. Vincentii“. Pro 4 mužské hlasy. Partitura, z které lze zpívat, 50 kr. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Op. 36. **Missa „in hon. sc. Gustavi“**. 4hlasá s průvodem varhan. Partitura 90 kr. Hlasy nejsou tištěny. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.) Pro velké a dospělé sbory.

Průcha Adolf.

Missa „Angelica“. 4hlasá s průvodem varhan. Partitura 50 kr. Hlasy nejsou vydány. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.) Velmi snadná skladba, hodí se zejména pro hlasy dětské.

Sychra J. C.

Missa „in hon. sc. Josephi“. Jednohlasá s průvodem varhan. Partitura 30 kr., hlasy po 10 kr. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.) Skladba velmi snadná.

Missa „in memoriam millenariam sc. Methodii“. Partitura 50 kr., hlasy po 10 kr. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.) Skladba snadná, kterou lze zpívat s průvodem varhan dvouhlasně i tříhlasně mužskými i smíšenými hlasy (tenor ad lib.).

Missa „in hon. ss. Cosmae et Damiani“. 4hlasá. Partitura 30 kr., hlasy 40 kr. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.) Skladba snadná.

Missa in festis duplicibus. Chorál střídavě s větami čtyřhlasými. Partitura 40 kr. Hlasy nejsou vydány. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Missa in festis solemnibus. Cena jednotlivé partitury 40 kr. Hlasy nejsou vydány. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Missa „in hon. sc. Venceslai“. Pro a) sopran a alt; b) sopran, alt a bas; c) sopran, alt, tenor a bas s průvodem varhan nebo 2 houslí, violy, cello, kontrabasu a 2 rohů. Cena partitury a hlasů 3 zl. 50 kr., hlasů orchestrálních 1 zl. 50 kr., hlasů zpěvních po 30 kr. Skladba přístupná. (Fr. A. Urbánek v Praze.)

Missa decima. 4hlasá s průvodem varhan nebo 2 houslí, violy, basy a 2 rohů. Partitura co hlas varhan a hlasy 1 zl. 80 kr., s hlasy orchestrálními 2 zl. 50 kr. Skladba snadná. Credo poněkud těžší. (Pazdírek v Olomouci na Moravě.)

Missa XII. 4 hlasy smíšené. Partitura 40 kr. Hlasy 40 kr. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.) Skladba snadná.

Missa pro defunctis II. 3hl., pro tenor, baryton a bas. Partitura 20 kr. Hlasy nevyšly. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Missa pro defunctis III. 3hl., pro alt, tenor (bariton) a bas. Partitura 20 kr. Hlasy nevyšly. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Missa brevis duabus vocibus puerilibus obligatis vel quatuor vocibus imparibus comitante

Organo concinenda, aut 2 violinis, 1 viola, 1 violoncello, 1 contrabasso et 2 cornibus. Partitura a hlasy 3 zl., zpěvné hlasy po 15 kr., nástrojové hlasy po 10 kr. (Fr. A. Urbánek v Praze.) Skladba snadná.

Requiem pro smíšený sbor s prův. varhan nebo smyčc. kvartetta. (Památce P. Křížkovského věnované.) Partitura a hlasy 1 zl. 50 kr., hlasy instrum. 50 kr. Skladba prostředně těžká. (M. Knapp v Karlině.)

Smolík Otomar.

Missa „in hon. sc. Stephani“. 4hlasá. Partitura 40 kr., hlasy 40 kr. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.) Skladba snadná.

Skuherský F. Z.

Op. 47. **Missa „in hon. sc. Ferdinandi“.** Čtyři hlasy smíšené. Partitura 50 kr., hlasy 40 kr. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.) Velmi snadná.

Op. 47. **Missa brevis solemnis.** 4hlasá s průvodem varhan anebo částečně s úplným orchestrem. Partitura co hlasy varhan 2 zl. 50 kr., zpěvné hlasy po 25 kr., hlasy orchestrální 1 zl. (Fr. A. Urbánek v Praze.) Skladba prostředním sborům přístupná a vděčná. Sanctus, Benedictus a Agnus bez průvodu.

Missa „in hon. sc. Venceslai“. 4hlasá. Kyrie, Gloria a Credo s prův. varhan a obligátním pedálem. (Urbánek.) Prostředně těžká, pro větší sbory.

Op. 20. **Missa quatuor vocum** cum organo ad lib. Pro silnější sbory s vysokými soprany, v Sanctus se zdvojenými ženskými hlasy. Hlasy v starých klíších. 1 zl. 80 kr. (Em. Wetzler v Praze.)

Tregler Eduard.

Missa „in hon. sc. Venceslai“, principis Bohemiae. Op. 4. 4hlasá, pro soprán, alt, tenor a bas s oblig. průvodem varhan. Partitura 2 zl. 40 kr. Každý hlas 15 kr. (Fr. A. Urbánek v Praze.) Pro sbory poněkud pokročilé.

Zelinka Jan Ev.

Missa solemnis „in hon. resurrectionis Domini nostri Jesu Christi“. Op. X. 4hl., pro soprán, alt, tenor a bas s prův. varhan. Partitura 80 kr. Hlasy nejsou vydány, jsou však v partituře na 3 plánech tištěny. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Missa „in hon. Ss. Infantis Jesu“. Op. XIII. 4hl., pro soprán, alt, tenor nebo bariton I. a II. s oblig. průvodem varhan. Partitura 30 kr. Hlasy 20 kr. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Op. 12. **Missa brevis** (in stilo facili) in honorem Nativitatis Domini nostri Jesu Christi, pro Canto, Alto, Baritono (Basso), Tenore ad libitum comitante Organo obligato. Part. a hl. 2 zl. 50 kr. Hlasy: soprán, alt, bariton po 30 kr., tenor po 15 kr. Skladba snadná. (Fr. A. Urbánek v Praze.)

C. Jiné skladby liturgické.

Te Deum laudamus, auctore Jos. Foerster. 4hlasé (in falso bordone) střídavě s prův. varhan. Cena 1 zl. 20 kr. (Em. Starý v Praze.) Skladba prostředním sborům přístupná.

Te Deum laudamus, auctore J. E. Zelinka. 4hlasé v slohu snadném, střídavě s průvodem varhan. Partitura a hlasy 1 zl. 50 kr., každý hlas o sobě 20 kr. (Fr. A. Urbánek v Praze.) Skladba nejslabším sborům přístupná.

Te Deum laudamus, auctore J. Ev. Zelinka. Op. XI. 4hl., pro soprán, alt, tenor a bas s průvodem varhan. Partitura 20 kr. Hlasy nevyšly. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Te Deum laudamus, auctore J. C. Sychra. 4hlasé s větami chorálními, střídavě s průvodem varhan [viz »Zpěvy k průvodu B. T.«]. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.) Sborům silnějším.

Litaniae Lauretanae, auctore P. P. Křížkovský. 4hlasé. Partitura 20 kr., hlasy 40 kr. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Passio D. N. J. Chr. secundum Matheum et Joannem. Upravil P. Pavel Křížkovský. 4hlasné. Turba v pašijích. Partitura 30 kr. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Cantus sacri ad I. nocturnum tridui sacri. Fr. Witt. Op. 7. 4hl. Partitura 50 kr. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Regina coeli, auctore Jos. Foerster. Dvoje. Pro smíř. sbor; jedno s prův. varhan, druhé bez průvodu. Za 20 kr. (F. J. Lehner na Král. Vinohr.)

Gradualia pro I.—IV. neděli adventní. Složil Jos. Foerster. Partitura a hlasy 1 zl. 20 kr. (J. Hoffmanna vdova v Praze.)

Asperges me, Vidi aquam, 4hlasé s průvodem varhan. Složil J. Foerster. Partitura a hlasy prvního 60 kr., druhého 54 kr. (J. Hoffmanna vdova v Praze.)

Diffusa est gratia. Pro soprán a alt s průvodem varhan složil Jos. Foerster. Partitura 60 kr. (J. Hoffmanna vdova v Praze.)

Vesperae na svátky velikonoční. Fr. Hruška. Partitura 40 kr. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Zpěvy k průvodu Božího Těla. J. C. Sychra. Obsah: Pange lingua, Zpěvy u 4 oltářů a Te Deum pro 4 smíšené hlasy. Partitura 40 kr. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Litaniae Lauretanae, auctore Ludovico Holain. Pro 4 hlasy smíšené s prův. varhan. Partitura 1 zl. 50 kr., hlasy 50 kr. Skladba prostředně těžká. (Vydal Gusek v komisi Prombergera.)

Motetta. Složil Fr. Z. Skuherský. Op. 28. až 39. Gradualia et Offertoria pro Dominicis et Festis totius anni eccles. ad voces tantum cum organo (non oblig.). Seš. I.—VI. Part. a hlasy po 1 zl. 20 kr., hlasy každého seš. 40 kr. Seš. VII. II. vyd. Part. a hlasy 1 zl. 50 kr., hlasy 60 kr. Seš. VIII.—XII. Part. a hlasy po 2 zl., hlasy každého seš. 60 kr. (Fr. A. Urbánek v Praze.) Pro sbory dobré a silné.

Offertoria in Dominicis Quadragesimae ad quatuor voces inaequales. Jos. B. Foerster. Part. a hlasy 1 zl. 50 kr., hlasy (soprán, alt, tenor, bass I. a II.) po 12 kr. (Fr. A. Urbánek v Praze.) Pro sbory dobré.

Motetta. J. B. Foerster. 1. Domine, salvum fac eum. 2. Ave Maria. 3. Pange lingua. 4. Adoramus te. Pro smíšené hlasy bez průvodu. Part. a hl. 1 zl. 40 kr., hlasy po 20 kr. Ze sbírky »Hostýn«. (Fr. A. Urbánek v Praze.)

XVI motetta pro festis principalibus ad Cantum et Altum (Tenorem et Bassum ad lib.) organo concinente. Karel Stecker. Part. a hlasy 4 zl. (Fr. A. Urbánek v Praze.)

Te Deum pro smíř. sbor s prův. varhan neb dechových nástrojů. A. Petzold. Cena zl. 1²⁰. Skladba pro sbory s vysokými soprany a tenory. (Pazdírek v Olomouci.)

Te Deum pro 4 mužské hlasy, složil Ant. Foerster. Op. 63. 1 partitura 25 kr., 5 exempl. 1 zl. Skladba velmi snadná. (V Lublani, vlastním nákladem.)

Ecce sacerdos pro smíř. sbor s průvodem varhan, složil Ant. Foerster. Op. 69. Partitura 20 kr. Snadné. (V Lublani, nákladem vlastním.)

Gradualia de tempore, auctore Ant. Foerster. Op. 54. Jedno- a čtyřhlasé velmi snadné

skladby. Cena 1 zl. 50 kr. (V Lublani, nákladem vlastním.)

Téhož skladatele op. 60.: **60 Gradualia** etc. de communi sanctorum, in festis Beatae Mariae Virginis et ex proprio sanctorum, jedno- i čtyřhlasá velmi snadná Gradualia. Cena 2 zl.

Gradualia et Offertoria pro dominicis adventus pro jednohl. sbor s prův. varhan složil J. E. Zelinka. Cena 20 kr. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Dvanáct Gradualii a Offertorii pro jednohl. (dvouhl.) sbor složil J. E. Zelinka. Cena 40 kr. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Responsoria ad Missam. Harmonisoval Fr. X. Witt, vydal Jos. Foerster. Na lepence napjatá 1 zl. 60 kr. (J. Hoffmanna vdova v Praze.)

D. Zpěv obecný.

Mešní kancionál. F. J. Lehner. Obsah: První oddělení české: 17 zpěvů mešních, 2 mše zádušní, 4 písní. Druhé oddělení latinské: 4 latinské mše chorální, Requiem, Asperges, Vidi aquam, Te Deum, Responsoria mešní. Nevázaný 25 kr., vázaný 35 kr. (Knapp v Karlíně.)

Kancionál Svato-Janský. Vinc. Bradáč. Oba díly za 3 zl. 40 kr. — Průvod varhan. Josef Müller. Oba díly za 10 zl. (Stýblo v Praze.)

Litanie ke Všem Svatým, k nejsv. jménu Ježíš a Lauretanské. F. J. Lehner. Obsah: Troje litanie. Modlitba Páně. Pozdravení andělské. Pod ochranou Tvou. 4 antifony Mariánské. Zvěstuj těla. Průvod varhan 50 kr. Hlasy po 15 kr. [Sto kusů za 10 zl.] Nové vydání. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Litanie Lauretanské. Dle Křížkovského upravil F. J. Lehner. Part. co hlas varhan 20 kr. Hlasy po 5 kr. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Čtvrtá mše obecná z mešního kancionálu Lehnerova. Harmonisoval K. Bílý. Průvod varhan 20 kr. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Rorate nedělní. F. J. Lehner. Průvod varhan 60 kr. Text 10 kr.

Rorate pondělní. F. J. Lehner. Průvod varhan 60 kr. Hlas s notami 25 kr., text pro lid (bez not) po 10 kr. (F. J. Lehner na Král. Vinohr.)

Rorate úterní. F. J. Lehner. Průvod varhan 60 kr., text pro lid (bez not) po 10 kr. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Krátká mše česká ku cti sv. apoštolů Cyrilla a Methoděje. Pro čtvero mužských hlasů složil Jan Ev. Zelinka. Partitura a hlasy 1 zl. 80 kr., hlasy po 20 kr. (Fr. A. Urbánek v Praze.)

Česká mše pro lid. Fr. Z. Skuherský. Op. 46. (II. vyd.) Part. a hl. 2 zl. 60 kr., hlasy po 25 kr., text s nápěvem 10 kr., pouhý text 2 kr. (Fr. A. Urbánek v Praze.)

27 staročeských chorálů. Fr. Z. Skuherský. S prův. varhan. 1 zl. 20 kr., text s jednoduchým nápěvem 40 kr. (Fr. A. Urbánek v Praze.)

Zpěvy vánoční. P. Křížkovský. S průvodem harmonia (varhan). I. a II. Zpěvy pastýřů. Pro smíšený sbor a soli. III. Zpěv andělů. Pro ženské hlasy. Part. a hlasy 1 zl. 80 kr., mužské hlasy po 10 kr., ženské po 20 kr. (Fr. A. Urbánek v Praze.)

Narození Páně. Vánoční zpěvohra o dvou jednáních s předehrou a dohrou. Na slova Dr. M. Kováře složil J. Ev. Zelinka. Op. 14. Průvod klavírem nebo septuorem (housle I./II., viola, violoncello, kontrabas, klarinet a flétna) nebo kvintetem (housle I./II., viola, kontrabas a harmonium).

Klavírní výtah, zastupující úplnou partituru, 4 zl. Úplný text 20 kr., úplný text s nápěvy 35 kr. Hlasy instrum. v opise. (Fr. A. Urbánek v Praze.)

Bože Otče! Mešní píseň pro smíš. sbor. Na slova Dra M. Kováře složil Jos. C. Sychra. Part. a hl. 80 kr., hlasy po 10 kr. Skladba snadná, ku tiché mši sv. (Fr. A. Urbánek v Praze.)

E. Spisy. Zpěvníky. Varhany.

XXV ročníků „Cecilie“ a „Cyrilla“ s veškerými přílohami hudebními. (32 skladeb mešních, 5 requiem, nešpory velikonoční, 5 litaní, 3 Te Deum, Rorate nedělní a pondělní, Passio D. N. J. Chr., Cantus sacri ad V. Noct. tridui sacri, IV. mše obecná, přes 100 motett, Pange lingua, antifony, hymny a responsoria na Boží Tělo; responsoria mešní s prův. varhan a j.) Ročník po 2 zl.

Rímský missál. Do češtiny přeložil a poznámkami liturgickými opatřil P. Prokop Baudyš, O. S. B. (Cyrillo-Methodějské knižkupectví.)

Dějiny posvátného zpěvu staročeského. K. Konrád. Díl I. Za 1 zl. 80 kr. Díl II.

Nauka o harmonii. Jos. Foerster.

Cyrillská škola zpěvu. II. vyd. F. Chlum. Za 50 kr.

Praktický návod ku hře na varhany. Jos. Foerster. Za 3 zl.

Český varhaník. Předehry a dohry ve slohu nejpřístupnějším pro varhany nebo harmonium složil Jan Ev. Zelinka. Sešit I. (2. vyd.) 1 zl., sešit II. 1 zl., sešit III. 1 zl. — Modulace ze všech tonin i starocírkevních. Seš. IV. (2. vyd.) 1 zl. (Fr. A. Urbánek.)

50 krátkých předehr v církevních toninách pro varhany nebo harmonium. Složil Jan Ev. Zelinka. Op. 18. Cena 20 kr. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Nauka o harmonii na vědeckém základě ve formě nejjednodušší se zvláštním zřetelem na mohutný rozvoj harmonie v nejnovější době. Fr. Z. Skuherský. 2 zl., váz. 2 zl. 20 kr. (Fr. A. Urbánek v Praze.)

Nauka o formách hudebních. Fr. Z. Skuherský. 2 zl. 50 kr., váz. 2 zl. 70 kr. (Fr. A. Urbánek v Praze.)

Nauka o skladbě hudební. Fr. Z. Skuherský. Sv. I. O závěru a modulaci. Sv. II. O jednoduchém a dvojitém kontrapunktu. Sv. III. O imitaci, kanonu a fuze. (Začátek.) Sv. IV. O fuze. (Dokončení.) Každý svazek po 1 zl. 20 kr., váz. 1 zl. 40 kr. (Fr. A. Urbánek v Praze.)

Varhany, jich zařízení a zachování. Příruční kniha pro kněze, patronátní úředníky, varhaníky a ředitele kůrů, zvláště pak pro chovance ústavu pro zvelebení hudby církevní a pro čekatele při ústavech učitelských. Fr. Z. Skuherský. S 30 do textu vloženými původními obrázky. Cena 1 zl. 40 kr., váz. 1 zl. 60 kr. (Fr. A. Urbánek v Praze.)

Předehry a dohry k úplnému kancionálu arcidiecése Olomoucké. Díl I. Složili Ant. Petzold a Ludv. Holain. Cena 5 zl. 50 kr. (Vydal R. Promberger v Olomouci.)

Průvod k písním chrámovým. Složili Bergmann a Drůbek. 1 zl. (Na Smíchově, nákladem vlastním.)

F. Skladby mešní.

Cizích skladatelů.

Koenen Friedrich.

Op. 17. **Missa Panis angelicus.** 4hlasá s oblibitným průvodem varhan. (L. Schwann, Düsseldorf.)

Partitura 1 mk. 50 pf. Každý hlas 20 pf. Skladba prostředním sborům přístupná a velmi účinná.

Op. 19. **Missa „in hon. sc. Joannis Chrysostomi“**. 2hlasá až 4hlasá s průvodem. Partitura 1 mk. 50 pf., každý hlas 20 pf. Jako předešlá.

Op. 21. **Missa „in hon. ss. Trium Regum“**. 4hlasá bez průvodu. Cena i nakladatel jako u dvou předešlých. Pro sbory pevné. Taktéz

Op. 26. **Missa** (septimi toni) „in hon. sc. Caeciliae“. Partitura 1 mk. 50 pf., každý hlas 25 pf.

Missa in A pro spojené hlasy, místy tříhlasá. Partitura 1 mk. 20 pf., hlasy po 20 pf. Velmi snadná. (A. Coppenrath, Regensburg.)

Mitterer Ign.

Op. 30. **Missa „in Ascensione Domini“**, pětihlasá (dva tenory). Partitura 2 mk., hlasy 60 pf. (Pustet, Řezno.) Pro sbory dospělé.

Op. 35. **Missa brevis de Sanctis Apostolis**. 5hlasá (2 basy). Credo s částečným průvodem varhan. Partitura 1 mk. 20 pf., hlasy 80 pf. Skladba přístupná sborům prostředním. (Pustet, Řezno.)

Missa „in hon. sc. Thomae Aquinatis“ ad 4 voces inaequales cum organo. (Druhé vydání.) Partitura 1 mk., hlasy po 20 pf. Velmi snadná. (Alfred Coppenrath, Regensburg.)

Neckes Fr.

Op. 12. **Missa brevis**. 4hlasá. Partitura a hlasy 1 mk. 70 pf.

Op. 15. **Missa „in hon. sc. Agnetis“**. 4hlasá. Partitura a hlasy 2 mk. (Jos. Seiling, Řezno.) Obě skladby jsou snadné.

Niedhammer Jos.

Op. 2. **Missa „in hon. sc. Josephi“**. 4hlasá. Partitura 1 mk. 50 pf., každý hlas 20 pf. (Schwann, Düsseldorf). Prostředně těžká.

Piel P.

Op. 29. **Missa „Mater amabilis“** (octavi toni). 4hlasý smíš. sbor. Partitura 1 mk. 50 pf., každý hlas 20 pf. Pro sbory školené.

Op. 57. **Missa „in hon. sc. Clementis“**, papae et martyris. Pro 4hlasý mužský sbor. Part. 1 mk. 50 pf., každý hlas 15 pf. Prostředně těžká, ale praktická. (Obě skladby u L. Schwanna v Düsseldorfu.)

Stehle J. G.

Missa (coronata) „**Salve Regina**“. Pro Canto et Alto, Tenore et Basso ad libitum cum organo. Editio IV. Partitura 1 mk. 40 pf., hlasy 50 pf. Skladba velmi snadná.

Op. 38. **Missa „Exultate Deo“** ad 4 voces inaequales comitante organo. Partitura 2 mk. 40 pf., hlasy 80 pf. Skladba pro sbory silnější.

Op. 42. **Missa Jubilaei**. 4hl. Vyžaduje dobrých varhan a nesnadný průvod. Part. a hlasy 3 mk. 60 pf. Pro sbory silné. (Benzinger, Einsiedeln.)

Op. 46. **Missa Jubilaei** ad 8 voces a capella

nebo čtyřhlasá s prův. varhan. Partitura a hlasy 4 mk. 80 pf. Skladba pro sbory silné. (Tamtéž.)

Uhl Felix.

Op. 8. **Missa in F**. 4hlasá s průvodem varhan. Part. co hlas varhan 3 mk., jednotlivý hlas 40 pf. G. A. Zumsteeg, Stuttgart.) Skladba velmi snadná.

Witt Fr.

Op. 1. c) **Missa Septimi Toni**. Pro sopran a alt nebo tenor a bas s obligátním průvodem varhan. Partitura 40 kr., dva hlasy 20 kr. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.)

Táž skladba op. 1. b) pro 4hlasý smíšený sbor s průvodem varhan v Credo. Part. 1 mk. 20 pf., hlasy 50 pf. (Pustet.) Pro sbory dospělé.

Op. 9. **Missa „Exultet“**. Dvouhlasá s prův. varhan. Partitura 1 mk. 50 pf., hlasy po 25 pf.

Op. 9. a) Táž skladba pro 4 smíš. hlasů s prův. varhan. Partitura 1 mk. 50 pf., každý hlas 25 pf.

Op. 9. b) **Missa „Exultet“**. Pro čtvero smíšených hlasů s průvodem varhan a orchestru ad libitum. Partitura 1 mk. 50 pf., hlasy po 25 pf., hlasy orchestr. 2 mk. 40 pf. (Alfred Coppenrath, Řezno.) Skladba prostředním sborům přístupná.

Op. 3. b) **Missa „Salve Regina“**. 4hlasá. Partitura 60 kr., hlasy 40 kr. (F. J. Lehner na Král. Vinohradech.) Skladba pro sbory dospělé.

Op. 38. **Missa „XI. (jonici) Toni“**. 4hlasá. Credo s průvodem varhan. Partitura 1 mk. 20 pf., hlasy 40 pf. (Pustet.) Sborům dobrým.

Op. 12. **Missa** pro 4 voces s průvodem varhan a posauň. Partitura a hlasy 3 mk. 60 pf., jednotlivé hlasy po 30 pf. (Benzinger & Co., Einsiedeln, Schweiz.) Pro sbory dobré.

Op. 29. a) **Missa „in hon. sc. Ambrosii“** ad 1 vocem cum organo. Editio II. Partitura 80 pf., hlas 10 pf. Táž pro sopran, alt, tenor a bas anebo tenor I., II. a bas, hlas 20 pf.

Op. 29. b) Táž pro 4hlasý smíšený sbor. Partitura 1 mk., hlasy 40 pf.

Op. 29. c) Táž pro dvouhlasý mužský nebo ženský sbor. Partitura 60 pf., hlasy 20 pf. (Pustet v Řezně. Středně těžká.

Dodatek.

Haller Mich. Op. 1. **Te Deum laudamus**. 4hlasé s prův. varhan anebo 3 posauň. (2. vyd. Pustet.) Partitura 1 mk. 60 pf., hlasy zpěvní 60 pf., hlasy instrum. 40 pf.

Stehle G. **Liber Gradualium**. Gradualia pro celý rok církevní. Op. XLV. Ve čtyřech odděleních. 184 stran. 8°. V celku 640 pf. I. Proprium de tempore. II. Proprium Sanctorum. III. Commune Sanctorum. IV. Doplněk. Každé oddělení 160 pf. Skladby tyto jsou ze staroklasických nejsnazší. První zní jasněji, jelikož má vyšší soprány. (Pustet, Řezno.)

Literatura hudební.

Výnosem c. k. ministeria kultu a vyučování ze dne 20. října 1899 č. 25743 byla schválena „**Theoreticko-praktická rukověť chorálu římského** pro bohoslovecké a učitelské ústavy“,

sestavená P. Dobroslavem Orlem, učitelem církevního zpěvu, jako výpomocná kniha k potřebě při vyučování hudbě na c. k. ústavech učitelských.

Mimo to kniha již dříve schválena a doporučena byla nejd. ordinariatem hradeckým, budějovickým a olomouckým, a zavedena jest jako učebnice v semináři hradeckém a brněnském. Mnoho hudebních znalců, jako Lehner, Zelinka, Jirásek, Paukner a jiní uveřejnili o »Rukověti« pochvalné kritiky.

Missa juventutis studiosae ad quatuor voces inaequales comitante organo (ad lib.), vel ad unam vocem comitante organo. Auctore Jos. C. Sychra. Partitura 1 mk., 4 hlasy à 20 pf. Nákladem Coppenratha v Řezně.

Mezi skladbami v slohu snadném není výběr vždycky snadný, abychom volili to, co silám kůrů našich právě se hodí a současně abychom vyhověli aesteti-

ckému pojmu hudebnímu. Snad není vždy snadno, aby oběma stranám současně bylo vyhověno. My však stavíme podmínku tuto neodvolatelně.

Skladbu Sychrovu určenou v prvé řadě sborům studentským, doporučujeme co nejvřeleji kůrům našim. Vyniká snadno pochopitelnou zpěvností, která lesk sopránového *fis*² *g*² úplně nahrazuje. Dále zamlouvají se v nevelkém rámci podané pěkné nevěšední myšlenky harmonické. Všecko jest tak snadné a působivé, že kůry slabě zastoupené i mnohé dobře situované dosáhnou provedením skladby této účinku žádoucího. Credo jest chorální nápěv modu IV. s několika komponovanými větami (ad libitum). Cena jest velmi levná. Jan Ev. Zelinka.

Drobné zprávy.

Když muzikanti stávkují. Livius (IX., 30) vypravuje z roku 309. před Kr. tuto rozmarnou událost: Spolku pištěů (tibicines) bylo vypověděno staré právo, po kterém jednou za rok na útraty státu bývali slavnostně pohostěni v síni Jupiterově. Řím potřeboval peněz na vojsko. Milí muzikanti nebyli ovšem s usnesením vlády spokojeni a vytáhli jednou časně z rána do sousedního města tiburského. Římané nemohli ani ku obětním slavnostem žádného piště sehnati. Panská sněmovna římská, zvaná senát, požádala sl. magistrát tiburský o sprostředkování. Ale ke smíru nedošlo. Čeho právo a poctivé vyjednávání nedosáhlo, podařilo se lsti. Vrchní purkmistr tiburský měl nápad. Znal dobře slabou stránku muzikantů a té použil ku provedení svého záměru. O jakémsi svátku pozvali velmoži tiburstí po návrhu svého starosty římské uprchlíky do svých domů, aby jim hráli při hostině a večer uspořádali koncert. Muzikantům naléváno nejlepších druhů vína, a Livius uštěpačně připojuje kulturně-historicky veledůležitou poznámku, že již tehdejší učenici vznešené Polyhymnie ušlechtilému daru révy

velice byli nakloněni. Když upadli v tvrdý spánek, naložili je chasníci tiburstí na záda a se zad na vozy a odvezli do Říma na samý rynek, po římsku forum; koně vypřáhli a vozy s »nákladem« nechali zde státi. Ani vycházející slunce nemohlo opojených stávkářů vyburcovati z těžkého sna. Konečně jeden po druhém začne se pozdvihovati, oči protíratí, údy protahovati a zpytavým okem kolem sebe ohlížeti! Jaké překvapení! Zástupy rodného lidu obklopovaly vůz, vítajíce s radostným pokřikem těžce postrádané krajany-umělce, kteří se nemohli a nemohli upamatovati, jak že se dostali na vůz a s vozem do Říma. I dali si říci, když prý jednou jsou už zase v Římě, aby tam také zůstali, a senát potvrdil jim nejenom staré právo na výroční hostinu, anobrž rozšířil právo toto na tři dni se všemi svobodami a výsadami. Stávka skončena, a Řím měl zase svoje muzikanty. — Čtenáři, zasmát se můžeš; ale nemysli si, že chce pisatel — že je sám také trochu muzikantem — sbíratí dokumenty na doklad, že muzikanti mají na větší quantum k ukojení žizně — historické právo. (Dle Greg.-Bl. — Pkr.)

Veškeré dřívější ročníky „Cyrilla“ má na skladě redakce „Cyrilla“ na Král. Vinohradech.

S hudební přílohou k číslu 1. a 2.

•CYRILL• vychází šestkrát do roka ve lhůtách dvouměsíčních. Předplatné, které činí poštovní poukážkou na celý rok 2 zl. 20 kr., přijímá redaktor F. J. Lehner na Král. Vinohradech (na faře), kam i reklamace se zasílají.

CYRILL

ČASOPIS

pro katolickou hudbu posvátnou

v Čechách, na Moravě a ve Slezsku,

zároveň

ORGAN OBECNÉ JEDNOTY CYRILLSKÉ.

Majitel, vydavatel a redaktor:

1900. Ročník XXVII.

F. J. LEHNER.

Číslo 3. a 4.

K dějinám církevní hudby v městě Bělé pod Bezdězem.

Z tamního archivu městského podává Dr. V. J. Nováček.

I.

Acta congregationis, jenž sluje Kůr literatský v městě Bělé jinak Novém Bezdězí od léta 1656 dne 3 Decembris.

Sit nomen Domini benedictum ex hoc nunc et usque in saeculum. Psal. 112. v. 2.

Předmluva.

Sluší, aby nevěsta duchovní, jenž jest církev svatá, nížádné poskvrny neměla a ji netrpěla, jsouc ona dcera oné nebeské církve, kteráž ustavičně a bez ustání před stolicí Beránka hlasy svými »svatý, svatý, svatý Pán Bůh zástupův!« prozpěvuje (App. 4.). Z též příčiny též církev zemská, matka naše milá, netrpí nížádnou roztržitost buď myslí neb hlasův chválicích téhož jediného, chotě svého, Boha Otce, Syna i Ducha Svatého, v trojích osobách Boha jediného, následujíc nebeskou církev nařizuje, aby jakéžkoli zpěvy a hlasové pořádky, jednotejní, pobožní a svatí byli. Sluší tedy, aby congregaci, jenž sluje kůr literatský v městě Bělé jinak Novém Bezdězí k všemu témuž směřovala a žádného v sobě neměla a netrpěla, kterýž by k pohoršení a nejmenší poskvrně týž svaté církve katolické jakýmkoli způsobem býti mohl, jediné ty a takové poslušné syny, [kteří] úmyslem pobožným a svatým se zvitěžitelnou církví,

kteráž v nebesích se všemi anjelskými kůry Boha chválí, a s rytěřující na zemi hlasem svým Boha chváliti hledějí a žádají. Jakž k témuž cíli a konci směřující léta Páně 1659, dne 3 Decembris za Jeho Svatosti papeže Alexandra téhož jména VII., Ferdinanda III., římského císaře, Leopolda Ignatiuse I., českého krále, Arnošta Adalberta kardinala z Harrachu, arcibiskupa Pražského, Jindřicha Ottona markraběte z Carrettu, pána dědičného, faráře Bělského kněze Daniele Doležala, písma sv. doktora, řádu sv. Františka bratří menších konventualních, hejtmana urozeného pána Petra Putza, primatora a spolu purkmistra Jiřího Kalaby, všickni, kteříž prve v kůr literatském bývali, na faru se sešli a k následujícím regulím jednomyšlně všickni přistoupili a jich bedlivě zachovávatí přislíbili, však aby napotom takový kůr (pokudž to u stolice arcibiskupské se objedná) »Bratrstvo neposkvrněného početí Panny Marie« sloul.

Statuta aneb regulae.

I. Kdož by koliv do této congregaci přijat a přivtělen býti žádal, povinen bude u dvojí cti hodného nynějšího anobř i u budoucích farářů se ohlásiti a při nich jakožto otcích duchovních toho

snažně vyhledávati, tak aby, pokud za způsobného uznán bude, po vykonané sv. zpovědi a přijímání velebné svátosti oltární, do této aneb budoucně nařízené matrikule vepsán býti mohl.

Regula 2da. I aby čest a chvála Boží skrze starobylý a chvalitebný zpěv písní výročních, veřejných budoucně se rozmáhati mohla, povinni budou ti, kteříž by k tomu netoliko od otce duchovního, ale i rektora neb jinšího, jenž by k řízení a spravování otci duchovnímu připojen byl, z kongregací nařízení a deputování byli, ve dny nedělní a sváteční, jak ráno tak i na nešpor, v kostele se dáti najíti časné a písně vejroční aneb poobědní nábožně zpívati.

Regula 3^{tia}. Poněvadž pak jedno každé bratrstvo jisté slavnosti vyvolené má, při kterýchžto pobožnost svou vykonávati povinno jest, kongregací tato vyvolivši sobě čtyry svátky v roce aneb slavnosti Panny Marie, totiž: Neposkvrněného početí dne 8 Decembris, Zvěstování 25 Martii, Navštívení 2 Julii, a Narození 8 Septembris, bude povinna na každý teď jmenovaný svátek svatou zpověď vykonati, velebnou svátost oltární s nejponiženější srdce skroušeností přijímati, dne pak jednoho každého svrchu jmenovaných svátků následujících při mši svaté, kteráž za mrtvé této kongregací s obyčejnými ceremoniemi a offertorium vykonávati [se] bude, najíti se dáti, za mrtvé pilně [se] modliti, anobř také za takovou mši mrtvých panu faráři z oféry, a pokud by nestačilo, z obecního důchodu 10 grošů českých pokaždé, pokudž by pak důchodové též kongregací vzešli, i něco víceji dle možnosti odvozovati.

Regula 4ta. Ti, kteříž v kongregaci jsou, mají buď při sobě nositi aneb v domích svých pečlivě chovati obraz blahoslavené Bohorodičky Boží, tak aby patřice na týž obraz, tím častěji na patronku svou vzpomínali, ji v ctnostech a pobožnostech následovali a tak lásku svou k ní rozněcovali a její svatou přímlovou mnoho dobrého, jak duši tak i tělu prospěšného, od Pána Boha sobě objednati mohli. Též jedenkaždý o to se přičiní, aby rosarium tím častěji se modlil a při sobě měl a nosil.

Regula 5ta. Jedenkaždý v kongregaci povinnen jest, každodenně říkati třikráte »Otče náš« a tolik »Zdravas Maria«, jednou ku památce zproštění a

zbavení rodičky Boží od »Ve« bídý aneb ouveh hříchu přirozeného při svatém početí jejím v životě sv. Anny; po druhé ku památce zproštění a zbavení blahoslavené rodičky Boží od »Ve« bídý aneb ouveh ztracení a poskvrnění pannenství, čistoty, bolesti při posvátném početí syna Božího v životě svém; po třetí ku památce sproštění a zbavení blahoslavené rodičky Boží od »Ve« bídý aneb ouveh porušení a zpopelení těla při smrti. Nápodobně povinnen bude jedenkaždý ve dny sobotní dáti se najíti k litaním blahoslavené rodičky Boží.

Regula 6ta. A když bohdá tato congregaci svého vyvoleného rektora míti bude, bude povinnen jedenkaždý z kongregací netoliko otci duchovnímu, ale i témuž rektorovi jako i jinším správcům náležitou uctivost prokazovati, jim poslušenství zachovávat, anobř když den k volení nového rektora aneb k držení conventu jmenován bude, poslušně se dáti najíti. Ty pak peníze (věci) jakékoliv, budto že by od starodávna k kůru literatskému příslušely, jako i také ty, kteréž by budoucně připadly, zvoleným jistým osobám svěřené býti mají, kteréž povinny budou opatrovatí jich, mimo povědomost otce duchovního, rektora a jiných správců v congregaci nevydávati, častěji v roce, jakž by se congregaci líbilo, z příjmů a vydání náležitý počet učiniti.

Vydané, sepsané a přijaté byly regulace tyto dne 3 Decembris anno 1656.

Ita est: Fr. Daniel Doležal, doctor, ordinis sancti Francisci Min. Conv., parochus in Biela.

Tak jest: Jan Ferdinand, písař radní téhož města a starší z té kongregaci literatské.

Tak jest: Jiřík starší Kalaba, primator města Bělé.

Na místě všech: Václav Martialis, starší rychtář města Bělé.

Anno 1656, dne 8 Decembris stalo se volení nového a prvního rektora. Zvolen byl pan Jiří Kalaba, primator. Assesores: p. Václav Polívka, p. Václav Pšenička, p. Jiří Tiefertunk, p. Pavel Brož. Secretarius: p. Jan Ferdinand. Director chori: p. Václav Martialis. Procurator: p. Christof Jirka. Písař: Martin Kara. Prefekt nemocných: p. Jiří Tutta. Mladší: Jindřich Fritz, Václav Tomíček, Jiří Kratíček, Michal Prays.

II.

Arnošt z Harrachu, arcibiskup Pražský, stvrzuje stanovy kůru literatského v Bělé pod Bezdězem.

My Arnošt, z Boží milosti svatě římské církve tit. s. Praxedis presbyter-kardinal z Harrachu, arcibiskup Pražský, stolice svatě apoštolské rozený legat, kníže, slavného království Českého primas, JMti uherského a českého krále skutečný tajný radda a řádu křižovníkův s červenou hvězdou v Čechách, Moravě, Slezsku a Polště nejvyšší mistr, všem v Kristu Pánu věřícím křesťanům přítomným i budoucím, jimž tento list do rukou přijde, od nichž čten nebo čtúcí slyšen bude, zdraví v Tom, jenž jest svých věrných spasení, upřímně vinšujeme a k věčně trvajícím nikdy neumírajícím povědomostem milostivě přivozujeme, kterak připustíce k srdci svému ctihodní a nábožní, moudří a opatrní muži, nám v Kristu Pánu milý kněz Daniel Doležal, řádu sv. Františka menších bratří konventualník, farář, primas, purgmistr, radda i celá obec města Bély ono vzácné a na podstatném gruntu samé pravdy založené propovědění proroka anobř i žalmisty Páně, že Bůh všemohoucí v počtu vyvolených svých, obzvláště pak v Té, jenž jest ta nejsličnější, rozličným světlem těch nejvzácnějších ctností nejozdobenější vůní toho nejlepššího koření, té nejhlubší poníženosti a čistoty nejobdařenější rodičce své nejmilejší, jejížto okrase a ušlechtilosti slunce a měsíc se vydiviti nemohou, ctěn a veleben býti má, anobř i skrze ní a orodování její při kvítku tom, jehož na spasení všeho lidského pokolení z obzvláštní milosti a milostivým přičiněním Ducha svatého z té nejčistotnější zahrady neporušeného pannenství svého na svět vyvedla, všech svých slušných žádostí všecko křesťanstvo hojně dosahuje, na tom se zdravě uradili a z vnuknutí nepochybně Ducha svatého usmyslili, aby dle chvalitebného způsobu bližních svých, kteří netoliko jméno její, ale i místa svatá jejímu jménu odevzdaná a hojnými odpustky od apoštolské stolice svatě obdařená v náležitě uctivosti mají, jich chvalitebných šlépějí následují, potomkům a budoucím svým podobného dobrého příkladu skutečně Bohu i matičce jeho milé pobožnosti zanechali, život svůj v dokonalém poznání pravé samospasitelné víry křesťanské upevnili a

v jejich pobožných dobrých skutcích pod jistým vyměřeným řádem neustále se cvičili a Pánu Bohu sloužili. I vyvolili jsou sobě jednomyslně místo shromáždění, jenž kůr literatský slove, z kterého jisté osoby do chrámu Páně k zpívání písní výročních ve dny nedělní a sváteční se scházejí od starodávna obyčej měly, pod titulem: „*bratrstvo neposkvrněného početí blahoslavené Panny Marie*“ následující regule a statuta zachovávati a cokoliv dobrého k cvičení týž regule a statuta raditi budou, ochotně vykonávati [následuje znění statut kůru literatského]. Přehlídše my tedy bedlivě předjmenovaného spolubratrstva neposkvrněného početí matičky Boží regule, constitutiones a často opáčená statuta, anobř takové zdravě pováživše, že se též kongregací ke cti a slávě Pána Boha všemohoucího, k rozmnožení počestnosti jeho rodičky nejsvětější vztahují, jakož i také, že bližního v náboženství mnoho vzdělávají a lásku bratrskou plodí, ksvrchu psaného magistratu Bělského horlivému úpění otcovsky naklonění jsouce, často jmenovanou kongregací a bratrstvo neposkvrněného početí nejsvětější rodičky Boží Panny Marie v městě Bělý jak osob duchovních tak světských obojího pohlaví Pánu Bohu v bážni jeho svatě a lásce, svornosti bratrské sloužící i s dotčenými regulemi a statuty co nejpodstatněji schvaluje a je mocí naší arcibiskupskou ve jménu Páně se vším k tomu příslušenstvím tímto listem ratificujeme a potvrzujeme. Čehož na potvrzení, též víry hodné a patrné vysvědčení k budoucí věčné památce tento list na parkaméně psaný rukou vlastní jsme podepsali a k němu pečeť naší arcibiskupskou přivěsiti poručili. Jenž jest dán v Praze, v rezidenci naší arcibiskupské 19. měsíce ledna, leta od narození Páně a spasitele našeho Ježíše Krista tisícího šestistého padesátého sedmého.

Arnošt z Harrachu m. p.,
Tomáš Javornický m. p.,
místo kancléře.

III.

František Arnošt hrabě z Valdštejna (* 19. července 1706 — † 13. září 1748) stvrzuje stanovy hudebníků v Bělé pod Bezdězem a v Kuřichvodech.

Já František Arnošt svatě římské říše hrabě z Valdštejna,

dědičný pán panství (sic) Hradiště, Běly a Kuřívod, Hirsperku a Bezděze v království Českém, jakož také senioru panství Třebíče v margrabství Moravském, Její římské císařské, jakož také v Uhřích a Čechách královské milosti skutečná tajná radda, rytíř štitu svatého Václava a nejvyšší předkrojič v království Českém. Vyznávám tímto listem otevřeným, kterak ke mně poníženě supplicírovali moji milí a věrní svěřeni poddaní muzikanti z města Běly, též z městečka Kuřívod moji tělesní poddaní, abych já jim ke cti a chvále Boží, Panně Marii a všem božím svatým k počestnosti a k správnějšímu pořádku a vstípení muziky, skrz kterou (jak žalmista Páně svatý David v žalmu 97, v. 7, též žalmu 150, v. 3, 4, a 5^{tým} vypisuje) všechny věřící k pobožnosti vzbuzují, následující artikule k zachování v jejich akademii confirmoval a potvrdil. Na jejichžto žádost ty následující puncta jim potvrzuji, a to sice:

Pro I. K službám božím jedenkaždý po sezvánění na kůr se naléztí dá; a kdyby z nedbalosti Kyrie promeškal, tak pokuty 3 kr, za Gloria 6 kr, za Credo 9 kr dáti povinen bude, a tak dále. Kdyby sice nevyhnutelná příčina byla, že by nemohl na mši, nešpory neb letanie přijíti, tak se má u zvoleného rectora neb kantora ohlásiti.

Secundo: Všichni upřímně a dobře spolu život véstí, uctivě se chovají, mladí staršímu ponížení býti, kantoru v musikantských věcech vždy poslušnost zachovati mají; co kdyby který přestoupil, pokuty bratrstvu složí 30 kr.

Tertio: Jeden druhému špinavá slova vydávati, ani mezi sebou nikdež se bít nemají; jestli by se to stalo, ten kdo dříve uhodí aneb hánku by dokázati nemohl, bez milosti bratrstvu 1 fr složiti a toho haněného ještě odprosití má.

Quarto: Kamkoliv processí konána bude, tak mají společně muzikanti hned po sezvánění v kostele se naléztí dáti, při takové processí in persona přítomni býti, a jeden každý jak v cestě tak potom při mši svaté k svému instrumentu bez pobízení se přičiniti a dobře producírovati, potom na místo zase složiti. Kdo by to bez příčiny zameškal, ten bratrstvu 30 kr dá.

Quinto: Pokaždý na oznamení jim od kantora Františka Richtera v času pohodlném k probě se dostaviti

povinni budou, kdo by ji zameškal, ten bratrstvu 9 kr na svíci složí.

Sexto: Když roční convivium držeti se bude, tak mají mlači (!) starším (by třeba mlači v instrumentu schopnější byli) uctivě sloužiti a je nepředcházeti, jedenkaždý svůj musikanský quartal 6 kr složiti. Který by proti tomu byl, ten do pokuty dle uznalosti přecínění upadne.

Septimo: Kdo by z muzikantův do toho bratrstva vstoupil, za přijetí půl vědra piva a 10 žejdlíků vína složí a těm articulům pevně zavázaný bude.

Octavo: Kdyby do toho bratrstva jiný vstoupil, který by žádný figuralista nebyl, ten za přijetí půl sudu piva, 20 žejdlíků vína a při držaném quartalu po 12 kr in duplo platiti musí. Napotom to convivium s muzikanty užívati má.

Nono: Každého bratra z téhož bratrstva, když umře, muzikanti darmo s muzikou uctivě pochovati mají a za něj rúženec se vymodliti povinni budou.

Decimo: Kdyby kdo zde vyměřeným pokutám, jsa vinný, poddati se nechtěl, tak Bělský při magistratu obžalovaný a Kuřívodský u představeného purgkrabího k obžalování pozůstává, napotom arremstem potrestaný, takovou pokutu tuplovaně složiti má.

Undecimo: Který by se nepoctivě choval v tom bratrství, má z téhož vystrčený a vyvržený býti dotud, dokudby zase od své vrchnosti písebný schein milosti nepřinesl.

Duodecimo: Nemá se žádný opovážiti, aby kdo cizí buď v městě, na panství Bělském neb Kuřívodském, na svadbách neb v hospodách hrál, který by z toho bratrstva města Běly nebyl, leda že by se ti necechovní s rectorem neb kantorem téhož bratrstva umluvili a jistý peněžitý quantum do pokladnice pokaždý bratrstvu složili.

Decimo tertio: Nemá žádný na panství k nějakému frajkunstu neb řemeslu připuštěn býti, který by dříve dobře číst, psát a při tom muziku vyučený nebyl.

Decimo quarto: Zavázání budou kantor s muzikanty městečka Kuřívod do téhož bratrstva v městě Běly zapsati se dáti, takové convivium a roční quartal v městě Běly s nimi držeti.

Pro coronide: Aby ale mí milí svěřeni poddaní v městě Běly a tělesní poddaní Kuřívodský v službě Boží bedlivost a pilnost zachovali, na kůru farním pilně se naléztí dali, tak já jim

z obzvláštní vrchnostenské mé milosti každý rok k držanému convivium sud piva z důchodu mého panského vydati nařizují a poroučím.

K potvrzení a k zachování tuto předsaných artikulův jak nyní tak po

mně budoucích vrchností takové bratrstvo mou vlastní rukou jména podpisem a rozeným hraběcím pečotem confirmuji. Signatum v zámku mém Hradišském, dne 6 Novembris anno 1746.

František Arnošt hrabě z Valdšteina.

O mešních zpěvech bohatě melodických.

Podává P. Method Vojáček, O. S. B. (Pokračování.)

IV. Traktus.

V době od neděle devítníku (Septuagesima) do velikonoc umlká po Graduale radostný zpěv Alleluja, a na jeho místo přichází »Traktus«, jenž má charakter opačný. Kdežto totiž Graduale v připojeném Alleluja stává se nadšenou písní jáso tu, přechází v připojeném Traktu v zpěv vážný a truchlivý.

Jméno Traktus souvisí s časoslovem trahere = táhnouti, zavdalo liturgikům příčinu, že vysvětlují tento zpěv jako zdlouhavý, se vlekoucí. Avšak Tractus jest zpěv, jenž se zpívá bez přerušení nějakým responsoriem nebo nějakou antifonou. Takovým způsobem odvozuje jméno Tractus Thomasi; tractus = tractim canere, v jednom tahu, bez přerušení zpívati. Podobně naznačuje rozdíl mezi responsoriem a traktem Amalarius, když praví, že responsoriu chor odpovídá, traktu však nikdo. (Hoc differt inter responsorium, cui chorus respondet et tractum, cui nemo.) Mohl by se sice Traktus zpívati zdlouhavěji, ale jeho celá modulace poukazuje spíše na rychlý tok, na silný proud. U nás se zdlouhavěji nezpívá, ano slyšení lze jest napomenutí: tractus a non trahendo!

Zvláštnost Traktu jakožto písně kající snažili se liturgikové často marně vysvětliti, poněvadž měli zřetel toliko k textu, kdežto rozhodující moment leží v melodii. Někdy mají Graduale a Traktus stejný text, a přece jest Traktus písní doby kající, kdežto Graduale tohoto rázu nenese. Zpěvem kajícím stává se Traktus nejprve tím, že přichází na místě Alleluja. Alleluja jest vždycky zpěvem slavnostním, kypícím životem a ohněm. Najednou není ho tu; jednoduchý Traktus, byť by měl po svém způsobu nápěv velice milý —

jest písní kající. Tím nejsou vyloučeny pocity radostné naděje. Traktus na neděli Laetare je velmi radostný, neméně na neděli druhou po devítníku. Proto právem dí Amalarius, že Traktus zní brzy smutně, brzy radostně.

Traktus bývá pokračování nebo rozšíření Gradualu a proto souhlasí s ním co do obsahu: někdy vyjadřuje se v něm pokojně — radostně povznesená a naděje plná nálada duše; častěji však vyslovuje se v něm prosba nebo nářek srdce přemoženého starostí a utrpením, lítostí a láskou k Bohu.

Traktus jest vzat téměř vždycky ze svatého Písma, obzvláště ze žalmů; jenom zřídka jest úplně nebo částečně složen od církve. Jest brzy delší, brzy kratší, má však až na několik výminek vždycky více než dva verše, třikrát (na první neděli postní, na neděli květnou a na velký pátek) obsahuje dokonce celý žalm. Den nehlubšího smutku v roce — velký pátek — má Traktus dvojí.

Každý verš má nápěv uzavřený. Mohli bychom celek nazvati velmi bohatou psalmodií. Přichází jenom tonina druhá a osmá. Nápěv jest vzdělán z nevelkého počtu formulí nebo motivů, které jsou velice uměle utkány v krásné melodii. Často jest více veršů docela stejných. Tyto s úmyslným obmezením složené melodie jsouce po delší dobu zpívány, vzbuzují dojem jakési stejnotonnosti, jednotvárnosti, a v tom také asi spočívá jejich kající ráz.

Traktus zpívá se lehce; a sice verše mohou zpívati buď dvě strany choru, anebo střídavě dva nebo tři zpěváci.

Traktus zní na př. o svátku svatého vyznavače: Ps. III. »Beatus vir, qui timet Dominum: in mandatis ejus cupit nimis. V. Potens in terra erit semen ejus: generatio rectorum benedicetur. V. Gloria et divitiae in domo ejus: et justitia ejus

manet in saeculum saeculi.« (»Ž. Blahoslavený muž, který se bojí Hospodina: v přikázáních jeho má libost velikou velmi. *V.* Mocné na zemi bude símě jeho: rodina upřímných požehnání dojde. *V.* Sláva a bohatství v domě jeho: a spravedlnost jeho zůstane na věky věkův.«)

Na den svaté panny mučennice: »Veni sponsa Christi, accipe coronam, quam tibi Dominus praeparavit in aeternum: pro cuius amore sanguinem tuum fudisti. *V.* Ps. 44. Dilexisti iustitiam et odisti iniquitatem: propterea unxit te Deus, Deus tuus oleo laetitiae prae consortibus tuis. *V.* Specie tua et pulchritudine tua intende, prospere procede et regna.« (»Pojď, nevěsto Kristova, přijmi korunu, kterou tobě Pán připravil na věky: pro Jehož lásku jsi krev vydala. *V.* Žalm 44. Milovala jsi spravedlnost a nenáviděla's nepravost; proto pomazal tě Bůh, Bůh tvůj olejem radosti nad společnice tvé. *V.* V sličnosti své a kráse své počni, šťastně pokračuj a kraluj.«)

Při mši svaté za zemřelé, při níž truchlíme nad ztrátou svých drahých, jednak nad mukami, které snad snášeti musejí v očistci, jest ovšem zpěv truchlivý — traktus — na místě. Týž jest po celý rok stejný a zní s Gradualetakto: Graduale. Requiem aeternam dona eis, Domine: et lux perpetua luceat eis. *V.* Ps. 111. In memoria aeterna erit iustus: ab auditione mala non timebit. Tractus. Absolve, Domine, animas omnium fidelium defunctorum ab omni vinculo delictorum. *V.* Et gratia tua illis succurrente mereantur evadere iudicium ultionis. *V.* Et lucis aeternae beatitudine perfrui.« (Graduale. »Odpočinutí věčné dejž jim, Pane, a světlo věčné ať jim svítí. *V.* Žalm 111. V paměti věčné bude spravedlivý; pověsti zlé nebude se báti. Traktus. Sprostiž, Pane, duše všech věrných zemřelých všech vazeb hříchů. *V.* A milostí tvou nechať uniknou soudu pomsty. *V.* A blaženosti světla věčného necht požívají.«)

Vyjma jediný vsutý verš žalmu stodejdnáctého pochází tento Traktus s Gradualetm od církve. Jako něžně starostlivá matka prosí Boha, aby ráčil její a své trpící dítky z očistce přijati do odpočinutí nebes a do světla slávy. Tuto prosbu hledí církev podporovati okolností, že v očistci trpící zde na zemi bohabojně

byli živi: »spravedlivý bude žíti v požehnané paměti stálé, nemaje se báti žádné zlé pověsti.« Potom snažně žádá, aby Pán odstranil všelikou překážku do věčné slávy; a představujíc si najednou duše zemřelých v okamžení jejich oddělení se od těla a odchodu z tohoto světa, vyprošuje jim soudu milostivého, aby byly připuštěny k požívání nebeských radostí.

V. Sekvence.

O některých dnech zní jubilus od Alleluja nebo truchlivá melodie Traktu ještě dále v delším zpěvu, který se jmenuje sekvence (Sequentia); vzbuzená již radostná nebo smutná nálada dosahuje v ní nejvyššího a nejdokonalejšího výrazu. Již před devátým stoletím bylo obyčejem poslední slabiku od Alleluja — »a« — bez textu melodicky dále prozpěvovati. Tomuto melodickému spojení mnoha not na jednu slabiku nebo této melodii bez textu dávali rozličná jména: »Neuma, Pneuma, Jubilus, Jubilatio, Sequentia.« V devátém století počali pod nápěv jubilu podkládati rozličné texty písní, na něž potom přešlo jméno »sekvence.« Blahoslavený Notker Balbulus, mnich kláštera Svatohavelského († 912.), dal tomuto zpěvu trvalou formu a povznesl ho k dokonalosti, která od pozdějších zřídka dosažena, nikdy překonána nebyla.

Jako traktus pozůstává i sekvence z jistého počtu veršů, které jest zpívati ve střídavém choru. Strofy náležejí po páru dohromady. Buď opakuje druhá sloha melodii slohy první, načež na třetím místě přichází nová modulace, nebo třetí sloha počíná opakováním prvních obou vět. V postupu opakují se strofické melodie, jichž počet jest téměř vždycky dosti obmezen, s některými změnami nebo bez variací. Věty závěrečné obsahují nové, silné, ukončující myšlenky.

Sekvence byly ve středověku velice oblíbeny a rozšířeny, takže kromě doby devítníkové a postní každá neděle a skoro každý svátek měl svou vlastní sekvenci. V nynějším missálu jest toliko pět sekvencí ponecháno a sice mají významěvatí svátky velikonoční a svatodušní, svátek Božího Těla a Sedmibolestné Panny Marie, a potom mši svatou za zemřelé. Tyto sekvence: »Victimae paschali«, »Veni sancte Spiritus«, »Lauda Sion Salvatorem«, »Stabat mater« a

cům doby nové tak zvaným »kamenem úrazu«. Starý materiál budí postrach svou opravdu až přílišnou diatonikou.

Diatonika, dle soudů historických snad nejstarší hudební vymoženost, ustupuje ve všem chromatické moderní. Nutno totiž rozeznávat chromatiku doby staré a chromatiku doby nové, dovedeme-li čísti mezi řádkami dějepisných dokladů.

Stará chromatika postrádá oněch pevných základů harmonických a zároveň, oné bohatosti a rozmanitosti kombinací zvukových.

Pravých zásad harmonických odvolávajících se na zpěvnost hlasů a uspořádání ensemblu měla by moderní chromatika šetřiti co nejprísněji.

Chromatika má totiž onu vlastnost, že vystupuje nad míru svobodně, ona porážela dříve a poráží i nyní každý zákon, který v pouhý prelud ba předsudek zdánlivě se mění. Tak bylo vždy a bude.

Když pak nestačí již všechny nauky svobodné, hledí theoretikové upravití materiál ve formy ustálené mezi dva živly, totiž mezi diatoniku a chromatiku postavené, tak že základem všeho zůstane opět jen diatonika. Proč tento přirozený zákon měniti nelze, jest na bílední. Hudební svět zpíval a zpívati nepřestane! — Co však zpívati se má, musí býti psáno tak, aby se to také zpívati mohlo.

Jinak píše se pro čtyry trubky, jinak pro čtyry mužské hlasy. Jinak píše se pro smyčcový kvartet, jinak pro čtvero smíšených hlasů.

Zpěvnost staroklasické diatoniky zůstane ve svém výrazu hudebním i v technickém uspořádání svém vzorem trvalým. Žádný rozházený sloh hudební staré vzory tyto nezastíní, ale spíše obnoví.

Hudebnímu světu nebyly oba živly diatonika a chromatika nikdy cizími. Chorál v úpravě Řehoře Velikého, jak v římských chorálních knihách obsažen jest, chromatických změn, ani chromatických harmonií nepřipouští. Harmonie, co moderní vymoženost, podává předem nauku o citlivém tonu, později mění chromaticky některé stupně, aby ráz toniny byl zachován, konečně staví co základ dvanáctitónovou stupnici chromatickou a na tuto staví různé a nejrozmanitější půvabné a bohaté harmonie. Všecky harmonické kombinace pojí se v celek. Každá harmonie možná jest v každé tonině. Kdo byl otcem této veleplodné svobody hudebního výrazu, který harmonií

sluje? Rozhodně hudba instrumentální, moderní orchestr. Po něm ujal se slova moderní stroj varhanový. My nezamítáme ani jedinou z těchto vymožeností moderních. Kabátek, v němž upjaty jsou staro-církevní mody, jest dosti těsný.

My nešťítíme se ani volné sady orchestru, ani jeho a moderních varhan přerozmanitých barev tonových. My ale chceme a musíme vládnouti starým materiálem i moderními vymoženostmi stejně dokonale

1) vzhledem ku prostředkům hmotným, které po ruce máme, aby za

2) dosaženo bylo pravé hudby církevní.

Vzhledem ku prostředkům hmotným chceme: aby hudba byla přiměřena k silám, které k dispozici máme, ať to již chorál sám, nebo jednoduchá jedno-, dvou-, nebo vícehlasá skladba snadnějšího genru, nebo větší skladba s průvodem varhan, instrumentů nebo vokální bez průvodu. Nikdo síly svoje nepřeceňuj! Cesty mohou býti rozličné, ale vůli mějme všickni rovnou.

Budeme-li této zásady šetřiti, vyplníme i bod druhý, totiž, aby hudba církevní dosáhla účelu svého estetického. Při tom dlužno vždy míti na zřeteli hlavní nejvyšší stanovisko, aby hudba posvátná nezboudila z pravé cesty své, aby nebyla světskou, aby na nic světského neb theatrálního nepřipomínala. Starou instrumentálku odklidili jsme z cesty, proč? Její nálada byla náladou rytmů tanečních znešvařena.

Chorál a na jeho základě zosnované skladby doby starší i doby nové nezboudí, zde byla nálada světská úplně vymýtěna, třeba i všechny skladby nebyly zrovna ceny hudební přímo klasické aneb hloubkou vynalézavosti hudební méně vynikaly.

Mnohé i ty nejmenší jsou vzhledem k účelu, za jakým povstaly, pravými perlami, proč? Vždyť i nejmenší sborové chrámových kůrů mohli se na jich provedení odvážiti bez nebezpečení, že povstane zmatek na kůru při oběti nejsvětější. Jest to vítězství skvělé, uvážíme-li jakých experimentů bylo a snad ještě jest zapotřebí sehnati o pouti muziku, ať byla jakákoliv, slavnou byla, když alespoň jedna trubka a jeden buben byly zastoupeny, třeba proměněna obratem ruky skladba pro smíšený sbor ve sbor mužský, kde první tenorista zastupoval soprán, druhý tenorista alt, první basista tenor

atd. (!), několik houslí, basová tuba, trubka a buben doplnili ensemble. O textu ani nemluvíme, přišli bychom tuze daleko.

Mnoho uvažováno o tom, jakou být má hudba církevní. Jedni chtějí mít hudbu církevní takovou, aby nepostrádala jistého vzletu dramatického, ona musí být za každou cenu efektní. Proud hlasový víří, jásá, tam opět klesá, koří se v prach. Jednou hnán tempem hbitým a silou, okamžitě klesá v pokorné pianissimo. Druzí považují za základ hudby církevní »cantus planus« bez nátěru dramatiky a odporučují pro skladbu církevní náladu chorální. Efekt zajisté není nebezpečným hudbě posvátné, neklesneme v afekt.*) Nechci být zde směrodatným vůdcem, připomínám pouze: věnujme bedlivou pozornost tomu, abychom neocitli se opět tam, kde jsme byli na počátku druhé poloviny století 19., kdy za každou cenu musel být orchestr, ať byl jakýkoliv. Sáhlo se namnoze ku skladbám velikým, pro které scházelo schopných sil, když to již dále nešlo, vítězil sloh operetní a rytmy tance.

Tak jak církev katolická těsně sloučila hudbu s křesťansko-katolickou liturgií a této podstatnou částí jí učinila, rovněž tak těžko jest spojit tuto s hudbou světskou, třeba tonem národním vyzněla. Jediná cesta střední však jest a sice směr hudby oratorní, ráz symbolicko-dramatický.

Poměr mezi přesnou hudbou církevní

*) Efekt hudby církevní spočívá ve správné výslovnosti, v správném tvoření tonu, v plné přízvukosti slova (bez tak zv. tučných přízvuků) a v přesném odstínování, které vždy zachovati dlužno, zvláště pak v skladbách homofonních, jednoduchých.

a oratoriem jest asi ten, jako bychom řekli modlitba hudbou provázena a zbožný děj zpíváný na jevišti co hra duchovní. Od oratoria krátká jest cesta k hudbě církevní, mnohem kratší však k hudbě světské. Zkusiti možno všechno, avšak jedno zůstává pevným a nezměnitelným a sice poznání oné pravdy, že hudba církevní, tak jak církev sobě tuto myslí, vkusu široké vrstvy (něm. »der Menge«) hold přinést nemůže. Ona má vznešený úkol vésti lid křesťanský ku pravdě.

Není zajisté hudba chrámová co podstatná liturgická část koncertem symfonickým ani komorním, nebo kontrapunktickou studií či etydou. Zbožnost nesídlí jedině v modu starocírkevním, tím méně v chromatu moderním ale v náladě skladby samé. Je-li nálada chorální skutečným vzorem, o tom podali svědectví mužové vyvolení. Náladu chorální a ráz symbolicko-dramatický zříme zastoupený v mnohých skladbách českých i cizích mistrů. Ať již vládne tam živel pouze diatonický nebo tento s chromatem sloučený, my žádáme vždy náladu a vzlet jen církevní, poněvadž vrchol všeho uměleckého snažení spočívá jedině v té pravdě, že pravá hudba církevní nic lehkovážně odbytého obsahovat nesmí, úplný odslova k slovu srozumitelný církvi předepsaný text zachovati musí, náladou svou pak na nic světského nebo theatrálního upomínati nesmí. Zachováme-li neporušené tyto zásady, pak bude hudba posvátná věrnou, pravou dcerou církve katolické a skutečnou Bohu milou těšitelkou života našeho.

Kouzla královice čaroděje

čili: Výlet do předešlých století ku pramenům hudby církevní.

Předneseno o valné hromadě Cyrillské Jednoty v Želivě. (Dokončení.)

Bylo již bez mála okolo deváté hodiny, t. j.: naší hodiny třetí odpoledne, když slavnostní bohoslužba se skončila a zástupové ku krátkému odpočinku odebrali se do svých stanů. Ku krátkému jen, pravím; nebo každý těšil se na slavnost večerní, která téhož dne ještě nastávala a která měla již ráz více zábavný než bohoslužebný. Bylť zajisté téhož dne k večeru, když se setmělo, v dolejší ná-

dvoří před chrámem na čtyřech 50 loket vysokých pozlacených svícnech, opatřených zlatými miskami, zapáleny umělé ohně rozličných barev, které postupně ozařovaly celý Jeruzalem. Zároveň provozovali v témž nádvoří vznešení israelité, držíc v rukou rozžaté pochodně, posvátné tance a na obloukovitých stupních, které vedly z nádvoří dolejšího do hořejšího, stály četné sbory levitů a pěvců, zpíva-

jících za průvodu nejdovednějších hudebníků t. zv. »stupňové žalmy« (119.-133.). Pojednou utichlo všechno množství a dva kněží troubíce na dlouhé stříbrné surmy sestupovali zvolna po schodech dolů a kráčeli velebným krokem až k bráně východní. Tam se obrátili a tak stojíce, obrácení obličejem k svatyni, povýšeným hlasem volali: »Předkové naši,*) kteří na těchto místech meškali, obraceli se zády ku chrámu a obličejem k východu, klanějí se slunci; oči naše ale obráceny jsou k Hospodinu Bohu našemu.« Po těch slovech, jako když vichřice zaduje náhle do vysokých oken, zaburácel celým prostranstvím nevýslovný jásot a znova střídaly se zpěv a ples a vířivá hudba s ohlušnými projevy samoděk z hloubi duše na povrch deroucího se nadšení.

Pohled na skvostné ono osvětlení a na ty ohromné zástupy zpívajících a poslouchajících poutníků jeruzalemských podobal se asi onomu pohledu, který zažil jsem v Praze o jubilejní výstavě r. 1891., když 18. srpna, v den narozenin císařských shromáždilo se na návrší pod palácem výstavním kolem světelné fontány přes 80.000 návštěvníků. Výstavní palác a jiné budovy, pak celé návrší a celé stromořadí ozářeno bylo tisíci přerostanými pestrobarevných, plynových, elektrických, lampionových a jiných světel a nádherný vodotrysk metal do výše celé proudy přeskvostných barev. A celé množství přítomných návštěvníků uchváčeno jásavým nadšením pělo za hlaholu dvou sborů hudebních mohutný chorál národních písní. Takovou as byla ona večerní slavnost chrámová v Jeruzalemě co do zevnějšího lesku o slavnosti stánků.

Okouzlen pohledem na velikolepou tu slavnost chrámovou stál jsem nepohnutě vedle královice, nemoha ani oči svých odtrhnouti od čarokrásné noci jeruzalemské. — Z dum mých vyrušil mě královský čaroděj, an položiv mírně ruku na rameno mé pravil: »Tak jako jsi dnes, prvního dne, slaviti viděl slavnost pod zelenou, konala se ve chrámě a vůkol chrámu po celých 8 dní s tím rozdílem, že obětovaných zvířat bylo o slavnosti bohoslužbě následujících dnů méně a že sedmého dne ne pouze jednou, ale sedmkrát obcházel průvodem oltář zápalný na památku sedmerého obejití a pak dobytí města Jericha. — To také věz,

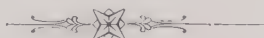
*) Bezbožní králové po Šalamounovi a jejich přívrženci.

že tím okázalým způsobem, kterým jsi dnes slavnost stánků konati viděl, nesvětila se za času krále Davida a Šalamouna, nýbrž až teprve v době po návratu ze zajetí babylonského. Já proto obě doby spojil a Tobě současně ukázal, abys jedním pohledem všechno to přehlédnouti mohl, co v obojí době bohoslužbu Star. Zákona nádhernou a vznešenou činilo. Ze zpěv a umění hudebné nemalou měrou k oslavě starozákonních služeb Božích přispívalo, mohl jsi se sám přesvědčiti a můžeš to poznati také z toho, že již David král z 38.000 dospělých levitů vybral 4000 pěvců a hudebníků a ty rozdělil na 24 třídy, z nichž každá měla svého náčelníka, mistra a cvičitele. Každá z těch tříd konala střídavě s ostatními po jeden týden službu ve svatyni a oslavovala zpěvem a hudbou každodenní ranní a večerní obět, zvláště pak obět sobotní. O velikých výročních slavnostech účinkovalo více tříd zároveň. — I o tom mohl jsi z vlastního názoru nabyti jasného ponětí, že v těch posvátných starozákonních zpěvech tkví kořen a základ, původ a počátek nynějších zpěvů církevních. Nebo byly nejen předobrazem církevního zpěvu katolického, ale jak jsi se sám přesvědčil, tytéž chvalozpěvy, tytéž žalmy zpívají se buď z části při církevních službách Božích až posavád. Nápěvy nynější ovšem se liší od tehdejších, ale slova jsou tatáž, ač smysl slov jest nyní na mnoze jiný: co tehdež naznačovalo se jako prorockví, to nyní naznačuje se těmi slovy jako vyplnění. Jako prorockví zachovala se slova ona po celý starověk až do konce zákona Mojžíšova; v Zákoně pak Kristově zachovala po dnes jako svědectví pravdy a jako důkaz, že, co přihodilo se v církvi sv. za doby křesťanské, předpověděno a nastíněno bylo sta a tisíce let už dříve, v pravěku lidském. — Také v tom shodují se i nynější i tehdejší zpěvy posvátné, že sloužily k oslavě služeb Božích a že vznešený básnický význam jejich jen tehdy náležitě oceněn býti může, když uvažuje se v souvislosti se službou Boží. Proto jsem také dnes více o bohoslužbě než zpěvu samém s Tebou hovořil a spíše jen ukázkou velikolepé bohoslužby Star. Zákona než tehdejšího umění hudebního před Tebou vykouznil, poněvadž zpěv posvátný a zejména bohoslužebný všcken svůj význam, všechnu krásu a všechnu vznešenost čerpá ze vznešenosti obětí a posvátnosti úkonu, kterému slouží. To jest tak pravda, a

hlas královce svědčil o hlubokém přesvědčení, že kdyby sbor hudební sebe dokonaleji nějakou církevní skladbu provedl, kdyby ji však nezpíval ke cti Boží a k oslavě toho tajemství, které toho dne se světlí, nýbrž jen proto, aby choutce své hudební vyhověl aneb snad docela aby pochvalný úsudek toho neb onoho z posluchačů ulovil, by sebe správnější

provedení skladby ihned celou vnitřní cenu svou ztratilo a pozbylo onoho převzácného pelu vyšší krásy, kterou pravá vroucnost a zbožné nadšení posv. zpěvu dodává.»

Tím skončil laskavý králevic výklad svůj a já bych nerad nějakým nezapným dodatkem oslavil dojem řeči jeho. Proto končím též.

Obecná Jednota Cyrillská.

VÝROČNÍ ZPRÁVY ZA ROK 1899.

Čechy.

Arcidiecése Pražská.

Praha. Druhá jednatelská zpráva Cyrillské Jednoty křížovnické za dobu od 1. ledna 1898 do 15. července 1899 podaná v V. řádné valné hromadě, konané v neděli, dne 26. listopadu 1899 o 2. hod. odpo. tímto pořadem: 1. Čtení protokolu o poslední mimoř. valné hromadě. 2. Zpráva funkcionářů. 3. Volba 5 členů výboru a 2 přehližitelů účtů. 4. Volné návrhy.

Protektor: Jeho Milost Nejdůstojnější Pán, Pan Th. Dr. Václav Horák, generál a velmistř rytířského řádu Křížovníků s červenou hvězdou, infulovaný prelát zemský, doživotní člen panské sněmovny, poslanec na sněmu království Českého, první děkan a býv. professor pastýřského bohosloví při bohoslovecké fakultě c. k. české university Karlo-Ferdinandovy v Praze, komthur řádu Františka Josefa s hvězdou, konsistorní rada litoměřický, president Jednoty pro obnovu kláštera bl. Anežky Přemyslovny atd. atd. atd. Správní výbor: Předseda: p. Josef Wolf. Místopředseda: p. Josef Pešina. Pokladník: p. Stanislav Pelčík. Archivář: P. Josef Hradec. Sborníř: p. jednatel: P. Emilian Paukner.

Velectěné shromáždění! Milí Cyrillisté! S radostí a vroucími díky Všemohoucímu podáváme Vám tuto zprávu o činnosti mladé Jednoty naší za druhé období. Můžeme býti spokojeni. Přese všechny překážky, jichž naskytlo se dosti a dosti, a jichžto, nechtíce Vám radost pokaziti, nebudeme vzpomínati, Jednota naše žije a prospívá. Bůh přijal obět našich hlasů a chvalozpěvů a žehná nám. V našem chrámu Páně zpívala Jednota celkem 21krát: 2krát provedla celou mši sv. zpívanou (na 3. ned. postní a 4. ned. po sv. Duchu min. r.), při pontifikální mši sv. na B. Hod svatodušní, jakož i při kněžských druhotinách vdp. děkana P. Jos. Kordika na svátek sv. Jana Nep. přednesla všechny zpěvy střídavě a Pange lingua; tichou mši sv. za J. Em. † ndp.

Františka kardinála ze Schönbornů, na den bl. Anežky vyplnila různými zpěvy chorálními a figurálními. Mimo to obstarala Jednota oddílem dámského a chlapeckého sboru loni i letos všechny zpěvy při poutní slavnosti sv. Bartoloměje (»u Šedých Sester«); jakož i zahájení májové pobožnosti u sv. Klimenta.

Z ostatních produkcí zvláště vytknouti sluší zpěvy na večer Zel. Čtvrtku (»Stabat Mater« a j.), Velikého Pátku (Česká impropéria, 2 zastavení z křížové cesty Wittovy a j.) a Bílé Soboty při Vzkříšení, jež působily dojmem hlubokým a přivábily plný chrám ctitelů a přátel hudby posvátné.

Ostatně zpívala Jednota nejvíce při odpoledním požehnání skladby eucharistické a litanie, z nichž zvláště připomínáme lozet. litanie pro lid od Křížkovského, provedené s průvodem 8hlasné dechové harmonie na svátek Nanebevstoupení Páně letošního roku.

Nemalých úspěchů a hojného uznání v širším obecnstvu dodělala se Jednota svými produkcemi mimo chrám, při různých církevních slavnostech, přednáškách a manifestacích katolických spolků.

S obzvláštní radostí vzpomínáme jubilejních slavností arcibratrstva sv. Michala v Rudolfině (19. dubna 1898) a na Žofíně (14. dubna 1899), kdež provedeny velebné a mohutné skladby 5—6hlasné od Palestriny a Aiblingra, Handla (Gallusa) a Händla, a nejen hlučným potleskem posluchačů odměněny, nýbrž i zvláštními přípisy J. Eminence † ndp. kardinála a knížete-arcibiskupa i J. Jasnosti nejurozenějšího pana Karla prince Schwarzenberga vyznamenány. Na milou památku a ku povzbuzení našemu uvádíme zde doslovně přípisy † arcipastýře:

Důstojný pane! Hudební výkony při slavnosti bratrstva sv. Michala tak skvěle se zdařily, že nemohu opomenouti vzdáti Vám aspoň tímto

způsobem své uznání a své srdečné díky Vám, i celému sboru. Pán Bůh žehnej Vaším snahám!

V PRAZE, dne 18. dubna 1898.

† F. kard. Schönborn.

Za zpěvy při průvodě Pražanů k soše Mariánské před Týnem, jimižto zahájeny slavnosti ku počtě Spasitele na sklonku 19. století, došel Jednoty pochvalný příspěk a dík J. O. hr. Vojtěcha ze Schönbornů, jakožto předsedy dotyčného komitétu, a dp. P. Ostrčilíka z Tov. Jež., jakožto pořadatele.

Od kněžny Kristiny ze Schwarzenbergů došel děkovný příspěk za zpěvy při otevření a svěcení nového »Ženského asyly« v Praze—III. Mimo to zaslali Jednotě písemná poděkování a uznání: Výbor katechetského spolku v Praze za zpěvy při přednáškách jmenovaným spolkem pořádaných, družstvo Vlast za zpěvy při oslavě stoletých narozenin probošta Monsignora Dr. Lenze, katolický lidový spolek pro král. české, Spolek křesťansko-sociálních paní a dívek za zpěvy při duchovních cvičeních v zrcadlové kapli a při přednáškách ve sv.-Václavské záložně, kdež i shora jmenované slavnosti všecky se konaly. K této řadě díků a pochvalných uznání připojuje i podepsaný své uctivé díky celému sboru za laskavé účastenství při jeho přednášce: »O kůru chrámovém«, pořádané 2. dubna m. r. Akademií křesťanskou ve sv.-Václavské záložně, ku které se mu milý jeho sbor laskavě propůjčil k praktickým demonstracím různých druhů hudby chrámové.

V téže místnosti provedla Jednota dne 22. února l. r. hlavní dílo tohoto období, pěveckou »akademií na oslavu dokonání čtvrtstoletí reformy posvátné hudby v zemích koruny české. Nadšení, horlivost a vytrvalost sboru dodělala se zde stkvělého úspěchu a všeobecného uznání. Veliká dvorana byla až do před síně naplněna. Pořad zpěvů sestaven dle nesnadnosti a složitosti — od jednoduché písně pro lid z kanc. sv.-Janšského do velkolepého osmihlasného (dvousborového) motetta »Crux fidelis« od R. Giovanneliho. Chorál, homo a polyfonie klassická i moderní byly zastoupeny. Zvláštní oblíbenosti u inteligentního posluchačstva došlo oratorium »Sv. Cecílie« fezenského mistra-kněze, Mich. Hallera. Nebudí nám počteno za neskromnost, když na důkaz zdatu a úspěchu této akademie ze mnohých pochval a uznání, soukromých i veřejných (v odborných listech) uvedeme kritiku nejpovolanější a zvláštního způsobu. Jakmile dozněl poslední akkord oratoria, vystoupil zakladatel reformy hudební v Čechách a předseda Obecné Jědnory Cyrillské, Msgr. Lehner, na podium a v hlubokém a radostném pohnutí objal a políbil sbormistra, jenž ovšem po právu a zásluze toto neobyčejné uznání adresoval na svůj milý sbor. Přítomný veterán a mistr posvátné hudby v Čechách, professor a kapelník Foerster sen., byl také úplně spokojen.

A když jsme tak svou milou Jednotu ovšem nijak z vlastní chlubitosti, nýbrž jen podle úsudku jiných — povynachválili, nemůžeme s nevroucnějšími díky nevzpomenouti těch, jižto o Jednotu zvláštních zásluh si získali. Především vyslovujeme tuto nejuctivější díky Jeho Milosti, svému nejdůstojnějšímu protektoru, jenž nejen Svým uznáním a pochvalou mladé sdružení naše povzbuzoval, nýbrž i vydatnou pomocí podporoval. Díky vzdáváme dále Msgr. Dr. Pachtovi za darované hudebniny; oběma ředitelstvím c. k. pedagogií českých za dovolení sl. kandidátek a pp. kandidátů k veřejným produkcím; rovněž p. t. pp. profesorům jmenovaných ústavů, Karlu Tippmannovi, Václavu Černému a Fr. Jiránkovi za různé služby z ochoty; veleváž. p. arcib. radovi Zvěřinovi za pohostění a občerstvení před produkcemi v Rudolfině a na Žofíně; sl. ředitelstvu sv.-Václavské záložny, zejména starostovi vdp. Janu Drozdovi za propůjčení zpěvní síně ke zkouškám a veliké dvorany k akademii; sl. Cyrillo-Methodějské knihtiskárně za bezplatné otisknutí 200 exemplářů duchovní písně; dp. P. Burianovi za překlad německého libretta »Sv. Cecílie«; dpp. P. Pelčíkovi a Hradcovi, ctih. p. Jos. Trnkovi a p. Frant. Tichému, jakož i ct. slečně Mathildě Hrubíkové, učitelce, za hektografování a opisování hudebnin; sl. redakci »Cyrilla«, »Christliche Akademie«, »Katol. Listů« a »Dalibora« za různá oznámení a příznivé posudky produkcí, a vůbec všem přátelům, dobrodincům a příznivcům Jednoty voláme z hloubi duše upřímné a srdečné »Zaplať Bůh!«

Seznam skladeb provedených Cyrillskou Jednotou křížovnickou v II. období, t. j. od 1. ledna 1898 do 15. července 1899. (NB. Skladby sborem pana kapelníka Angra provedené nejsou v tento seznam pojaty. Cyrillská Jednota zpívá v kostele jen občas při zvláštních slavnostech. Hvězdička označuje skladby nově nastudované; číslice v závorkách udávají, kolikrát skladba byla provozována.)

* Aiblinger: »Jubilate Deo«, offert. pro 5hl. sm. sbor (2). * Aichinger: »Factus est repente«, motett pro 3 ž. hl. * Antiphonarium romanum: »Haec dies« (o Vzkříšení). * Bendl: »Vše co nitro«, slavnostní sbor pro 3 ž. hl. s klavírem. * Brunner: »Missa secunda« pro 3 sm. hl. * Cordans-Menegali: »Parce Domine«, mottet pro 3 st. hl. (3). * Durante-(Lotti?): »Missa 3 vocum aequal.« (3). * Foerster sen.: »Diffusa est gratia«, grad. pro 2 ž. hl. s varh. * Gallus (Handl): »Viri sancti«, responsorium pro 6hl. sm. sb. (4). * Giovanelli: »Crux fidelis«, 8hl. motett pro 2 sbory smíšené. * Graduale romanum: »Asperges me«, paterý introitus a communio, dvoje graduale, 1 tractus a sekvence, Credo III. * Haller: a) »Asperges me« pro sm. sb. s varh.; b) »Ecce sacerdos magnus« pro 3 ž. hl. s varh.; c) »Regina coeli« pro 2 ž.

hl. s varh. (3); d) »Regnum mundi«, respons. pro 3 ž. hl. s varh. (2); e) »Sv. Cecilie«, oratorium pro soli, smíšené i stejnohlasé sbory o 8 číslech s prův. klavíru. *Händel: Alleluja z oratoria »Messiáš« pro smíš. sbor s průvodem klavíru. *Haydn M.: »Tenebrae factae sunt«, respons. pro smíš. sbor. *Hribar-Krek: Hymna křesť. soc. žen pro 4 ž. hl. *Incerto auctore: Hymna papežská pro smíš. sbor. *Chorál český: »Klaníme se Tobě« (2); »Miluji Tě, velebím Tě« (4). Koenen: »Te Deum« pro smíš. sbor s průvodem 4 tromb. Křížkovský: a) Litanie lauretanae pro smíš. sbor; b) Litanie loretánské pro lid s prův. 8hl. dechové harmonie od N. (2); c) Vánoční zpěvy č. 2. a 3. pro smíš. sbor (2). *Martini: »Tristis est anima mea«, motett pro 3 st. hl. (3). *Mettenleiter: »Factus est repente«, communio pro 3 ž. hl. *Modlmayr: a) »O esca viatorum« pro 3 ž. hl.; b) »Pange lingua« pro 4 ž. hl. Neapolského původu: »O sanctissima — Matko přesvatá« pro 3 ž. hl., harm. Piel (4). Palestrina Pierluigi da: *»Jesu, rex admirabilis«, hymnus pro 3 ž. hl.; b) »Tu es Petrus«, motett pro 6hl. smíš. sbor. *Paukner Josef: »Buď vítán svátku« z »Ozvěny« pro smíš. sbor. Piel: a) Výtky Spasitelovy — impropria pro 3 ž. hl. (česky pro potřeby mimoliturgickou upravil P. Paukner); b) *»O bone Jesu« pro 3 ž. hl. (česky upravil P. P.). *Pivoda: »Spějte, spějte«, koleda pro 3 ž. hl. *Portugalského původu: »Adeste fideles« pro 3 ž. hl., harm. Piel. *Responsoria k apošt. (pontifik.) pozhnání, pro smíš. sb. harm. P. P. *Rheinberger: »Stabat Mater« pro smíš. sbor s varh. *Smidt: Pange lingua pro smíš. sbor (4). *Smolik: »O salutaris Hostia« pro smíš. sbor. *Suriano-Křížkovský: Pašijový sbor »Barabbam« pro smíš. sbor. Teresius a S. Maria P.: a) »Litanie lauretanae« pro 3 ž. hl. (5); b) »Litanie lauretanae« pro smíš. sbor; c) Pange lingua pro 3 ž. hl. (4). *Tresch: Litanie lauretanae pro 3 st. hl. a 1hlasý sbor. Wildmann: Pange lingua pro smíš. sbor (2). Winter: Pange lingua pro smíš. sbor (2). Witt: a) *»Aurora coelum purpurat«, velkon. hymnus pro smíš. sbor se 4 tromb.; Credo ze mše »Exultet« pro 2 hlasy s varh.; c) *Oratio s. Francisci Xav. pro 4 ž. hl. (4); d) *Oratio s. Ignatii pro sopran solo a 3hl. ž. sbor; e) Missa »Salve Regina« pro smíš. sbor; f) *Preces Stationum Crucis č. 5. a 12. pro smíš. sbor. Wiltberger Aug.: Pange lingua pro 3 ž. hl.

Seznam členů: Zakládající s obnosem 20 zl. jednou pro vždy 3; přispívající (1 zl. ročně) 23. Sbor pěvecký čítá: 25 sopranů, 18 altů, 18 tenorů a 20 bassů.

P. Emilian Paukner, jednatel a sbormistr.

Farní Jednota Cyrillská v Janovicích.

Během roku byly provedeny tyto skladby: 1. ledna: Missa »Hodie Christus natus est«, »Speciosus forma« a »Tui sunt coeli« od Cainera; Pange lin-

gua od Mettenleitera. — 6. ledna: Mše česká vánoční od Pazdírká; Pange lingua od Zelinky.

2. února: Missa »in hon. ss. Infantis Jesu« od Zelinky, »Ave Maria« od Cainera, »Diffusa est« od Leitnera; Pange lingua od Palestriny. — 26. února: *Missa ss. Angelorum Cust. od Lippa; Pange lingua od Foerstra. — 1. dubna: »Regina coeli« od Mettenleitera, »Te Deum« gregoriánské. — 2. dubna: Missa op. 60 od Lippa, »Alleluja« od Foerster, »Terra tremuit« od Steckera; Pange lingua od Zelinky. Nešpory české. — 11. května: *Mše »Bože Otče« od Sychry; Pange lingua od Foerstra. — 16. května: Mše jednohlasá od Sychry, »Non duplices« od Steckera. — 21. května: Mše ku cti sv. Rodiny od Alb. Lippa, »Veni sancte« a »Confirma hoc« od Steckera; Pange lingua od Zelinky. — 1. června: Missa »in hon. sc. Josephi« od Sychry, »Caro mea« od Zelinky, »Adoro te« od Freye; Pange lingua od Foerstra, »Te Deum« greg. — 4. června: *Mše: »Slyš, Pane, hlasy zbožné« od Schuberta, »Vítej, milý Jezu Kriste« a »Živý chlebe« od V. Kopřivy; Pange lingua od Lippa. — 5. července: Mše k českým patronům od Sychry. — 6. července: Requiem od Bindera. — 7. července: Requiem od Halíka. — 8. července: *Requiem od Křížkovského. — 23. července: Missa C od A. Leitnera, »Diffusa« od Sychry, »Filiae regum« od Leitnera; Pange lingua od Sychry. — 6. srpna: Missa od Alb. Lippa, »Adoro te« od E. Freye, »Jesu dulcis memoria« od Zangla; Pange lingua od Lippa. — 15. srpna: Mše: »Slyš, Pane, hlasy zbožné« od Schuberta, *»Aj pohlédni s výsosti« od Kammerlandera, *»Zdravas Maria« od Kainersdorfera; Pange lingua od Foerster. — 18. srpna: Mše: »Věčný Vládce všehomíra« od Chmelíčka, »Te Deum« greg. — 1. září: »Veni Sancte« od Škroupa. — 3. září: *Mše od Fr. Schöppa, »O sanctissima«; Pange lingua od Mettenleitera. — 4. října: Mše: »Tobě, Pane, na výsosti« od Drahlovského, »Te Deum« greg. — 1. listopadu: Missa in Solemnibus greg., »Bonum est« od Suchého; Pange lingua od Foerstra. — 2. listopadu: *Requiem od Alb. Lippa. 12. listopadu: Missa »in hon. Ss. Angelorum Cust.« od Lippa, »Gloria et honore« a »Veritas mea« od Leitnera; Pange lingua od Lippa. — 13. listopadu: Requiem od Halíka. — 18. listopadu: Requiem od Güttlera. — 25. prosince: Česká mše od Ptáčka. Missa od Reimana, »Viderunt« a »Tui sunt coeli« od Zelinky; Pange lingua od Sychry. Nešpory české. — V čase adventním nacvičeny »Rorate pondělní« od Lehnera.

Skladby hvězdičkou označené nacvičeny nově.

V pěvecké škole Cyrillské cvičí se každý čtvrtěk dle školy Chlumovy. Počato se zpěvem dvojhlasým. Fr. Voják, farář.

Farní Cyrillská Jednota v Dol. Hbitech.

Valná hromada konána byla dne 21. ledna za přítomnosti 13 členů.

Dp. předseda zahájiv schůzi vítá přítomné a děkuje všem, kdož Jednotu buď činně, buď příspěvky podporovali. Vřelou vzpomínku věnuje členům p. Josefu Černému, absolventu hospodářské školy, a horlivému jednateli panu J. Plotovi, učitel, které přesídlením Jednota ztratila. Zvlášť připomíná zásluhy, jichž pilným navštěvováním cvičení a značnou znalostí hudby i jako jednatel si p. učitel Plot o Jednotu získal. Ku konci své řeči předčítá dp. předseda láskou k Jednotě prodchnutý příspěv bývalého jednatele pana J. Plota, učitele v Dobříši, jimž se s Jednotou loučí a nepřítomnost svou omlouvá.

K žádosti pana jednatele bývalého, uvádí pan řídítel zprávu jednatelem společně se zprávou říditelem, z níž sluší uvést toto:

Skladby liturgické většinou opakovány.

Nově nacvičeno bylo: »Krátká mše česká« od J. E. Zelinky. »Pange lingua« od J. C. Sychry. »Zpěvy k Božímu Tělu« od J. Cainera, I. a II. zastavení. Jednohlasé Graduale a Offertorium na svátky Panny Marie od J. Cainera a Graduale o posvěcení chrámu Páně a »Já jsem život a vzkříšení« od J. C. Sychry pro 3 mužské hlasy.

Opakovány byly skladby: IV. obecná 6krát, I. chorální 2krát, I. Credo 6krát, II. chorální 1krát, II. Credo 1krát. Mše ku cti Panny Marie od Nešvery 2krát, Zelinkova »in hon. ss. Inf. Jesu« 4krát. Requiem P. Teresia 2krát, Requiem chorální 2krát. Vložky kromě chorálních Gradualia: »Viderunt« od Fr. Hrušky 4krát, »Ave Maria« od Endlera 2krát, »Pange lingua« jednohlasé 1krát, Zelinkovo chorální 3krát. Gradualia: »Ave Maris stella« od F. Witta 1krát. Offertorium: »Tui sunt coeli« od Zelinky 4krát. Aby provedení zpěvů bylo dokonalé, podotýká p. řídítel, že třeba při zpěvu pozornosti a pilného navštěvování cvičení.

Z kroniky sluší uvést následující: Zpráva o minulé valné hromadě uveřejněna v »Cyrillu«. Za premií obdržel spolek náš »Mši ku cti sv. Ambrože« od Witta s 5 hlasy, s jejímž cvičením započato.

V uplynulém roce ztratila Jednota 2 členy

činné a to pilného a zasloužilého člena a jednatele p. J. Plota, učitele a horlivého člena p. J. Černého oba jich přesídlením.

Z členů zakládajících odstěhoval se z farnosti pan J. Sirotek z Luhu a před nedávnem zemřel. Vzdejme mu povstáním poslední poctu. Stalo se. Za nového člena přistoupil pan učitel L. Pritz. Jednota čítá nyní 70 členů: 5 zakládajících, 41 činných a 24 přispívajících. Jako roku loňského uspořádala Jednota i letos věneček, jehož čistý výtěžek obnášel 12 zl. 28 kr. Výborové schůze konaly se 3. Inventář čítá 123 děl v ceně 150 zl. 58½ kr. Zkoušek konáno bylo 32, z nichž 20 v Dolních Hbitech a 12 v Horních Hbitech. Pěvecký liturgický sbor čítal 13 členů a to: 3 soprány, 4 tenory a 5 bassů.

Pan řídítel končí zprávu svou srdečným přáním, aby Jednota v příštím roce větší činností a úspěchem výkázati se mohla. Píseň obecná zpívá se dle »Kancionálu« a co provedení se týče, bylo dobré. Zvlášť v přednesu jevil se značný pokrok.

Z kancionálu nacvičeno 28 písní před a po mši svaté.

Odboru literátského nestávalo, nyní má 28 členů.

Zpráva pokladniční vykazuje příjem 27 zlat. 36½ kr., vydání 24 zl. 03 kr., činí tedy pokladni hotovost 3 zl. 33½ kr. Účty shledány v pořádku.

Vykonanými volbami zvoleni byli: předsedou dp. farář M. Krejčí, říditelem pan učitel J. Pinta, jednatelem učitel J. Moudrý, revisory účtů pan Václav Kubát, rolník, vesměs z Dolních Hbit a pan J. Bulína, správce školy na Větrově, důvěrníky pp. Václav Vachta, učitel, Ladislav Pritz, učitel a Fr. Vostárek, hostinský, vesměs z Dolních Hbit.

Na to dp. předseda srdečně děkuje ještě jednou všem členům Jednoty za ochotu a účast a prosí, by jednoty neopouštěli a k jejímu rozkvětu dle sil svých přispívali. Čímž schůze skončena.

Jan Moudrý,

t. č. jednatel.

Mat. Krejčí,

předseda.

Diecése Litoměřická.

Farní Jednota Cyrillská v Rejšicích. Sbor liturgický čítající 7 sopranů, 6 altů, 2 tenory a 7 bassů a sesílený 10 dětskými hlasy školy Cyrillské uvítal v minulém květnu ndp. biskupa nově nacvičenou vložkou »Ecce sacerdos magnus« od Witta a vložkou »O Maria, Máti drahá« od Jelena. Během r. 1898 nacvičena nová mše »Missa choralis od Hrušky a r. 1899 nacvičená vložka »Laetentur coeli« od Cainera. Zpívaly se tyto mše: Missa choralis, Missa Velehradensis, latinská mše In festis solemnis a chorální Missa de Requiem.

Při mši svaté zpívá se vždy celé Credo a vhodné vložky. Na konci mši svaté latinsky chorální »Pange lingua«.

Chorál i polyfonie zpívá se plynne a správně. Na květnou neděli a velký pátek zpívají se Nešverovy Pašije. O božích hodech nešpory. Veskeré zpěvy jakož i školu Cyrillskou cvičí řídítel kůru p. A. Malina, řídící učitel. Dítka ve škole Cyrillské cvičí se pravidelně 4krát v týdně, z počátku dle školy Chlumovy, později vložky a mše ku sesílení sboru liturgického.

Sbor literácký rozšířil se za tu dobu na všechny zbožné osadníky. Obsahuje též sbor liturgický a školu Cyrillskou. Pěstuje s vroucí zbožností ušlechtilé písně obecné, jichž nacvičeno celkem přes 40 ku všem příležitostem církevního roku. Zpívá také žalmy při nešporách. Písně obecné se zpívají nejen v kostele, ale i doma.

Poslední valná hromada byla dne 2. února 1900. Účastenství při této valné hromadě bývá slabé, za to v kostele velmi četné.

S uspokojením pohlížíme na ovoce 15leté práce. Co jsme mohli, vykonali jsme, a pokud nám Bůh sílu a zdraví dá, budeme pracovat dále.
J. Zeman, jednatel.

Morava.

Diecése Brněnská.

Farní Cyrillská jednota v Borkovanech.

1. V r. 1899 nově nacvičeny tyto skladby: Credo »Missae in hon. B. Mariae Virginis« od Nešvery; chorální mše z kancionálu Cyrillského; »Missa in hon. sc. Thomae Aquinatis« od Mitterera (Credo zpíváno chorální; docvičí se letos); »Jesu dulcis memoria« (Lib. M.) dvojhlasé s průvodem; »Diffusa est gratia« od Wesselacka 4hlasé; »Exsultabunt« od Witta, 2hlasé s průvodem. Nikl: »Ave Maria« 4hlasé; Lotti: »Regina coeli« 4hlasé; Förster: »Terra tremmit« 4hlasé; Skuherský: »Angelus Domini« 4hlasé; Förster: »Ascendit Deus« 4hlasé; »Pange lingua« Ettovo 4hlasé; Tanglovo 4hlasé; zpěvy o »Božím Těle« od Musila (všechny — letos bez průvodu hudby); Mašiček: »Vidi aquam«; »Jesu, andělů jsi krása«, 4 hlasy ženské. Z kancionálu Cyrillského nově nacvičeny písně: »Přístup duše«, »V svatě hrůze«, »Úzkost doma«, »Lide můj, slyš«, »Slavný nebešťane«, »Srdce Páně«, »S ponížným u prach«, »Miluji Tě«, »Hospodine všemohoucí«.

Opakovány byly (v r. 1898 nacvičené): Singenberger: »Missa in hon. sc. Joannis Baptistae«; Nešvera: »Missa in hon. B. Mariae Virginis«, »Requiem« chorál. z kancionálu Cyrillského. Frey: »Veni sancte«, »Adoro te«, »Coelestis urbs« 2hl. s průvodem (Lib. M.), Foerster: »Time Domini« 1hlasé s průvodem; Mettenleiter: »Benedictus sit« 2hlasé s průvodem; Stehle: »Tui sunt coeli« 4hlasé; Hoffmann: »Pange lingua« 4hlasé; Palestrina: »Pange lingua« 4hlasé, chorální »Pange lingua« z Cyrillského kancionálu; »Asperges« chorální; Křížkovský: »Litanie Lauretanské« 4hlasé »O sanctissima« 4hlasé.

Písně z Cyrillského kancionálu loni nacvičené, jakož i písně hektografované opakovány všechny. (»Cyrill«, roč. XXVI., č. 3. a 4.)

Při zpěvech chorálních pěstována řádná accentuace a plynlost. Při všech pak zpěvech správné čtení, řádné členění textu a jasná výslovnost. Latinský text překládán, texty vůbec vysvětlovány, by zpívalo se s porozuměním a citem.

2. Pěvecký sbor liturgicky čítá pravidelně 33 členů, totiž: 9 sopranů, 7 altů, 9 tenorů a 8 bassů. Cvičení pravidelná v zimě a na jaře nejméně třikrát v týdnu (v čas potřeby zpíváno denně), v létě a na podzim, v dobách pilné a namáhavé práce polní, cvičeno o nedělních a svatebních odpoledních. Cvičí sbormistr. Škola Cyrillská se teď zřizuje. Nedošlo k tomu dosud pro nedostatek času, přece však pamatováno na dorost pěvecký cvičením soustavy notové a písní z Cyrillského

kancionálu v nejvyšší třídě školy zdejší, čímž bude nyní práce usnadněna.

3. Sbor literátský zastupuje dosud Jednota, která shora uvedené písně z kancionálu Cyrillského nacvičila a na kůře zpívala, lid pak dole dle ní se řídil. Dbali jsme i při zpěvu obecném přesnosti a vzletnosti a pokročili i v té věci, však krůčkem jen malým — neb tak mnohých hluboce zakořeněných zlovyků nelze v krátké době odstraniti.

Kancionálu užívá se o dnech všedních Bečákova, o nedělích pak Cyrillského.

4. Účastenství osady vůči Jednotě a zpěvu posvátnému jest celkem uspokojivé. Valná schůze byla dne 3. dubna 1899. Při ní podána shromážděným přehledná zpráva o činnosti Cyrillské Jednoty v roce minulém a o stavu pokladny.

5. Ku konci podotknouti dlužno, že bylo Cyrillské Jednotě i v minulém roce nacvičiti více sborů světských. Pořádalať dne 29. ledna »Besedu«, jejíž čistý výnos uložen a věnován na rozšíření kůru a opravu varhan. V předhodí pak jmenin vdp. předsedy Jednoty blahopřála sborem »Přijmi přání«, od Hniličky a zapěla sbor »Anděl lásky«.

Další činnosti naší volám z hloubi srdce: »Zdař Bůh!«

Arnošt Vlček, děkan,
předseda.

Josef Ondruj,
jednatel.

Farní Jednota Cyrillská v Polehradicích.

Minulým rokem 1899 dovršila naše farní Cyrillská Jednota 15. rok svého trvání a čilého působení založena z lásky a přesvědčení k věci dobré dp. farářem Filipem Toufarem, předsedou Jednoty po celý čas jejího trvání, který důkladně pochopil vznešenou myšlenku povznesení hudby chrámové hned na prvním svém působišti kněžském v Bohuticích založením též tamní Cyrillské Jednoty. Patnácte let tot doba dosti dlouhá, na níž může zakladatel Jednoty a zároveň hlavní a neunavný cvičitel sboru po celý čas trvání býti hrdým. Jeho přísná povaha při cvičení, co se týče provedení bezvadné harmonie, accentu jakož i výslovnosti neodstrašila nikoho, že by snad vystoupil, na důkaz můžeme zde spatřiti u tenorů a bassů 10 mužů činných členů, kteří po čas trvání Jednoty pevně stojí v bohumilé službě pěstovati posvátný zpěv chrámový, děvčata u sopranu a altu obyčejně provdáním se vystupují, které se však opět doplňují ze školky pěvecké, již cvičí nyní pan sbormistr a národní učitel Cyrill M. Hladký. Ačkoliv při zakládání Jednoty zdálo se mnohým v obci, zvyklým na dřívější na kůře provozované intrády, figurálky, pastorálky a pod., jako by se

nová vira byla zaváděla, zvláště chorální Introitus a Communio zdály se jim býti jakýmsi zaklínáním, spřátelili se po čase s výkony Jednoty, tak že nyní již ani podobných řečí není slyšeti. Postupem času nacvičila Jednota mši 28 čísel od rozličných odporučených skladatelů, pak na každý zasvěcený svátek případný Introitus a Communio gregoriánským chorálem 31 čísel; případných Offertorií a Gradualií a rozličných mottet většinou smíšeným sborem 105 čísel, Pange lingua 20 čísel; kromě toho schází-li v některé skladbě mše Credo, zpívá se toto chorálně.

V uplynulém roce jakož i v letech předcházejících oslavovala naše farní Cyrillská Jednota služby Boží o všech zasvěcených svátcích zpěvem čistě liturgickým; též i ostatní církevní obřady obstarávala. Nových skladeb, kromě několika menších vložek, cvičeno nebylo, poněvadž zásoba vyhovuje avšak byl zvláště zřetel brán, aby se nově přistouplými členy dříve nacvičené skladby lépe procvičily. Cvičení konají se dle potřeby obyčejně před každým svátkem v neděli odpoledne.

Vedle chrámového zpěvu pěstovala každoročně k pořádání zábavy pěvecko-deklamatorní v masopustě též sbory obsahu světského a vlasteneckého, v loni však, ačkoliv již cvičiti započala, odložila uspořádání zábavy pro rozhárané poměry volební v obci na dobu pozdější. Návštěva těchto zábav byla vždy slušná jak od domácích tak okolních a vydařila se vždy jak v ohledu mravním, taktéž i hmotném.

Po dobu svého trvání nastřádala Jednota většinou z čistých výtežků pořádaných besed jednou ročně malé jmění a přispěla obnosem 200 zl. na nové velmi potřebné varhany pro průvod v kostele, o jejichžto pořízení se dp. farář a předseda velmi přičiňoval a též ve skutek uvedl. Na počátku doprovázen zpěv harmoniem, jež si Jednota pro průvod již obehnané za 75 zl. koupila, jelikož varhany věkem sešlé účelu nevyhovovaly. Teď máme krásný stroj, kterým nový pan varhaník Jan Čermák, rolník čp. 99, pod vedením dp. far. Filipa Toufara, sbor náš doprovází. Jelikož od pořádání zábavy v masopustě sešlo, zatoužila přec Jednota uspořádati nějakou slavnost později a uspořádala s dobrovolnou hasičskou Jednotou zdejší národní

slavnost »dožatou« dne 10. září o 3. hodině odpolední. Cvičištěm a pořadatelem byl pan sbormistr národní učitel zde Cyrill M. Hladký, jenž k této slavnosti deklamace nacvičil a průvod slavnostní s okrášlenými vozy pořádal. Vzdor tomu, že právě tou dobou, kdy slavnost měla započíti, hrozná bouře se valila a hrozila slavnost překaziti, tak že mnohé čelnější osoby z okolí, jsouce již na cestě k nám, vrátily se k domovu, bouře když na štěstí odchýlila se stranou a slavnost překrásně se vydařila za hojného účastenství zdejšího obecnstva, jakož i čelnějších osob z celého okolí, jak v ohledu mravním, taktéž i finančním. Jednota Cyrillská zapěla při té příležitosti též několik vlasteneckých sborů. Čistý výnos v obnos 16 zl. věnován byl ku podpoře dobrovolné hasičské Jednoty zde, kterážto Jednota s naší Cyrillskou Jednotou v dobré shodě se nalézá.

Jednota naše stojí na pevném základě a dobyla si po čas svého trvání zvučného jména a a obliby též i v okolí až na malé výjimky u nás, ne však z přesvědčení nýbrž ze závisť od lidí, kteří neradi koho poslouchají a nedovedou se pro dobrou věc obětovat, že má Jednota naše všude jakousi přednost. Než to nás nemate; my kráčíme směle neohlížejíce se v pravo ani v levo za vytknutým cílem a dokázala Jednota naše v plné míře svou rozsáhlou činností, že jest platným činitelem při uctívání Nejvyššího jakož i mocnou vzpružinou v ohledu národním.

Jednota naše čítá 2 zakládající, 17 přispívajících a 33 činných členů; z činných zpívá 9 sopran, 6 alt, 7 tenor, 9 bass, pak sbormistr a dp. farář a zároveň předseda.

Valnou hromadou odbyvanou 15. ledna 1899, zvoleni panové měli záležitosti spolkové na starosti: P. T. dp. farář Filip Toufar, předseda, národní učitel Cyrill M. Hladký, sbormistr, Jan Čermák, rolník čp. 99, varhaník, podepsaný jednatel, pak výboři: p. starosta obce Bedřich Šír, Ant. Stehlík čp. 71, Jan Těstík čp. 78 a Cyrill Omasta.

Ku konci vzdávám v jménu Jednoty všem příznivcům srdečný dík za podporu v její bohumilých snahách a volám dalšímu rozkvětu Jednoty do budoucna: »Zdař Bůh!«

Jan Stehlík, t. č. jednatel.

Listárna Obecné Jednoty Cyrillské.

Všecky do konce února t. r. došlé objednávky premií jsou vyřízené. Hlasy ku litaním od F. J. Lehnery jsou znovu vydány. Mešní kancionál téhož autora nově vydán u Knappa; stojí neváž. 30 kr., vázaný 40 kr. Graduale romanum vydala firma Fr. Pustet v Řezné v klíči housl. s připojeným německým interlin. překladem textu veškerých zpěvů, jakož i rubrik (předpisů v ceně obvyklé.

J. Zelinka.

— S hudební přílohou k číslu 3. a 4. —

»CYRILL« vychází šestkrát do roka ve lhůtách dvouměsíčních. Předplatné, které činí poštovní poukázkou na celý rok 4 K. 40 hal., přijímá redaktor F. J. Lehner na Král. Vinohradech (na faře), kam i reklamace se zasílají.

CYRILL

ČASOPIS

pro katolickou hudbu posvátnou

v Čechách, na Moravě a ve Slezsku,

zároveň

ORGAN OBECNÉ JEDNOTY CYRILSKÉ.

Majitel, vydavatel a redaktor:

1900. Ročník XXVII.

F. J. LEHNER.

Číslo 5. a 6.

Kterak povolání činitelé o to přičiňovati se mají, aby církevní hudba byla zvelebena.

Přednesl o IX. exerciciích Cyrillských v Praze Dr. Josef Mrštík, předseda diecéšní Jednoty Cyrillské
v Hradci Králové. (Pokračování a dokončení.)

Ad B. Pokud pak se praktického pěstování církevní hudby týče, jest to v prvé řadě úkolem

I. vrchních úřadů církevních, by vlivem svým o pěstování pravé církevní hudby se zasadily. Kde vrchní úřadové církevní hudby si nevšímají a vůli svou zřejmě nevysloví, že sobě církevní hudby v duchu církevních předpisů přejí, tam na mnoze buje šlendrián. Kde však tito úřadové zájem pro církevní hudbu na jevo dávají a též činně o zlepšení církevní hudby se zasazují, tam, byť i ne hned, tedy jistě v dosti brzkém čase pokrok se objeví. Hlavní příčiny úpadku církevní hudby bývají a) nevědomost a b) pohodlnost.

ad a) Nevědomost dá se aspoň částečně odstraniti, když postaráno jest duchovní vrchností

α) o řádné vyučování nastávajících kněží v církevním zpěvu v seminářích,

β) když katedrální chrám vzorou církevní hudby provozuje;

γ) když vrchní církevní úřad vydává instrukce, v nichž duchovní i říditelé kůru se obeznamují se zákony církevními o církevní hudbě a se způsobem, jak řádná církevní hudba pěstována býti má;

δ) když uveřejňuje seznamy skladeb drobných a provozování jich odporučuje a někdy i zařizuje a spolu i skladby necírkevní zejména v seznamech těch se uvádějí a přísně zakazují.

ad b) Aby pak proti pohodlnosti s prospěchem se vystoupiti mohlo, prospívá, by církevní úřadové při visitacích církevních se přesvědčovali:

α) co a jak se zpívá a jak instrukce dané se zachovávají,

β) by při visitacích a i jindy občas seznamy provedených skladeb se vyžadovaly, dále aby církevní úřadové

γ) pilné ředitele kůru, kteří správnou církevní hudbu provozují a zvláště kteří vzorné Cyrillské Jednoty zřizují a řídí, vyznamenávali a lenivé k pilnosti vhodným způsobem povzbuzovali.

δ) Mnoho k zvelebení církevní hudby přispěti mohou církevní úřadové i tím, když Cyrillské Jednoty v jejich snahách podporují odporučováním a oceňováním zdárné činnosti.

2. K zvelebení církevní hudby může i stát platně nápomocen býti, dbá-li o to, by v příčině církevní hudby vy-

daná státní nařízení opravdu zachovávána byla.

a) Ministerským vynesením ze dne 12. května 1877 č. 16885 (Věstník vládní č. VIII., str. 116) nařízeno jest, aby zemští a okresní inspektorové při inspekcích a vůbec při svém styku s učiteli osobně k tomu působili, aby hudba chrámová a zpěv na kůru (— a zajisté i lidový — byť by to v dekretu výslovně nestálo) pilně byly pěstovány a aby zvláště pilně učitele ve výročních zprávách k významování a po případě i k udělení remuneračí doporučovali.

b) Vynesením pak ministerským ze dne 20. února 1890 č. 5406 (Handbuch der Reichsgesetze und Ministerialverordnungen über das Volksschulwesen, Wien, k. k. Schulbuchverlag, 1891, str. 252) všem přednostům zemským se výše uvedené nařízení z r. 1877 znova připomíná spolu s vybídnutím, by tito obraceli zření k zařízením, kterýmiž by varhaníkům a ředitelům kůru příležitost poskytnuta byla k dalšímu vzdělání. K takovým zařízením zajisté náleží i

α) Obecná Jednota Cyrillská, kteráž vydává svůj hudební časopis a pořádá cyrillské exercicie.

β) K tomu hodily by se i přednášky o církevní hudbě s praktickými cvičeními a spolu s doporučováním dobrých skladeb při učitelských schůzích a konferencích. Na vybídnutí c. k. inspektorů školních jistě by se vždy některý z učitelů k takové přednášce ochotně propůjčil.

c) Státní správa církevní hudbě platné služby může prokázati i tím, když pečuje o to, by na místa, kde jest kostel, dosazováni byli učitelé hudby znalí a zvláště řidičí učitel, který z pravidla ředitelem kůru bývá aby byl dobrým znalcem a přítelem církevní hudby.

d) Ovšem jest též věcí církve i státu, by ředitelé kůru a kostelní zpěváci byli přiměřeně placeni.

3. Mimo vyšší církevní a státní úřady o zvelebení církevní hudby v jednotlivých farnostech pečovati povolán jest v první řadě

a) farář. Farář jest rektorem celého kostela a tedy i oné části

chrámu, které kůr říkáme. Nemá-li farář zájmu pro církevní hudbu, jest i nejlepší snaha ředitele kůru ochromena, takže nemůže žádoucně činnost svou rozvinouti. Za to, kde farář jest přítelem církevní hudby, láska jeho k církevní hudbě bude jej vždy pobádati k tomu, by i za méně příznivých poměrů hudbu církevní dle možnosti zvelebil a to tím jistěji, jestli jest i církevní hudby znalcem.

α) Duchovní správce nejprve přičinovat se bude o to, by za ředitele kůru dosazen byl muž pokud možno nejlépe způsobilý i po stránce mravní. Láska k věci nedá mu utáti dříve, dokud se mu to nepodaří.

β) Poněvadž pak spravedlivě jest, by pilný ředitel kůru za své přičinění náležitě byl odměněn, přičiní se duchovní i o to, by, kde toho třeba, plat ředitele kůru byl náležitě upraven.

αα) Má-li zádušní jmění, není to spojeno s přílišnými obtížemi. Dle dvorního nařízení ze dne 18. srpna 1828 č. 21252—3113 jest možno přilepsiti řediteli kůru, když záduší má nepotřebný přebytek a když patron a ordinariát jsou s tím srovnáni. Jedná-li se o zlepšení platu, předloží ředitel kůru žádost farnímu úřadu. Žádost může býti stylisována i adresována na farní úřad. Farní úřad přičiní své dobrozdání a podá žádost patronátnímu úřadu, který připojiv souhlas svůj a poslední úhrnečný výťah z účtů zádušních, zašle věc buď sám nebo skrze farní úřad ku konsistoři, kteráž pak přičiní taktéž svůj souhlas a poněvadž se tu jedná o stálý příspěvek ze zádušního jmění, podá věc ještě za příčinou schválení k c. k. místodržitelství. Kde jest dostatečné zádušní jmění, není pochybnosti, že žádost bude příznivě vyřízena.

ββ) Obtížněji již to půjde, není-li tu dostatečného zádušního jmění. Patron nepřidá-li něco z dobré vůle, dle platných nařízení jako patron přispěti povinen není. Také kde patronem jest veřejný fond na př. náboženský, nelze od něho očekávati vyjímaje velice řídké zvláštního ohledu hodné případy nějaké přilepsení. Však jest tu ještě farní osada, která dle ministerského vynesení ze dne 30. ledna 1872 č. 809 (Ministerialverordnungsblatt Nr. 11 ex 1872) povinna jest takové výlohy krýti, jichž kostel její

nevyhnutelně potřebuje a kteréž jinak sehnati se nedají.

§ 36. říšského zákona ze dne 7. května 1874. č. 50. ř. z. pak stanoví: Nemá-li farní osada na uhrazení potřeb vlastního jmění, nebo není-li tu jiných prostředků církevních, kterých by se k tomu mohlo užiti, tedy rozepsán buď na zapravení jich příplatek na farní osadu. Třeba pouze dle rozsudku nejvyššího správního soudu ze dne 3. dubna 1888 č. 1083 (Budwlnský VI. str. 372) zjistiti, zdali náklad jest vskutku potřebou církevní a zda náleží k obřadním požadavkům katolické bohoslužby, o čemž rozhoduje biskup.

Chopí se tedy horlivý duchovní správe některého tohoto prostředku, by řediteli plat zlepšiti pomohl.

γγ) Když však kostel jmění nemá a nesnadno by bylo od farníků chudých a jinými platy přemožených přilepsení vymáhati, tedy bude farář řediteli kůru nápomocen aspoň v tom, že nikdy neopomene ředitele kůru přibrati pokud možno ke všem obvyklým funkcím a nikdy toho nedopustí, by funkce, při nichž ředitel kůru býti má, konaly se bez něho. Ovšem má-li kněz ředitele kůru všude s sebou bráti, musí na straně ředitele kůru býti též míra v činění požadavků a zvláště žádoucnost jest, aby od chudých mnoho nežádal.

δδ) Ostatně, kde farář má lepší beneficum, sám též ze svého ku zlepšení platu ředitele nechť přispěje.

γ) Při nastoupení ředitele kůru postará se farář o smlouvu služební a instrukci pro ředitele kůru, by vše řádně vymezeno bylo.

δ) Má-li duchovní správce lásku k hudbě církevní, tedy kde najde horlivého ředitele kůru, bude jej jistě podporovati všemožně slovem i skutkem. Slovem — poučováním na kazatelně i soukromí, — skutkem pak — zvláště že pečovati bude o prameny peněžní, z nichž by se mohly zakoupiti potřebné hudebniny pro kůr a zpěvníky, aby se mohly na lavicích připevniti aneb mezi chudé děti rozdávati. Pokud se dětí týče, dílem ze svého přispěje, dílem požádá místní školní radu, dílem dobrodince soukromé vyhledá. Známa faráře, kteří horlivým zpěvákům občas, třeba na svůj svátek neb na sv. Cecílii neb v den sv. Cyrilla a Methoděje

nějakou svačinu neb jiné slušné vyrazení opatřili.

ε) Sám pak též se farář o to přičiní, by i jeho zpěv u oltáře byl, pokud toho dovede, přesný, by kůr a oltář vzájemně se doplňovaly.

ζ) Kde však duchovní správce najde poměry nepříznivé, neustane poučovati, vybízeti a po případě i o to se starati, by liknavý ředitel kůru ke konání povinnosti své přiměn byl, aneb jiným svědomitějším nahrazen, aneb je-li farář znalcem církevní hudby, sám práce se uchopí a ředitele kůru a zpěváky si vychová.

η) Horlivý a duchovní správce všimati si bude všeho, co a jak na kůru se zpívá a hraje a co zvláště jest důležité; bdíti bude nad tím, jak zpěváci a hudebníci na kůru se chovají. Nebude trpěti na kůru hovoru zbytečného a dbáti bude i o to, by i ředitel kůru i zpěváci, kdy to předepsáno, klekali a vůbec jako řádní křesťané v chrámu Páně si počínali.

θ) Když pak již takový farář by se našel, který pražádného zájmu pro církevní hudbu nejeví, tedy lze přece od něho žádati, aby horlivému řediteli kůru neb horlivému spoluobratru nepřekážel a dokonce snad mu něčeho nenařizoval a od něho nežádal, co jest proti zákonům církevním.

ι) Pokud pak se pomocných kněží týče, tedy vyžaduje toho již prospěch duchovní správy samé, aby s farářem o zvelebení církevní hudby svorně pracovali, jej dle schopností svých a sil podporovali. Zvláště tam, kde farář jest starší a k církevní hudbě apathický, i mají v tomto směru faráře svého po dorozumění se s ním zastati.

κ) Než hlavní těžiště církevní hudby spočívá na řediteli kůru. Platí tu: jaký jest ředitel kůru, taková jest i církevní hudba. Proto jestli církevní hudba má se povznésti, záleží to hlavně na řediteli kůru.

λ) Nejprv jest třeba, aby sám stále se poučoval a zdokonaloval čtením časopisů a spisů odborných, posloucháním vzorných skladeb, navštěvováním odborných kursů, stálým studováním skladeb a cvičením jich. Láska k věci pomůže mu najíti potřebné k tomu prostředky peněžní.

μ) Pak ovšem jest starostí jeho, by sobě opatřil zpěváky, což může učiniti dílem cvičením dorostu, dí-

lem i získáním ochotníků, jež nejlépe jest sdružit v Cyrillskou Jednotu, která mu poskytne v přispívajících členech i hmotné i mravní podpory. Zejména jsou tu mladší učitelé, jež má ředitel kůru získati. Jako žádoucí jest spolupůsobení pomocných kněží, tak a tím více přáti si jest součinnosti celého učitelstva na osadě. Nemístná žárlivost jest často příčinou, že ředitel kůru nestřípi vedle sebe někoho, kdo by mu ve vědomostech byl roven aneb nad něho vynikal. Leckde bohužel jeví se nechut učitelstva k církevní hudbě. Příčinou bývá buď nedostatečné vzdělání v církevní hudbě neb i zlá vůle. Proti zlé vůli těžko jest bojovati ve věci, která na ochotu odkázána jest, avšak kde by mladší učitel ve zpěvu a hudbě méně obeznámený dobré vůle byl, když se mu poskytne šetrným způsobem příležitost k zdokonalení, dá se jistě získati a to tím více, že shledá v církevní hudbě i pramen ušlechtilé zábavy. Kde jsou pěvecké spolky, které v stanovách pěstování církevního zpěvu mají, nechť je ředitel kůru hledí získati. Když sám obětovným jich členem bude, dají si jistě říci. Potkala-li se však snaha jeho s obtížemi, hledí získati aspoň jednotlivé jich členy dobře smýšlející.

γ) Při volbě skladeb třeba jest řediteli kůru dbáti, aby vybral skladby v pravdě církevní, liturgickým zákonům odpovídající a též se zřetelem na síly, kterýmiž vládne. Často příliš snadnými neb obtížnými skladbami vzbudí jen nechuť a odpor.

δ) Řediteli kůru řídit se jest pravidlem, co se má v kostele provést, třeba jest nejprv zkoušet i a to tak dlouho, až skladbu lze provést co nejdokonaleji. Reforma církevní hudby špatným provozováním skladeb nejjistěji se ubíjí. Pak hned se mluví o přesné církevní hudbě s pohrdáním a opovržením. Má-li býti řádné porozumění textu latinského, třeba jej nejprv přeložiti a vyložit, i u písní obecných neškodí výklad textu, což rozhodně může se stát s kazatelnou duchovním správcem.

ε) Mimo důkladné cvičení skladeb třeba jest i duševní obzor zpěváků rozšiřovati a vzdělávati, proto slovem živým při zkouškách i pomocí časopisů hudebních, jež členům sboru pěveckého půjčuje, hledí tříbiti jejich vkus.

ζ) Ředitel kůru musí též pečovati o náležitou kázeň jak při zkouškách tak i v kostele a všude jest mu dobrým příkladem předcházeti a proto zvláště při provozování skladeb na kůru dbáti bude toho, by on sám i zpěváci zbožně sobě počínali, pamětliví jsouce toho, že úkon posvátný konají.

η) Aby zvláště vydatné zpěváky sobě získal a udržel, v mnohých případech též nutno bude, aby je přiměřeně odměňoval. Zlou krev to dělá, když zpěváci vědí, že ředitel kůru za ně plat bere a jim pak ničeho nedá.

θ) Dále jest třeba, aby ředitel kůru pro reformu i lid získal. Na lid lze působiti již v škole obecné. Již tam může ředitel kůru a učitel lásku k posvátnému zpěvu vzbuditi. By zájem lidu pro církevní hudbu vzrůstal, třeba lid cvičiti v obecných písních dílem nepřímo skrze dívky ve škole, dílem i přímo cvičením v kostele a skrze literátské kroužky. Ve styku s lidem bude moci odstraniti i leckterý předsudek, ovšem však musí počínati si opatrně a s umírněností. Lid dá se získati jen pomalu, proto v reformě nesmí se pokračovati ukvapeně. Vedle nového dobrého třeba jest po delší dobu zůstat i při starém méně dobrém, jež jen poznenáhlu buď se zdokonaluje aneb nahrazuje lepším. Horlivý ředitel kůru

α) pečovati bude i o dobrý stav varhan, by vždy byly náležitě vyprášeny, řádně zladěny, spraveny neb novými nahrazeny.

Vedle ředitele kůru ku zvelebení církevní hudby značně přispěti mohou

α) zpěváci a hudebníci. Jako nevyhnutelná podmínka zdaru vyžaduje se na nich

ochotná a dokonalá poslušnost řediteli kůru. Duší sboru jest ředitel, zpěváci zastupují úkol orgánů tělesných. Tito

α) dbají vždy na zrak, slovo a taktovku svého ředitele,

β) řádně a pozorně obcují zkouškám a γ) zachovávají přiměřenou kázeň jak při zkouškách tak i na kůru, chovajíce se tu jako zbožní, uvědoměli křesťané.

Velice škodí věci zpěváci, kteří volbu skladeb a pokyny ředitelovy stále jen posuzují a odsuzují, všemu lépe rozuměti se domýšlejí, pro každou maličkost se urážejí a každou chvíli stávkují, mezi

zkouškou a při provedení stále se baví a ostatní zpěváky i lid z pozornosti a pobožnosti vytrhují aneb nepřijítím do kostela provedení některé skladby zmaří.

e) I lid má povinnosti k církevní hudbě. Vkus lidu úpadkem církevní hudby velice jest pokazen a velmi těžce dá se o lepším poučiti. Zvláště rád lpí na tom, co od věků slyšel a sám zpíval, byť i to byly zpěvy světácké a hrozně zkomolené. Kéž by náš lid chtěl uznati, že

α) subjektivní vkus při církevní hudbě rozhodovati nemůže, nýbrž že jsou tu zákonové církevní, kteří způsob církevní hudby předpisují, jichž povinen jest držeti se i kněz i ředitel kůru i zpěváci i lid.

β) Kéž by lid křesťanský pamatoval, že poslušnost k zákonům církevním jest na nejvyšší záslužná a Bohu milou obětí. Jak veliká to zaslepenost, když snaha obětavého ředitele kůru neb duchovního maří se výrokem na př. ti na kůru ať si zpívají jak oni chtějí a my si budeme zpívatí, jak my budeme chtítí. — Kdo bohobojným jest křesťanem, rád přijímá poučení a podrobuje subjektivní mínění své auktoritě církve, neodsuzuje hned vše, když to uchu jeho nelahodí, nestaví se na odpor snahám a opatřením po zvelebení církevní hudby, ochotně uznává dobrou snahu a jest skromným ve svých požadavcích, když vše choutkám jeho nevyhovuje. Spíše hledí i peněžními prostředky ku zvelebení církevní hudby dle sil svých napomáhati.

f) Konečně dovoluji si zde skromně vysloviti i návrhy své o zvelebení Cyrillských Jednot.

α) Velmi by se zamlouvalo, aby jednotlivé jednoty přestaly poustevnický žítí a k sesílení sebevědomí a k vzájemnému povzbuzení počaly pěstovati pospolitost a jako to jinde jest, by více jednot o společné produkce a přednášky se pokusilo. Netřeba nám jíti ani za hranice. Příkladem jsou nám župní sjezdy pěveckých spolků světských. Zvláště pokročilejší jednoty mohly by věci naší též mnoho prospěti tím, kdyby zejména do míst, kde farních jednot dosud není, občas výlety pořádaly a tam v chrámu Páně aneb i v jiné slušné místnosti ukázky pravé církevní hudby podaly. Dá se tu vhodně spojití užitečné s příjemným.

β) Cyrillské Jednoty všimněte si též místních škol, místních ústavů a po přátelském dorozumění toho jistě dokážou, by na ústavech, zvláště se žáky většími, praktická cvičení v církevní hudbě se dala. Mám tu na mysli zvláště měšťanské školy a střední. Jak mnoho získá pravá církevní hudba, když se s ní žáci již ve školách seznámí a vkus pro lepší směr již v mládí u nich se vypěstuje.

γ) Cyrillská Jednota potkává se nezdídkou s mnohým krivým pozouzením. Vidí se v ní klerikální spolek, který má lid do tenat kněžských vlákatí. Proti hlouposti a zlomyslnosti ovšem těžko jest bojovati, avšak lidé jinak dobré vůle jistě na jednotu jinak pozhlížeti budou, když dobré její působení poznají. K tomu sice přispívají poučné přednášky a vzorné produkce, avšak nynější svět a duch času vyžadují též trochu reklamy. Bylo by sice proti úchvalám církevního sněmu pražského z r. 1860, kdyby provozování hudebních mší, aneb snad až jména zpívajících jako na pozvání obecnstva na před se ohlašovala. Pořádá-li se však kde nějaký duchovní koncert pro členstvo, vhodno jest na to upozorniti širší obecnstvo, provedeno-li něco zvláštního v kostele, prospěšno jest tiskem to ve známost uvéstí. Dá-li se obecnstvu do rukou program nějakého duchovního koncertu, neb referuje-li se o nějaké provedené mešní skladbě zvláště cenné, prospívá několik řádků na vysvětlenou napsati o skladateli i o skladbách jednotlivých. K tomu sloužití má též časopis »Cyrill«, který mimo poučné články a hudební přílohy podává zprávy o činnosti jednotlivých jednot, což velmi prospěšno jest, neboť tím jednoty vzájemně se povzbuzují a někdy i těší.

Než bohužel »Cyrill« jest málo rozšířen a tu zajisté jest oprávněné přání, aby každá Cyrillská Jednota a každý přítel posvátné hudby »Cyrilla« odebíral a jej dále čísti dával. Třeba však o produkcích cyrillských psátí i do politických časopisů, poněvadž mnoho jest lidí, kteří jen tam odtud celou kulturu svou čerpají. Tam též nutno z téže příčiny občas něco poučného o církevní hudbě napsati, by se vkus hudební poněkud napravil a vytrébil. Ještě by zbývalo mnohé, co do rámce dnešního tematu našeho náleží a o čem by zmínka uči-

něna býti mohla a měla, než čas již kvapí a proto třeba jest skončiti.

Jak program exercicií našich vykazuje, máme jíti nyní na slavnou zpívanou mši svatou, která obětována býti má v chrámu Panny Marie Sněžné, kde právě dnes poutní slavnost se koná. Dle spisu »Církev vítězná«, sepsaného zasloužilým farářem téhož chrámu Fr. Ekertem a vydaného nákladem. Dědictví svatojanského, historický podklad pro slavnost jest následující: Za panování papeže Liberia (352—366) obětoval urozený a bohatý měšťan římský Jan s manželkou svou hojné statky svoje Rodičce Boží. I modlil se, aby mu bylo naznačeno, jakým způsobem tento nábožný úmysl vykonati má a dostal napomenutí ve snách, aby vystavěl chrám věnovaný Matce Boží na tom místě, jež bude zasněženo. Téže noci ze 4. na 5. srpna, v době, kdy v Římě největší vedra panují, pokrýl sníh část vrchu eskvilijského v Římě.

Také papež měl podobné vidění ve snách. I byla na tomto místě nákladem měšťana Jana zbudována svatyně, řečená basilikou Liberiovou, později kostelem Panny Marie větší (S. Maria Maggiore). Slavnost pak připomínající událost tu průběhem času nazvána slavností Panny Marie Sněžné. Na upomínku této události založil pak na Novém městě pražském farní a klášterní chrám Panny Marie Sněžné blahé paměti císař a král Karel IV. r. 1347.

K čemu tuto událost vypravuji?

Všickni, kteří jsme sem se sešli, máme vůli hřívnu svou, hudební umění, Bohu ke cti obětovati a právě o tom jsme jednali, kterak povolání činitelů o to přičiňovati mají, aby církevní hudba byla zvelebena. Zbožní manželé římské rádi by byli jmění své na bohumilý účel obětovali, ale nevěděli jakým způsobem. I obrátili se v modlitbě vroucí na Pannu Marii, která jim ochotně vyhověla a napotomným zřízením chrámu a slavnosti slávy Boží velice přispěla.

Učíme podobně i my a prosme při mši svaté, kteréž nyní v chrámu Panny Marie Sněžné, právě v den P. Marie Sněžné, budeme přítomni, blahoslavenou Pannu Marii, by i nám vyprosila potřebného světla i posílnění, bychom i my poznali, co by na našich farních osadách v těch poměrech, v kterých právě žijeme, ku zvelebení posvátné hudby posloužilo a prospělo. Poměry v rozličných osadách zajisté jsou rozličné: třeba jest též zvláštních prostředků anebo aspoň zvláštního způsobu užití prostředků obecných. Prosme Pannu Marii, abychom měli též dosti síly, bychom všechny překážky v cestu se nám stavící šťastně odstranili a církevní hudbu na žádoucí stupeň výše každý ve svých poměrech povznegli, by s obnovenou hudbou církevní obnovil se všude i duch křesťanský a tím vydatně přispělo se ku slávě Boží a spolu i k časnému a věčnému blahu nás všech.

O mešních zpěvech bohatě melodických.

Podává P. Method Voják, O. S. B. (Pokračování.)

Sekvence, jež oslavuje slavnost velikonoční, zní:

Victimae Paschali laudes
immolet Christiani.

Agnus redemit oves:
Christus innocens Patri reconciliavit peccatores.

Mors et vita, duello confluxere mirando:
dux vitae mortuus, regnat vivus.

Dic nobis, Maria, quid vidisti in via?

Sepulchrum Christi viventis:
et gloriam vidi resurgentis.

Angelicos testes, sudarium et vestes.

Surrexit Christus spes mea:
praecedet vos in Galilaam.

Scimus Christum surrexisse a mortuis vere:
tu nobis, victor Rex, miserere.
Amen. Alleluja.

Beránkovi velikonočnímu
nechť křesťanský lid zpívá chvalozpěvy.

Beránek vykoupil ovečky:
Kristus nevinný s Otcem smířil hříšníky.

Smrt a život v podivuhodném setkání se v boji
života vůdce zemřev, kraluje živý.

Rci nám, Maria, co jsi cestou viděla?

Hrob Krista zřela jsem živého:
a slávu z mrtvých vstalého.

Andělské svědky, roucha potní a plátna.

Vstalť Kristus naděje moje:
předejde vás do Galileje.

Víme, že Kristus v pravdě vstal z mrtvých:
Ty, vítězi Králi, smiluj se nad námi.
Amen. Alleluja.

Sekvence »Victimae Paschali« jest mezi sekvencemi pojatými do missálu nejstarší; pochází od burgundského kněze Wipo, jenž náležel ke dvornímu duchovenstvu císařů německých Konrada II. (1024—1039) a Jindřicha III. (1039—1056). Pripadala v missálech obyčejně na čtvrtek velikonočního téhodne, ježto ten den čte se při mši svaté částka evangelia sv. Jana, kterak se Ježíš zjevuje Maří Magdaleně.

Velikonoční Graduale vyzývá věřící k velikonoční radosti slovy žalmisty: »Haec dies, quam fecit Dominus, exultemus et laetemur in ea!« »Tot jest den, kterýž učinil Hospodin, veselme se a radujme se v něm!« A sekvence jest radostným ohlasem velikonočního jásotu. Nejprve vybízejí se zástupové křesťanství ku vděčné chvále pravého Beránka velikonočního, Ježíše Krista, poněvadž smrtí svou vykoupil nás z moci ďábla a smířil s Otcem nebeským. Byl to podivný souboj mezi smrtí a životem: kníže života dobrovolně podlehl smrti tělesné, a touto svou smrtí přemohl smrt a knížete smrti, i kraluje v nepomíjejícím životu slávy. Až posud opěvoval básník vítěznou smrt Páně na kříži; v následujících verších oslavuje vítězné vzkříšení Páně. Podle záznamu evangelia zjevil se z mrtvých vstalý Spasitel nejprve sv. Maří Magdaleně, jež vyprávěla potom slavnou událost apoštolům. Proto nazývá se »apoštolyní apoštolů«. Proto v naší sekvenci na dotaz sv. apoštolů, »co cestou viděla,« podává svědectví o vzkří-

šení Páně: »Hrob Krista zřela jsem živého a slávu z mrtvých vstalého,« a zároveň jim oznamuje, že Pán je předejde do Galileje. Vzhledem k tomuto svědectví Marie Magdaleny vyznává veškeren okrslek křesťanský svou víru ve z mrtvých vstání Páně: »Víme, že Kristus v pravdě vstal z mrtvých,« a prosí za sebe o smilování.

Tento vzletný a mocný plod básnický, plný výraz náboženského citění svého času, rychle se všude rozšířil a dal podnět k podobným hymnům na jiné svátky, ku př. na vánoce. Z této sekvence vypučely také milé liturgické slavnosti vzkříšení, a dále mysteria nebo duchovní hry středověké. Dramatické představení vzkříšení Páně konávalo se v noci ze soboty na velikonoční neděli. Po Matutinum (jitřná) ubírali se kněží, představující zbožné ženy, oblečení jsouce v kasule na rochetkách ku prázdnému hrobu, ve kterém seděl dva levitě v dalmatikách, anděly představující. Tito na obavu žen: »Kdo odvalí nám kámen?« odpovídali otázkou: »Koho hledáte, ó ženy bázlivé?« Načež tyto odvětily zpívající: »Ježíše Nazaretského«. Andělé na to: »Není ho tuto, vstalt jest,« a vycházejíce z hrobu ukazovali roucha zpívající: »Pojďte a vizte místo, kde položen byl Pán«. Vráťvše se do chrámu oznamovali navštěvovatelé hrobu, že nalezli hrob prázdný, že Kristus dle výpovědi andělů vstal z mrtvých, načež chor zanotil: »Victimae Paschali laudes«.

Sekvence o svátcích svatodušních:

Veni, sancte Spiritus,
et emitte coelitus
lucis tuae radium.
Veni pater pauperum,
veni dator munerum,
veni lumen cordium.

Consolator optime,
dulcis hospes animae,
dulce refrigerium.
In labore requies,
in aestu temperies,
in fletu solatium.

O lux beatissima,
reple cordis intima
tuorum fidelium.
Sine tuo numine,
nihil est in homine,
nihil est innoxium.

Lava, quod est sordidum,
riga, quod est aridum,
sana, quod est saucium.
Flecte, quod est rigidum,
fove, quod est frigidum,
rege quod est devium.

Přijď, ó Duchu svatý, k nám,
s nebes výšin sešli nám
světla Svěho paprsek.
Přijďi, otče ubohých,
dárce darů přemnohých,
světlo srdcí zářící.

Nejlépe ty těšíš vzdech,
sladký hoste duší všech,
sladké občerstvení mé.
Po práci Ty's blahý mír,
divých vášní tišíš vír,
v pláči Ty's můj těšitel.

Ó, ty světlo blažící,
naplň srdce věřící,
naplň srdce láskou svou.
Beze Tvoji milosti
marná snaha po cnosti,
marné boje se svádcem.

Ó, shlad', co v nás nízkého,
odlož, co v nás prahlého,
uzdrav, co v nás chorého.
Obměkči, co tvrdého,
rozohni, co chladného,
ved' a říd', co zbloudilo.

Da tuis fidelibus,
in te confidentibus,
sacrum septenarium.
Da virtutis meritum,
da salutis exitum,
da perenne gaudium.
Amen. Alleluja.

Autor tohoto hymnu nedá se s jistotou určití. Někteří považují za skladatele francouzského krále Roberta († 1031), jiní Hermanna z Reichenau († 1054), jiní konečně papeže Innocence III. († 1216). Rhythmický ráz, dokonalost poetické formy, úsečnost, jednoduchost a jasnost výrazu, hluboký obsah a vroucí cit, jenž z hymnu tohoto mile čtenáře dojmá, bohatost vhodných obrazů, obdob a antithesí řadí hymnus ku předním výplodům liturgické poesie. Proto třeba původ hledati v době jejího květu, totiž ve 12. nebo 13. století. (Gehr, Die Sequenzen des röm. Messbuches).

Ale budiž autorem svatodušní sekvence kdokoli, tolik jisto jest, že se vyřinula ze srdce, jež hořelo ohněm lásky Ducha svatého. Jest to píseň překrásná, v níž věje rajský vánek a dýše sladká nebeská vůně. Jenom srdce může v tiché hodině poněkud tušiti a okoušeti, jak vzácné myšlénky a pocity tato svato-

Dej svým věrným věřícím,
s důvěrou Tě prosím,
dej Svých darů sedmero.
Žehnej naše snažení,
dojiti dej spasení,
věčné popřej radosti.
Amen. Alleluja.

dušní píseň v sobě ukrývá a sice ve formě, jež právě tak svou krásou, jako krátkostí se vyznačuje. S důvěrnou toužebností pozvedá zbožný autor oči svých k nebi s prosbou, aby Duch svatý parpsem vycházejícím z jeho božské přirozenosti pronikl temnoty, obklopující srdce ubohých poutníků pozemských, aby se ubytoval v srdci našem, je oblažoval, jemu útěchy skytal v bolesti a žalu, by očišťoval duši a rány její hojil. Ó kéž by přišel Duch svatý se sedmi svými dary do srdce věřících křesťanů a uschopnil je k nadpřirozeně dobrým skutkům, za něž by odměnění byli po šťastné smrti radostí věčnou!

Co do nápěvu jest svatodušní sekvence skoro opakem sekvence velikonoční. Kdežto v této panuje nejživější radost, úchvatné roznícení, prosí v oné nábožná něžnost o sedm svatých darů. Při sekvenci »Veni, sancte Spiritus« má melodie obzvláště význam. *)

Sekvence o slavnosti Božího Těla:

Lauda Sion Salvatorem,
lauda ducem et pastorem
in hymnis et canticis.
Quantum potes, tantum aude:
quia major omni laude,
nec laudare sufficis.

Laudis thema specialis,
panis vivus et vitalis
hodie proponitur.
Quem in sacrae mensa coenae,
turbae fratrum duodenae
datum non ambigitur.

Sit laus plena, sit sonora,
sit jucunda, sit decora
mentis jubilatio.
Dies enim solemnis agitur,
in qua mensae prima recolitur
hujus institutio.

Chval Sione Spasitele,
chval Pastýře, Vůdce vřele,
prozpěvuj Mu v písních čest.
Rozezvuč se k chvalám Krále,
nemůž' zpěv říci dokonale,
jak On velký, dobrý jest.

Příčina se důležitá
ku chvále dnes tobě skytá,
chléb věčného života;
jejžto při posledním stolu
dvanácti apoštolů
dala věčná dobrota.

Pějme chválu libohlasnou,
a tu radost naší jasnou
uslyš hvězdná výšino.
Nebo dnes se ten den slaví,
když poneprv k duše zdraví
dána tato hostina.

(Pokračování.)

O přednesu hudebním vzhledem ku vícehlasé hudbě církevní.

Přednesl na exerciciích Cyrillských v Hradci Král. Frant. Jirásek, ředitel kůru v Jičíně.

Kdykoliv jest laikům, diletantům, úsudek o kvalitě přednesu toho kterého někdy i odborným hudebníkům pronášeti | výkonného hudebníka, pozorujeme, že

*) Prof. Kupka, O mši svaté, s. 61. Sequence. P. Ambros. Kienle, Choralschule.

raisonnement jejich otáčí se kolem výroků podobných: »Ten hraje krásně, něžně, líbezně, onen zase ohnivě, duchaplně, náruživě.« »Tony jeho mluví přímo k srdci.« Ve smyslu odsuzovacím praví ona samostatně kritika zase: »Hra X Y hudebníka nemá ceny; nahraje toho sice mnoho, nestojí to ale celkem za nic, poněvadž nemá citu. Je to věru živý hrací stroj.«

Dle podobných výroků nutno souditi, že kritérium ono opírá se o něco nevyslovitelného, o jakýsi víceméně tušený, hudebníkům jediné vlastní cit. Kdo by citu toho postrádal, neměl by tudíž nároků na jméno pravého umělce.

Odborná kritika vychází celkem od téhož stanoviska, liší se však od samostatné kritiky svým specialisováním citů, vypočítavajíc takto celou stupnici lidských affektů a vášní. Ba mnohý kritik dokonce věří, že jistí komponisté ovládají svým tonovým materiálem, ve smyslu epického a dramatického básnictví, celý psychický život lidský — eventualně, že prý po způsobu výtvarných umělců dovedou hudbou imitovat dokonce i realný svět, žádajíc takto až neúprosň na reprodukujících hudebnících věrné podání vlastních svých illusí.

Jsmo sice daleci toho, popíratí veškerá potvrzení v ohledu tom; milerádi přiznáváme faktum účinné assimilace hudby se živly mimohudebními, především pak s básnictvím; rozhodně však odmítáme odbornou kritikou hudbě imputovanou výsadu zahrávání si na struny lidských vášní a podob., jako by se to při hudbě samo sebou již rozumělo, jako by ona byla fundamentálním sloupem celé tvorby hudební. Právě naopak jest nám tvrditi, že:

Hudba jest v první řadě uměním absolutním — a pak teprv uměním charakteristickým, přísně vzato toliko akcesorním. Jinými slovy řečeno: Od hudby žádá každý nepředpojatý znalec, by působila především na pouhý aesthetický cit úplně samostatně, vlastní vnitřní hodnotou svojí, a to za každou cenu, ano i tenkrát, kdy slučuje se za určitým mimohudebním účelem s jinými uměními, jmenovitě pak s poesíí. Netřeba ani dokládati, že slučování umění, z nichž každá má své přesné vytknuté meze, může obecným aesthetickým pravidlům vyhovovati jediné za přiměřeného compromissu umělecký celek (Kunstverein) právě tvořících aggregatů, čímž zároveň

odnímá se možnost jednostranného vyvíjení se jistého aggregatu na úkor druhého. Absolutní hudba, nejsouc jiným než právě hudebně aesthetickým momentem vázána, takovýto ohledů nezná; může se tedy rozvíjovatí neomezeně a takto dospěti až k nejvyššímu bodu formové dokonalosti. Skladateli umožněno zde spracovatí základní motiv neb thema až po úplné vyčerpání všech možných kombinací kontrastů dle veškerých pravidel tvůrčí fantasie své a dle pravidel, empirií po staletí získanými a aesthetikou v systém uvedenými. Z příčiny té jest také absolutní hudba, zejména komorní a symfonická, formálně dokonalejší všech ostatních druhů hudby, vesměs pod hledisko účelné hudby spadající. Z právě řečeného tedy patrné, že absolutní hudbě nahodile s ní sloučené živly cizorodé, příkladně rázu poetického neb tonomalebneho, pranic neprospějí, není-li ona sama o sobě hodnoty v pravdě umělecké. Ostatně dokázáno, že »genrová« hudba jest dosti problematickou, jelikož veškeré s hudbou nahodile souvisící neb skladatelem úmyslně vyvolané sekundární nálady působí, jak známo, velmi subjektivně a nemají i jinak co činiti s hudbou jako takovou.

Proto také, odloučena-li od svého textu, jeví se býti hudba účelná co do sekundárního charakteru svého dosti neurčitou, přerůzným výkladům přístupnou a také vlivem panujících právě vkusu t. j. módy a manýry skladatelské v jistém období uniformovanou. Velmi případného a vtipného důkazu toho podává proslulý aesthetik, jenž praví: »Ony illustrační prostředky, jimiž skladatelové před několika desítkami lety přispívali ve svých operách k zvýšení dojmů pekelných scén, slouží moderním skladatelům k illustraci obyčejných scén podstaty milostné.«

Že nenadsazoval příkrými slovy těmi, dokazuje eklatantně moderní opera seria svojí »tučnou« a »překofeněnou« harmonií a instrumentací, při níž po nesnesitelných až trampotách směle nakupených a nekonečných dissonancí prahne po ošvězující kadenci s obligátními konsonancemi, kde věru až na čestné výjimky pátráme po článkování skladby na periody a věty, jakémuž jsme zcela přirozeně na základě klasických skladeb uvykli a také na základě věčně platných zákonů aesthetických jsme oprávněni žádati.

Nejmodnější manýra skladatelská (geniální skladatele a solidní talenty vyjímaje) opovrhující prostou čtyřhlasnou sazbu, převážnou diatonikou, prostou z harmonického procesu resultující dynamikou a instrumentací třeba i Berliozovskou, hodlá své po většině konglomeraty, fragmenty a náběhy k možným snad z těchto skladbám ospravedlňovati, resp. uplatňovati nejraffinovanějšími a nejkolossalnějšími prostředky. Nejžalostnější při šleném tom počínání »titanů« skladatelů jest, že neomezují činnost svojí pouze na operu, která podobné attentáty do jisté míry bez pohromy snáší, nýbrž že hledí touto »oblažiti« i hudbu absolutní — do konce i církevní. Církevní autorita, díky svému konservatismu, nepřipouští však tak snadno podobný druh komposice na posvátném místě, držíc se cudné diatoniky pravzoru církevní hudby, t. j. chorálu, jehož prostý, klidný a velebný ráz jest tak úzce srostlý s důstojnou skansí posvátného textu, že naprosto nemožno, mysliti si tento druh posvátné hudby bez textu samého — a proto také nemožno chtíti na chorálu jiného, než celkovou, liturgii a nábožnému rozjímání věrně odpovídající náladu. Z příčiny té jeví se býti chorál kánodem veškeré církevní hudby; a čím více snaží se ostatní styly církevní hudby pachtiti se v ohledu podrobné charakteristiky, po případě i tonomalby za hudbou světskou, tím více a více vzdalují se od kánonu samého, t. j. od chorálu, k jehož náhradě jediné jsou určeny, uvádějíce se takto ad absurdum.

Jak shora již podotknuto, přizpůsobuje se hudba velmi účinně různým náladám duševním buďto přímo aneb reflektoricky za přispění poetického textu. Více ale, než přizpůsobování, lze sotva od ní žádati; neboť po izolaci hudby od svého textu, resp. od neklamných faktorů kýžené nálady, zbývá pak jakýsi vágní přerůzným výkladům hovící sekundární charakter její, kterýž nikterak neodpovídá přesným představám a určitým náladám, jimiž vládne básnictví, výtvarné umění ano i pouhá prosa. Neboť až dosud nedovedl nižádný z pověstných kritiků (jež směle srovnati možno s vykladači karet), ani »specialistu« v oboru tom, Ludvíka Nohla nevyjímaje, nám nezvratně dokázati, kterak a proč jistý hudební živel, aneb i jistá melodicko-rhythmicko-harmonická konstellace tónů značí ten který affekt nebo objekt.

Dle našeho prostého, domácíně vypěstovaného rozumu na základě studia klassických a cenných moderních skladeb jak církevních tak i světských, známe jediné hudbu: majestátnou, velkolepou, cudnou, klidnou, prostou, blaženou, pomposnou, radostnou, sférickou, jadrnou, ohnivou, jásavou, dohasínavou, prchavou, sentimentálnou, skočnou, lašující, pádnou, jarou, bujnou, pathetickou, náruživou, prudkou, melancholickou a t. d. A což nevyhoví snad právě uvedené celkové nálady kterémukoliv akcesornímu účelu hudby, ano i tehdáž, kdy bylo by lze mluvit v přeneseném toliko smyslu o tom kterém celkovém charakteristikonu hudby?

Možno-li hudbou tlumočiti specifické affekty a vášně, na př. lásku, hněv, hrdinství, pokoru, pýchu, štědrost a j. v. nelze nám v pouhém rámci přednášky zodpověděti. Toliko jen dovolujeme si připomenouti, že hudba instrumentální (absolutní) není affektům a vášním vůbec přístupnou, leč toliko způsobitou, přilnouti více méně případně k oněm uměním, jichž úkolem bývá odhalovati neobmezeně celé nitro lidské. A čehož nedokáže instrumentální hudba, praví Hanslick*), nedokáže hudba vůbec. Protož nutno vysloviti se o účelné hudbě v témže asi smyslu jako o hudbě absolutní; neboť dramatickým pěvcem dosti případně líčené někdy affekty a vášně dlužno připisovati jediné na konto rhetoriky a hereckého umění vůbec, nikdy však na konto hudby samé. Dle Hanslicka mohli bychom dále tvrditi: Čeho nedokáže skladatel, nedokáže (kromě pěvce) také výkonný hudebník. Z důvodů těch zdají se nám býti prosté a povšechné výroky shora dotčených laiků a diletantů daleko oprávněnější, než smělé, ničím neodůvodněné výroky pseudokritiky, byť i jinak odborné.

Instinktivně — povšechný poznatek a úsudek, shrnutý u laiků a diletantů pod všeobecné hledisko hudebního jemnocitu, jest právě tak oprávněn, jako kterákoliv učená dissertace vynikajícího psychologa-hudebníka; pročež vším právem opomíjíme ony, střed mezi obecnstvím a badateli zaujímající kritiky — hypnotiseury, jichž krasomluvné a frázovitě recenze, nikoliv o hudebním umění, nýbrž jen o sekundárních dojmech hudby, jichž libovolně sestrojené bonmoty s raffinovaným nátěrem vědeckosti naleznou snad u naivně-

*) Vom Musikalisch-Schönen, 23. str., vyd. II.

sentimentálně naladěných duší, převahou ženského pohlaví, kýženého ohlasu, vážnému však aesthetiku a milovníku pravdy se zhloubí duše zprotiví. Neboť aesthetik přichází po dlouhém teprv a namáhavém studiu k závěru, že zdařilá reprodukce hudební spočívá skorem výhradně v plastickém podání forem, k němuž dospěje výkonný hudebník minutiosní analýsí veškerých činitelů komposice. A což jest tato analýse jiného, než do krajnosti vedená kontemplace, neustálá reflexe k vývoji melodicko-rhythmicko-harmonických živlů skladby, neustálé promítání v času právě se konstitujících a v něm probíhajících forem tónových; což jest to jiného, než koncentrace hudebního jemnocitu par excellence? Což nejsou formy hudební totožny s quasi abstrahovanými formami geometrickými, které se zde realisují na čase a undulaci vzduchu a obracejí přes sluchový náš apparat k podobné apperpci jako formy výtvarného umění přes prostor, hmotu a zrakový náš apparat?

Protož dlužno nejprve učiniti tomuto kardinálnímu požadavku hudební reprodukce zadost — a vše ostatní se již samo sebou dostaví, i případná nálada duševní, pokud o ni jde, t. j. pokud byla skladatelem samým intendována. K úplnému pochopení, resp. věrnému co do formy a nálady rekonponování skladby vyžaduje se dosti vysoký stupeň přirozeného a hlubokým vzděláním odborným vypěstovaného jemnocitu hudebního, tedy celkem daleko vyššího, než odborné školy svojí dosud obvyklou učební osnovou docíliti mohou. Odborným školám jde bohužel především o technickou vyspělost na tom kterém nástroji svých chovanců, méně však o povšechné umělecké vzdělání, jež spatřujeme jediné v řádně absolvovaných kursech nauky o skladbě, akustiky, psychologie, aesthe-

tiky, poetiky a v srovnávací historii hudby — a nikoliv jen v jakéms takém studiu nauky o harmonii. Jediné hluboké vzdělání, skutečná a nikoliv pozlátková intelligence hudební zaručuje, ve spojení s přirozeným jemnocitem hudebním, přednes v každém ohledu dokonalý, k němuž technická vyspělost tvoří pouhý elementární podklad. Rečená právě slova padají za naší doby tím více na váhu, jelikož dnešního dne počíná již širší obecenstvo přísně rozlišovati uměleckou reprodukci od pouhé bravourní techniky kterouž začasť nevyspělý a méně nadaný hudebník zakrývá své nedostatky v umění. Čím menší stupeň nadání, tím většího třeba studia theoretického i praktického, ku kterémuž dlužno také přičísti kritické slyšení vzorně (ne snad bravourně) provedených skladeb ryze uměleckých. Neboť »verba docent, exempla trahunt«.

Psychologie a aesthetika, jako nejmladší dcery filosofie, jsou teprv kolem sto roků staré, pročež nelze od nich očekávati úplně spolehlivých odpovědí na všelijaké v hudební theorii dosud sporné otázky, kteréž nejlépe zodpoví vynikající umělec přímou demonstrací u přednesu mistrovských skladeb.

V nejnovější době vyskytující se hudební filologové, možno-li je tak nazvati, vykonali bez odporu velký kus práce v oboru svém, jak v průběhu vlastní úvahy poznáme; v posledních však konsekvencích hudební pro- a reprodukce zůstávají nám i tito mnohé odpovědi dlužni, jak při tak choulostivém a málo jen přístupném úkolu odkrývání psychofysických zákonů ani jinak býti nemůže.

Vymoženosti, v obor ten spadající, uložili jsme si tuto v nejhlavnějších rysech co nejstručněji podati a i ve prospěch přednesu církevních skladeb využítkovati, jak následuje.

(Pokračování.)

Kůr chrámový a velkoměstské poměry.

Napsal Jan Ev. Zelinka.

Kůr (chorus), původně v presbyteriu blíže hlavního oltáře postavený, umístěn byl později na kruchtě (galerii) proti hlavnímu oltáři, kde současně postaveny i varhany se sborem instrumentalistů. Kůr chrámový jako shromáždění tělesa hudebního vůbec, potřebného ku výkonu hudebnímu při obřadech náboženských,

jeví se nám ve směru dvojím a sice: Poněvadž hudba, v první řadě zpěv na základě písemného i ústního podání církevního jest podstatnou, tedy nerozlučnou částkou křesťansko-katolické liturgie, dlužno především pozorovati kůr se stránky liturgické zvlášť.

Vzhledem ku stránce hudební možno

připustiti ku výkonu bohoslužebnému pouze umělecká díla hudební, odpovídající veškerým požadavkům krásna. Proto dlužno v druhé řadě pozorovati kůr se stránky umělecké vůbec. Jak tyto živly ve vzájemném spojení se doplňují, bylo by asi předmětem celé této úvahy, avšak opět se zřetelem ku drahotní hmotné stránce doby moderní, kterou v žádný příznivý poměr srovnati nelze s dobou rozkvětu literátských pěveckých jednot století osmnáctého.

Representantem kůru chrámového jest a byl jeho vládce (chorregent, správce či ředitel), který v souhlasu s rectorem ecclesiae, t. j. duchovním správcem (farářem) kostela a strážcem výkonu po stránce liturgické výkony církevně-hudební nastudoval a řídil.

V dobách starších, jak známo, zastával úřad tento obyčejně starší učitel (školmistr), který byl dovedným pěvcem, varhaníkem a hudecem vůbec. Jak velikých až dojímavě krásných zásluh dobyli sobě mužové tito o hudbu chrámovou a národní vůbec, známo jest dostatečně z dějin vlasti naší.

Soulad života rodinného korunován byl výsledky ideálními na poli umění hudebního. Život hudební počínal již v nižších třídách školy literní, jejíž vůdce byl ve skutečnosti v první řadě praktickým hudebníkem. Soukromé pěstování umění hudebního v rodinách velkoměstských v době naší nepřináší veřejné produkci hudební na kůru chrámovém ani desátý díl užítku jako v dobách minulých. Kůr chrámový byl tehdy střediskem živlu hudebního. Dnes spolkový život velkoměstský, koncertní podium zábavných podniků jest více méně cílem veškerého snažení.

Porovnáme-li ducha doby jmenované s dobou moderní, tane nám mimovolně na mysli otázka, není-li touha po moderní velkoměstské civilisaci částečným ubíjením prostého, ideálního a národního svorného citění. Zdá se, jakoby tento moderní velkoměstský tlak vyvolal jen bouře, boje a zápasy nejenom na poli politickém, ale i na poli uměleckém. (Pisatel má na zřeteli velkoměstské poměry pražské, vídeňské a j. v.)

Nebudiž nám mylně rozuměno, jako bychom nepochopili snahu po vyšším a vyšším zdokonalení živlu tak vznešeného, jakým umění hudební vskutku jest. Kronikář řekne: »Jiná doba, jiný lid a mrav, jiný způsob citění a vyjádření.« Virtuos,

skladatel připojí: »Nová doba, vyšší technika, vyšší cíle — stále hlouběji.« Psycholog doloží: »Nová generace, bojem o existenci a požadavky životními, jakož i nekonečným studiem uštvané nervósní tvorstvo!«

Patrně jest, že resultátem celé této theorie musí býti únava. Aby ale poněkud alespoň této svět se ubránil, povstal co výsledek všeobecné nudy realistický směr, který s pravdou nadpozemskou, s vidinou typickou či idealismem spojití se má. Ideální snažení na poli uměleckém zápasí tedy s realismem. Boj to nerovný, v každém ohledu nepřirozený a církevnímu umění rozhodně nezdravý. Realismus chce všední myšlénku ovinouti gloriolou posvátného citění a stává se na půdě církevní ideálně mělkým. On nemůže změnití se v typickou vidinu, poněvadž ztrnulou jest forma jeho. Idealismus mnohou všední myšlénku na půdě církevní možnou učinil, realismus však mnohou myšlénku ideálně zbožnou rouchem všednosti oděl. Než vraťme se k tématu.

Kůr chrámový, středisko hudebního křesťanstva dob minulých, odchoval nám velikolepou řadu umělců, významných tvůrčích talentů, více méně církevním citěním prodchnutých. Palestrina, Orl. Lasso, Hassler, Caldara, Bixi atd., Bach, Händel, Vitásek, Tomášek, Koželuh, Führer, Horák, Mendelssohn, Krejčí a j. v. Čím dále, tím více sblížila se hudba chrámová se směrem oratorním, odkudž pouze jediný krok stačil ku směru světskému, který počal v dobách nejnovějších holdovati realismu.

Církvi zachována nejpřednější zásluha, že kůr chrámový spojila v nerozlučný svazek s posvátným výkonem a ideálním obřadem křesťanské liturgie. Nemožno tudíž příkře posuzovati, když táž církev nechce, aby na kůru veden byl zápas idealismu s realistickým směrem v umění hudebním. Nutno však doložití, že zlomití moc tohoto není možností jediného okamžiku, vzhledem ku hmotným poměrům doby nové, která se vším spokojiti se musí.

Církev drží se svého zpěvu chorálního; on vyžaduje sice sil vyspělých, pěvců a dirigentů školených, možno provésti jej však za všech i nejméně příznivých dob v ohledu drahotným. Není-li zlatých svícňů, drahých baldachynů a velikolepých stavitelských okras, stačí jednoduchý oltář, prostý kříž, avšak

věrné, oddané srdce, ušlechtilý cit a dobrá vůle. Zde netřeba boje, zde utichl zápas, nastoupil vřelý ideální vzlet, realistické snahy místa zde nemají.

V první polovině století 19. sestoupila se řada umění milovných mecenášů, založili Jednotu ku zvelebení a šíření hudby církevní, jejíž ovocem blahodárným byl ústav ku vzdělání varhaníků, choralistů a ředitelů kůru. Na základě theoreticko-praktických osnov vzdělány celé řady církevních funkcionářů, skladatelů církevních i světských. Mimo vzácné působení českého theoretika hudebního Fr. Blažka, učitele nauky o harmonii, znamenitých praktických varhaníků: Adolfa Průchy a Otomara Smolíka, působili na ústavě veškerí v první polovině 19. stol. v Praze vynikající umělci jako Pietsch, Krejčí, Vitásek, Führer, Zvonař a Horák. Vrcholem činnosti Jednoty bylo působení paedagoga Fr. Z. Skuherského. Mistr jmenovaný nacházel výši veškerého ideálního snažení uměleckého jediné v činnosti církevně-hudební. Vysloviv zásadu, že hudbu, která úplný od slova k slovu srozumitelný text obsahuje a na světskou či theatrální hudbu neupomíná, lehce odbytou není nazvati možno jediné pravou církevní, zůstal zásadě této věren.

Všecky snahy téhož mistra po zužitkování moderních vymožeností též na poli hudby církevní neodcizili ducha jeho zásadě shora uvedené. Moderní doba, hmotné svízele, nedostatek prostředků

stlačily ideální snahy tohoto umělce na kůru chrámovém na míru menší, a kdyby bylo scházelo ideálního nadšení a obětavosti se strany funkcionáře samého, byla by činnost téhož klesla v koleje všední.

Kde schází prostředků hmotných ku vydržování stálých sil pro velkoměstský kůr dokonale nezbytných, tam přestává veškerá snaha oživit trvale ideální myšlenku a vtělením v živý soulad působiti intensivně ku pokroku a posvěcení základního kamene k budově vysokých, ideálních snah.

Kůr tudíž po stránce liturgické co část oltáře a zároveň umělecky činitel potřebuje podpory hmotné, on potřebuje nejen dobrých, ale i stálých sil; zásadu tuto potvrdili vynikající skladatelé ve svých velikých vokálních i instrumentálních skladbách. Musí-li ale ideální funkcionář (není-li náhodou kapitalistou) síly své věnovati věcem vedlejším, které většinu hudebníků zaujímají až k únavě, pak veškerá snaha marnou se jeví, a činnost jeho pravá, ku které vlastně měl by povolán býti, stane se všedním řemeslem, není-li náhodou spojena s vyšším cílem, na př. paedagogickým. Stalo se tak u velenadého Rob. Führera a j. v.

Dnes, díky snažení reformačního hnutí, postavením církevní hudby na půdu chorální nemůže se tak státi, není-li správce kůru chrámového naprostým ignorantem a nejde-li činnost téhož přes vykázané meze až ku pouhému diletantství bez hlubšího studia.

(Pokračování.)

Obecná Jednota Cyrillská.

VÝROČNÍ ZPRÁVY ZA ROK 1899.

Diecése Litoměřická.

Farní Jednota Cyrillská ve Mšeně. Rokem 1900 vkročila naše farní Jednota do 20. roku svého trvání. Byly to zlé poměry a těžké počátky, kde bylo zápasiti nám jak s nedostatkem zpěváků, tak s nepřátelstvím a zakořeněnými predsudky doby minulé, kde lid byl zvyklým na hřmotnou hudbu chrámovou; ale s pomocí Boží po mnoholeté, úmorné práci konečně docíleno, že nyní již nikdo na dávné »muzicírování« ani nepomyslí. Zásoba našich nacvičených skladeb druhu rozličného ku oslavě služeb Božích je veliká. Ze dřívějších let máme nacvičeny: Missa tertia a Missa quarta pro 2 hlasy a varhany od Hallera. Missa »in hon. sc.

Francisci Xaverii« a Missa »Exultet« pro smíšený sbor a varhany od Fr. Witta. Missa »Jesu Redemptor«, Missa »in hon. sc. Henrici« a Missa »sc. Anna« pro smíř. sbor od A. Kaima. »Ludwigs-Messe«, »Josephs-Messe« a »Cassians-Messe« pro smíř. sbor a varhany od Zangla. Missa F dur od Fr. Picky pro smíř. sbor a varhany. »Gregorius-Messe« a »Papst Leo XIII. Messe« pro smíř. sbor a varhany. Missa »in hon. sc. Dominici« pro 2 hlasy a varhany. Missa »in hon. sc. Stephani« od O. Smolíka. Missa »in hon. sc. Adalberti« a Missa »de Beata« pro 4 hl. s varh. od J. Foerstra. Missa Es dur pro 4 hl. s varh. od Reimanna.

»Sonntags-Messe« pro 4 hl. s varh. od Schallera. Missa »Lauda Sion« pro 4 hl. s varh. od Diebolda. Missa solemnis in nativitate Domini, »Pastoral-Messe«, Messe D moll pro 4 hl, s varh. od Schöpfa. Missa »in hon. sc. Angelorum Custodum«, Missa »Tota pulchra es Maria« a Missa »in hon. sc. Fidelis« od Molitora. Missa »Salve Regina« pro 4 hl. s varh. od Stehle. Missa »Jubilare Deo« pro 4 hl. s varh. od Ebnera. Missa »Cunibert« pro 4 hl. s varh. od Rampise.

Motett rozličných, případných, velké množství od různých skladatelů: Molitora, Stehle, Cainera, Foerstra Jos., Foerstra Ant., Mettenleitera, Hausmanna, Sychry, Hrušky, Witta, Palestriny, Oberhoffer, Troppmanna, Mitterera, Zangla a j.

Podotýkám, že o každém zasvěceném svátku se zpívá chorální Introitus a Communio, »Asperges« a »Vidi aquam« taktéž chorálně. Případající Gradualia a Offertoria taktéž o zasvěcených svátcích jsou přesně vybírány (totiž text) z Graduale Romanum.

Mimo tyto mešní skladby nacvičeny a provozovány v létech minulých (o Velkém pátku): »Stabat Mater« 4hl. s varh. od Mettenleitera a od Rheinbergra, »Lamentace« 4hl. bez průvodu od Witta, »Stabat Mater« 4hl. s varh. od Hampejse a od Witta, »Miserere« pro 2 smíšené sbory od Palestriny, »Velkopáteční kantáta« pro smíšený

sbor, sola a varhany od Kammerlândra, »Golgota« téhož druhu od Hausmanna. — »Te Deum« od Křížkovského, Witta, Foerstra, Engla a Sychry, »Regina coeli« 6hl. a 4hl. od Jos. Foerstra a to též od Ant. Foerstra.

Za rok 1898 a 1899 nacvičeno a provedeno: »Missa brevis« 4hl. s varh. a malým orchestrem od Zd. Fibicha, »Pastoral-Messe« do G pro smíš. sbor a varhany, op. 45 od Grubra, »Bonifacius-Messe« pro smíš. sbor a varhany, op. 100 od Zangla, některé skladby z »Laudes Eucharisticae« a ze sbírky »Das Kirchenjahr« od J. B. Molitora; skvostně provedeno vloni o Velkém pátku »Stabat Mater« pro soli, smíšený sbor a varhany od Pergolesi, k čemuž velmi přispěl náš velectěný p. patron JUDr. Rudolf Cicvárek: přednesl dvě čísla solová přesně svým krásným vyškoleným hlasem. Mimo něho pak slečna Maruška Kampasova, absolvovaná konservatoristka, přednesla dvě mezzosopranová čísla překrásně; sbor pak velmi statečně doplňoval tento duchovní koncert — k tomu pak naše krásné varhany!

Sbor náš počítá nyní 20 sopránů, 12 altů, 4 tenory a 5 bassů. Pěvecká škola pak I. oddělení 27 sopránů a altů.

A tak ze zprávy této viděti, že, ač o sobě mnoho věděti nedáváme, přec pracujeme a pracujeme: ad majorem Dei gloriam, ku větší cti a slávě Boží.

Morava.

Diecése Brněnská.

Farní Cyrillská Jednota v Lípovci. Loni nedodal jsem zprávy o stavu naší Jednoty, jsa příliš zaměstnán. Chci nyní nastíniti krátce vývoj naší Jednoty od počátku. Pět roků již trvá naše Cyrillská Jednota — číslice mimoděk vzbuzuje u křesťana vzpomínku bolestnou. Chtěje mizející sbor liturgický udržeti a osvěžiti a skladby ducha církevního na kůr přivoditi, založil jsem koncem roku 1894 zde v Lípovci Cyrillskou Jednotu. Věděl jsem, jak těžké úlohy se podjímám. Než s pomocí Boží! Na námitku: »A kdo bude cvičiti?« pravil jsem, že sám. Věděl jsem, pravím, jak obtížná práce to bude: lid horský, spolkovému pořádku nezvyklý, osada dlouhá, život rozptýlený, děti polodenním, již 15 roků trvajícím vyučováním duševně zpzděnné, námaze duševní odvyklé a učitelé celodenním namaháním přec unavení — málo čáky na zdar spolku. K tomu mimo 4 oddělení 2třídní místní školy měl jsem dvě venkovní školy: jednu dvou- a třídní přířazené. Než s Pánem Bohem! Okolnosti nutí. Čím později, tím horší bude počátek. Nebudu vypisovati podrobnosti. Po 4 roky kromě prázdnin téměř každodenně cvičil jsem většinou při světle večer malé zpěváčky a tak dochoval jsem se dvou ročníků, kteří

dosti jistě o slavnostech z partů za průvodu varhan od zdejšího pana nadučitele Ed. Mnsila liturgický text Bohu prozpěvují a také lidový zpěv ovládají. Měl jsem i mužský sbor 20 nováčků — bohužel pro obtíže večerního cvičení zbyli pouze 4. Však u mužských hlasů jsou po jednom staří zpěváci, kteří sbor tvrdí. S bolestí doznávám, že venkovní pp. učitelé Jednoty se vzdalují jeden nejsa hudebníkem, proč druhý — neznámo. Minulý rok byl jsem nucen omeziti cvičení jen na neděle obyčejně za 14 dní.

Nicméně náš nacvičený repertoar vykazuje tyto skladby: Uhlova mše F dur, Stehlova »Salve Regina«, Hruškova Velehradská, Wittova »Exultet«, minulý rok pak nacvičena Cainerova »in hon. D. N. Jesu Christi«. Vložky a příležitostné: »Regina coeli« od Foerstera, »Ave Maria« od Chmelíčka, »Te Deum« od Mertena, »Buď sláva i čest Bohu« od Křížkovského, »Veni creator« od Witta, »Ave maris stella« od Kothe, »Svatý«, dvojsbor od Křížkovského upraven pro smíšený, »Juxta animae« od Witta, »Haec dies« od Zangla, »Laetentur coeli« od Stehle, »Afferentur regi« na sv. Cecilii, »Mirabilis Deus«, »Jesu dulcis«, Gloria laus« na květnou neděli a jiné o sv. témdni,

zpív. lauret. litanie, některé vánoční popěvky a více světských sborů, jež zapěla naše Jednota na výletech zdejších hasičů a jiných příležitostech. Zvláště budiž s potěšením poznamenáno, že Jednota naše předloni působivši o jubilejním výletě Palackého považovala jako spolek katolický za povinnost svou oslaviti ještě zvlášť dvojí památné jubileum: 60letého biskupování J. Svatosti Lva XIII a 50leté vlády J. V. císaře a krále Fr. Jos. I. zařízením »Jubilejní besedy« s tímto pořádkem: 1. »Modlitba za císaře« od Binka pro smíš. sbor, 2. Proslov, 3. Papežská hymna čtyřhlasně, 4. Řeč o významu obou jubilejí, 5. Směs písní na oslavu jubilejí, 6. Deklamace »Dřevař«, 7. »Láská k vlasti«, smíš. sbor, 8. Jan Sobieski, deklamace, 9. »Vánoce«, smíš. sbor s průvodem harmonia od Chmelička, 10. Povzbuzení ke zpěvu, deklamace, 11. Večerní píseň. Jest litovati, že v posledním čase mladší pp. učitelé, kteří by poznajíce poměry mohli býti znamenitými podporami Jednoty, často se nám tu střídají, tak že v posledních 2 letech musila 4krát střídati své jednatele. Kéž by nyní po zřízení 3třídni školy ty neblahé poměry se zlepšily. Jednota čítá úhrnem 26 členů činných. Sboru literátského tu není, avšak lid umí skoro všechny písně z Kolískova kancionálku. Každoročně s novou nadějí čekáme vydání slíbeného velkého kancionálu dieocesaního, bohužel dosud marně. Minulý rok sice sbor náš trochu odpočíval, ovšem ale opakoval skladby dřív nacvičené, avšak s počínajícím novým stoletím bohda i my pevným krokem dále kráčet budeme. Zájem pro Cyrillskou Jednotu vzrůstá a podaří-li se nám získati v staré budově školní pro sebe místnot jako středisko činnosti, doufám, že rozkvět Jednoty pak bude zajištěn.

František Gěduš, farář a předseda.

Farní Jednota Cyrillská v Blučině. Podávám zprávu o naší Cyrillské Jednotě za dvě léta 1898—99. Nacvičili jsme v těchto letech skladby následující: Missa brevis (Marianská) od J. Stehle, op. 50. Missa pastoralis G dur od K. Santnera, Missa »in hon. sc. Georgii« od Jos. Grubera, op. 30. Missa »in hon. sc. Henrici« od Ad. Kaima, op. 9. Kromě toho nacvičeny zpěvy k Božímu Tělu od Fr. Musila, některá Offertoria od Fr. Cenk a několik »Pange lingua«.

Opakovali jsme: dvě mše od Fr. Schöpfa (op. 60. a op. 102.). Pašije na květnou neděli zpívali jsme české od mistra Nešvery. Chorál gregoriánský u nás dosud pěstován málo; ale co se zpívalo, zpívalo se přesně.

Sbor liturgický měl 27 členů (7 sopránů, 4 alty, 8 tenorů, 8 bassů), z nichž většina chodívala do zkoušek pravidelně. Jenže těch zkoušek mohlo býti — více! Nač zapírati? V zimě ještě přece se cvičení konala, ale od jara do zimy bývaly — prázdniny. Zkoušky zimní konávaly se obvykle dvakrát za týden; cvičil střídavě ředitel Jednoty

a nížeapsaný. Školky Cyrillské poslední čas u nás nebylo; nyní však se znova zařizuje.

Roku 1898 naše Jednota pořádala veřejnou produkci, kteráž se velmi pěkně vydařila.

Obecná píseň zpívá se u nás nyní dle kancionálu Holainova. Malý kancionálek jest už nacvičen celý; ale jak mnoho práce ještě na nás čeká! Velký kancionál jest většinou ještě neznám. Rád bych nyní cvičil staročeské naše písně, tyto pravé perly zpěvu kostelního: »Hospodine«, »Spěj, duše« a j. Zpívali jsme už také: »Stála matka«, »Vstalt jest«, »Lide můj«; ale poněvadž nemáme dosud stálého sboru literátského, píseň pracně nacvičená upadá zase v zapomnutí.

Farníci naši zpívají rádi a také by si přáli, aby slavné služby Boží provázeny byly na kůře krásným zpěvem; i mám za to, když nyní Jednota naše se vynasnaží, by tomuto přání farníků vyhověla, že i větší přízně u farníků dojde. Dejž to Bůh!

Valná hromada naposled konána byla dne 15. března 1898. Roku lonského se ani nekonala pro poměry v Jednotě méně utěšené. Vůbec loni staly se v Jednotě důležité proměny: napřed se poděkoval jednatele a na konci roku minulého i ředitel! Nyní však doufám, že nový život v Jednotě naší zavládne; mámeť nyní nového varhánika a ředitele kůry v osobě p. Václava Srnce, rolníka, jenž jest tělem i duší hudebníkem a horlivě cvičí. Máme teď i svou vlastní místnost, a tak doufám, že nyní všechno u nás půjde rychlejším tempem. A tomu volám: Zdař Bůh!

Vinc. Ševčík, farář a předseda.

Farní Jednota Cyrillská v Novém Veselí. Jako dřívější léta byly ty samé skladby kostelní cvičeny a provozovány i letošního roku. Chorál zpíván jen o slavnostech Páně, Věch Svatých, sv. Václava (patrona zdejší farnosti) a j. Po návrhu dp. faráře jako předsedy nacvičeny byly v r. 1898 vánoční písně (dvě): »Ach přestátný jest ten den!«, »Nastal nám čas přeradostný« a k Pánu Ježíši píseň: »O Jezu, spáso moje!« Z Cyrillského kancionálu zpívají se téměř všechny písně mešní a k sv. požehnání, některé Mariánské, píseň ku sv. Aloisu, k sv. Josefu a o posledních slovech Páně.

Při valné hromadě konané dne 2. února t. r. zvoleni — jako loni pánové: dp. farář jako předseda, vp. kaplan jako jednatel a zdejší nadučitel jako cvičitel. Mimo to vp. kaplan P. Ondřej Novák obral si za úkol ze vzácné ochoty cvičiti 14 dívek — výhradně školaček — třikrát v témni, kdežto podepsaný cvičí dospělou mládež mužskou (tenory a bassy) vždy v neděli a ve svátek. Pro letošní cvičení určeny byly písně Mariánské v Cyrillském kancionálu obsažené, a to tak, že písně ty mají býti nacvičeny nejprve se školní mládeží (dospělejší) a pak s ostatními farníky v kostele zpívány. Písní lidové nedostává se — aspoň u nás

— posud lepšího procítění, vroucnosti a pochopení. Při dobré vůli a chuti, jakou jeví naše zpěvumilovná mládež a farníci, dej Bůh, abychom se i v tomto směru vyrovnali našim zbožným předkům, přidržující se věčného hesla: »Jaký lid, takový zjev!«

Ku konci budiž milou povinností mou poděkovati pánům činovníkům za laskavou podporu a členům výkonného sboru za nevšední ochotu u navštěvování častých zkoušek ve škole a u přednášení liturgických skladeb v kostele. Členův přispívajících není.

Jos. Klimeš,
řed. kůru.

František Vítek,
farář a předseda.

Farní Jednota Cyrillská v Novém Městě.

I. V roce minulém (1899) poznovu se sborem cvičeny: Chmelíček: Missa solemnis, op. 51. Skuherský: Missa solemnis, op. 47. Schweitzer: Missa solemnis, op. 23. Schöpf: mše do D, op. 61. Bieger: mše, op. 5. Zangl: mše, op. 51.

Opakovány dříve nacvičené skladby: Gregor: mše pastorální. Schweitzer: mše, op. 14. Labler: requiem. Halík: mše, op. 14. Musil: De processione in festo ss. Corp. Chr. Zangl: Graduale o svátku Jména Ježíš. Schöpf: »Ave Maria«. Palestrina: »O bone Jesu«, Ett: »Veni sancte Spiritus« a »Ave Maria«. Schöpf: »Veni creator Spiritus«. Chmelíček: »O Jesu mi dilecte«. Leitner: Graduale a Offertorium velikonoční. Nedvěd: 3 »Pange lingua«. Dycke: 6 »Pange lingua«.

II. Pěvecký sbor má členů dospělých 28. Soprán a alt má kromě toho asi 24 mladších členů, studujících reálky a žačů městské školy, celkem tedy má Jednota 52 členů.

Zkoušky se konají pravidelně jednou týdně, je-li třeba i dvakrát týdně. Cvičí pan sbormistr Method Svítel, varhanář a varhaník v Novém Městě.

O dorost je postaráno přibíráním studujících z reálky a žačů ze školy městské ke zkouškám sboru liturgického. Lid zpívá písně z Cyrillského kancionálu Kolískova a starší opravené písně.

V letech dřívějších pořádávala Jednota vlastní veřejné produkce; ježto nyní pravidelně pořádá každý rok zdejší reálka koncert, při němž veškerí členové spoluúčinkují, upuštěno od toho. Kromě toho spoluúčinkuje Jednota každoročně při pěvecko-hudební zábavě, kterou pořádá spolek pro podporu chudých studujících zdejší reálky.

Ignác Hanuš, t. č. jednatel.

Farní Jednota Cyrillská ve Sloupě konala svou poslední výroční valnou schůzi dne 12. listopadu 1899 ve farní budově a to z té příčiny, jelikož konání valné schůze v místnostech školních, jak se to v předešlých letech dělo, nebylo příslušnými úřady dovoleno. Při této valné schůzi bylo zjištěno, že Jednota Sloupská má doposud 201 člena a sice: 10 zakládajících, 41 přispívajících a 150 činných, z nichžto 17 členů tvoří užší sbor, totiž sbor liturgický.

Jednotlivá cvičení konávána vždy v neděli po požehnání ve školních místnostech: ve Sloupě, ve Vavřinci a v Němčicích, aneb Sloupská Jednota má dvě filiálky: ve Vavřinci a Němčicích. Se sborem liturgickým byla znova nacvičena Missa »in hon. sc. Venceslai« od Josefa Cainera, pak s oběma sbory, liturgickým a literátským, latinská chorální Missa de requiem z Lehnerova kancionálu. Všechny dřívější se sborem liturgickým nacvičené latinské mše byly zopakovány, kdykoliv se při službách Božích měly zpívat.

Se sborem literátským zopakováno šest obecných mešních písní z Lehnerova kancionálu; taktéž mešní písně: adventní, vánoční, postní, velikonoční a 65 zpěvů rorálních, jakož i více písní k požehnání. Znova nacvičeno několik písní národních. Toto pravidelné opakování zpěvů jest z té příčiny velenutým, jelikož v každém roku více členů z Jednoty vystupuje a noví k Jednotě se přihlašují. Za živé údy Jednoty byla sloužena v neděli velikonoční slavná hrubá mše sv. a za zemřelé údy v oktávě dušiček requiem. Údové Cyrillské Jednoty vykonali dvakrát a sice v čase velikonočním a v adventě sv. zpověď a přistoupili společně ku sv. přijímání, kteréž tudíž konáno slavně.

Jednotlivá cvičení navštěvovali údové dosti pilně, až na některé liknavé, kteří se do Jednoty zapsati dali, jen aby říci mohli, že jsou Cyrillisty, ne však s úmyslem činně v Jednotě spolupůsobiti; pro kterou příčinu byl výbor donucen takové údy, kteří jsou Jednotě jen na škodu a ostatním pilným ku pohoršení, z Jednoty vyloučiti.

Řiditelé zpěvu, páni učitelé totiž: Sloupský, Vavřinecký a Němčický podporují horlivě obrodu zpěvu církevního a podjímají se ochotně obtížím spojeným se cvičbou mnohých, nájme pro venkov dosti obtížných skladeb církevních, za což jim budež vzdány steré srdečné díky.

Josef Sychra, farář a předseda.

— S hudební přílohou k číslu 5. a 6. —

»CYRILL« vychází šestkrát do roka ve lhůtách dvouměsíčních. Předplatné, které činí poštovní poukážkou na celý rok 4 K. 40 hal., přijímá redaktor F. J. Lehner na Král. Vinohradech (na faře), kam i reklamace se zasílají.

CYRILL

ČASOPIS
pro katolickou hudbu posvátnou
v Čechách, na Moravě a ve Slezsku,
zároveň
ORGAN OBECNÉ JEDNOTY CYRILLSKÉ.

Majitel, vydavatel a redaktor:

1900. Ročník XXVII.

F. J. LEHNER.

Číslo 7. a 8.

Pozvání ku XII. exerciciím Cyrillským.

Diecéšní Jednota Cyrillská v Hradci Králové a farní Jednota
Cyrillská v Jičíně

uctivě zvou P. T. členy své i ostatních Cyrillských Jednot, všech diecézí, veškeré
duchovenstvo, ředitele kůru, učitelstvo a vůbec všechny přátele přesné hudby církevní na

CYRILLSKÉ EXERCICIE,

jež společně uspořádají

ve dnech 1., 2. a 3. srpna 1900 v Jičíně.

PROGRAM.

V úterý dne 31. července.

V 8 hodin večer uvítání P. T. hostů ve dvoraně hotelu »Hamburk«, kde ve dnech
exercicií konány budou přednášky, praktická cvičení i zábavy večerní. Na to dle
zvláštního programu pěvecko-hudební zábava.

Ve středu dne 1. srpna, v den sv. Petra v okovech.

Dopoledne:

V 8 hodin zpívána mše sv. v děkanském chrámu Páně sv. Jakuba, při kteréž
řízením místního ředitele kůru, *Frant. Jirásků*, zapěje liturgický sbor zdejší farní
Jednoty Cyrillské 5hlasou mši pro smíšený sbor in honorem s. Raphaëlis Archangeli
od Dr. Fr. Witta op. 33. (vyd. u B. Pusteta v Řezně). Introit: »Nunc scio vere«,
Graduale: »Constitues eos principes« a Communio »Tu es Petrus« chorálně, Offer-
torium »Constitues eos principes« pro 4 smíšené hlasy od Dr. Fr. Witta, Pange lingua
v E dur pro 4 smíšené hlasy od Jos. Förstra. Po požehnání píseň: »Skrytý Bože«
(Nápěvy »Oltáře« str. 67*).

O 9. hod.: Zahájení exercicií předsedou diecéšní Jednoty Cyrillské.

Na to do 1/2 11. hod.: Theoreticko-praktické cvičení chorální řízením *Dobroslava Orla*, docenta církv. zpěvu při bisk. kněžském semináři v Hradci Králové.

Od 11. do 12. hod.: Přednáška *Václ. Fayksa*, katechety měšť. škol v Hořicích: »Kterak možno rozšířiti a uplatniti myšlenku Cyrillskou.«

Odpoledne:

Od 2. do 1/2 4. hod.: Pokračování cvičení chorálního. *Dobroslav Orel*.

Od 4. do 5. hod.: Přednáška *Karla Ungra*, ředitele kůru v Německém Brodě: »O působení ředitele kůru.«

Od 5. do 3/4 6. hod.: Cvičení vícehlasých zpěvů ke mši sv. 3. dne, kterouž provedou P. T. účastníci exercicií. Řízením *Čenka Pilaře*, ředitele kůru v Hořicích.

Od 6. hod.: Večerní pobožnost v děkanském kostele sv. Jakuba, při kteréž provede místní liturgický sbor následující zpěvy:

1. G. Gorczycki: »Sepulto Domino«, motetto pro alt a 3 mužské hlasy.

2. Dr. Fr. Witt: »Stabat Mater« pro 4 smíš. hlasy s průvodem varhan.

3. Ign. Mitterer: »Jerusalem surge«, motetto pro smíšený sbor 4hlasý.

4. »Adoramus Te Christe« pro mužský 4hlasý sbor od neznámého skladatele ze XVI. století.

5. Jak. Quadflieg: »Ve hvězdný kraj se ubírá«, píseň k uctění P. Marie pro 4hlasý smíš. sbor.

6. Z obecné písně mešní (Nápěvy »Oltáře« č. I. str. 32*) Kyrie: »Hospodine, všech věcí Pane« a Sanctus (Náp. str. 35*): »Nejmoudřejší Bože«.

7. Ign. Mitterer: »Ave Maria« pro 3 ženské hlasy s průvodem varhan.

8. Orl. Lassus: »13 krátkých mottet.« Z těchto 2., 3. a 4.

9. Fr. Z. Skuherský: »Pange lingua« v F dur, při němž bude vystavena Nejsv. Svátost, načež udělí se požehnání. Na to píseň: »O Jesu, spáso moje« (Náp. »Oltáře« str. 15*).

V 8 hod. večer společná pěvecko-hudební zábava dle zvláštního programu.

Ve čtvrtek dne 2. srpna, v den sv. Alfonsa Marie z Liguori, biskupa a učitele církve.

Dopoledne:

V 8 hod. zpívaná mše sv. v děkanském chrámu sv. Jakuba, při kteréž řízením ředitele *Frant. Fíraska* místním sborem Cyrillským provedena bude 4 hlasá mše pro smíš. sbor a varhany »Panis angelicus« od Fr. Koenena, op. 17. (vyd. u L. Schwanna v Düsseldorfě). Introit: Spiritus Domini super me«, Graduale: »Memor fui«, Communio: »Sacerdos magnus« chorálně, Offertorium: »Honora Dominum« pro soprán a alt s průvodem varhan od Jana Brauna, Pange lingua v B dur pro 4 smíšené hlasy od Em. Sasky. Po požehnání píseň: »Hospodine, ulituj nás« (Náp. »Olt.« str. 66*).

Od 9. do 1/2 11. hod.: Cvičení chorální *Dobroslav Orel*.

Od 11. do 12. hod.: Cvičení staročeských rorálních zpěvů, řízením Mons. *F. J. Lehnera*, předsedy Obecné Jednoty Cyrillské v Praze.

Odpoledne:

Od 2. do 1/2 4. hod.: Cvičení vícehlasých zpěvů ke mši sv. 3. dne. *Č. Pilař*.

Od 4. do 5. hod.: Přednáška Fr. Hrubíka, kapitolního obřadníka a předsedy křížovnické Jednoty Cyrillské u sv. Františka v Praze: »O některých liturgických zákonech hudby církevní«.

Od 5. do 1/2 7. hod.: Zkouška na zpívané litanie a na mši sv. 3. dne.

V 7 hod. večer v novoměstském chrámu Sedmibolestné P. Marie: Zpívané litanie chorální ke všem svatým v kratším znění (Náp. »Olt.« str. 85*) s průvodem varhan provedou P. T. účastníci. Při vystavení Nejsv. Svátosti píseň: »Chvěj se tvore« (Náp. »Olt.« str. 63*), po litaních Pange lingua chorální a po požehnání české »Te Deum« od Fr. Förstra pro 4 smíš. hlasy.

Po 8. hod. společná pěvecko-hudební zábava dle zvláštního programu.

V pátek dne 3. srpna, v den slavnosti nalezení těla sv. Štěpána, jáhna a prvo-mučeníka.

Dopoledne:

O 1/2 8. hod: Zpívaná mše sv. v novoměstském chrámu P. Marie, kterouž dílem chorálně, dílem vícehlasně provedou P. T. účastníci exercicií. Po té učiní výklad o varhanách ředitel *Fr. Jirásek*.

O 9. hod.: Závěrečná přednáška předsedy místní farní Jednoty Cyrillské: »O potřebě reformy lidového zpěvu chrámového«.

Na to výlet do Prachovských skal, jenž tak bude zařízen, aby P. T. účastníci mohli odjeti z Jičína ve 3 h. 53 m. odpoledne.

Exercicie konají se bezplatně, dobrovolné příspěvky na uhrazení výloh vděčně však se přijmou. Noclehy bude lze obdržeti buďto zdarma, aneb v hostincích za mírnou cenu. P. T. účastníci necht se přihlásí v čas (nejdéle do 28. července) s udáním, jakého noclehu si přejí a zdali i výletu do Prachovských skal se míní účastniti, u Josefa Vomočila, staršího kaplana v Jičíně (děkanství), po příchodu pak do Jičína v hotelu »Hamburk«, kde jim byty blíže naznačeny budou. V témže hotelu obdrží P. T. účastníci obědy po 50 kr., neb v mírných cenách dle jídelního lístku. Také o večere bude tamtéž postaráno za ceny mírné.

Ku cvičení chorálu jest třeba, aby každý účastník měl v rukou:

1. Theoreticko-praktickou rukověť chorálu římského od Dobr. Orla. Cena výtisku nevázaného 3 K, vázaného 3 K 60 h.

2. Epitome e Graduali Romano, vydané u B. Pusteta v Řezně. Cena neváz. výtisku 2 K 16 h, vázaného 3 K 36 h.

Ku cvičení v kostelním zpěvu lidovém užije se Nápěvů k »Oltáři«. Cena výtisku brož. 30 h, váz. 44 h. Rorátní zpěvy budou se cvičiti dle vydání pořízeného Mons. F. J. Lehnerem.

Tyto knihy, jakož i jiné hudebniny pro reformu církv. hudby potřebné v době exercicií bude míti na skladě knihkupectví p. Josefa Zajíčka v Jičíně. Aby se mohl dostatečný počet výše uvedených knih v čas objednat, žádouco jest, aby P. T. účastníci při přihlášce své k exerciciím spolu poznamenali, kterých knih si přejí a zda vázaných neb nevázaných.

Sídlo královice kouzelníka,

čili: Básnické, hudební a mimické umění pravěku.

Píše P. Method Nývlt, O. S. N.

Podobným způsobem, jakým dle předešlé zprávy vlidný králevic čaroděj zavedl ducha mého ku pramenům posvátné hudby církevní, do oněch končin, ve kterých Bohem vyvolený národ nadšenými žalmy oslavoval Tvůrce a Vůdce svého a v pokolení lidském z ráje vyloučeném udržoval naději v budoucího Vykupitele, jenž by rod lidský nazpět do ráje uvedl, podobným, pravím, způsobem přál jsem si spatřiti v obrazech ne pouze počátek, ale i celý vývoj hudby posvátné. Přál jsem si poznati názorně, jak a pokud za jednotlivých století křesťanských spojen byl zpěv s bohoslužbou, jak a pokud křesťané, když slavili přesvaté tajemství, užívali zpěvů: za časů apoštolských, za časů sv. Otců, v kata-

kombách, v basilikách, později v klášteřích, v kathedrálách, v kostelích kolegiálních, v románských, gothických, renaissančních velechrámech, slovem ve všech dobách a na všech stupních církevního i uměleckého života. Přál jsem si v jednotlivých těch obdobích zpěv církevní ne pouze slyšeti, ale abych tak řekl, i viděti, viděti jej totiž úzce spojený s bohoslužbou a zároveň s ostatními větvemi krásného umění. Nebo jen v takovém spojení, soudil jsem, dá se celý ráz a úplný význam posvátného zpěvu poznati, ne pokud jest něčím o sobě jsoucím, pokud jest pouhou formou nýbrž pokud jest částí celku, pokud forma jeho vyplněna posvátností úkonů a textů. V celku tom, jak drahokam

zasazený v drahocennou monstranci, nabývá teprv pravého lesku a právě sobě přiměřené ceny. V celku tom teprv náležitě patrné, co oslavuje zpěv posvátný a jak tomu, co oslavuje, jest přiměřen.

Tak přál jsem sobě poznati vývoj církevního zpěvu za těch 1900 let, co křesťanství trvá, od té přebílené chvíle, co poprvé zavzněl u první nekrvavé oběti Nov. Zákona, při poslední večeři Páně, až do nejnovější obnovy své za posledních desítekletí.

Když pak jsem královskému čaroději přání své přednesl, zamyslel se. Z výrazu očí a obličeje jeho bylo mi zřejmo, že vahal vyhověti přání mému ne proto, jako by mu nemožno bylo, oč jsem žádal, nýbrž spíše, že jaksi pochyboval o tom, bych pochopiti dovedl příslušná kouzla jeho. Pochyboval, že by moje posavadní archaeologické a hudební vědomosti postačovaly posouditi jednotlivé stupně, po nichž vystupovalo a časem i sestupovalo umění hudební, pokud s bohoslužbou spojeno bylo, a že bych zejména náležitě oceniti dovedl jednoduchou posvátnost prvotní liturgie a prvotní hudby církevní, jež přec poměrům tehdejšímu právě tak přiměřena byla, jako naše nynějším. Poodložil tedy vyplnění přání mého na dobu pozdější, až bych, jak pravil, sám zevrubněji starovědy a umění známostí uschovil se k nazírání na kouzelné historicko-hudební obrazy jeho.

Aby mi ale, vida, že sklamaním zasmušil se poněkud obličej můj, jakousi náhradu za nevyplnění přání mé poskytl, nabídl mi, že zavede mě do svého hradu a že mi ukáže své poklady. Rázem zmizela chmura s čela mého. Byl jsem věru žádostiv poznati sídlo vládce v říši hudby a zpěvu.

Za důvěrného hovoru octli jsme se na břehu velikého jezera, v jehož středu zelenal se rozsáhlý ostrov. V nádherné lodici, jejíž přída ozdobena byla zlatou lyrou, přepluli jsme hladinu jako smaragd zelené plochy vodní a přistáli po malé chvíli na okraji tajemné výspy. Její střed kol do kola podél břehu obklíčoval hustý les průřezmanitých druhů stromů a křovin, lesknoucích se z daleka všemi odstíny bohaté, bujné zeleně. Kde splývaly vrcholky sosen a pinií, cedrů a cypřišů s vrcholky jasných buků, lip, oliv a oranžů, tam když vánek větve mírně hýbal, podobal se povrch lesa v záři jasného svitu slunce rouchu nej-

jemnějšího, zeleného sametu. Nepočtené cesty a stezky vinuly se vkusně upravenými křovinami a štíhlým sloupovým obrovských kmenů. Pod stromy mech jako hebký koberec a vůkol keřů pažit posetý tisícířými květy. Svěží vduch, plný síly lesa, prosycen byl vůní ladných dítek flory.

Prošedše les a houštinu obepínající střed ostrova, sestavenou a sestřiženou tak, že ponaáhlým svahem od vrcholků stromů klonila se až k zemi, stanuli jsme náhle na pokraji ohromného prostranství, upraveného v rajskou zahradu. Zelené zdi z přistřižených křovin a houštin, tvoříce rozličné výstupky a ústupky vroubily jednotlivé oddíly libosadu, jenž terrasovitě od vyvýšeného středu ostrova na vše strany se nížil. Podél zelených zdí bělaly se sem tam vkusně rozestavené sněhobílé sochy a každý oddíl stupňovité zahrady opatřen byl několika vodojemy, jichž obruby okrášleny byly dunicemi z různobarevných polodrahokamů a pozlacenými sochami. Vodotrysky uprostřed vodojemů metaly do výše a na vše strany rozmanité, září slunce duhovité zabarvené proudy. Kolem fontan květinová mosaika, vroubená jasnou zelení pažitu a propletená celou sítí bělavých steziček pokrývala půdu zahradní. Na lučinách podél lesa pásly se plaché laňky a v korunách ovocných stromů dílem květů dílem plodů plných pely celé sbory pestrobarevných opeřenců. A nade vši tou krásou pnuly se do výše malebné vrcholky palm, jež spojovaly ozdobné provazce břechtanů, lian a různých svačců.

Však více, než všecka tato přírodou a uměním vykouzlená lepota poutala pozornost mou přeskvostná budova stojící uprostřed na nejvyšším místě zahrady a ostrova. Zdi z hlazené žuly zdály se býti jako vytesány z jediného ohromného balvanu. Přízemek, k němuž vystupovalo se po 15 schodech tak dlouhých jako hrad sám krásliho mramorové sloupůřadí ušlechtilých korintských tvarů, nad nímž v prvním i druhém poschodí zvedaly se výstupky, balkony, altany poskytující volný rozhled po zahradě, ostrově i jezeře. Štíhlé věže v rozích obepínaly arkýře a stříbrným zábradlím ohražené pavlače. Nejvyš na zdích podél ploché střechy stály na všech stranách budovy celé řady soch představujících bájeslovné vynálezce a historické velmistry hudebního umění všech vzdělaných národů.

Třemi zlatými branami vcházelo se na každé ze čtyř stran dovnitř královského zámku. Vešli jsme nejbližší prostřední a octli se ve velikolepém schodišti. Stěny, stupně, zábradlí, podlaha leskly se vzácnými druhy mnohobarevného, v ozdobné obrazce skládaného mramoru a kde zdi nepokryty mrtvým kamenem, tam oživeny byly stkvostnými malbami. Na zábradlích a podstavcích podél zdi nad schody umístěny překrásné sochy a bohaté polovypuklé práce krásily spodní část klenby stropní, jejíž zaskleným prostředkem — bylot schodiště až do střechy vysoké, — padalo světlo denní. Za noci ozářeno bylo schodiště nepočetnými světly z mohutných, mnohoramenných, pozlacených svícňů, kterážto záře odrážela se od velikých zrcadel, za svícny do zdi zasazených.

Ze schodiště vedly patery dvěře do rozličných síní, lépe řečeno, celých řad komnat a síní. Nebudu líčiti přestkvostnou úpravu jednotlivých místností. Laskavý čtenář snadno se domyslí, že když pouhá předsíň, pouhé schodiště tak bohatě vyzdobeno bylo, síně samy cenou látek a řemeslnou prací nepoměrně větší bohatostí se honosily. Nebylo v nich skutečně na zdích, na stropě i na podlaze samé ze vzácných dřev massivně skládané místečka, které by postrádalo umělé práce lidské a nesvědčilo o vybraném vkusu stavitele. A každá místnost měla jiný a jiný ráz vystižený dle povahy a krasochuti rozličných národů. A v každé místnosti ladně rozestaveny a rozvěšeny byly veškeré hudební nástroje, starší i novější toho právě národa, dle jehož vkusu síně zařízení byla. V přemnohých komnatách věrné figuriny znázorňovaly hudební a pěvecké sbory jednotlivých krajín a věků. A poněvadž už i za nejdávnějšího starověku umění hudební spojeno bylo s uměním mimickým a choreografickým, i těchto umění význačné okamžiky figurinami zachyceny byly. Mimo to chovaly v každé místnosti nádherné skříně celou hudební literaturu toho národa, jehož hudební minulosti a přítomnosti místnost byla vyhrazena. Bylot, slovem řečeno, sídlo královce nejúplnější sbírkou veškerých hudebních památek ze všech dílů světa.

Vešli jsme do síně schodiště nejbližší. Vyzdoba její podobala se úpravě stanu nějakého pohlaváka kočujícího národa. Na stěnách zavěšena v rozích jizby na stojanech rozloženy byly nejjednodušší,

nejprvotnější nástroje hudební: duté rohy rozličných čtvernožců, provrtané zuby slonů, veliké škeble mořské, bambusové, rákosové, ano i z lidských hnátů zhotovené píšťaly a trubky; koží potažené skořepiny kokosových ořechů aneb vydlabané dutiny krátkých dřevěných špalků; prkénka s přivěšenými paličkami ne nepodobna našim velikonočním klapkám; kaménky naplněné krabice; na šňůrách zavěšené kaménky rozličných tónů; na deskách, na tykvích aneb na luku natažené stočené žíně neb provazce z lýč a střev; kovové kotouče různé velikosti a mnoho jiných více. — Povrch jednoho dřevěného bubnu, potaženého kůží dančí byl okrášlen roztodivnými řezbami a pestřími malbami. »Nástroj ten — vysvětloval vlídný králevic — nazýval se »heuthuetl« a temný jednotvárný zvuk jeho ozýval se v božích zaniklého národa Azteků střední Ameriky ke cti hrozného válečného bůžka jejich »Huitzilopochtli!« A ukázav na jiný pravil: »Tohoto bubnu užívali praobyvatelé ostrova Hayti, když žreci jejich nesli žertvu do svatyně modlám.« — A když za starých dob něguš (král) habešský veřejně lidu se ukázal, vířilo 45 takových kotlů, jako jest tento.« — »Na tuto pět stop dlouhou z rákosu modrého Nilu zhotovenou, na konci, jak vidíš, rozpuhlenou tykví opatřenou rouru troubeno bylo u Habešanů před bitvou a silný zvuk její uchvátil neskrocenou bojechtivostí mysle jejich válečníků. — »Tímto, lyře podobným nástrojem, jehož 5 strun s tony $\bar{a}$ $\bar{g}$ $\bar{a}$ $\bar{h}$ $\bar{e}$ vějírovitě rozepnuto, doprovázeli domorodci afričtí v krajině zvané Dongola jemné zadumčivé zpěvy své »ghuma« řečené tím způsobem, že levá ruka na čtyřech strunách prováděla před zpěvem a ku zpěvu rychlé melodické figury, pravá pak k tomu na páté nejhlubší struně jakýsi basový doprovod obstarávala.« — »I ostatních nástrojů, dokládal čaroděj, užívalo se u rozličných národů dílem při modloslužebných obřadech ku počtě vyšších bytostí, buď že jimi doprovázeli zpěvy k oslavě bohů přednášené aneb udávali pouze rytmus a takt, dle něhož provozovali před bůžky posvátné tance; dílem při válečných výpravách, aby hudbou, zpěvem a tancem válečným rozjařili se k udatnosti; dílem o slavnostech za času míru k doprovodu zpěvů i tanců zábavných. — Ovšem, že i v těch krajinách, ve kterých udržela se známost pravého

Boha, za dob praotců pokolení lidského, mimo jiné též zpěvem a hudbou děla se pocta jediné nejvyšší bytosti a provozovaly se o bohoslužebných slavnostech i posvátné tance, které byly jen vnějším výrazem vnitřního mocného pohnutí mysli, jak ještě z dob mnohem pozdějších svědčí příklad Davida krále a chrámový tanec vznešených židů o slavnosti letnic. Kovové nástroje tyto, ukázav na měděné, terčům podobné desky, od časů Tubálkaina kovotepce hřmotným zvukem svým nejen svolávaly po pastvinách a stanech roztroušené členy rodinné zádrhy ku společným náboženským obětím, ale i při nich jednotlivé části obřadů obětních ohlašovaly.«

S úctou pohlížel jsem na památky dřevní bohopocty a pradávné hudební vzdělanosti, ale marně ohlížel jsem se v siní té po skříních, ve kterých by též nějaké písemné hudební památky z oněch časů uloženy byly. »Za těch prvotních dob«, odpovídal králevic na otázku mých očí, »pouhou pamětí dědily se texty hymnů, báje a zkazky a jednoduché, jen několik málo tónů přirozené diatonické stupnice obsahující nápěvy z pokolení na pokolení, jako i za našich časů zpěvy lidové, dříve než do sbírek psaných a tištěných přicházejí, pouhou pamětí se dědí. Ani když později obrazné písmo zachycovalo slova, nebylo ještě hudebních znamének pro nápěv. Tím méně hledati možná v šedé dávnověkosti učené rozpravy o hudbě, o její povaze a ceně, o její moci a vznešenosti, s jakými v dobách pozdějších setkáváme se u Číňanů a Indů.

V tom, co po komnatě se rozhlížím, dotkl se čaroděj kouzelným prutem jedné ze 4 stěn, která pojednou zmizela. Udivenému zraku mému naskytl se náhle pohled na širošírou rovinu, kterou protékal mohutný veletok. V pozadí zvedaly se hory zahalené modrošedým oparem a korunované sněhobílými štíty věčného ledu. V popředí roviny na mírném návrší, stojícím uprostřed rozsáhlé pastviny, na níž četná stáda se pásala, rozestaveno bylo asi 30 stanů širokého kruhu, v jehož středu na nejvyšším místě návrší stál z kamenů složený oltář. Kolem oltáře táhla se mělká struha a na oltáři vystavena hranice dříví. Na dané znamení veškeren lid postoupil od stanů k oltáři. Ozdobnými řízami oděni mužové vedli věnci okrášleného ročního býka k oltáři, u něhož za hlasitých modliteb mužů, po-

hlavárů to jednotlivých čeledí, junec zabít a na hranici položen. Na to zapálena hranice a nyní počali obětníci střídavě s lidem zpívati chválu Hospodinu. Zpěv záležel v povýšeném recitativu, při němž opakovalo se stále několik málo slov, na jejichž konci krátký melodický závěrek naznačoval zakončení sboru prvního a spolu byl znamením k započetí sboru druhému. Mezi tím utvořily staršíny užší kruh okolo oltáře a lid širší kruh okolo starších-obětníků. Oba kruhy jaly se pak ne týmž, nýbrž opačným směrem za stálého zpěvu pohybovati se kolem oltáře, rytmem z počátku volným, řízeným hudebníky stojícími mezi oběma kruhy; poznenáhla stával se pohyb živější a jednotlivci uchvácení vnitřní radostí ne pouze kolem oltáře ale i kolem sebe a oltáře kolovali tvoříce ladné, choreografické obrazce tak, jak je přirozená čistota, cudnota, svatou radostí rozjařená mysl maně vynalézala. Když pak dohořívala oběť na oltáři, stával se rytmus hudebníků a tanec účastníků opět volnější, až uklidnil se docela, načež celé množství lidu vrhlo se před oltářem na tvář a zádrh náčelníci stojíce s pozdvíženými k nebi rukama celý obřad zakončili krátkou hlasitou modlitbou. Byla to patrně ukázka pradávné pocty pravého Boha, obraz prvotní bohoslužby Hospodinu, Tvůrci nebes i země věrně oddaných synů lidských.

Na pokyn králevice kouzelníka záhalil světlý oblak idyllický výjev z pravěku lidstva. A opět kynul čaroděj zlatým prutem svým a oblak jako opona nějaká rozstoupil se ve dvě a odhalil děsné divadlo. Na rovině obehnané ze čtyř stran vysokou mohutnou zdí, tak širokou, že na ní více povozů vedle sebe jeti mohlo, a na míle dlouhou zvedala se uprostřed převysoká jehlancovitá stavba, mající sedm ostavců jako stupňů nějakých. Na sta schodů vedlo od stupně k stupni až na nejvyšší plochu, kde stál neveliký chrámec s modlou hrozného vzezření, o trojí hlavě, šesti rukou a tolikéž nohou. Modloslužebníci vlekli právě značný počet zajatých nepřátel za kruhy prostrčené pysky ubožáků po schodech nahoru. Dostoupivše vrcholu vraždili ubohé lidské oběti před zraky nescíslného davu lidstva, stojícího dole na pláni vůkol nebetyčného jehlance. Krev lidská tekla proudy po stupních věžovité stavby. V rozích jednotlivých stupňových odstavců hořely ohně, na nich pálena byla

na kusy rozsekaná těla zajatců. Hroznou tu žertvu doprovázel dav lidu ohlušným řevem, více křiku než zpěvu podobným, z něhož ob chvíli ozývalo se jméno potvorného bůžka. A řev ten doprovázelo řinčení na ohromné kotle a na kovové desky a děsný zvuk dutých rohů a sáhodlouhých polnic. Zběsilé křepčení trávající až do umdlení, až kolující únavou k zemi klesali, zakončilo ukrutnou tu modloslužbu od Boha nevěrou obráceného pohanstva. Když kouzelný proutek čarodějův příšerný obraz temným soumrakem zastřel, bylo mi, jako bych z těžkého sna se byl probudil.

Soumrak novým čaroděje kouzlem zhoustl mžikem v tmavou noc. Na prostorné mýtině pralesa plápolaly ohně. V září jejich mihaly se polo nahé, polo koží zahalené postavy rudých mužů, jejich obličejé pomalovány a ramena, prsa i záda pitvornými obrazci ozdobena byla. V černé, husté, jako žíně silné vlasy jejich vpletena měli pestrá péra ptáčích. Na ramenou visel spuštěný luk, na zádech toulec šípů a za pásem zbraň podobná malé širočině. Skříživše nohy pod sebe usedli do polokruhu na blízku největšího ohně. Konali válečnou poradu. Na ztří měla podniknuta býti výprava proti sousednímu nepřátelskému kmeni. Dohodnuvše se opekli na polo divokého kance, jež před večerem jeden z rudochů ulovil a na ramenou do tábora přinesl. Slavili válečnou hostinu. Naděje na vítězství a kořist rozjařila mysle hodovníků. Jeden z nich chopil se válečného rohu, druhý koží potaženého vyhloubeného dřevěného špalku, třetí řinčivé kovové desky a hudba počala. Sotva že několik rázů v určitém tempu se ozvalo, vyskočil z polokruhu mladý muž a mávaje širočinkou, již z pasu dobyl, ve vzduchu, počal dle rytmu hudby úžasné skoky před muži, pak kolem ohně a konečně i přes oheň provozovati. Mužové ve sboru pěli zároveň válečnou píseň. Ku konci tanečník, aby znázornil, jak rubati bude dne ztřeššího nepřátelské rudochy, mrštil sekerkou přes hlavy mužů, již ani brvou nepohnuli, do vzdáleného dubu, do něhož hrozný ná-

stroj smrti hluboko se zaryl. Pak několika málo skoky octl se u dubu, dobyl z něho své zbraně a na znamení své radosti, že nechybil a pochvaly došel, vyhodiv vysoko sekerku do vzduchu, dříve než země dopadla, báječnou obratností ji zachytil. Na to klidně a sebevědomě zasedl opět na své místo.

Kouzelník pokynul opět a na obzoru objevil se měsíc. Prales i s táborem amerických Sioux zmizel. Na místo něho objevilo se veliké pleso a na jeho břehu osada afrických černochoů. Každý domek, z bambusových tyčí roubený, spočíval na dřevěných sloupcích asi 2 m vysokých; střecha pokryta palachem. Vůkol srubů vysázeny palmy, jež metaly dlouhé stíny na prostranství uprostřed osady. Na pavlačích srubů hověli sobě v nočním chládku členové rodiny. Tu a tam ozýval se dívčí zpěv, doprovázený zvukem jakéhos strunového nástroje. Zpěv i doprovod měly rytmus taneční. To bylo ovšem veliké pokušení pro křepké nožky tancechtivých černošek. Ruče sestoupilo jich několik z pavlačí na prostranství a držíce malé bubínky, ověšené rozličnými zvonidly, v rukou dle taktu, který si na tamburíny dávaly a který ovšem s rytmem zpěvu a hudby na pavlači se shodoval, tančily z počátku sborem, pak každá o sobě, čím dále tím rušněji. Ku konci nebyl to již tanec, ale náruživé víření bez ladu a míry. Byl jsem věru rád, že stín palem halil nesmyslné skoky jejich a že proutek kouzelníkův ukončil rázem výjev rozvášněné smyslnosti tím, že vykouzil opět stěnu, která na počátku bohoslužebných, válečných a zábavných ukázek básnického, hudebního a mimického umění pravěku zmizela.

Dobromyslný králevic pozoroval, že množství různých dojmů, jichž doznal jsem z vidu a poslechu tolika rozdivných předmětů a výjevů, unavilo poněkud ducha mého. Právil tedy: »Než dále půjdeme, poodpočiň sobě hudby milovníku, a osvěžiš mysl tuto na pavlaně.« A otevřev dvěře vedoucí na výstupek zmizel mi s očí.

Vzpomínky z pouti římské.

Sděluje Josef Vomočil, kaplan v Jičíně.

Hudba italská! Koho by nezajímalo slyšeti něco takového, dověděti se něco o zemi, kde bylinka tato vyrostla nebo aspoň nejvíce vždy pěstována byla? Slovo: »italská opera«, »italská arie« je známo každému dítěti. Při slovu tom mimovolně letí nám kolem hlavy jména: Rossini, Bellini, Verdi atd.

Leč italské umění hudební není zastoupeno jen skladateli světskými. Má též své pěstitelé v oboru církevním, v hudbě chrámové. Sladká jména italská: Palestrina, Orlando Lasso — jsou skutečnými hvězdami na obzoru hudebním vůbec.

Není tedy divu, že při své cestě do sv. města a po Itálii vůbec zatoužil jsem poznati teplý ten kraj také v této příčině.

Dovolím si ct. čtenářstvu sdělit některé dojmy, jež jsem zažil na římské pouti své.

V první řadě zajímal mne ovšem zpěv chrámový. V upomínkách mých vyrojilo se mi vše, co jsem kdy čítával o Itálii, dobré i zlé. Slýchal jsem o fenomenálních hlasech, zvláště o pověstném tenoru italském, o vřelém, přímo horkokrevném přednesu jejich písní, o veselé letoře italské, a zvědavost má napjata byla jako luk. Avšak čítával jsem též o stinných stránkách: v hudbě světské že milují lehkost; zpěvnost melodická že jest jim vrcholem krásna, v kostelích že slyšeti lze zpěv světácký, operní, namnoze i rozpustilý — a zvědavost má napjata se ještě více. Zdali osobní zkušenost má srovná se s tím, co jsem čítal?

Přijeli jsme do Padovy. Dojem nepřilíš lichotivý. Ulice špinavé, žebrota cihlá, ba chytá téměř za šosy ze všech stran. Jako včely z úlů svých vyrojil se celý zástup prodavačů a prodavaček, nabízejících způsobem nejvýše dotěrným věci své, sotva že jsme se na ulici zjevíli. Proto, když jsme vstoupili do prostor velebné kathedrály, bylo nám, jako bychom vstoupili do jiného kraje. A již tu poštětilo se mi zachytiti první hudební dojem, neboť bylo mi dopráno zahrát si na varhany nové, asi před 4 roky zřízené. Ač nejsem odborníkem v mechanice varhanové, přece jen musím říci, že cítil jsem téměř pod rukama moderní vymoženosti konstrukce varhanové, slou-

žící k důstojné oslavě sv. Antonína Paduanského. Pan kapelník dómu s velikou ochotou mi vše náležitě vysvětloval, sděliv mi, že stály kolem 50.000 lir a vyloživ mi všechny rejstříky (asi 60).

Vzpomněl jsem si při tom na svůj domov, na děkanský chrám sv. Jakuba v Jičíně, který potřebuje nových varhan jako soli. Vzdělaný hudebník i prostý občan žádá slyšeti průvod komplikovaný, barvitý — avšak jak jest to možno za časů nynějších, kdy jen ředitel-kouzelník dovede přivábiti na kůr síly spolehlivé a pilné, které by pravidelně zkoušky navštěvovaly a v kostelní hudbě se cvičili? Varhany mají nahraditi orchestr, jednotlivé rejstříky — tot jsou jednotlivé nástroje, které dodávají skladbě barvitosti a výrazu, nepřehlášujíce ovšem sboru pěveckého.

Jak jsem byl šťasten, když mohutnými klenbami kathedrály sv. Antonína Pad. zaznívaly české zvuky naší písně lidové! Těšil jsem se již, že se mi podobného štěstí dostane častěji, avšak naděje moje se nesplnily. Neboť ani v Loretě, ani v Assissi, ani v Římě nebylo naprosto možno užiti průvodu varhanového. Chrámů jak mraveniště, ve kterém se to všechno hemží, přichází a odchází — různé zpěvy zaznívají ze všech stran — ladné i neladné, někdy mi to připadalo, jakož když dva tři kolovrátky na jedné cestě obveselují srdce člověka pocestného. Myslil jsem, že pro památku se mi to podaří alespoň u sv. Petra v Římě. Avšak, když jsem poznal situaci, ani jsem se o to nepokoušel. Nás tam vítala jiná muzika. Ustavičné bouchání, nepřetržitě rány kladivem, neboť se činily přípravy k veliké slavnosti: dvojího svatořečení, jež mělo se vykonati na svátek nanebevstoupení Páně. Vzdal jsem se veškeré naděje a omezili jsme se pouze na zpěv bez průvodu.

Dříve než ještě promluvíme o ostatních poměrech a o stavu chrámové hudby v Římě, musím sdělit ct. čtenářstvu, jak velikého štěstí se nám dostalo a jak velikou radostí byli jsme naplněni, když dověděli jsme se, že mistr Perosi pořádá cyklus svých skladeb v jistém chrámu římském. Štalo se to takto: Bylo v sobotu dne 27. dubna, když jsme kráčeli: Dr. Mrštík z Hradce Králové,

jistý římský mnich P. Rotta, rodilý Čech z budějovické diecése, můj bratr, úředník banky »Slavia« v Praze, a já po ulicích římských, procházejíce jednotlivě svatyně římské. Pojednou vidíme ohromný plakát, který nám padl ihned do očí. V neděli dne 28. dubna od 12.—17. hodiny (totiž do 5. hod. odp.) je duchovní koncert řízením Perosiho v kostele s. Maria della pace, via dogana. Také bylo vstoupné. Ihned jsme si to všecko zaznamenali a velice si libovali: To bude pro nás paštika.

Ještě nejvíce nás zarazila vzpomínka, že máme ve 4 hod. odp. být už u sv. Petra při povinné pobožnosti poutní. Avšak chmury v okamžiku rozplásheny. Vždyť bychom tam v tom vedru beztoho 5 hodin nevydrželi. Stačí nám, když tam budeme od 12—3 (po italsku do 15). Ve 3 vyjdeme a pohodlně se dostaneme k Vatikánu. Dictum factum. Sotva jsme přišli domů, zavolali jsme hostinského a požádali jej, aby nám ty své polední pokrmy (beztoho to za mnoho nestojí) připravil o hodinu dříve. Mezitím jsme též debatovali o kýženém interviu s mistrem Perosim, o kterém jsme náhodou oba snili, aniž bychom si to byli dříve sdělili. Pan doktor měl lehkou práci: on je profesorem theologie a předsedou diecéšní Jednoty Cyrillské — jako takový se mu může představit, směle se mu může postavit tváří v tvář. Ale já, co já ubožák — kaplan — mu říci mám? Ještě štěstí, že jsem tím jednatelem Cyrillským v Jičíně.

Ale na něco jsem si přece vzpoměl. Byl jsem asi před rokem v Praze na jeho pašijích podle sv. Marka, které byly provedeny v Rudolfinu zároveň s Palestrinovým »Stabat Mater«. Dobrá. Té myšlénky jsem se již nepustil. Představím se mu jako veliký jeho ctitel, který před nedávnem schválně si zajel do hlavního města království Českého, zvláště když jsem se dověděl, že on bude osobně (z čehož ovšem sešlo) řídit, a budu mu něco málo líčiti úchvatné krásy tohoto díla, totiž ne líčiti, ale lámati. Neboť jsme doufali, že si s ním budeme moci promluvit po latinsky.

V noci se mi již zdálo, jak stojím před mladým mužem v klerice, před knězem-umělcem pověsti světové, jak s námi přívětivě hovoří a ruce nám tiskne, a počal jsem přemlouvati svého bratra, aby neodjížděl již toho dne s několika ještě pány napřed do Neapole — a když už

mu to jeho krátká dovolená nedovolí, aby s námi až do konce vytrval, aby zkrátil spíše svůj pobyt v Neapoli, ale toto štěstí, viděti osobně Perosiho a slyšeti jeho díla v Římě, aby si rozhodně ujítí nedal. Ráno jsme rychle poobědvali, zjednali si drožky a ještě s jinými pány a dámami uháněli směrem k via dogana, N. 8, chiesa s. Maria della Pace. Ovšem, že jsme dříve s kočím vše náležitě vyjednali, neboť italsí fiakři to je cháska povedená. Když vás vidí jíti kolem, ihned zahýbá k vám, vyzdvihuje svůj ukazováček k nebi na znamení prosby a volá: Signore, signore! Una lira — a pak když přijedete na místo, chce due lire aneb aspoň nějakou mancia (manča — spropitné). Když jsme přijeli do via dogana, vyhledali jsme si číslo 8. a tážeme se v přízemí, kde se prodávají ty vstupenky do duchovního koncertu Perosiho. »To prý ve 2. poschodí někdo něco prodává.« Řekl nám to patrně jen proto, aby se nás zbavil.

Přijdeme nahoru, hledáme — čekali jsme totiž, že tu bude veliký nával, avšak ani živé duše. Nikdo o žádném předprodeji ani o koncertu neví. Snad si toho Řím špatně váží! Pojedme tedy do toho kostela. Vsedli jsme do kočáru, já všecek spocen úzkostí, že přijdeme pozdě, neboť už bylo 12 pryč, a jedeme tryskem ku kostelu s. Maria della pace. Kostelíček nepřilíš velký, vystavěný roku 1482 papežem Sixtem IV. na oslavu uzavření míru (proto: della pace) mezi papežem a městy Neapolí, Florencií a Milánem. Měl jsem strach, že tam bude nabito: avšak — ó hrůza — dvě babičky vycházejí z kostela, kněz právě opouští oltář. Tohle je ten duchovní koncert? Musili jsme se smáti a hněvati zároveň. Bylo nám, jako když saháme po chutném nějakém soustu a pojednou neznámá ruka nám je urve, a my marně stíháme škůdce svého! Vycházíme ven sklamáni a směšni sami před sebou. V tom vidím Jeho kníž. Milost, nejd. p. arcibiskupa pražského. I osmělil jsem se přistoupiti k němu a svěriti mu svoje rozpaky, připojiv zároveň otázku: Vaše Milosti, neráčíte vědět, kde přece jest ten duchovní koncert Perosiho? My jej už dobrou hodinu hledáme, ale nemůžeme jej nalézt. Tot přece kostel s. Maria della pace?

Pan arcibiskup o koncertu ovšem také ničeho nevěděl — a tak jsme byli opravdu na holičkách. Vstoupili jsme do blízké Animy, ale dámy naše byly v takové

veselé náladě, že nemohly se udržeti smíchu a raději odešly. V tom, když vyjednávali s vozkou, který už pořád volá, že je čas překročen a že musí dostat více — jde jistý benediktin okolo, jemuž jsme se svěřili se svými rozpaky a na důkaz pravdivosti předvedli jsme jej před obrovský plakát, který zářil na jedné blízké zdi. Když jej přečetl, usmál se a pravil: »Vy hledáte zde ten koncert? Vždyť to je v Miláně. Podívejte se, tady dole v koutečku je písmenami — ovšem nepatrnými napsáno, že tento plakát je vytištěn v Miláně.« Ó, cesta tedy daleká, marné volání. Smíchu nebylo konce od tohoto okamžiku. Tedy po audienci, po interviu! Moje sny zůstaly pouhým snem, moje úzkosti s italskou latinou byly úplně bezpředmětnými. Jen jedno jsme nemohli pochopit: My

u nás v Čechách, když oznamujeme plakátem nějakou produkci, napíšeme vždycky, kde se ta produkce koná. O tom jsme však jediného slůvka na celém plakátu nenalezli. Jak tedy máme souditi, když ulice, kterými jsme procházeli, byly přece ulice římské, zdi těmi plakáty polepené, byly přece zdi římské? Kdo za to, že náhodou v Římě i v Miláně je kostel s. Maria della pace a ulice via dogana? Inu jiná země, jiné zvyky a mravy. Když jsme přijeli do Florencie na cestě zpáteční, přivítaly nás a zdálo se nám, jako by se na nás usmívaly zase ty staré známé plakáty, ale my všichni zvolali: »Ó do té pasti se už necháme chytit.« A patrně jsme vysvobodili dušičku, neboť jsme to vykřikli všichni najednou.

(Pokračování.)

Kůr chrámový a velkoměstské poměry.

Napsal Jan Ev. Zelinka. (Pokračování.)

Bez lásky a nadšení, bez snahy a dobré vůle nemá ostatně činnost na kůru chrámovém výsledku žádoucího, ani kdyby prostředků byl nadbytek. Až dosud ovšem skoro všude prostředků trvalých schází. Ochota a láska mizí buď docela, anebo jeví se pouze dočasně se strany členů sboru (personálu) kůru, bez něhož kůr chrámový kůrem v pravém slova smyslu býti přestává. Příčinou toho není však chorál a z něho plynoucí hudba chrámová, nýbrž poměry drahotní, poměry velkoměstské, které každý sebe ideálnější podnik mění více méně v živnost.

V době nejnovější stalo se koncertování vrcholem snažení uměleckého na roli církevně-hudební. Prospěje-li toto v žádoucí míře zvelebení hudby církevní, jest otázkou velmi palčivou.

Frant. Chlum (1848—1895), zasloužilý spisovatel »Cyrillské školy zpěvu«, ideální učitel sborové školy Cyrillské při Akademii křesťanské v Praze a dirigent kůru chrámového u sv. Jiljí (u OO Dominikánů), kterémuž kůru škola sborová výborem Obecné Jednoty Cyrillské propůjčena byla (dle znění protokolu Jednoty), věnoval účelu kůru sobě svěřeného veškeré duševní síly. Příčinou jeho nezhojitelné choroby duševní, pochodící z přílišného, do pozdního večera trvajícího

vyučování, byla okolnost, že odkázán byl s činností svou na nejistou ochotu žáků svých. Ovocem této perné a v nejvyšší míře záslužné práce byly výkony většinou pro obrodný směr církevně-hudební směrodatné. Po skoro 18tileté paedagogické činnosti byl konečně obětavý ředitel kůru odkázán více méně stále na malý začátečnický dorost, se kterým malý, tu a tam větší skladbou promísený repertoire přesně provozoval. Řid. Chlum často stěžoval sobě pisateli těchto řádků, a poukazyval, jak větší zralejší pěvkyně a pěvci s menším dorostem spoluúčinkovati se ostýchají, až konečně z kůru úplně zmizí, nebo, jak poznamenal, »kolem kostela se procházejí.«

Jmenovaná škola pěvecká, založená Obecnou Jednotou Cyrillskou co hudební odbor Akademie křesťanské v Praze, za příčinou vzdělání schopných sil pěveckých pro kůr chrámový, proměněna mimovolně většinou v průpravnu pro solový i sborový zpěv divadelní, též částečně pro zpěv, jaký pěstují Jednoty pěvecké pro zálibu a vzdělání soukromné. Ejhle, tak působí všeobecný velkoměstský život ve spojení s poměry drahotnými! Co platna jest činnost učitele, co platna horlivost přátel vážné muzy, když umění hledá buď výživu, neb blýskání se veřejným koncertováním.

Abychom ještě určitěji obraz ten nakreslili, učinme vyjádření reálné. Dívka dospívající vstupuje do obchodního učiliště nebo do obchodu vůbec, věnuje se nejen všedního dne, ale i v neděli a ve svátek dopoledne povolání krejčovskému, modnímu a pod. Jiná, když pozoruje, že hlas vyvíjeti se počíná, věnuje se zpěvu dramatickému a v domnění, že církevní zpěv sborový hlasu jejímu na škodu by byl, a přesvědčena, že »se tam málo platí«, rovněž zmizí, a škola sborová musí stále jen s malými prostředky počítati. Velkoměstské poměry církevně-hudební obroditi možno jediným prostředkem, a ten spatřovati lze pouze ve sprostředkování rovnováhy mezi panujícími poměry a stálou hmotnou podporou církevnímu umění hudebnímu poskytovanou.

Všecky generace našeho století ústním podáním nebo zápisy učiněnými v pravé době vyjadřují se v stejném smyslu — nepříznivě. Pisateli tane na mysli známý již obrázek, který uvádí paedagog Jos. Proksch ve svých memoirech (Biografisches Denkmal, aus dessen Nachlasspapieren erreicht von Prof. Rudolf Müller, Reichenberg, 1874) o provozování hudby chrámové v prvé polovině 19. věku. Uvádí mezi jiným, »cestování« (Wanderung) řiditele kůru s klarinety v kapse, houslemi pod paží a v rukou několika vokalistů, s provázející jej chotí, která »archiv« obstarává

z kostela sv. Jana na Skalce (pod Emausy) k sv. Havlu na Starém městě pražském.

Pisatel stýská si též na varhanický šlendrián tu i tam se vyskytující, na »blesková« preludia a mezihry ve volném světáckém slohu a na neestetické pojmání účelu hudby posvátné vůbec a hlavně vytýká nedostatečné dotace, následkem čehož nemůže vyšinouti se hudba církevní tak vysoko, aby v dokonalém souladu stála s úchvatnými výkony křesťanskokatolického oltáře. Týž paedagog vedle J. L. Zvonaře tušil záhy v ideálním duchu svém, že hudba církevní od času Palestriny, Händela, a vrstevníků Bachových učinila ohromný skok ve všednost.

Rozumí se, jak také zmíněný paedagog Proksch dále uvádí, že nebýti tu a tam se vyskytující nějaké té přátelské ochoty, nebyla by hudba chrámová ani takovou, jakou právě se jeví. Není prostředků takových, aby době odpovídaly. Není rovnováhy mezi uměleckým požadavkem a podporou. Mezi řádkami můžeme čísti zřetelně, že záliba, okamžitá nálada účinkujících jsou květiny, které záhy vadnou —.

Nad veškerou pochybnost postavena jest zajisté zkušenost, že těleso vokální může pouze tenkrát dosáhnouti výše virtuosity, jsou-li členové jeho stálou, neunavnou podporou kůru chrámového a ve vzájemném působení ruku v ruce nepřetržitě kráčeji.

(Pokračování.)

Obecná Jednota Cyrillská.

VÝROČNÍ ZPRÁVY ZA ROK 1899.

Arcidiecése Pražská.

Druhou populární akademii duchovní uspořádala pěvecká škola Cyrillská při Akademii křesťanské na počest poutníků sv. Janských dne 16. května 1900 o 7. hod. več. ve dvoraně záložny svato-Václavské, za laskavého spoluúčinkování sl. Anny Plesnivé, sl. Marie Ryskové, p. Otokara Zelinky a pp. členů chrámového kůru P. Marie Sněžné, řízením ředitele kůru pana J. Zelinky, s následujícím pořadem: 1. Dr. Fr. Wit': Kyrie a Sanctus ze mše Septimi toni, Cyrillská škola a sbor chrámový. 2. a) Dr. Ant. Dvořák: »O sanctissima«, sl. Rybova a p. Ot. Zelinka:

b) Dr. Ant. Dvořák: »Ave maris stella«, sl. Ryskova; c) K. Bendl: »Ave Maria«, sl. Plesnivých. 3. J. S. Bach: Chromatická fantasie a fuga pro varhany, p. Ot. Zelinka. 4. a) J. Nešvera: Kyrie a Sanctus z jednohl. mše; b) F. Z. Skuherský: »O salutaris«; c) J. E. Zelinka: »Diffusa est« a d) »Ave Maria«, obě oddělení Cyrillské školy. 5. V. E. Horák: »Exaudi Domine« pro soprán, housle a varhany, sl. Plesnivých a pp. Pavlát a J. Zelinka. 6. a) W. A. Mozart: »Ave verum corpus«; b) G. F. Händel: »Halleluja« z oratoria »Mesiáš«, škola Cyrillská a sbor chrámový.

Diecése Králové-Hradecká.

Diecéšní Jednota Cyrillská v Hradci Králové konala svou výroční valnou hromadu dne

9. dubna 1900 o 8. hodině večerní v Adalbertinu za účasti 35 členů. Mimo obvyklou činnost sboru

liturgického i literáckého při místních službách Božích pořádala Jednota dle zprávy jednatelské ve spojení s chrámovým sborem kutnohorským Cyrillské exercicie v Kutné Hoře od 7. do 10. srpna r. 1899, jimž přítomno bylo 224 účastníků, o 73 účastníků více než o exerciciích Cyrillských v Hradci Králové (1898) a o 86 více než o exerciciích hofických (1896), takže zřejmým patrným se jeví rostoucí zájem pro reformu církevní hudby v diecési hradecké i v Čechách vůbec a na Moravě. Byliť na exerciciích kutnohorských účastníci i z diecése budějovické, litoměřické, pražské, brněnské, olomoucké, ano i z vídeňské. Taktéž vydaly se 17. srpna 1899 vikariátní Cyrillské exercicie v Litomyšli, při nichž bylo 60 účastníků a jež řídil zasloužilý člen Jednoty dp. vicerektor Orel. Týž řídil i sbor bohoslovců při svěcení kostela v Maršově 16. října 1899 za účasti předsedy dra Mrštíka. Cyrillský koncert 11. března 1900 Jednotou uspořádaný v Adalbertinu trvá zajisté ještě v milé paměti účastníků. Péči členů Jednoty dokončen byl v minulém roce průvod varhan k diecésnímu zpěvníku »Oltář«, čímž vyhověno jest pocítovanému nedostatku dobré církevní harmonisace kostelních písní. Všech členů v Jednotě jest celkem 219 (v loni 207). Platících členů jest 160 (v loni 150), z nichž zakládajících jest 33 (v loni 32), skutečných 65 (v loni 68) a přispívajících 62 (v loni 50). Zpívajících členů jest 59 (v loni 57), z nichž připadá na liturgický sbor 16 pánů a 26 dam a na literátský sbor 15 členů. Dle zprávy pokladní zbývá po uhrazení značných výloh pro budoucí rok trvání Jednoty 755 K 44 h. Proti předešlému správním roku přibýlo na jmění spolkovém 87 K 72 h nehledě k četným archivaliím. S potěšením lze oznámiti, že v poslední době po uzavření účtů tohoto správním roku přihlásilo se p. t. duchovenstvo z více vikariátů k Jednotě, buď veškeré, neb aspoň po většině, což probouzí naději, že i ostatní vikariáty diecése k Jednotě se přidruží a hmotnou neb mravní pomocí přispějí k rozkvětu hudby posvátné po celé diecési. Kéž naděje tato v novém správním roce v hojně míře se splní! Při volbách zvolen za předsedu profesor bohosloví dr. Jos. Mrštík, za místopředsedu profesor reálky Al. Krčmář, za jednatele Vladislav Sekera, katecheta Rudolfin, za sbormistra Dobroslov Orel, vicerektor Borromea, za pokladníka B. E. Tolman, knihkupec, za členy výboru: Václav Jenčovský, řezbář, a Josef Polák, strojmistr bisk. tiskárny; za náhradníky profesor paedagogia Jan Veverka a učitel měšť. školy Boh. Ryba; za revisory účtů: dr. Fr. Reyl, ředitel Borromaea, a Jan Veverka, profesor paedagogia, vesměs z Hradce Králové.

Cyrillský duchovní koncert, pořádaný dne 11. března ve dvoraně Adalbertina v Hradci Králové, vypadl po stránce hudební a reprezentativní skvěle. Pečlivě volený program byl proveden za řízení ředitele kath. chrámu p. J. N. Wünsche

přesně, jak sluší na koncert, jehož úkolem jest obecnostvo hudbou zušlechťovati a předvésti mu v pravé podobě perly hudby posvátné. Máme-li uvést důvod, proč letos zvláště Cyrillský koncert se vydařil, nemůžeme zamlčeti laskavé účasti známého »blatáckého kvarteta« (pánové Komárek, Joneš, Souček a Wünsch), jež budilo lahodnými hlasy svými a do nejmenších odstinů zpracovaným přednesem zasloužený obdiv. Jak jímavě zazpívali tito pánové v hudbu oděnou skromností, píseň »Kristus příklad pokory«, již harmonisoval p. řed. Wünsch! To krásné a přece zcela srozumitelné pianissimo, jímž nesla se celá píseň, prodralo se až do nehlubších záchvěvů srdcí posluchačstva. Neméně nuancovaně zapěli ranní píseň: »Uslyšel jsi naše modlitby«, taktéž p. řed. Wünschem harmonisovanou, a na kontrapunkt bohatou Ettovu skladbu: »Domine convertere«. Ku výkonům »blatáckého kvarteta« čestně se řadí solový zpěv slečen Pětioké a Wünschovy, jež vedle p. Komárka a Součka výhodně uplatnily routinu svých hlasů v solovém kvartetu »Eja mater« ze »Stabat Mater« od Fr. Musila. Že předem mluvíme o solistech, nechceme tím nikterak vytknouti podřízenou úlohu sboru. Naopak jest nám právě akcentovati při každém zpěváckém spolku důležitost seřazeného a sezpívaného sboru, a tím je sbor Cyrillský, jehož členové, dámy a páni, s láskou a péčí se věnovali častým zkouškám a následkem toho i v obtížných smíšených skladbách, jako v »Ave Maria« od G. B. Casali a v »Ecce quomodo moritur« od J. Galla nastupovali zcela jistě, a což zvláštní chvaly hodno, dovedli vniknouti do polyfonního ducha oněch skladeb. Zvláště 9hl. Allegriho »Miserere« bylo předneseno tak, jak tato úcty hodná skladba vyžaduje. Nebylo na škodu, že v druhém sboru (v kvartetu) původně aranžovaný soprán II. zpíval tenorista p. Komárek, jako vůbec mile se poslouchalo, že tento dvojsbor zpíván byl kvartetem solovým (kromě p. Komárka p. Součkem, sl. Pětiokou a Wünschovou). Dámský sbor samostatně provedl pěkné Hallerovo Offertorium »Stetit Angelus« a v sekvenci »Lauda Sion« ukázal, že chorál mu není novinkou. Bylo slyšeti hlasy v obecnostvu: »No, tak přednesený chorál se dá poslouchati, takovému chorálu by se dalo i na našich venkovských kůrech.« Mužský sbor na konec zapěl vzletnou hymnu ku počtě sv. Antonína Paduanského od Jochuma, v jejíž čtyřech větách střídaly se čtverhlas s tenorovým (p. Komárek) a barytonovým solem (p. Souček). Hymnus ten odporučíme všem spolkům, jež úmysl mají uctíti divotvorce sv. Antonína. Umělý průvod zahrál na klavír pan prof. Konvalinka. — Ku zduhu koncertu Cyrillského velice přispěla vzácná ochota proslulé firmy Lhotovy, kteráž ke koncertu zapůjčila koncertní křídlo anglické soustavy a salonní pětihrnní harmonium. Nástroje

tyto dělají čest českému uměleckému průmyslu a odporučují snaživou firmu co nejlépe. Koncert poctili vzácnou návštěvou J. Milost nejd. p. biskup Eduard Jan, vys. důst. p. kapitolní děkan mons. dr. Frýdek s více členy vys. důst. kathedrální kapitoly a s četnými zástupci zdejšího i okolního duchovenstva. Mimo četné uměnímilovné obecnstvo zdejší dostavilo se i množství účastníků z venkova. Pokud jsme postřehnouti mohli, byli tu přátelé církevní hudby i z dalekého okolí, jako na př. z Chrudimi, z Hořic, ze Smřic, z Dubence, Opatovic, Všestaru, Stěžer, z Černilova. Jest patrné, že porozumění pravé církevní hudby šíří se stále, což zajisté bude snaživé diecéšní Jednotě Cyrillské povzbuzením k další vtrvalé práci.

Farní Jednota Cyrillská v Jičíně. Roku minulého byla činnost Jednoty neméně čilou let předchozích. Liturgický sbor (literáckého zde není) působil při veškerých slavných officiích, někdy i při privátních pobožnostech.

Novinky, r. 1898 do repertoiru zařaděné, prostudovány minulého roku zevrubněji, by takto docílil se co možná charakteristický, deklamatorně a formově správný přednes.

Na Velký pátek předneseny po církevních hodinkách některé skladby, tentokrát s textem českým, dílem v originálu a částečně v překladu, jak následuje: Palestrina: »Ó dobrý Ježíši« pro 4hlasý smíš. sbor. Rosselli: »Klaníme se tobě, Kriste« pro smíš. sbor. Gomolka: Žalm 77. pro smíš. sbor. L. Zvonař: Hudební památky české; z těchto mužský sbor: »Slunce za horu zapadá«. Fr. Witt: »Křížová cesta« pro 4hlasý smíš. sbor.

Dále byla studována a provedena »Missa Patriarchalis« pro 4 smíš. hlasy a varhany od Lorenzo Perosiho. Kromě toho byla částečně cvičena: Missa »in hon. Ss. Trium Regum« pro 4—6hlasý smíš. sbor od Bedř. Koenena.

K duchovními koncertu cvičil se následující program: 1. »Adoramus te Christe« od neznámého autora z XVI. stol. pro mužský sbor. 2. Palestrina: »Stabat Mater« pro dva smíš. sbory. 3. Některé části z obecné písně »Hospodine, všech věcí Pane« pro jednohlasý sbor s průvodem harmonia. 4. Křížkovský: Sv. Cyrill a Method, kantáta pro mužský sbor s průvodem piana. 5. a) Gorczycki: »Sepulto Domino«, responso-rium pro alt a 3 mužské hlasy; b) Orlando Lasso: Třináct krátkých motett; z těchto č. 2., 3. a 4. pro smíš. sbor. 6. Mitterer: »Ave Maria« pro 3 ženské hlasy s prův. harmonia. 7. Staro-chorvátská píseň vánoční z r. 1635 pro mužský sbor. 8. Dr. A. Dvořák: »Hospodine, pomiluj ny« z oratoria »Sv. Ludmila« pro smíš. sbor s prův. piana a harmonia.

Ohledně repertoirních skladeb poukazujeme k referátu z r. 1898.

Liturgický sbor čítá: 9 sopránů, 13 altů, 4 tenory a 5 bassů. Kromě stálého toho sboru účinkují i někteří páni k Jednotě formálně nepřihlášení, zejména pak několik pp. kandidátů vyšších ročníků zdejšího c. k. paedagogia.

Škola pěvecká čítá ve vyšším oddělení 13 a v nižším 24 žáků.

Chorálu gregoriánskému věnována v minulém roce větší již pozornost než dříve. Vyjma některých antifon k žalmům provází se chorál pravidelně varhanami. V adventě, postě a při requiem vyhovuje se úplně církevnímu předpisu: Silet cantus, silet organum.

Jelikož liturgický sbor náš nedospěl dosud — a sotva kdy dospěje k onomu stupni dokonalosti, na kterém nebylo by mu více třeba podpory instrumentální, protož jest nám s nemalým potěšením konstatovati, že za posledních dnů byla všemi zdejšími instancemi podporovaná žádost o povolení nákladu na opravu děkanského chrámu Páně a zřízení nových, důstojných varhan podána k vyšším instancím ku schválení, takže bohdá již příštího roku se zbavíme nevyslovitelně tísně starých, nejen v ohledu architektonickém, nýbrž i co do zvuku nápadně až barokových varhan.

Frant. Jirásek, řed. káru.

Farní Jednota Cyrillská v Želivě. Zpráva o činnosti naší farní Cyrillské Jednoty za r. 1899 bude, jak laskavý čtenář z těchto řádků hned se dočte, velice chudíčká. Příčin toho několik. Předně: toulal se předseda vloni opět, jako r. 1898, celé léto po alpách hornorakouských a bavorských, projížděl se po jezeře sv. Wolfganga, jinak Abersee zvaném, kochal se ve společnosti vzácných a slovutných hodnostářů překrásnou vyhlídkou, již poskytuje cestovateli hora Ověčák neb Ověčisko (Šalberg), vypínající se mezi jezery Abersee, Mondsee a Attersee do výše 1780 metrů a otvírající k severu čarokrásný rozhled po celém téměř Horním Rakousku až k Šumavě a do Bavor až k jezeru Chiemsee, k jihu pak na celé pásmo v září slunce lesknoucích se ledovců od Dachsteinu až po Watzmann, navštívil světoznámý Ischl, procházel se celým údolím sv. Wolfganga od sv. Jiljí až po řečený právě Ischl, obešel po nové, vloni teprv otevřené, ve skále vylámané silnici na severním úpatí Ověčáku jezero Mondsee až do Unterachu na jezeře Attersee, užil odtud ve společnosti milých druhů velepříjemné jízdy parníkem až na druhý 20 kilometrů vzdálený severní konec jezera, kde na samém břehu jezera skvostnou polohou honosí se zámek Kammer, pak vrátil se do Unterachu, přešel odtud divukrásnou roklí přes východní hřbet Ověčáka do údolí sv. Wolfganga, pokochal se dále rozkošnou procházkou na jih od Ischlu podél řeky Travný údolím posetým nádhernými letohrádky velmožů rodem i bohatstvím, přeplavil se pak po jezeře Hallstattském do

městečka téhož jména, jehož domky jako vlašťovčí hnízda přilepeny jsou na příkrý skalnatý svah severovýchodního výběžku Dachsteinu, kde vysoko nad městečkem nalezájí se hlavní ložiska soli t. zv. Solní Komory a odkud vede se solná voda několik hodin cesty rourami do solivarů v Ischlu a v Ebensee (na jezeře Travenském), jel pak po dráze velkým nákladem po povodní r. 1897 obnovené hlubokým, uzounkým údolím mezi nebetýčnými lesnatými stráněmi do Uže (Aussee), dle jiných »Ovse« řečené, jež jako Ischl vyniká nejen nádherami přírodními, zejména kolem jezer Altaussee a Grundlsee, ale i přechetnými skvostnými villami, hostinci, lázněmi, promenádami, příroznými i umělými libosady a plničké jest, jako všechna výletní místa Solní Komory, od počátku jara až do pozdního podzimku svěží zeleně lučin, vůně lesů a čistého, zdravého, ozonu plného vzduchu.

Mám takto laskavým čtenářům ještě dále líčiti činnost naší Jednoty? Mám z těch nezapomenutelných obrazů, jež z potulek horských a jezerních utkvěly v duši mé, ještě nějaký tuto nakresliti? Mám Vám vyličiti průvod Božího Těla, konaný na jezeře Travenském, z městečka Cerekve Travenské (Traun-Kirchen) na lodičkách věnci a praporečky okrášlených, vůči velikánu Fraunsteinu, od něhož hlahol hudby a nábožný zpěv spoluplujících osadníků i cizinců a střelba z hmoždíků tisícero ozvou se odráží? Mám Vám nastíniti, jak vypadají z blízka alpské salaše, jež z údolí vysoko na horách uprostřed zelených pastvin a tmavých lesů lze viděti a jež z dola diváku jako přibýtky neznámých vyšších bytostí připadají, ale tak malinké, že snad jen horským skřítkům za obydlí slouží? Mám pokusiti se o vyličení výletu do překrásných měst Solnohradu, Reichenhallu, Berchtesgaden a k jezerům Königssee a Chiemsee? Mám zavésti Vás do báječně nádherných síní a komnat královského zámku na »panském« ostrově jezera Chiemsee? A odtud nedaleko na ostrov »panenský«, byste zde v prastarém kostelíku naslouchati mohli zbožnému, beuronskému či emauzkému zpěvu řeholních panen benediktinek?

Že ano? — Rád bych tím způsobem trochu zakřídoval věčný nedostatek této zprávy, ale co by takovému referátu řekl vdp. diecesanní předseda v Hradci Králové? a co teprv slovutný vdp. redaktor těchto listů? Má ovšem pro podobné zprávy snadnou pomoc — koš, však z koše novinářského do rukou popisů chtivých čtenářů nic nepřichází. Nezbyvá tudíž ani mně ani P. T. čtenáři nic jiného, než spokojiti se tuto se stručným a skroušeným vyznáním, že moje delší nepřítomnost byla jednou z příčin, že činnost Jednoty zdejší poněkud ochabla a zprávu moji o loňském roce tak hubenou činí. Jiná příčina byla všem venkovským Jednotám společná nesnáz a sžízel

skoro každoroční: odchod vycvičených už trochu zpěváků a následkem toho nedostatek umělejšího zpěvu schopných sil. Odešly nám dva soprány: jeden se vdal a druhý dosloužil strýčkovi věrně až do smrti jinam pak za svým povoláním se odebral. A třetí soprán ustavičně sobě na chrapot a jiné závady v krku i mimo krk nařiká. Jeden tenor stal se prý hospod. radou (?) až někde za Prahou. Z chlapců dva uloupila nám Praha, staliť se vokalisty proslulého sboru křižovnického. A tak zbyly nám jen 3 soprany (dětské), 2 alty, 3 tenory (správně jen pŭltřetiho) a 5 bassů. Bylo prý třeba, pravil mi p. sbormistr po mém návratu z hor, spokojiti se skladbami dříve již nacvičenými a k vůli mladistvým sopránům sáhnouti. ale jen zřídka, zpět až k — Schöpfovskám! Útěchou jest mi ve všech těch nesnázích aspoň to, že zůstal zdejší sbor kostelní přec celkem věren zásadám Cyrillským a pěstoval hudbu jen vokální a to, pokud jen trochu možná bylo, i liturgicky přesnou.

Něco nového přibýlo však přece do repertoiru našeho i v tom na vavřiny chudém roce předešlém: 1. Druhá (dle kancionalu Lehnerova) mše chorální; 2. Čtverhlasé »Ecce sacerdos magnus« od Jos. Foerster a (7 příloh k »Cecili-Cyrrillu«); 3. Čtverhlasé »Vidi aquam« od J. E. Zelinky; 4. »Ave verum« od Schmidta.

Naděje naše jest pěvecký dorost, který čítá nyní 12 dětí školních a který počátkům zpěvu dvakrát za týden dovedně a pilně vyučuje jednatel, p. uč. Alferi. — Má-li sbor liturgický nacvičiti něco nového, bývá napřed se slabšími členy sboru zkoušek několik; pak teprv k dvěma neb třem zkouškám přibírají se ostatní již vycvičenější členové sboru. Má-li se nějaká již dříve nacvičená skladba v kostele opakovati, bývá vždy od celého sboru opakována ve zkoušce. Cvičky sboru liturgického pečlivě obstarává a vede ředitel kůru, p. fid. uč. Grulich.

Poznenáhlým zaváděním předepsané modlitební a zpěvní knihy »Oltáře« bude letos písní obecné větší péče věnována než v letech předešlých. V adventě před rorátní mší sv. zpívány vloni jako i dříve v kostele našem vybrané písně z kancionalu sv.-Janského. V neděli a ve svátek při farních službách Božích, když nebylo třeba k vůli vyšší slavnosti zpěvu liturgického, zpívány mešní písně dle kancionalu Lehnerova, ale téměř jen na kůru od přítomných tam členů sboru a dorostu našeho. Nevnikly všechny ty písně posud do lidu. Snad se to lépe podaří písním »Oltáře«, který mezi mládeží školní a mezi lidem pilně rozšířiti se znaží nynější správa duchovní. —

Valnou hromadu za předešlý rok nebylo možná posud svolati. Míváme ji obyčejně až na počátku postu roku následujícího (měla tedy býti již ku konci února t. r.), ale nenadálá nemoc předsedy, jenž téměř sám jediný o program valné

schůze starati se musí, a jiné ještě důvody radily k odročení valné hromady až na dobu příhodnější. Kéž by popřál Bůh pevnějšího zdraví, abych

usilovněji věnovati se mohl zdárnějšímu působení naší Jednoty.

P. Meth. Heřm. Nývlt O. S. N., t. č. předseda.

Literatura hudební.

Před čtvrtstoletím zvěstovaly červánky blížící se jaro nového směru hudby církevní. Byly to slibné, ač ne právě lahodné počátky úmorné, avšak záslužné práce, opatření pro nejjednodušší prostředky, určitěji vyjádřeno, pro školácké kůry chrámové takové skladby, které by sblížily se s názory o pravé hudbě církevní, současně ale vyhověly poměrům řekněme drahotným. Neschůdnou byla cesta od směru staroklasického ku směru novodobému, mezi hudbu církevní a oratorní postavenému a novějšími hudebními prostředky zdokonalému. Cesta zmíněná zarostla býlím nevkusné odrůdy hudby operetní, kterou zplodily nepříznivé poměry drahotní, t. j. nedostatečná hmotná přízeň hudbě posvátné propůjčena. Hudebními plody, které na mladém keři obrodu hudby církevní vypučely, živily se též mnohé velkoměstské kůry chrámové.

Staré pevné harmonické základy diatonické, zdroj hudby sborové, k němuž druží se místy vhodné užitý živel chromatický, a vedle tohoto církevního hláholu jednohlasý prostinký nápev z nálady chorálové vzniklý, tak vyzněl dojem směru obrodného. Harmonie, jako bohaté umění hudbu absolutní doplňující či spíše nad touto vítězí, jest hluboké a rozsáhlé jako vesmír světový.

Stále nové a tajemnější jsou stezky harmonických dojmů, které řše hudby instrumentální nám poskytuje, běda však, zle pochodil dosud každý, kdo kolorit tělesa instrumentálního tělesem vokálním nahraditi neb pouze napodobiti se snažil.

Snaha reformatorů, přivést staroklasickou polyfonii v první řadě k největší platnosti, nemohla se všude trvale uskutečniti hlavně za příčinou neblahých poměrů drahotních, v nichž velkoměstské kůry většinou utonuly. Maloměstské a vesnické kůry pak odkázané výhradně na ochotu moderního občanstva a jeho dorostu, skýtaly a poskytují dosud hudební výkony odpovídající většinou

modernímu smyslu jmenovaného množství.

Jak dalece zpola nebo úplně placená ochota velkoměstského personálu kůru chrámového novodobé tradici vyhověla (minim určité umělecky-poctivě*), to závisí od okolností »člověka určujících«.

Konečně žádný hudebník nové doby nebude upjatým vůči novým ideám na rozumný základ přesného vedení hlasů sborových postaveným. Ani tedy Cyrillismus není a nikdy nebyl odpůrcem snah novodobých. Všecky novější vymoženosti činnosti skladatelské více méně holdují instrumentálnímu směru hudebnímu, který jest otcem volného systému chromatického.

S potěšením jest »Cyrillu« zaznamenati přirozený postup, který po Hruškových skladbách, po Skuherském, Foersterově »solennis« a j. jasně vystupuje ve skladbách, o nichž dnes stručně promluví dlužno a jichž všeobecná nálada vzdor patrnému modernismu církevnímu citění není na újmu, nýbrž namnoze velebným rozmachem hudebním onu stránku religiozní utvrzuje a sílí.

Motetorum tonus II. X motetta pro festis principalibus ad cantum et altum (tenorem et bassum ad libitum) organo concinente. Autore Carolo Stecker, op. 8. Urbánek, Praha.

Sbírka dvouhlasých motett, o jichž praktické hodnotě v »Cyrillu« častěji zmínka byla učiněna a kteráž sbírka pro drahotu partitury i hlasů našim snaživým kůrům nepřístupnou se stala, jest práce příčinlivého nejpřednějšího českého theoretika a nepotřebuje zvláštního doporučení. Zpěvnost, přesná deklamace a vkusná forma staví Steckerova motetta do řady eminentních, lehce přístupných skladeb církevních. Pokud pisatelé známo, dospěla sbírka k sešitu III. Sešit II. vě-

*) Obchodnické velkoměstské reklamy novinařské, dle nichž provozuje se dílo pouze dle jména, ve skutečnosti ale ze dvou třetin neohodně atd., atd., nepovažují za opravdový umělecký skutek, v ohledu církevně-hudebním pak tím menší jest úspěch, čím více jedná se o oslavu jednotlivých účinkujících osob.

nován jest velezasloužilému a obětavému zakladateli Obecné Jednoty Cyrillské msgru Lehnerovi.

Mše ku cti apoštolů slovanských sv. Cyrilla a Methoděje. Pro smíšený sbor a varhany složil a Jeho kníž.-arcib. Milosti Lvu Skrbenskému z Hřiště věnoval Vojtěch Říhovský, varhaník při probošství v Dubě na Moravě.

Op. 2. mladého nadaného skladatele, jehož invence vedle přesné nálady církevní bohatým fondem melodickým a obratnou prací thematickou a harmonickou vyniká, probouzí naději v novou slibnou a vítanou sílu na poli přesné hudby církevní. Skladba Říhovského jest snadně přístupná slabým kůrům chrámovým, ale účinná i pro kůry hojně pěvci obsazené. Mše jmenovaná náleží rozhodně mezi repertoární skladby moderně ušlechtilé nálady. Vydána jest nákladem R. Prombergera v Olomouci.

Nákladem R. L. Pazdírk a v Olomouci vyšla **Missa „in hon. sc. Theodori“** od Josefa Nešvery, op. 67. pro smíšený sbor a varhany. Skladba věnována jest Jeho kníž.-arcib. Milosti dru Theodoru Kohnovi a doporučuje se kůrům četněji zastoupeným a moderním strojem varhanným obdařeným. Op. 67. vysoce zasloužilého mistra-kaPELLníka dómu olomouckého vyniká elegantním svérázným, avšak v každém ohledu přesně církevním slohem. Sezpívané vokální těleso, které skladbu tuto slušně přednese, vzbudí veliký dojem imposantního výkonu a vzdor tomu jak zpěvně bez námahy a bez hledání efektu postupují skupiny hlasů sborových.

Nákladem téže snaživé firmy vydána jest **Missa „Jubilet“** pro soli et 4 vocibus cum organo obligato. Auctore V. Čajánek, op. 15.

Skladba novodobého výhradně oratorního směru hodící se pro duchovní produkce v první řadě, v druhé řadě pro kůry a vyžaduje dobré solisty, školený dobrý sbor a moderní stroj. Častými modulacemi jeví se totiž, zejména v Gloria a Credo, velmi choulostivé, nejisté nástupy. Všude vystupuje vstřícně úplně volná sada dvou ensemblů instrumentálních, z nichž jeden nahrazen jest tělesem vokálním. Máte-li ale výborné pěvce, bude

úspěch skladby velmi značný, poněvadž skladatel jeví opravdovou snahu tlumočiti zřetelně význam textu. Ani církevní nálady upříti nelze, avšak mezi »Et ex Patre natum«... »ante omnia saecula« vsunutá jednotaktová mezihra kazí dojem celé první věty »Credo«. Misto jmenované dalo by se oprávněně podložením textu bez přestávky. — Čajánek op. 15. jest dílo skladatele pěkného nadání, který vytrvalým studiem mistrů-klassiků církevní hudbě velmi prospěšným se stane až bohatou fantasií svou v klidnější dráhu uvede. —

Přesný moderní směr liší se v podstatě od nezpěvného, dekadentního rázu, kterému holdovati počal novodobý autodidaktický způsob vychovávací a který my funkcionáři nikdy uznati nemůžeme předem pro jeho nepraktičnost. Směr tento taje vlivem ranných slunečných paprsků i se sesterské Moravy zářících.

Na půdě církevně-hudební nečiní každý hudebník, který vokální sadu ovládá, nárok na skvělý titul »hudební skladatel«.

Mnohému přísluší titul vzdělaného theoretika. Avšak za dobu posledního desetiletí setkáte se v církevně-hudební literatuře sborové s mnohým skladatelem, nad jehož plodem se stanoviska zpěvnosti vokálního ensemblu rameny pokrčíte. Dojem zůstává stále nemilý, dlíte v nekonečném vesmíru a fundament — zmizel. Co s respektem uznati musíme, jest technická vyspělost instrumentalistů — to jest ale také to jediné, čemu jsme se ve skladbách dekadentního směru obdivovali. Ve větě vokální stihá často jedna tvrdost druhou a činí správnou intonaci téměř nemožnou. Než doufejme, že v tomto bodu dostane se starým harmonikům, stále většího zadostiučinění, vždyť kůr chrámový bez zpěvné sady vokální jest nemožný.

Rovněž skladby, o nichž občas podáváme referáty v »Cyrillu«, jsou toho důkazem, že účel hudebního umění církevního pojímá se vážně a nepodá se tak snadno experimentování. Jest zajisté nepopíratelné, že jinak stala by se chromatika základem šarlatánství a mnohem dříve by sevšedněla než stará přesná, ojedinělá diatonika. Jan Ev. Zelinka.

— S hudební přílohou k číslu 7. a 8. —

»CYRILL« vychází šestkrát do roka ve lhůtách dvouměsíčních. Předplatné, které činí poštovní poukážkou na celý rok 4 K. 40 hal., přijímá redaktor F. J. Lehner na Král. Vinohradech (na faře), kam i reklamace se zasílají.

Nákladem vydavatelovým. — Knihtiskárna »Politiky« v Praze.

CYRILL

ČASOPIS

pro katolickou hudbu posvátnou

v Čechách, na Moravě a ve Slezsku,

zároveň

ORGAN OBECNÉ JEDNOTY CYRILLSKÉ.

Majitel, vydavatel a redaktor:

1900. Ročník XXVII.

F. J. LEHNER.

Číslo 9. a 10.

XII. Exercicie Cyrillské v Jičíně.

Město Jičín náleží k nejstarším sídlístím Cyrillským v Čechách. Jakmile počal redaktor časopisem tímto hlásati nutnost opravy pokleslé hudby kostelní, jalo se bez meškání několik vynikajících hudebníků v různých končinách vlasti dle zásad vyslovených opravovati a zvelebovati zpěv bohoslužebný. Mezi prvními epigony hnutí Cyrillského přihlásil se k praporu našemu Ferdinand Saska, ředitel kůru děkanského chrámu Páně v Jičíně, který počal zasvěcovati sbor svůj kostelní v utajené vnady chorálu a seznamovati jej s krásou církevní polyfonie. A poněvadž k obnově zpěvu kostelního jest především třeba sboru dostatečně silného a náležitě vycvičeného, rozšiřoval a cvičil za tím účelem s veškerým úsilím sbor svůj. Roku 1878 dospěl již tak daleko, že se sborem 60 hlasů čítajícím přednesl v děkanském chrámu mši Skuherského »in honorem sct. Ferdinandi« a na gymnasium, jakožto učitel zpěvu, se sto žáky pátou mši téhož skladatele. V témž duchu pracoval pak neunavně a vytrvale po celé živobyti, zjednav směru Cyrillskému takové váhy, že po jeho úmrtí bylo žádáno, aby nástupcem jeho stal se jen takový hudebník, který by v slépějích zvěčného krácel. Za tou příčinou zvolen byl za ředitele kůru František Jirásek, který v témž úřadě proslavil se v Hořicích, kde s výtečným výsledkem v duchu Cyrillském působil, zvelebiv zpěv chrá-

mový měrou dokonalou. Jsa hluboce vzdělaným theoretikem, zároveň však neméně dovedným učitelem i dirigentem, podjal se práce reformační s takovou horlivostí, že Jičinský kůr stal se v brzku skutečným vzorem přesného zpěvu církevního v nejlepším slova smyslu. Vydaným pomocníkem jeho stal se starší kaplan, Josef Vomočil, rovněž výborný hudebník. Svorné snahy obou podporoval dle možnosti tajemník městský, F. Saska, syn zvěčného ředitele, hrou na varhany. Výsledkem svorné činnosti ideální trojice hudebníků byla vzorná Jednota Cyrillská, kterou společně založili, jejíž předsedou stal se Saska, ředitelem Jirásek a jednatelem Vomočil. Ze činnosti znamenitého trojlístku zkušených hudebníků Cyrillská Jednota v Jičíně prospívala a v brzku slavné pověsti. po celé vlasti požívala, nikoho nepřekvapí. Přirozeným způsobem připadl jí letošního roku úkol, aby se stala hudební interpretkou XII. Cyrillských exercicií, diecéšní Jednotou královéhradeckou v Jičíně uspořádaných. Při tak příznivých poměrech Jednoty, již spravují tři hudební odborníci stejným duchem působící a pro zájmy Cyrillské stejně nadšení, bylo lze nadíti se výsledku skvělého.

Účastníky k hodům hudebním zavítavší uvítal v prostranné a vzdušné dvoraně hotelu Hamburku jménem pana děkana, toho času právě v lázních za příčinou choroby prodlévajícího, jakož

i jménem Cyrillské Jednoty v Jičíně starší kaplan a jednatel Jednoty, Josef Vomočil, vzletně i srdečně, po něm pak jménem hostinného města slečna Růžena Seifertova v předvečer slavnosti, vyměřené od 31. července do 3. srpna. Po uvítání a proslovu následovala pěvecko-hudební zábava umělecky a ušlechtilé uspořádaná, při níž každý z příchozích hluboce pocítoval, že nachází se v sídle hudebního života, jakým česká města od dávných dob vynikala. Ušlechtilá zábava hudební věštila, čeho lze nadíti se od sestry, věnovavší se vznešené službě církevní.

Jako při veškerých exerciciích zasvětila se práce každého dne slavnou mší svatou, kterou první den sloužil redaktor, jakožto předseda Obecné Jednoty, druhého dne biskupský vikář vikariátu Jičínského, Jan Sehnal, a třetího dne dr. Josef Mršík, předseda diecéšní Jednoty královéhradecké za assistance kněží místních a cizích, k slavnosti zavítavších.

První bohoslužbu oslavil liturgický sbor Cyrillské Jednoty jičínské 5hlasou mši ku cti sv. Rafaela archanděla od dra Františka Witta, op. 33. Hned při prvních taktech Kyrie poznal každý hudebník bezděčně, že Jičínská Jednota stojí na výši umělecké zdatnosti, jsouc nacvičena a ovládána taktovkou ředitele, jehož duch oživuje a elektrisuje celek i jednotlivce měrou svrchovanou. Bylo znáti z každé věty a z každého oddechu, že to nejsou nováčkové, kteří se odvažují na skladbu mistrnou a složitou, nýbrž sbor zkušených a pečlivě nacvičených pěvců a pěvkyní, zasvěcených do nejemnějších podrobností hudebního sestrojení a přednesu, v němž nebylo žádné přehnanosti v pianech a fortech, nýbrž naprostá úměrnost a přirozenost. Ředitel Jirásek ovládal celek i jednotlivce, jak toho dovede jen skutečný umělec, až do podrobností s veškerou soustavou skladby dokonale seznámený. Že k takové v pravdě umělecké virtuositě sboru dospěje se jen dlouholetým cvičením, ví každý z nás z vlastní zkušenosti. Souměr jednotlivých hlasů byl obdivuhodný a již v tom jevila se celá povaha umělce řídicího, který vše odměřil s jemnocitem, jímž veškerá povaha jeho dýše. Celá skladba s veškerými svými částkami, články a článčky plynula tak přirozeně, jako bystrina brzy po kamenech hlučně, brzy pískovým úžlabím klidně, ale nepřetržitě tekoucí. Jako skladba mešní,

bylo rovněž 4hl. Offertorium »Constitues eos principes« od téhož skladatele, 4hl. Pange lingua od Josefa Foersterera. Introit, Graduale a Communio předneseny jsou chorálně.

Podobné mistrovství v pojmutí, přednesu i kázni hudební osvědčila Jednota Cyrillská o večerní pobožnosti, konané rovněž v děkanském kostele. Velkolepý program meditační, v němž zastoupena byla stará i novověká polyfonie, jakož i píseň lidová, seřaden byl, jak následuje: 1. G. Gorczycki, »Sepulto Domino«, pro alt a 3 mužské hlasy. 2. Dr. Fr. Witt, »Stabat Mater« pro 4 smíšené hlasy s průvodem varhan. 3. Ign. Mitterer, »Jerusalem surge«, motetto pro 4hlasy smíšený sbor. 4. »Adoramus Te Christe« pro 4hl. mužský sbor od neznámého skladatele XVI. věku. 5. Jak. Quadflieg, »Ve hvězdný kraj se ubírá«, píseň k uctění Panny Marie pro 4hl. smíšený sbor. 6. Kyrie »Hospodine, všech věcí Pane« a Sanctus »Nejmoudřejší Bože« z Kancionálu Svatojanského. 7. Ign. Mitterer, »Ave Maria« pro 3 ženské hlasy s průvodem varhan. 8. Orlando Lasso, 3 motetta. V programu zastoupeny byly všechny kombinace hlasové, pro mužské, ženské a smíšené sbory. Veškerá čísla přednesena byla virtuosně a svěže, jako by sbor téhož dne nebyl ještě zpíval, čemuž tím více diviti se lze, že jednotlivé skladby, jako na př. celé »Stabat Mater«, vyžadovaly nevšední námahy. Právě při této večerní pobožnosti osvědčila se v plném světle vyškolenost sboru Cyrillského v Jičíně, jež právem dlužno zařaditi mezi nejlepší sbory české. Hymnem »Pange lingua« od Fr. Z. Skuherského F-dur, při němž vystavila se nejsv. Svátost a požehnáním skončila velkolepá adorační pobožnost, která zůstavila v srdcích přítomných účastníků hluboký a trvalý dojem.

Při zpívané mši svaté druhého dne zapěla Cyrillská Jednota 4hl. mši pro smíšený sbor a varhany »Panis angelicus« od Fr. Koenena, op. 17., Offertorium »Honora Dominum« pro soprán a alt s průvodem varhan od Jana Brauna, »Pange lingua« pro čtyry smíšené hlasy od Em. Sasky, chorální Introit, Graduale a Communio tak dokonale, jako dne minulého. Uvážíme-li, že jičínské exercicie Cyrillské pouze šest neděl před počtem ustanoveny byly, čímž dlouhá příprava se vylučuje, která podobným slavnostem hudebním předchází, sezná-

váme v pravém světle jak Jičínskou Jednotu Cyrillskou, tak i ředitele jejího, Fr. Jirásku. Takových výsledků v tak krátké době přípravné docíliti lze jen tam, kde dlouholetým, soustavným cvičením jest pohotově liturgický sbor, jehož virtuosita združuje se s uměleckým nadšením.

Jsou-li vzorné produkce skladeb všeho druhu nejdůležitější a nejpodstatnější částí Cyrillských exercicií, doplňuje se názorný obraz hudební reprodukce odbornými přednáškami a praktickým návodem.

Václav Fayks, katecheta měšťanských škol v Hořicích, přednášel o thematu: »Kterak možno rozšířiti a uplatniti myšlenku Cyrillskou«, Karel Unger, ředitel kůru v Německém Brodě »O působení ředitele kůru«, František Hrubík, kapitulní obřadník a předseda křížovnické Jednoty Cyrillské u sv. Františka v Praze »O některých zákonech hudby církevní«. Důkladně promyšlené a živě přednesené výklady uveřejněny budou v »Cyrillu« a netřeba tedy o nich tuto obšírněji se zmiňovati, neboť každý z čtenářů sezná je z vlastního názoru.

Theoretické přednášky doplňují se praktickým návodem, jímž přítomní hudebníci, k exerciciím zavítavši, seznamují se blíže, kterak píseň lidovou, chorál a polyfonii přednáseti dlužno.

Cvičení písní lidové předsevzal redaktor, zvoliv k tomu staročeské Rorate úterní, v přílohách hudebních »Cyrilla« právě vydané, jejichž text s nápěvy a hudebním rytmem dokonale se shodující výborně zbásnil Karel Rais. Účastníkům se staročeské zpěvy vroucným a mistrným textem dobře zamlouvaly. A poněvadž k exerciciím zavítali vesměs zkušení hudebníci, zpívalo se z listu hned správně a v patřičném, živém tempu, jakého píseň česká většinou vyžaduje. Také při této zkoušce osvědčily se dívky sboru liturgického znamenitě, zpívající správně a s nadšením, jako pravé odchovanky Cyrillské Jednoty. Většine přítomných ředitelů kůrů nebyly Rorátní zpěvy dosud známy a slíbili vesměs, že se o zavedení tak krásných zpěvů na svých kůrech pokusí, žádajíce, abych hlasy s notami pro zpěváky vydal, což jsem i slíbil a hned splňuji, jak nasvědčuje hudební příloha tohoto čísla »Cyrilla«. Mám jen jediné přání, aby totiž tak vzácné zpěvy, jimiž žádný jiný národ se vykázati nemůže, ve vlasti naší zase všeobecně

zdomácněly, jako toho staroslavni památníkové hudební právem zasluhují.

Chorálu cvičil po tři dni Dobroslav Orel, docent církevního zpěvu při biskupském semináři v Hradci Králové, seznamovav Cyrillisty k exerciciím zavítavši s vnadami chorálu, bez něhož zpěv v pravdě církevní nelze si ani mysliti. Jsa mocí úřadu svého oficiálním pěstitelem vlastního zpěvu církevního, rozněcoval v srdcích přítomných pěstitelů hudby chrámové lásku k nejcťhodnějšímu zpěvu, z jehož zřídla vyprýštila se i stará polyfonie i staročeská píseň. Zkušeností, při svědomitém vyučování příštích kněží získaných, vhodně užil uváděje zkušené hudebníky, jejichž péči svěřeny jsou kruchty různých osad, theoreticky a prakticky v rozmanitá tajemství chorálu a to s takovou živostí, že všechny uchvátil a získal.

V témž duchu počínal se Čeněk Pilař, ředitel kůru v Hořicích, který s účastníky cvičil několik skladeb polyfonických. Hudební zkoušky, s účastníky předsevaté, byly názorným a velezajímavým návodem, kterak řediteli a cvičiteli Jednoty Cyrillské jest si počínati, aby práce jeho dodělala se žádoucího výsledku. Ukázal, kterak svědomitý ředitel má sbor svůj liturgický zasvěcovati v celou soustavu skladby, aby správně pochopena a nacvičena, byla pak v kostele vzorně přednesena.

Co oba zkušení odborníci v několika zkouškách nacvičili, sbor účastníků přednesl při večerní pobožnosti a při závěrečné mši sv. ve hřbitovním, novoměstském kostele Sedmibolestné Panny Marie řízením obou cvičitelů. Orel nacvičil vedle litaní chorálních ke Všem Svatým, chorální částky mešní, které doplnil Pilař skladbami polyfonickými. A tak sbor zasvěcenců, přítomných ředitelů kůrů a učitelů slavnostně zakončil krásné a povznášející Cyrillské triduum. Velebně a radostně hlaholilo klenbou chrámovou »Te Deum« od Fr. Foerstra, z něhož vyzníval dík rodiny Cyrillistů v Jičíně k 12. exerciciím se shromáždivši.

Odměnou a odpočinkem po každodenní práci byly hudební zábavy, kterými jičínská elita hudební hudebníky sem zavítavši co nejušlechtleji vítala a bavila. Byly to vesměs umělecké a umělecky přednesené skladby, písně, sbory pro ženské, mužské a smíšené hlasy, houslová a flétnová sola, klavírní díla a smyčcová quartetta a klavírní

quintett. Přednes nebyl dilletantský, nýbrž virtuosní. Jednatel Cyrillské Jednoty, P. Josef Vomočil, předčítal z »Cyrilla« rozmarně psané upomínky z letošní své pouti římské, řídil pak sbory dívčí, účinkoval vydatně v komorní hudbě a jevil se vůbec býti duší veškerého hudebního ruchu jičínské intelligence, která svým spoluúčinkováním výmluvným způsobem dala na jevo, že vítá a cení snahy, které Cyrillská Jednota s láskou a nadšením pěstuje. Jímala-li komorní hudba jemností a oduševnělým přednesem, sbory dívčí něžnou lahodou, nesla se kantáta Křížkovského, »Sv. Cyrill a Method«, dvoranou jako velebný hymnus vděku, jímž vděčný národ své apoštoly velebí. Krásné hudební večery uslechtily zakončovaly každodenní práci Cyrillskou a zůstanou veškerým Cyrillistům v milé upomínce.

Exercicie diecésním předsedou drem

Josefem Mrštíkem srdečně zahájené, rovněž srdečně zakončil E. Saska, předseda Jičínské Jednoty Cyrillské, která tak znamenitě se osvědčila, předeslav přednášku »O potřebě reformy lidového zpěvu chrámového«, načež s přítomnými mile a přátelsky se rozžehnal.

Výlet do Prachovských skal byl vítaným závěrkem jičínského pobytu. Přeutěšené rozhledy na všechny strany z různých vyhlídek, po kterých nás vodil přelaskavý vůdce, prof. Smolař, rozkošná panoramata, která se před zraky našimi jako v pohádce objevovala, věnec hor vlnadně lemujících obzor kolem, nasvědčují tomu, že pravdu dí, kteří krajinu tuto praví býti rájem země české. V ráji českém neschází ani sbor slavičků v Jičínské Jednotě Cyrillské, jejichž zpěvem srdce okřává.

Lehner.

Církevní ustanovení posvátného zpěvu se týkající.

Podává Fr. Hrubík.

Dne 2. května t. r. rozhodl posv. sbor obřadový o těchto dvou otázkách:

I. Zdali dostačí, když při zpívání requiem o výročním dnu v širším smyslu¹⁾ kněz sám říká sekveni »Dies irae«, aniž by ji chór zpíval, či je-li chór také povinen ji zpívat? — Odpověď zní, že nestačí, aby jenom kněz sám ji říkal, nýbrž také chór musí ji přednésti.²⁾

II. V katedrále T. při mši sv. i hodinkách jednu část toho, co se má zpívat, nahražovali pouze hrou na varhany, aniž by to, co by se při tom mělo recitovat, někdo srozumitelným hlasem říkal jsa provázen varhanami, nýbrž každý si dotyčné části (ale jen v hodinkách) pro sebe odříkal. Na otázku, jak se jest v té příčině na dále zachovati, dána odpověď: Budiž naplněn předpis Ceremoniale Episcoporum;³⁾ předpis ten jest obsažen

v kn. I., kap. XXVIII. a zní: »Quando cumque per organum figuratur aliquid cantari, seu responderi alternatim versiculis Hymnorum aut Canticorum, ab aliquo de choro intelligibili voce pronuntietur, id, quod ab organo respondendum est. Tedy na př. v nešporách, neopakují-li se antifony po žalmech, nesmějí se jen přehrát, nýbrž musí býti jasným hlasem recitovány a recitace varhanami provázena. Podobně verše hymnů, které se střídavě zpívají a recitují. Ve mši sv. možno střídavě zpívat i recitovat Kyrie eleison, Gloria, Sanctus a Agnus Dei. Nesmí se ovšem nic recitovat z Credo, které celé musí chór zpívat. (Cerem. episcoporum. l. c.)

diacono cantantur, Sequentia Dies irae legatur tantum a celebrante, aut debeat etiam cantari a choro?

XI.: Cum organum pulsatur tam in officio divino quam in Missa non est cantor qui, ut statuit Caerem. Episcoporum, lib. I., cap. XXVIII., intelligibili voce pronuntiet quod per organum figuratur cantari; sed unusquisque de choro in Officio Divino, non vero in Missa, submissa voce dicat quae ad sonitum organi omittuntur. Quid in posterum agendum?

Et S. R. C. . . . rescribendum censuit:

ad VI.: Negative ad primam partem, affirmative ad secundam.

ad IX.: Stetur Caeremoniali Episcoporum.

Atque ita rescripsit die 2. Maii 1900.

¹⁾ Anniversaria late sumpta, výroční den úmrtí v širším smyslu, jest ten, kdy zádušní mše sv. každoročně se koná v jistý den, ale ne v den úmrtí toho, za nějž se slouží.

²⁾ Buď celou zpívati anebo zpívati ty části, které ráz prosby mají, ostatní recitovati.

³⁾ S. R. C. decretum Tirasonen ad VI. et IX., VI.: An sufficiat ut in quibusdam Missis de Requiem, anniversariis late sumptis, quae in hac Cathedrali (t. j. Tirasonensi) cum Diacono et Sub-

Vzpomínky z pouti římské.

Sděluje Josef Vomočil, kaplan v Jičíně. (Pokračování.)

Bylo dne 30. dubna, v předvečer 1. máje, kdy vzpomněl jsem si na svůj domov, na Jičín, zvláště na první májovou pobožnost, která se zde koná vždy způsobem slavnostním. Byl jsem až dosud vždy přítomen. Tato pobožnost mi velice přirostla k srdci, nejen proto, že jsem pozoroval, že vábí k sobě kruhy, které jinak málo do chrámu Páně zavítají a že tudíž možná zde i k širším vrstvám s kazatelny promluví, ale i proto, že jsem ji sám v Jičíně zavedl, nedbaje výtek, že uvaluji nové břemeno na duchovní správu. Proto jsem se vždycky tak rád účastnil pobožnosti této, a dnes — vysoké Apeniny a ještě vyšší Alpy děl mne od milého Jičína a proto omeziti se musím pouze na své vzpomínky. A ty mi připomínají všecky ty krásné chvíle, kdy svatyně naše podvečer vždy oživila, kdy prostorami jejími zaznívaly zvuky písní mariánských, a zvláště středa a sobota stávaly se dny slavnostními, poněvadž bývá vždy kázání a slavnostnější zpěvy na kůru. Mohu říci, že naše pěvecké sly se vždy téměř předháněly v ušlechtilých produkcích, aby se staly promluvám s kazatelny něžným doplňkem — proto také vidáme, že zbožní starci a stařenky již na hodinu napřed chvátají, aby si zabezpečili místa svá, bývá viděti i povozy, přivázející z okolí posluchače a ctitele mariánské.

To všechno se mi vybavovalo v paměti v předvečer 1. máje. Avšak — odejděte chmury stesku a touhy po domově. Vždyť katolická víra a katolické pobožnosti neomezují se pouze na českou vlast — ale i co jednou uznáno za dobré a co zvláště církevní autoritou bylo povoleno a doporučeno, to šíří se bleskurychle světem — a proto i v Římě nalezli jsme v předvečer 1. máje podobný ruch a šum ve svatyních, jako u nás. Ovšem, že pobožnosti tyto nekonají se ve všech kostelích v dobu stejnou. Nás severany ovšem překvapuje, že mnohé kostely ožívají teprve v 9 hodin večer — jest to něco analogického s divadly a vůbec se společenským životem italským, který se následkem velkého vedra denního protahuje až do pozdního večera — a tak také májová pobožnost koná se zde v 8, někde až v 9 hodin večer. V jiných kostelích — a sice ve většině, koná se v 11 hodin dopoledne. Slavnosti tyto, zvláště

podvečer, působí dojmem přímo báječným. Na sta, ba na tisíce světél ozařuje leskem svým vznešené prostory chrámové — v kostele s. Maria sopra Minerva napočítali jsme kolem 1500 svic. My, kteří sbíráme po zlatkách ve městě na světlo, jsme pravými žebráky. Nám zdálo se to jako v pohádce. Až skoro příliš nás oslňovalo toto intenzivní světlo. Ale italský lid to snad neúprosně žádá, neboť jsme pozorovali, že čím větší kde illuminace, tím hojnější návštěva. Italové jsou samý oheň — a chtějí jej mít i v kostele, i na kazelně.

Poslouchal jsem májové kázání — lapal jsem každé slovíčko — a není to tak lehké. Neboť řeč tato byla opravdovým vodopádem slov, řinoucím se s výše kazatelny do shromážděného zástupu.

Kazatelna italská nemá podobu kazatelen našich. Jest to prostranné podium, po kterém se řečník libovolně prochází, nejsa oblečen v rochetu, nýbrž pouze v klerice, s biretem na hlavě. Gestikulace úžasná. Typ pravého Itala. Mluva srázná, jako když tisíce zrněk řítí se ve propast a přece každé to zrnko možno spatřiti, tak také zde — tisíce slov řine se v rychlém tempu za sebou aniž by řeč sama trpěla na srozumitelnosti. Pozoroval jsem, že mluví o příčinách úcty mariánské a nebyla to řeč fádni, všední, tužil jsem, že stojím před nějakým slavným kazatelem, jehož řeč není sláma, ale duch. Tázal jsem se po jeho jméně neb stavu, avšak nikdo z přítomných ho neznal. To bylo v kostele del Jesù, který náleží Jesuitům, byl tedy ten kazatel zajisté také jesuita a to jsou přece jen chlapíci, ať si říká kdo chce, co chce.

Poněvadž však toto kázání se protáhlo do 12 hodin a já musel již odejít a chtěl jsem přece také slyšet římský májový zpěv, proto jsem se doptal, kde bude večer pobožnost a bylo mi sděleno, že v nedalekém kostele »apud stigmata«. Dobrá — půjdeme tedy tam.

Přišli jsme právě na litanie. Nejsem sice žádným výstředním gregoriánským rigoristou, který se třese při každé líbeznější a přístupnější melodii, ale co tady se dělo na kůře, to nebylo divadlo, to byla již ohavnost spuštění, to byl tingl-tangl. Připomínám však: hlasy krásné, ba výtečné, zvláště tenorové. Dříve než

počaly litanie, zpívala sopranistka jakousi arii čistě divadelní, načež spustil sbor litanie s tímto nápěvem:

Sancta Ma - ri - a, ma - ter
De - i, o - ra, o - ra,
o - ra pro no - bis, o - ra,
o - ra, o - ra pro no - bis

A tak to šlo tempem šestikročákovým pořad dál. Varhany provázely úplně valčíkově. Já — abych tu kuriositu nezapomněl, zaznamenal jsem si ji, a okolo-sedící si mne moc prohlíželi, co si to asi píšu. Jim ani ve snu nenapadlo, že si z melodie, které oni tak zbožně poslouchali, udělám posměch. Při večeri jsem to pak musel celé společnosti zazpívat — a všichni se smáli — toť důkaz, jak různé názory o téže věci mohou panovat v jednotlivých národech.

Něco nám však bylo nejasné: My zde tak úzkostlivě hledíme na to, aby se do našich zpěvů nevloudilo něco veselejšího, svěťáckého, a v Římě samotném? Kde vycházejí ty edikty, které s naprostou bezohledností zakazují věci podobné, a na které my se tak často odvoláváme a odvolati musíme: pročpak si to tedy také tam nedají — a sice nejdříve do pořádku? Pod svícnem tma. Jedinou polehčující okolnost uvádíme: ta italská letora.

Avšak té myšlénky jsme se nedovedli zbavit, že má-li reforma účinně po celém světě býti provedena, že musí se v Římě předcházeti dobrým příkladem. Tam musí reforma být zahájena nejen theoreticky, t. j. vydáváním zákonů a výnosů nejrůznějších refrainem: non permittitur, nýbrž také prakticky, aby jak kněžstvo, tak i lid i kůry chrámové naučili se řádný církevní zpěv milovati a prováděti. Sem zavítají každoročně tisíce z různých

národů a což, kdyby nastoupili nebezpečnou a kluzkou cestu, v zásadě obsaženou: když ve středisku křesťanstva to může být, proč my bychom to nemohli provádět podobně? »Fides ex auditu« — víra ze slyšení.

Budou-li všichni ti Francouzové, Španělové, Rakušané atd. slyšeti na tomto nekompetentnějším místě zpěv řádný, budou se již tím cítiti zavázanými, napodobiti, co slyšeli. My v Čechách ovšem nejsme myšlénkou centralisační tak proniknutí, abychom se otrocky řídili tím, co jsme viděli v Římě, a jen povahy slabé uznávají přísloví, tu a tam se vyskytující: »Roma vedere, la fede perdere« — (ač ve příčině chrámového zpěvu takové nebezpečí skutečně stává). Pravý charakter řídí se svým přesvědčením bez ohledu na to, dělá-li se to jinde jinak, ať sebe hůře. Avšak špatný příklad, který dávají varhaníci a ředitelové kůru v Římě (až ovšem na nepatrné výminky), je opravdovým pohoršením pro celý katolický svět.

A proto zde by se v prvé řadě měla páka zasaditi. Náзор můj je ovšem poněkud optimistický. Neboť se domnívám a tento můj náhled mnozí ze římských kněží také sdíleli, že tamnější ředitelové kůru mají vědomí jakési povznešenosti nad ostatní svět. Myslí si patrně, když bydlí ve městě, kde je hlava křesťanstva, že také oni musejí hráti prim celému světu, a proto chtějí pouze učiti a ne také se nechati poučiti.

Dnešní článek končím slovy vynikajícího Cyrillisty, který na poznámku jistého hodnostáře italského, že komu římská hudba chrámová se nelíbí, nemusí tam chodit, odpovídá takto:

1. Zajisté že se tato špatná hudba církevní nelíbí také papežům a vzdělaným odborníkům hudebním; museli by se tedy také tito k vůli jejich zatvrzelosti z Itálie vystěhovat.

2. Myslíme, že by to nejvyšším kruhům církevním bylo málo vítaným, kdyby se poutní výpravy do Itálie zastavily.

3. Církevní hudba nyní v Itálii oblíbená, je sama o sobě hříšnou, bez ohledu, zdali ji příchozí cizinci kárají čili nic.

4. Národ, který nechce slyšeti dobře míněnou výtku, jest národem ztraceným.

5. Nynější generace za to nemůže, neboť zdělila pouze dědictví po otcích svých, avšak má býti přístupnější náhledu správnějšímu a poznané pravdě neodpírat. (Dr. Witt, »Flieg. Bl.«)

O mešních zpěvech bohatě melodických.

Podává P. Method Vojáček, O. S. B. (Pokračování.)

Sekvence o slavnosti Božího Těla:

In hac mensa novi Regis,
novum Pascha novae legis,
Phase vetus terminat.
Vetustatem novitas,
umbram fugat veritas,
noctem lux eliminat.

Quod in coena Christus gessit,
faciendum hoc expressit
in sui memoriam.
Docti sacris institutis,
panem, vinum in salutis
consecramus hostiam.

Dogma datur Christianis,
quod in carnem transit panis,
et vinum in sanguinem.
Quod non capis, quod non vides,
animosa firmat fides,
praeter rerum ordinem.

Sub diversis speciebus,
signis tantum, et non rebus,
latent res eximiae.
Caro cibus, sanguis potus:
manet tamen Christus totus
sub utraque specie.

A sumente non concisus,
non confractus, non divisus,
integer accipitur.
Sumit unus, sumunt mille:
quantum isti, tantum ille:
nec sumptus consumitur.

Sumunt boni, sumunt mali:
sorte tamen inaequali,
vitae vel interitus.
Mors est malis, vita bonis:
vide paris sumptionis,
quam sit dispar exitus.

Fracto demum Sacramento,
ne vacilles, sed memento,
tantum esse sub fragmento,
quantum toto tegitur.
Nulla rei fit scissura:
signi tantum fit fractura:
qua nec status, nec statura
signati minuitur.

Ecce panis Angelorum,
factus cibus viatorum:
vere panis filiorum,
non mittendus canibus.
In figuris praesignatur,
cum Isaac immolatur:
agnus Paschae deputatur:
datur manna patribus.

Bone Pastor, panis vere,
Jesu nostri miserere:
tu nos pasce, nos tuere:
tu nos bona fac videre
in terra viventium.

Tu, qui cuncta scis et vales,
qui nos pascis hic mortales:
tuos ibi commensales,
cohaeredes et sodales
fac sanctorum civium. Amen. Alleluja.

U té Krále u večere
Beránkem tím novým běře
konec zákon prastarý.
Před novotou větchost mizí,
stín ustoupá pravdě ryzí,
světlu noční útvarý.

Co tam Kristus uštěďřoval,
to vždy činit přikazoval
ku své věčné paměti.
Protož, jak jí poručíno,
mění církev chléb a víno
k spasitelné oběti.

Naučení se nám dává,
že se Tělo z chleba stává,
z vína pak Krev předrahá.
Čeho mysl nepojímá
toho právě víra přímá
pokorou svou dosahá.

Pod rozdílnou pod způsobou,
pouhým znakem, pouhou dobou,
důstojná věc bytuje.
Od krmě se nápoj dělí,
pod každou však Kristus celý
pod způsobou obcuje.

Od beroucích nerozdvojen,
nerozlámán, nerozpojen,
v celosti se požívá.
Na tisíce si Ho berou,
ale všickni stejnou měrou,
aniž celku ubývá.

Zlí a dobří ústa chýlí,
rozličné však jsou jich díly,
života neb záhynu.
Dobrym k žití, zlým je k moru,
aj, jak následek je v sporu
podobného u činu.

A kdy Svátost ta se drobí,
každá částéčka si sobí
všechn celek přesvatý.

Způsobu se jenom láme
Svátost ale celou máme
v úplnosti podstaty.

Aj, chléb svatých nebešťanů
stal se stravou pozemšťanů,
synům v podíl pravý dán.

Prorokován v Isákovi,
předzvěstován v beránkovi,
v manně svatě předvádán.

Pastýři, Ty pravý chlebe,
chraň nás, pas a sytiž s nebe
v tomto časném údolí.

Nechť lid, jenž jest z tvého stáda,
hostiny Tvé nepostrádá
na nebeském zástolí.

Amen. Alleluja.

Papež Urban IV. zavedl r. 1264 pro celou církev slavnost Božího Těla. Sv. Tomáš Akvinskému svěřen úkol vypracovati celé officium pro mešní knihu i breviář, jehož částí jest i tato sekvence. Od XIV. století byla tato sekvence přeložena do všech téměř křesťanských jazyků. V nejsvětější Svátosti oltářní chová církev svůj nejdražší poklad, svého božského Spasitele. Velebná Svátost vtiskuje církvi zračitě pečeť božskosti, jest zárukou Božího požehnání její činností, jest jí útočištěm v nebezpečích, štítem ochranným v boji, odměnou ve vítězství a jedinou její slávou. Velebná Svátost jest studnicí naplněnou nehlubším tajemstvím sv. víry a proto pouze duše andělské, mezi něž náleží především sv. Tomáš Akvinský, mohou se odvážiti opěvovati toto vznešené tajemství. A sv. Tomáš vyplnil úlohu svou dokonale. Dogmatická přesnost snoubí se v hymnu »Lauda Sion« s poetickým vzletem; báseň ukazuje nám sv. Tomáše nejen jako hlubokého myslitele, nýbrž i jako velenadáného básníka. I ryze dogmatické části jsou lyricky provanuty, že téměř nepozorovaně mění se v hymnus ve velebnou píseň.

Dlouhým rozjímáním o velebné Svátosti dojat, počíná básník vzletnou strofou »Lauda Sion Salvatorem...« Chval Sione, Spasitele, chval Pastýře, Vůdce vřele, prozpěvuj mu v písních čest. Rozezvuč se k chválám Krále, nemůž zpěv říci dokonale, jak On velký, dobrý jest«. Vzlet a mohutný cit, který zvláště v první sloze se jeví, zadržován jest poněkud v následujících slokách ryze dogmatickým obsahem, až konečně opět celou svou silou rozproudí se v poslední sloze v tklivé prosbě ke Spasiteli: »Pastýři, Ty pravý chlebe, chraň nás, pas, a sytiž s nebe v tomto časném údolí. Necht lid, jenž jest z tvého stáda, hostiny tvé nepostrádá na nebeském zástolí«.

Básník vybidnuv v první sloze všeobecně ku chvále božského Spasitele, obral si za předmět svého chvalozpěvu zvláštní thema, chléb života totiž, jež Kristus Pán při poslední večeři svým učedníkům podal. Chvála má především toho dne nadšeně prouditi ze srdcí našich, kdy připomínáme si den ustanovení hostie, jichž předobrazem byl beránek velikonocní ve Starém Zákoně. Kristus Pán ustanovil hody ty z velké lásky k nám, a dle rozkazu Páně připravují je ustavičně v církvi kněží, kdykoliv přinášejí na oltáři obět spásy, t. j. kdykoliv obnovují obět přinešenou na Golgotě.

Jak vznešené věci skrývají se pod způsobami chleba a vína — tělo Kristovo jakožto pokrm, a krev jeho jakožto nápoj. (7.) A třeba by lámala se způsobu chleba, třeba by tisíce najednou přijímali — Kristus zůstává celý, nedotknutý. (8.) Toliko v účincích sv. přijímání jeví se rozdíl: kdo nehodně přijímá — smrt si připravuje.

Potom básník jakoby prstem ukazuje na hostii, na tento chléb života, jenž s nebe přichází, na nějž andělé v nebi patří (chléb andělů), jenž nás v tomto pozemském vyhnanství posilňuje a záruku podává, že jsme v pravdě dítkami božími, jsouce hodni takového pokrmu, jehož vzácnost vysvitá ze ctihodných předobrazů obětí Abrahamy a many. Končí pak hymnus prosbou k dobrému Pastýři, když nás ovečky své zde na pastvu tak vzácnou vede, by uvedl nás jedenkrát i na luhy radostí nebeských, aby nás učinil svými stelovníky při hostině andělské*).

Nápev k této sekvenci byl vzat od jedné starší a oblíbené sekvence k uctění sv. kříže (Laudes crucis attolamus od Adama od Sv. Viktora). Prozrazuje francouzského původce a není prosta hudebních tvrdostí.

Sekvence o svátcích Sedmibolestné Panny Marie:

Stabat Mater dolorosa,
Juxta crucem lacrymosa,
Dum pendebat Filius.

Cujus animam gementem,
Contristatam et dolentem,
Pertransivit gladius.

O quam tristis et afflicta
Fuit illa benedicta
Mater Unigeniti!

Stála Matka bolestivá,
Podle kříže žalostivá,
Na němžto Syn její pněl.

V duši její roztoužené,
U zármutek pohroužené
Ostrý meč hluboce tkvěl.

Ó, jak smutná, zkormoucená,
Byla Matka vyvolená,
Již sám Bůh za syna dán!

*) Z hnihy prof. Dra. Josefa Kupky »O mši svaté«, již čtenářům duchovního stavu vřele doporučujeme.

Quae moerebat et dolebat,
Pia Mater dum videbat
Nati poenas inclyti.

Quis est homo, qui non fleret,
Matrem Christi si videret,
In tanto supplicio?

Quis non posset constrictari,
Christi Matrem contemplari
Dolentem cum Filio?

Pro peccatis suae gentis
Vidit Jesum in tormentis,
Et flagellis subditum.

Vidit suum dulcem natum,
Moriendo desolatum,
Dum emisit spiritum.

Eja Mater, fons amoris,
Me sentire vim doloris
Fac, ut tecum lugeam.

Fac, ut ardeat cor meum
In amando Christum Deum,
Ut sibi complaceam.

Sancta Mater istud agas,
Crucifigi fige plagas
Cordi meo valide.

Tui nati vulnerati,
Tam dignati pro me pati,
Poenas mecum divide.

Fac me tecum pie flere,
Crucifixo condolere,
Donec ego vixero.

Juxta crucem tecum stare,
Et me tibi sociare
In planctu desidero.

Virgo virginum praeclara,
Mihi jam non sis amara,
Fac me tecum plangere.

Fac, ut portem Christi mortem,
Passionis fac consortem,
Et plagas recolere.

Fac me plagis vulnerari,
Fac me cruce inebriari,
Et cruore Filii.

Flammis ne urar succensus,
Per te Virgo sim defensus
In die judicii.

Christe, cum sit hinc exire,
Da per Matrem me venire
Ad palmam victoriae.

Quando corpus morietur,
Fac, ut animae donetur
Paradisi gloria. Amen.

Jak tu lkala, jak se chvěla,
Když to množství uviděla
Jeho muk a hrozných ran.

Kde je člověk, jenž by bolu
Necítil v svém srdci spolu
S Matkou Páně sklíčenou?

Kdož by nechtěl slzy líti,
Na milostnou Matku zříti
Se Synem zarmoucenou?

Pro neřesti svého lidu
Viděla ho bez poklidu,
A jak biči trýzněn byl.

Spatřila jej — chloubu svoji,
Bez útěchy, v smrtném boji,
Duši svou když vypustil.

Ó Rodičko, zdroji lásky,
Přej mi svého želu částky,
S tebou ať se rozkvílím.

Učiň, ať se vznítit mohu
Láskou, dlužnou Kristu Bohu,
Ať jej sobě nachýlím.

Svatá Matko! žádám pilně:
Rač do srdce mého silně
Rány Smírce zatlačit.

O pokuty tvého Syna,
Jež proklála moje vina,
Se mnou rač se rozdělit.

Nech mne s tebou zaplakati,
Spásci soucit věnovati
V každý mého věku čas.

Toužím s tebou stát u kříže,
S pláčem tvým chci sdružit blíže
Žalostný svůj vzdych a hlas.

Panno panen velejasná,
Ke mně hled' tvář tvoje spasná,
Nech mne spolu s tebou lkát.

Kristovu smrt dej mi nésti,
Dej mi díl Jeho bolesti,
A trud Jeho rozjímat.

Dej, ať cítím rány Jeho,
Krev, co s kříže Smírce mého
Stéká, mne již opojuj.

Plamen ať mých nesže oudů,
Panno, v hrozně době soudu
Za mne mluv a při mně stůj.

K prosbě Matky, Kriste Pane,
Dej mně, až mi smrt nastane,
Dojít palmy vítězství.

Až mé tělo v hrob se schýlí,
Nech, ať duše má tam pílí,
Kde se rajská sláva stkví. Amen.

(Pokračování.)

O charakteristice tonin.

Dle různých pramenů podává V. Říhovský.

O charakteristice tonin učenci dosud nejsou stejného mínění. Jsou hudebníci a milovníci hudby, jimž jest nade vši pochybnost povznesenou; jiní ji neupírají,

omezují se však na relativnost, na poměry sestavení nebo kontrastování; třetí frakci tvoří ti, jimž jest charakteristika toniny ničím. Ba tito nevěřící tvrdí, že účinek

hudby nezáleží na tonině, nýbrž jen na melodii, harmonii, rytmu a že možno v jedné a téže tonině stejně vyjádřit veselost, jakož i bolest a žal. A zdá se, že *ti*to mají pravdu. Či víra nebyla by otřesena, pomyslí-li na př. na D dur a srovná-li bujnou radost ve finale druhé symfonie, heroickou odhodlanost v prvním allegro klavírního tria op. 70. a klidný žal a touhu v adagiu velkého B dur tria od Beethovena, kteréžto kusy jsou vesměs psány v D dur. Tažme se předně: »Jest charakteristika toniny něco nového?« — »Ne, zrovna tak jako novou není hudba programní!« Přispělo by snad ku vysvětlení věci, kdybychom se s něčím historickým o ní vytasili? — Možná; každopádně by přivedly tyto historické vzpomínky mnohé kuriosity na světlo, a mezi jiným by nám ukázaly způsob čtení dřívějších hudebních učenců.

Nuže, vraťme se o půl druhého století nazpět, do roku 1737, a s tím, co jsme našli tam, chceme srovnati náhledy roku 1787 a 1806 a čtenáři prozatím ponechat, aby sám sobě všechno objasnil. Řídíme se při tom 1737 v Kamenici tištěnou knihou »Kurzgefasstes musikalisches Lexikon« (podáváme věrně ve slohu tehdejší). Pro náhledy dalších 50 roků užito bylo »hudební magaciny« od C. F. Cramera a pak následuje charakteristika, kterou okolo 1786 diktoval C. T. D. Schubart svému synu a kterou tento v roku 1806 v »Ideách o aesthetice hudby« vydal.

C dur. 1737. Má vlastnost velmi drzou, není však nezpůsobnou, když v ní chceme v rejoissancích radosti popustiti úzdu. Přece však může habilní komponista, obzvláště když doprovázející instrumenta choisíruje, ji velmi dobře na cosi charmantního překřtiti a pak i v případech, jež jsou bien tendre užiti. — 1787. Smíšení jasné veselosti a klidné vážnosti tvoří hlavní rys této toniny. Menetty a sonaty nejlépe se pro ni hodí. — 1806. C dur jest nejčistší tonina. Charakter její: nevinnost, naivnost, mluva dítky.

C moll. 1737. Nad míru milý, též smutný ton. Protože však sladké snadno se zmrzí, nebude zle, nějakým mouvement-em je oživit. Je-li však kus, který má přivoditi spánek (!), může se tato remarque ušetřiti a může se přirozeným způsobem dojiti cíle. — V knize z roku 1787 nepouští se spisovatel do moll-tonin, protože prý charakter mollových tonin není tak ostře ohraničen, jako v Dur

toninách. — 1806. Vyznání lásky a zároveň nárek nad nešťastnou láskou. Všechno toužení a nařikání leží v tomto tonu.

G dur. 1737. Má mnoho insinuantního a povídavého v sobě, trochu se rád pyšní, hodí se k seriousním a živým věcem. — 1787. Vyšší stupeň veselosti než v C dur, spojený s mnohou srdečností. — 1806. Neříká nic.

G moll. 1737. Jest to nejkrásnější ton, poněvadž nese s sebou mnoho lžebností, hodí se tedy ku něžnému, mírnému nářku a tím jest k temperované veselosti nad míru flexible. — 1787 a 1806 novyslovují se o této tonině.

D dur. 1737. Ostrý a tvrdý, svěhlavý, dobrý k věcem hlučícím a povzbuzujícím. Může však tento ton též dáti návod k delikátním věcem, obzvláště když místo klariny flétna, a místo tympan housle (!) dominují. 1787. Vážnost jest potlačena, jemnost zmizí a rozpustilá, mnohdy nízká veselost vstoupí na jejich místo. Tonina bláznivých kusů. — 1806. Ton triumfů, halleluja, řevu války, písně vítězství.

D moll. 1737. Má v sobě cosi devotního, tichého, též cosi velkého, příjemného, spokojeného. To však nevadí, aby se v něm nemohlo psáti con succès něco veselejšího, plynného. — 1806. Těžká ženskost, která spleen a dusno rodí.

A dur. 1737. Tento ton velice dojmá, jakkoli mnoho září a více k nařikajícím a smutným passím, nežli ku divertissements se kloní. Dobře se hodí ku věcem, psaným pro housle. — 1787. Něco pýchy pojí se s veselostí D dur a zeslabuje toto. — 1806. Vyjevení čistě lásky, spokojenost se svým stavem, mladistvá bujnost; naděje na shledání při loučení, důvěra v Boha.

A moll. 1737. Má vážný a skvělý affekt, jenž však může býti veden ku lichocení. Od přírody jest zvuk tohoto tonu mírný a může se upotřebiti skoro ku všem duševním dojmům. Jest při tom nad míru sladký. — 1806. Nábožná mírnost a měkkost charakteru.

E dur. 1737. Vypovídá zoufalou anebo docela smrtelnou žalost; jest nejpohodlnější pro extrémní věci, ku vyjádření něčeho beznadějného, má cosi ostrého, trpícího, pronikavého, takže se nemůže porovnat s ničím lépe, nežli s rozloučením duše s tělem (sic!). — 1787. Pýcha vystupuje a stává se odpornou! — 1806. Hlasité výskání, usměvavá radost a nevinný požitek.

E moll. 1737. Těžko může se něčemu veselému připsati, ať komponista činí, jak chce. Pensivní, zasmušilý a smutný. Spěšného něco v něm ujde, ale ono světlé není pak veselé. — 1806. Naivní, ženské vyznání lásky. Nařikání s málo slzami, blízká naděje v nejčistší C dur se rozplývajícího blaha mluví tímto tonem. Poněvadž má jen jednu barvitost, možno jej přirovnati s dívkou bíle ošacenou, která má modrou stuhu na prsou (!)

F dur. 1737. Tento ton jest capable, nejkrásnější sentiments ze světa exprimovati, ať již jest to smělost, vytrvalost, láska a p., a to s tak nevyrovnatelnou facilností, že nelze zřítí nejmenší námahy. — 1787. Všechno velké zmizelo; tichá důstojnost a milé usmívání určité vystupuje. — 1806. Klid a líbeznost.

F moll. 1737. Zdá se, že představuje tichou a zamlklou, jakkoli hlubokou a se zoufalství spojenou bolest srdce; vyjadřuje bez pomocnou melancholii; někdy chce posluchačům hrůzu a strach způsobiti. — 1806. Hlubokou zádumčivost, nařikání a touhu po smrti.

B dur. 1737. Jest divertissantní a skvělý, při tom rád modestní, ale přes to může zároveň i před magnificem kráčet. Dle kostelního: Elvat ardua animam. — 1787. Velikost, která se snížila, spojená s důstojnou vážností. — 1806. Spokojená mysl, naděje, nazírání do lepšího světa.

B moll. 1737 a 1787 neříkají o něm ničeho. — 1806. Podivín jest vždy zlobivý a málokdy vyjasní obličej. Moquerie oproti celému světu, nespokojenost s sebou a se vším ostatním, příprava k samovraždě (!) — to vše vyznívá tímto tonem.

Es dur. 1787. Tichá majestátnost, která něco z As dur postrádá, vzbuzuje pocit, aby se zdála posluchači zajímavou a nikoli odpornou, má též něco nevyslovně sladkého, což i laikovi poznati možno. — 1806. Ton lásky, zbožnosti, důvěrného rozmlouvání s Bohem.

Es moll. 1806. Pocit tesknosti, nejhlubšího duševního smutku, zadumaného zoufalství, nejčernější těžkomyslnosti. Strach, váhání třesoucího se srdce dýše z hrozného Es moll. Kdyby strašidla uměla mluvit, mluvila by tímto tonem. (!)

As dur. 1806. Ton hrobů. Smrt, hrob, soud, věčnost, všechno leží v jeho ob-sahu.

Des dur. 1806. Ton, jenž se dívá na dvě strany, z nichž vychází bol i slast.

Smáti se neumí, však usmívati; plakati neumí, ale pláč napodobiti.

Fis moll. 1806. Tmavý ton, tahá se s vášní jako zlý pes se tahá o kost. Hněv a nespokojenost jest jeho řečí. Zdá se, že samému není v jeho postavení volno; proto touží po klidu v A dur, anebo po vítězné blaženosti v D dur.

Z těchto zde uvedených příkladů z různých dob jest zřejmo, že tehdejší aesthetikové pro charakteristiku tonin horlili. Střízlivě, nižádnou mistickou obklopené hlavě podivně jest v mysl, podívá-li se na protivy, které předešlé věty obsahují. Tak na př. A dur 1737 jest do-jímavý, nařikající, smutný ton, ačkoli také září; — 1787 veselý, poněkud pyšný; — v r. 1806 vyjadřuje lásku, spokojenost, naději. — B dur: 1737 divertissantní, skvělý, duši povznášející, v r. 1787 *tentýž* ton velký, vznešený, vážný — v 1806 už zas vyjadřuje lásku, spokojenost, touhu atd.

Souhlas aesthetiků, který při několika toninách povstal, jest však taktéž důkaz *proti* pravdivosti charakteristiky. Vyje-vuje nám totiž, že stejné charaktery nejrozličnějším toninám byly přikládány proto, poněvadž *ladění* sestupovalo do hloubky. Co totiž posluchači 1737 znělo jako C, bylo r. 1787 H a později snad až B. Stával-li by tedy *absolutní* rozdíl mezi akordem a toninou, musel by popis C dur z 1787 souhlasiti s H dur z 1737 a dnes snad i s B dur. Naladím-li, abych uvedl ještě jeden příklad, klavír o půl tonu niž, nežli jiný, musím tedy hráti B dur, abych ladil s A dur druhého klavíru, a přec v tomto případě znějí charakteristicky obě toniny stejně.

Poněvadž ale při nyní panující stejno-chvějně temperatuře (dle Riemana vyrov-ná se mezi dvanácti tony oktávy pravidelný poměr ve znění tím, když výška 12 quint jedné oktavy se sníží o $\frac{1}{62}$ a toto snížení sluje temperatura), nemáme vlastně žádné toniny — ku porovnání ku starým toninám církevním — nýbrž jen škály a transposice, v nichž poměry intervalů k sobě *vždy* jsou stejnými, kde všechny konsonance mají *stejný* stupeň čistoty, který se při nynější temperatuře dá docíliti — kdy všechny enharmonické rozdíly jsou smazány — tedy nezůstává vedle vskutku charakteristického rozdílu mezi Dur a Moll, a mezi rozdílem barvitosti obou $\sharp$ a $\flat$ tonin ničeho, nežli *difference* mezi vyšší a nižší polohou.

Vůbec dokládati věc i příklady ze starých mistrů (jak to totiž činí jmenovaný Schubart) jest bezúčelné. Proti něčemu, co hodí se do krámu charakteristiky, možno doložití deset jiných důvodů, které tvrzení ono povalí.

Nemůže-li tedy absolutní charakter toniny obstáti zkoušku se stávající hudbou, podle čeho jej poznáme? — Co jest existence, která bez výslovného vyjádřování života, aby se stala skutkem, jen *theoreticky* se dokazuje? Bylo by

snadným, ještě mnoho příkladu zde uvést, že tato t. zv. charakteristika jest věcí subjektivního citění, překročilo by to však zde vyřčené meze a unavilo snad i čtenáře.

Vědecké osvětlení, které charakteristika nad říš onoho, co možno uchem slyšeti, rozprostřela vě všeobecném i nad elementy hudebními zvlášť, dokazuje, že tyto náhledy, které ve středověku vznikly, jsou již překonaným stanoviskem.

Pro které vydání chorálních knih máme se rozhodnouti?

Odpovídá Dobroslav Oreš, učitel chorálního zpěvu.

V Arezzu, v rodišti korunovaného básníka Františka Petrarky a proslulého theoretika hudebního, mnicha Guida, sešel se r. 1882 světový kongress hudební, aby podnikl opravu zpěvu liturgického a zvláště postaral se o nové vydání liturgických knih na základě archeologickém a uměleckém. Hudebnímu sněmu předsedal řídící katedrálního kůru milánského G. Amelli, a účastníků bylo 120, učenců to prvního řádu ze všech končin hudebního světa. Nejhlavější zájem všech účastníků budila otázka projednávána ve čtvrtém sezení: »Zdali jest možno, užitečno a vhodné uvést v život liturgický zpěv, jehož melodie by odpovídaly starým melodiím sv. Řehoře, a jež by zvláštní archeologickou a uměleckou komisí k tomu účelu vybrány byly z nejstarších rukopisů celého světa«. Většina účastníků byla pro nové zkoumání rukopisů a pro nové vydání liturgických knih; zvláště vřele se ujímali této věci Francouzové, jež vedl znamenitý učenec a archeolog P. Dom. Pothier, O. S. B. a Vlaši. Proti bylo pouze mužů šest a z nich němec Dr. Fr. Haberl, řídící vyšší církevní školy v Řezně, holanďan J. A. Lans, professor bohosloveckého ústavu v Hageveldu, a irčan, dublinský kanovník Donnelly. Tito poukazovali na to, že není třeba nových knih chorálních, poněvadž sama kongregace sv. obřadů vydala knihy chorální (tiskem v Řezně), je prohlásila za authentické a je doporučila všem biskupům, hledíc jimi zavést jednotu v liturgickém zpěvu.

Kongress aretinský jest tedy obrazem

dvojího názoru o liturgických chorálních knihách.

První názor jest tento: »Všecka dosavadní vydání chorálních knih jsou nedostatečná a nemají melodií původních; proto se musí poříditi nové vydání, jež by mělo melodie pravé.« A do roku 1883, v němž slaven byl kongress aretinský, vydán byl dosti velký počet různých knih chorálních. Poukazuji jen na ty, jichž se užívalo a užívá v době nejnovější:

Ve Francii: 1. Vydání Renneské tištěno u Vatare 1848, první a nejstarší upravené Th. Nisardem.

2. Graduale Reims-Cambrayské. Vydal H. Abbé Tesson; r. 1851.

3. Vydání Digne.

4. V. Dijon r. 1858.

5. V. Lambillotovo S. J. 1858.

6. Valfrayovo 1874.

Tato vydání zatlačiti se snaží a s úspěchem to činí:

7. Liber Gradualis a S. Gregorio Magno olim ordinatus, postea summorum Pontificum auctoritate recognitus ac plurimum auctus cum notis musicis ad maiorum tramites et codicum figuratis ac restitutis in usum Congregationis Benedictinae Galliarum praesidis eiusdem iussu editus. Vydal 1883 P. Dom. Pothier dle zásad svého díla theoretického: Les mélodies Grégoriennes la tradition, Tournay 1880.

Kromě Francie: Graduale de Tempore et de Sanctis iuxta Ritum S. Romanae Ecclesiae cum cantu Pauli V. Pont. Max.

jussu reformato, cui addita sunt Festa omnia pro universa Ecclesia praescripta. Cura et auctoritate Sacr. Rituum Congregationis digestum Romae. Vytisťeno v Řezné u Pusteta.

Všecka jmenovaná vydání a mimo to i jiná dříve užívaná byla dle většiny účastníků kongressu nedostatečná, ať již obsahovala dlouhé jubilace věrně dle rukopisných památek od dob X.—XV., ať v nich tyto neumy pro praktickou potřebu více méně šťastné byly zkráceny.

Druhé mínění zní: »Zavéstí všude officiální Graduale Romanum.«

Než do dnešní chvíle marně čekáme nového vydání dle jich soudu absolutně dokonalého, marně toužíme zvědět, zdali ustanovená již archeologicko-umělecká komise pro zkoumání starých melodií, a doufáme, že se asi stěží kdy ustaví. Pouze Paléographie Musicale vycházející od r. 1889 přináší phototypické facsimile rukopisných památek s kritickými vysvětlivkami. A kdyby se i podobná komise sešla, původní melodie Řehořovy přece nenajde, poněvadž nejstarší rukopisy jsou ze století IX., a které se našly, jsou bez systému linkového. A dokonale a naprosto určití intervaly ze starých bez linek psaných neum, které měly podobu čárek, teček, háčků různě seřaděných, a jež připomínaly tehdejšímu zpěvákovi melodií učitelem z paměti naučenou, jest nemožno, byť i v době nejnovější franc. Georges Houdard ve svém díle: »L' Art dit Grégorien d'après la notation neumatique« dokazoval, jak lze ze starého notopisu určitě poznati nejen intervaly, ale i rytmus a dynamiku melodií a byť Fleischer a Dechevrens podával při výkladu neumovaných rukopisů svatohavelských dopodrobna svůj systém pro čtení těchto neum. A rukopisné památky, jež melodií naznačenou mají v systému linkovém, pocházejí teprve z dob poquidonských, ze století XII. A ty jsou přespříliš vzdáleny od dob Řehoře Vel. a stěží po tolikém opisování mají původní chorál Řehořův.

A ani nikdo nečekal na nové vydání chorálu. V Rakousku, Německu, Holandsku, Irsku, Americe a částečně Itálii zvítězila vydání authentická Papežské Stolice, a ve Francii jak již řečeno všecka ostatní zatlačuje Liber Gradualis od P. Dom. Pothiera.

Jsmo-li tázáni, které vydání chorálních knih bychom měli za nejdokonalejší, nej-

praktičtější a které bychom doporučili jako vhodné pro potřeby nynější, odporučíme jistě buď dílo Pothierovo aneb Kongregace sv. Obřadů. Ostatních těmito zatlačených aneb teprve v budoucnosti vydaných odporučovati nemůžeme.

Stojíme mezi Scylou a Charybdou. Pro které z obou se rozhodnouti? Které odporučiti? Než tak učiníme, obě vydání prozkoumáme po stránce historické, liturgické a praktické, aby rozhodnutí naše mělo pevný základ.

I. Po stránce historické.

A. P. Dom. Pothier, znamenitý znatel starých rukopisů, hleděl ve svém »Liber Gradualis« podatí pravý a věrný obraz starých melodií Řehořových. Při zkoumání rukopisů řídil se zásadou, kterouž pronesl jeho učitel, opat Guéranger: »Melodie, jejíž stavba je těž ve všech rukopisech různých zemí a rozdílných věků, s jistotou může se považovati za původní melodií Řehořskou.« Aby co možná nejbliže přišel ku době Řehořské, zkoumal ovšem ponejvíce rukopisy nejstarší, jež sáhají do století IX. a X. V nich hledal neporušenost melodie, pravost seskupení notového a jedině oprávněný zákon přirozeného rytmu. Není pochybnosti, že P. Dom. Pothier úkolu svému dokonale dostál, a že ve svém »Liber Gradualis« věrný podává obraz chorálu ze století X. Za věrnost tuto ručí dokonale jeho vědění archeologické, kteréž uložil ve svém díle: »Les Mélodies Grégoriennes d'après la tradition«.

Jest však zodpovědětí důležitou otázkou, zda rukopisy ze století IX. a X. a tedy jejich obraz v L. Gr. jest skutečným zpěvem sv. Řehoře ze století VII., čili zdali neporušená zůstala stavba melodická chorálů Řehořských od jeho doby až do století X.

Neporušenosti by nasvědčoval rukopis svatohavelský (Codex čís. 359), který vydal jesuita Lambillote r. 1851 a který považoval za věrný opis antifonáře sv. Řehoře, přinesený z Říma do kláštera svatohavelského pěvcem Romanem. Než mocnost důkaznou naprosto ubírá tomuto rukopisu p. Anselm Schubiger (1815—1888) tvrzením opačným, že není kopií antifonáře Řehořova, poněvadž nepochází, jak dí Lambillote, ze století VIII., ale teprve ze století X.; a Romanus přišel do kláštera svatohavelského již roku 790.

Větší sílu důkaznou měla by Schola Romana založená sv. Řehořem, jež po všechna století posílala do všech končin šířitele zpěvu řehořského a tím hleděla zachovati jednotu a neporušenost jeho melodií. Ale přece nelze si mysliti, že by při tak nedostatečném písmě notovém, jakým bylo písmo neumové, bylo lze zvláště ve stoletích před věkem X. všechny melodie Řehořovy zachovati zcela neporušeny. Rozhodný vliv na změnu melodií měla manýra učitelova a to tím spíše, když ani jediná ze starých značek neumových nevyznačovala určitě rozměrů intervalových. O tom píše již Cottonius, vrstevník Cuidonův: »Proto stává se, že každý tyto neумы dle svého měřítka sniží anebo zvýší a zpívá malou tercií tam, kde bys ty zpíval velikou a kde by třetí zpíval zcela něco jiného. Když jeden praví: »tak mne učil můj mistr Trudo«, ihned odpoví druhý: »Já jsem se zase takto učil u mistra Albína« a třetí řekne: »Můj mistr Salamon to zpívá zcela jinak.« Jestliže vrstevník Guidonův poukazuje na hrozný rozdíl ve zpěvu melodií chorálových, v době, kdy Guidonem vynalezený systém linkový docházel svého

uskutečnění, oč větší rozdíly byly ve stoletích dřívějších, v nichž podléhaly rukopisy neumové různým snahám jednotlivých mužů po zdokonalení notopisu (Romanus, Notker Balbulus, Huchbald, Hermanus Kontraktus a jiní), a v nichž ještě dalekou byla jednota v liturgii samé. Vždyť tehdy nevymizela liturgie milánská, gallikánská liturgie znetvořila liturgii římskou a ve Španělsku v VIII. století zavládla liturgie mozarabická. To vše poukazuje na to, že melodie Řehořovy zcela přirozenou cestou změnu míti musely, jako vše se mění, co odkázáno jest na ústní podání lidové. Ano někteří mají za to, že bohaté jubilate t. j. skupiny mnoha tónů, zpívaných na jednu slabiku, jimiž honosí se již rukopisy ve století X., nebyly ani v původních zpěvech Řehořových a že zpěv jeho byl syllabickým (každé slabice odpovídala nota jedna), poněvadž určen byl pro věřící lid. Melodické ozdoby neumové dle soudu jejich pocházejí teprve z dob pořehořských; soloví zpěváci obohatili jednoduchou stavbu melodickou proto, aby dali průchod svým tričkům a různým bravurám ve zpěvu. (Pokračování.)

Obecná Jednota Cyrillská.

VÝROČNÍ ZPRÁVY ZA ROK 1899.

Diecése Králové-Hradecká.

Farní Jednota Cyrillská v Miletíně. V roku 1899 přestavoval se farní kostel v Miletíně. Od května byly služby Boží v presbyterii od lodi chrámové, na které se pracovalo, prkenným pažením oddělené, v neděli pak a ve svátek za příznivého počasí venku. I choru bylo se tedy stěhovati, a to nejprve na patronátní oratoř, potom dolů do presbyterie, kde bývalo až k umačkání. Varhany zastupovalo malé harmonium, které trpíc stálým přenášením i neustálou změnou počasí, vypovídalo leckdy službu. Možná si tedy představiti, s jakými obtížemi spojen býval zpěv jak lidový, tak obzvláště umělý. Ale přece zpívalo se horlivě a zcela dle předpisů církevních jako jindy — díky horlivosti pana ředitele choru i sboru, zvláště ženského. Hle, co se provozovalo i přes všechny vzpomenuť obtíže!

1. Pro 2 ženské hlasy s průvodem varhan: Mše IV. Hallerova; Thielen: »Jesu corona Virginum«. 2. Pro 3 ženské hlasy s průvodem varhan: Ebner: Mše »ku cti Nejsv. Trojice« (novinka). 3. Pro 2 ženské hlasy obligátní a pro 1 nebo 2

mužské neobligátní s prův. varhan: Hruška: Velehradská; Stehle: Missa brevissima; Diebold: »O sacrum convivium«; Singenberger: »ku cti sv. Jana Křtitele«. 4. Pro 2 hlasy, totiž 1 ženský a 1 mužský: Lud. Ebner: »ku cti sv. Josefa«. 5. Pro smíšený sbor obligátní s prův. varhan: Cainer: Mše svato-Václavská; Hruška: Mše chorální; Sychra: Mše VI.; Mitterer: Mše sv. Tomáše Akv.; Koenen: »Panis angelicus«; Haller: Mše III. B. 6. Pro smíšený sbor obligátní s prův. varhan nebo smyčcového kvarteta: Cainer: »Hodie Christus natus est«; Stehle: »Salve Regina«; Mitterer: Sv. Karla Borom. 7. Pro smíšený sbor s prův. varhan a orchestru: Witt: »ku cti sv. Lucie«; Schaller: »Ecce lignum crucis«; Ebner: »Jubilare Deo«. 8. Chorální: alia de Beata s prův. varhan, mše adventní a postní bez průvodu. Celkem 22 mše: 5 od 3 českých a 15 od 10 cizích skladatelů, 2 chorální. Z Offertorií provedena byla novinka: »Ascendit Deus« pro 3 ženské hlasy s průvodem od Griesbachra. — Nastudována byla Litanie lauretanská pro 3 ženské hlasy s průvodem od Witta — ale

neprovozovala se. Ostatní vše provádělo se ze starší zásoby a dle předpisů církevních.

Z dřívějších mší nebyly dávány: Stehle: »Alma Redemptoris Mater«, »Ave Regina«; Hruška: »Nominine Jesu«, sv. Jana Nep.; Viadana: »L'hora passa«; Schildknecht: »Sub Tuum praesidium«.

V lidovém zpěvu nacvičen a zpíván roatní předzpěv dle »Oltáře«.

Dorost Cyrillský cvičen až do školních prázdnin. Zkoušky konány dle potřeby. Dva členové účastnili se Cyrillských cvičení v Kutné Hoře.

Do května 1900 mají státi v našem farním chrámu Páně nové varhany, na nichž pracuje chvalně známá pražská firma p. Š. Petra dle dispozice (18 rejstříků) p. Fr. Jiráska, ředitele kůru v Jičíně. Pak doufáme, že činnost naší Jednoty ještě utěšeněji rozkvetne.

Josef Nosek, t. č. jednatel.

Dačice. Skladatelé, jichž skladby nastudovány a provedeny v roku 1899 na kůru zdejšího farního chrámu Páně, řízením ředitele kůru pana B. Kašpara: Bendl, Binder, Cainer, Drahlovský, Filipovský, Führer, J. Gallus, Geppert, Hausman, Horák, Hnilička, Hrazdira, Chmelíček, Kašpar, Knorr, Křížkovský, Lehner, Mašíček st., Pihert, Pietsch, Rampis, Skuherský, Schöpf, Sychra, Škraup, Strnad, Traumihler, Tresch, Witt a Zelinka. Mimo to římský chorál, Offertorium někdy též recit., responsoria dle harmonisace Nešverovy. U pěvců i u lidu zvláště oblíbeno jest chorální Pange lingua. Důkaz to, že chorál není tak nepřístupným, jak mnozí z neznalosti neb pohodlí rádi tvrdí. Ve sv. týdnu od Gloria na Zelený čtvrtek až do Gloria Bílé soboty zpíváme vždy jen à capella, jak předpisy liturgické příkazují.

Bohumil Kašpar, ředitel kůru.

Farní Jednota Cyrillská v Jaroměři. Program skladeb v děkanském chrámu Páně sv. Mikuláše v Jaroměři r. 1899 provozovaných:

Při mši zpíváné: Jos. Foerster: Missa »de Beata«, op. 32, pro soprán a alt s prův. varhan. G. E. Stehle: Missa »Salve Regina« pro soprán a alt s prův. varhan. Fr. Xav. Witt: Missa »Exultet« et pro Defunctis, op. 9, pro 2 hl. a varhany, Missa »in hon. sc. Augustini«, op. 18, pro 4hlasý smíš. sbor, Missa »in hon. sc. Lucia«, op. 11, pro 4hl. smíš. sbor s prův. varhan. J. Singenberger: Missa »Stabat Mater« F dur pro 4hl. smíš. sbor. Jos. Cainer: Missa »in hon. Domini nostri Jesu Christi« pro 4hl. smíš. sbor.

Při tiché mši sv.: Fr. Gregora: »Tobě Pane na výsosti«. Česká mše pro rozličné pobožnosti v roce, text z písní obecných, pro 4hl. smíš. sbor s prův. varhan (ad lib.). Jos. Kovanda: »Spěj, duše k výšinám!« Česká mše pro rozličné pobožnosti v roce, text z obecných písní, pro 4hlasý mužský sbor bez průvodu.

Gradualia a Offertoria: Pro neděle adventní až do sv. Štěpána, prvomučedníka: Motetta pro Dominicis et festis od Fr. Zd. Skuherského, op. 28, pro 4 hl. smíš. s prův. varhan, a od Jos. Kovandy pro 2- neb 4hl. smíš. sbor a varhany. — Pro neděle postní pro 2- neb 4hl. smíš. sbor a varhany od Jos. Kovandy. — Pro Dominica Resurrectionis: »Terra tremuit« od Jos. Kovandy pro 4hl. smíš. sbor s prův. varhan aneb orkestru. »O bone Jesu« pro smíš. sbor bez průvodu od Palestriny. »Surrexit pastor bonus« pro 4hl. smíš. sbor bez prův. od Jos. Foerster. »O salutaris« a »Adoramus te Jesu Christe« od Jos. Foerster. »Ave Jesu« pro 4hl. smíš. sbor bez prův. aneb pro 2 hlasy s prův. varhan od Jos. Kovandy. — Pro Dominica Pentecostes: »Veni Creator« od Horáka, »Confirma hoc Deus« pro 4 hl. a varh. od Jos. Kovandy. — Pro svátky mariánské: od Jos. Foerster, Aiblingera, Horáka a Kovandy, částečně s prův. varhan neb bez prův. — In Festo Ss. Angelorum Custodem: »Angelis suis« a »Benedicite Dominum« pro 2- neb 4hl. smíš. sbor s prův. varhan. — In Festo Omnium Sanctorum: »Time Domine« a »Justorum animae« pro 2- neb 4hl. smíš. sbor s prův. varhan od Jos. Kovandy. — Commune unius Martyris Pontificis: »Inveni David« pro smíšený sbor bez prův. od Jos. Kovandy. — Commune Confessoris Pontificis: »Ecce sacerdos magnus« pro 4hl. smíš. sbor bez prův. od téhož. — In Anniversario Dedic. Ecclesiae: »Locus iste« a »Domine Deus« pro 2 hl. a prův. varh. od téhož

Responsoria ad Missam dle chorálu gregoriánského pro 4 hl. smíš. od Jos. Foerster.

»Te Deum laudamus« (in falso bordone) pro 4hl. smíš. sbor střídavě s lidem, s průvodem varhan od Jos. Foerster, aneb »Ambrosiánský chvalozpěv«, píseň pro lid s prův. varhan.

Litanie: Sanctissimi Nominis Jesu pro 2- neb 4hl. smíš. sbor s prův. varhan od Fr. Xav. Witta, op. 13b. Litanie loretánské pro jeden hlas s prův. varhan od Jos. Kovandy.

Josef Kovanda, ředitel kůru.

Farní Jednota Cyrillská v Golčově Jeníkově. Rok 1899 uplynul v Jednotě naší v práci a v činnosti. Pracováno s láskou ve všech třech směrech a tím umožněno bylo nacvičiti celou řadu skladeb liturgických. Z účinkujících členů jest 21 soprán, 5 altů, 2 tenoři a 4 bassi.

Pravidelných cvičení konáno v uplynulém roce 140 a nacvičeny tyto skladby: 1. Missa »in hon. B. Mariae Virg.« od J. Nešvery. 2. Missa »In Dominicis infra annum« (chorální). 3. Gloria z 10. mše chorální »In Festis simplicibus«. 4. Missa »in Festis solemnibus« se čtyřhlasými sbory od J. C. Sychry. 5. Missa »Salve Regina«, op. 3. b) od Fr. Witta. 6. »Ecce Sacerdos magnus« od J. Nešvery. 7. »O bone Jesu!« od G. P. Palestriny. 8. »Sal-

vum fac regem» od G. P. Palestriny. 9. »Vidi aquam« a »Asperges« čtyřhlasně od Drahlovského. 10. »Popule meus« od Gio'vanni da Loti. 11. »Libera me« chorálně. 12. »Svatý Václave« pro smíšený sbor od Al. Strébľa. 13. »Hospodine na výsosti« pro smíšený sbor od J. Maláta. 14. Litanie Loretanská dle nápěvů »Oltáře« nacvičena s lidem k pobožnosti májové a zpívána 20krát. 15. »Anděl Páně« rovněž tolikrát, jakož i vždy o Božím Hodu a větším svátku. 16. Litanie k Pánu Ježíši. 17. Litanie k Nejsv. srdci Ježíšovu. 18. »Beata es Virgo Maria« od J. C. Sychry. 19. »Smutná jest duše má« od B. Jeremiáše. 20. »Zdravas Královno« dle nápěvů »Oltáře«.

Introity a Communia zpívají se o Božích Hodech, na svátek Narození P. Marie, na Jména P. Marie, na Navštívení P. Marie, na Nanebevstoupení Páně, na sv. Františka (4. října), Všech sv. a o hlavních svátcích.

Požehnání odpolední koná se přesně dle »Oltáře« s »Magnificat« nebo s žalmem »Bože, ku pomoci mé vzezři« a s předepsanými litaniami a veršiky.

Obřady pohřbu dospělých, dětí, při svěcení na Hromnice, o Popelci, jakož i ve svatém týdnu konají se přesně dle nápěvů chorálních z Graduale romanum.

Celkový seznam skladeb na kůru našem zpívaných během roku jest tento: 1. Missa »in hon. sc. Spiritus« od J. Nešvery. 2. Missa »in hon. B. Mariae Virg.« od J. Nešvery. 3. Missa »in festis solemnibus« (chorální), 4. Missa »in Dominicis infra annum«, 5. Missa »in festis simplicibus« (chorální), všechny s průvodem varhan dle Witta a Hanische. 6. »Salve Regina« od G. A. Stehle. 7. Missa »in hon. sc. Stephani« od V. Hausmana. 8. Missa »in festis solemnibus« od J. C. Sychry. 9. Cecilská mše, op. 60 od F. Schöpa. 10. Missa »Salve Regina«, op. 3b) od F. Witta. 11. Chorální requiem. 12. »Beata es Virgo« od J. C. Sychry. 13. »Ave Maria« od J. Nešvery. 14. »O bone Jesu« od Freye. 15. »Adoro te« od Freye. 16. »Salvum fac regem« od Palestriny. 17. »O bone Jesu« od Palestriny.

Mimo to zpívány skladby české Nešverovy, Pauknerovy, Stréblový, dra Chmelička, Vognerovy, Frimlový, Hausmanovy, Jeremiášovy a Halíkovy při tichých mších sv. a při přijímání lidu na Zelený čtvrtek.

»Pange lingua« zpívá se vždy chorálně a po uděleném požehnání písně z »Oltáře«: »Skrytý Bože«, »Zvěstuj Těla« (Lehner), »Sv. Bože, sv. Silný«, »Poklekni na kolena« s patřičným střídáním.

Jednota naše razí cestu novým písním z »Oltáře«, jež na kůru napřed zpívá a po ní lid písním se učí vždy před a po křesťanském cvičení.

Hromadně účastna byla Cyrillských exercicií v Kutné Hoře, kdež zpívala Gloria, Credo, Sanctus, Benedictus a Agnus ze II. mše chorální, začez se jí před celým shromážděním veřejného uznání dostalo, čímž zároveň dáno jí zadostučnění za mnohá bezprávi a přikoi.

Významnou slavností pro Jednotu naši bylo svěcení nových varhan dne 7. září 1899. Nové dvoumanuálové varhany o 10 znějících rejstřících a 5 spojovacích dodala chvalně známá firma pana J. Tučka z Kutné Hory. Dispoice stroje toho schválena v oboru tomto nejpopovanějším znalcem P. Albánem z Emaus. Kolaudaci provedl slovutný p. prof. Klička a vyslovil se nejen o jednotlivých rejstřících, ale i o plenu a spojkách co nejchvalněji. V den před třetí poutí o sv. Narození P. Marie sešli se členové Jednoty naši na kůru a vdp. děkan posvětil stroj. Všichni účinkující nadšené s průvodem varhan uctili zbožným chorálem kníže a vévodu země České sv. Václava, zapěvše smíšený sbor od Strébľa, přednesený prvně o exerciciích 9. srpna 1899 v Kutné Hoře. Při slavném požehnání zpívány Litanie Loretanské dle nápěvů »Oltáře«.

»Nedej zahynouti nám i budoucím, sv. Václave!« voláme ještě jednou, rozmnožuj řady ctitelů pravého zpěvu chrámového, a dopřej, aby všecken národ chorálem velebným Boha v lásce a svornosti velebil.

Jan Maximovič, ředitel kůru.

Notové hlasy Roratních zpěvů nedělních a úterních.

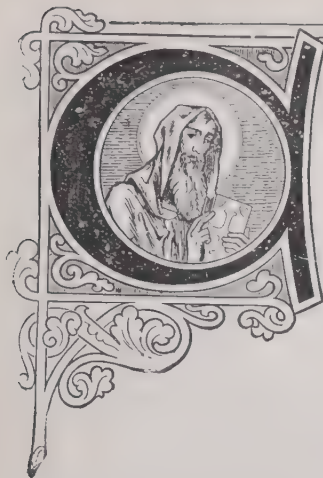
Na všeobecnou žádost účastníků Jičinských exercicií dal jsem tisknouti **hlasy s notami** staročeských zpěvů roratních pro neděli a úterek, které počátkem příštího měsíce bude lze dostati po 25 kr. u redaktora „Cyrilla“ na Král. Vinohradech, doufaje, že krásné tyto zpěvy adventní v zemích koruny České všeobecně zaváděny budou.

Lehner.

— S hudební přílohou k číslu 9. a 10. —

»CYRILL« vychází šestkrát do roka ve lhůtách dvouměsíčních. Předplatné, které činí poštovní poukázkou na celý rok 4 K. 40 hal., přijímá redaktor F. J. Lehner na Král. Vinohradech (na faře), kam i reklamace se zasílají.

Nákladem vydavatelovým. — Knihotiskárna »Politiky« v Praze.

CYRILL

ČASOPIS

pro katolickou hudbu posvátnou

v Čechách, na Moravě a ve Slezsku,

zároveň

ORGAN OBECNÉ JEDNOTY CYRILLSKÉ.

Majitel, vydavatel a redaktor:

1900. Ročník XXVII.

F. J. LEHNER.

Číslo 11. a 12.

O přednesu hudebním vzhledem ku vícehlasé hudbě církevní.

Přednesl na exerciciích Cyrillských v Hradci Králové Frant. Jirásek, ředitel kůru v Jičíně. (Pokračování.)

»Hudba jest ideální sloučení tonu a času,« praví L. Köhler, známý paedagog hudební. S jinými uměními, jmenovitě pak s architektonikou, ornamentikou, s básnictvím a rhetorikou sdílí hudba mnohých společných živlů. Rhythmiku hudební bylo zcela dobře srovnati s geometrickými tvary a ornamentálními figurami výtvarného umění. Zvláště pak s lyrickým básnictvím sdílí hudba nápadně podobných, ne-li dokonce totožných živlů, jako na př.: metriku, takt, kolon, rhythmus, rým, eufonii. S básnictvím vůbec a speciálně s rhetorikou sdílí hudba většinou, byť i poněkud v smyslu přeneseném, dále i různé druhy přízvuku, především přízvuků dynamických a agogických, a pokud jde o přednes vokální skladby, i přízvuku emphatického.

Při veškerém tom participování hudby na téměř všech uměních, byť by někdy jen per analogiam, zůstává hudba přece jen uměnou více méně sférickou a aetherickou, vulgo méně makavou, poněvadž existuje in concreto pouze za periodického chvění vzduchu při reprodukci skladby, kdežto umění jiné, nanejvýše výtvarné, chovají v sobě permanentní možnost aesthetických dojmů. Právě proto, že nelze aetherickou bytost hudby jednou pro vždy fixovati, aneb metaforicky ve smyslu spiritistů řečeno ducha jejího

trvale materialisovati (notopis činí zde výjimku toliko pro znalce), proto právě zavadala tato jako fata morgana mizící umění nejednu příčinu k nejapnému filosofování; neboť všichni starší aestetikové, vyjma střízlivého Kanta a Herbart, jsou si v tom svorní, že konečným účelem hudby jest: vyvolávati tak a tak uspořádanými tony všelikeré pocity, nálady i affekty, při nejmenším je do jisté míry imitovati; ba mnozí z nich připsují hudbě dokonce moc, jak již shora podobně řečeno, ilustrovati pomocí to nového materialu svět reálný, zraku jedině přístupný. V ohledu tom má i hypersensitivní básnictví mnoho na svědomí, vyličuje-li hudbu jako zjev z tajemných říší nadzemských.

Že i zvukového jména komponisté dali se proudem tím strhnouti a slepě kráčeli za fantomem hudebního realismu a mysticismu (dvou to v jiných oborech umění takřka vzájemně se vylučujících extrémů), dokazují mnohé skladby jejich, jež tvoří prý obzvláštní kategorii skladby tak zv. programní hudby.

Nebylo by nezajímavé, posvítiti poněkud obsírněji na hudební mysticismus, romantismus a realismus; vzdalovali bychom se však přílišně od vlastního jádra pojednání toho. Stačí v případě tom, vytknuli-li jsme nejhlavnější body z dějin

aestetiky hudby za účelem rozlišování pravé podstaty hudby od podstaty více méně fingované neb alespoň silně subjektivismem prodchnuté.

Herbartovou formovou aesthetikou, R. Zimmermannem systematicky zpracovanou, dána norma i aesthetice hudby, kteráž povznesla se během doby za přispění právě vyvinující se akustiky ku aesthetice racionální, o níž získali si nesporných zásluh: Helmholtz, v. Oettingen, O. Hostinský, J. Durdík, E. Hanslick, O. Tiersch, H. Riemann a j. v.

Obratem tím nadešla také doba uplatnění nezvratných zákonů o přednesu skladby, kteréž otáčejí se při absolutné hudbě výhradně jen kolem plasticnosti formy a slouží i hudbě účelné za východisko účinné reprodukce, jelikož i při této platí zásada: bez formy toliko chaos tónů.

Formy vícehlasé hudby zakládají se na lepém sloučení melodie, harmonie a rytmu. Vyloučiti z této jeden z uvedených živlů jest absolutně nemožné. Neboť melodie bez rytmiky nedá se ani mysliti; taktéž harmonie bez této jeví se býti nezáživnou; a rhythmus konečně, zbaven-li roucha melodického a harmonického, nemá mnohdy ani ceny stereotypního bubnování.

Sloučením rytmiky s harmonií povstává harmonický proces, přidružením pak melodiky hotová již skladba. Jestli vícehlasá hudba podmíněna naprostou vzájemností všech tří živlů hudebních.

Harmonický proces má mnohých společných momentů s psychologickým procesem epického a dramatického básnictví, z nichž jsou nejvýznačnější: exposice, vývoj, konkluse, zauzlení, kulminační body a rozuzlení. Přírozený prototyp harmonického procesu jest tudíž: bod nully, progressivný vývin k bodu kulminačnímu — regressivný obrat od bodu toho k opětnému bodu nully. Prototyp ten jest zároveň regulativem veškeré reproductivní činnosti hudební, jakýmsi ohniskem, od něhož vychází a k němuž směřuje veškeré dynamicko-agogické odstiňování formy jak v hrubších, tak i v jemnějších konturách skladby, kteráž sama není jiným, než formové crescendo a decrescendo.

Toho byli si již umělci 18. věku vědomi, byť i jinak svůj čistě instinktivný poznatek neopírali o určité, nám nyní již běžné teoremy. Proto nás v příčině té překvapuje známý tehdejší theoretik Petr Schulz, kterýž jako spolupracovník

Sulzerova díla »Theorie der schönen Künste«, roku 1772 vydaném, vytknul tyto hlavní momenty správného přednesu skladby: 1. »zřetelnost frás, period a přízvuků; 2. pravý výraz charakteru, resp. nálady skladby; 3. krásný tón, nenucený a svěží přednes vůbec.« Technické a theoretické vzdělání reprodukcí sil prostě předpokládal. K tomu ještě dokládal: »Caesury (úryvky) jsou kommata melodie, kterýchž po způsobu mluvy dlužno vyznačovati nepatrnými přestávkami. Toho lze dosíci minimalním buďto zkrácením koncovky jisté fráse, neb poněkud markantnějším pronešením prvního tónu následující fráse.«

Tot asi succus theorie přednesu, Schulzem snad jen mimochodem založené a také po mnohá desetiletí vůbec snad nepovšimnuté.

Nový pokus o theorii přednesu lze spatřovati v spise: »Die Natur der Harmonik und Metrik«, jež vydal M. Hauptmann r. 1853. Další příspěvek k řečené theorii jest spis: »Die Aesthetik des Clavierspiels« od A. Kullaka z r. 1863.

Vytknuté dosud spisy daleko předčilo r. 1873 vydané: »Traité de l'expression musical«, jehož autorem jest Mathis Lussy. Dílo to uvítal vřele genialní virtuos a dirigent H. Bülow, jehož zásady hleděl pak svými uměleckými názory uvést i v soulas.

Že dílo právě vytknuté přimělo největšího bez odporu učenice v oboru theorie hudby, dra H. Riemanna, k sepsání zevrubné theorie o hudebním přednesu, dokazuje celá řada vynikajících děl toho neúmorného spisovatele, z nichž uvádíme především jeho: »Musikalische Dynamik und Agogik oder Lehrbuch der musikalischen Phrasirung auf Grund einer Revision der Lehre von der musikalischen Metrik und Rhythmik.«*) V knize té setkáváme se poprvé s jasně a přesně vymezenými výklady o hudební fraseologii, jež opírá se o zákony metriky a rytmiky, Riemannem k účelu tomu méně snad diktovaných, spíše však analytickým talentem jeho odhalených a v systém uvedených. Velezajímavý spis toho druhu jest K. Fuchsa: »Die Zukunft des musikalischen Vortrages.«**) Slušným příspěvkem k literatuře směru toho jsou díla od O. Tiersche, Fr. Kullaka, Christianiho a Klauwella.

*) V Hamburku, nákladem D. Rahtera.

**) V Gdánsku, nákladem Kafemanna.

Jelikož veledůležitá pro správnou reprodukci theorie ta není až dosud předmětem učebné osnovy konservatorií — a speciálně u nás v Čechách téměř známostou není, proto právě vytknuli jsme si v dnešní úvaze stručně o dotčené theorii promluvit, jsouce toho přesvědčení, že i méně nadaným dirigentům poskytuje ona toho, čeho jim příroda sama odepřela, to jest: analytického ducha. K zevrubnému studiu odporučujeme, pokud domácích spisů směru toho není, dotčené již dílo Riemannovo, jakož i jeho: Musikalische Formenlehre.*)

Rhythmika a metrika. Nejmenší částky čili prvky hudebního organismu jsou skupiny o dvou až tří, někdy i více po sobě nastupujících tónech, jimž právem přísluší název: motiv, t. j. hybný živel.

Každý motiv má svého vrcholu, své těžké doby čili svého přízvuku. Nejúplnějšího obrazce organického vzniku, vzrůstu a zániku poskytují motivy, počínající crescendem a zakončující decrescendem. Na př.:

Crescendem metrických motivů přibývá v nepatrné takřka míře na rychlosti — a decrescendem ubývá v téměř poměru směrem opačným na rychlosti. Přesné a tempo jest dle toho pouze na

*) V Lipsku, u Maxe Hesseho.

začátku a konci motivu; přesnost časoměrných hodnot (rázy a jejich doby podružné) není dle toho perfektnou, nýbrž minimálně modifikovanou. Z toho následuje, že metricky přesná hra (v obecné mluvě hra podle taktu) zřídka jen bývá uměleckou; naopak bývá obyčejně bezvýznamnou, mrtvou, těžkopádnou, pohybu stroje podobnou.

Vedle těchto umělecky dokonalejších motivů vyskytují se i méně dokonalé, jelikož jednostranné, buďto ve formě crescendové:

nebo decrescendové:

Crescendové motivy mají vlastnost tvarů k větším hodnotám metrickým spějících, decrescendové oproti těmto zase vlastnost zakončujících tvarů; mohou se však i při samém začátku skladby neb některé periody vyskytnouti, jako na př.:

Scházející jednotaktového métra část dlužno v duchu doplniti takto:

(Pokračování.)

Vzpomínky z pouti římské.

Sděluje Josef Vomočil, kaplan v Jičíně. (Pokračování.)

(Audience u sv. Otce.)

Přiblížil se kýžený den — 25. dubna — kdy mělo nám býti dopřáno spatřiti zážrak 19. století: devadesátiletého starce, otce křesťanstva, v plné síle a svěžesti ducha. Skepticismus některých, kteří na př. i v Loreté svíráni mnohými pochybnostmi procházeli svatyní, ustoupil zde hlubokému rozechvění — vždyť jsme se stále po cestě strachovali, »aby se nám to nepokazilo«, aby do toho nev kročila nějaká náhlá, okamžitá choroba. »Sedmdesáte let živ jest člověk, osmdesáti zřídka se dočká«, »Jako pára jest život člověka« — takové a podobné nápady

vtíraly se nám v mysl, a proto ta radost, když chmury obav zaplašeny a den ten se konečně přiblížil. »V Římě býti a papeže neviděti« — se na nás již nevyplní.

Ač audience ustanovena teprve na dobu polední, my vyšli již v 7 hod. ráno (tentokrát chtěli jsme jíti pěšky), neboť jsme si měli pořídit ještě všelijaké maličkosti, devotionalie, abychom měli domů co přinést. Nakoupili jsme si toho dosti — ruce i kapsy byly plné, ale kdybych byl věděl, jak vzácnými budou tyto drobnosti doma, byl bych jich nakoupil ještě více. Tam s tím na sta lidí chodí po

ulici, křičí, strká a vnučuje to, takže ty věci téměř již sevšedněly, — ale doma i ten nejkrajnější mladoček váží si takového sebe nepatrnějšího dárku a dítky uschovávají si ve vzácných pouzdrech medailony, kterých tam jsme dostali 100 za 2 líry. Záleží ovšem na tom, aby to bylo požehnáno od sv. Otce, a proto jsme to každý osobně chtěli přinést do basiliky sv.-Petrské. Cesta od hotelu Torino (blízko nádraží), kde jsme byli ubytováni, až na náměstí sv.-Petrské trvá dosti dlouho, neboť steré věci vábí cizince — a ta komunikace! Při každém přechodu přes ulici aby jsi se dal pojištit na život. Tramwaye, velocipedy, automobily, kočáry s jedním, dvěma i čtyřmi koňmi, to vše v divé směsici řítí se v závratném proudu kolem tebe, takže se ti Praha proti Římu zdá přece jen tichou беруškou proti hučícímu komáru — ač Praha s Římem často bývá porovnávána.

Konečně došli jsme na náměstí sv. Petra. Aj, jaké to pocity! »Stůj, noho, posvátná jsou místa, kamkoli kráčíš.« Samovolně jsme zastavili kroky své. Polský geniální spisovatel Sienkiewicz končí svoje úchvatné dílo »Quo vadis« (v Římě na všech rozích plakátované), v němž líčí zápas křesťanstva s pohanstvem, resp. s Neronem, těmito vznešenými slovy: »A tak zmizel Nero jako mizí víchr, bouře, požár, vojna nebo mor, ale basilika Petrova panuje dosud s výšin vatikánských měst i světa.« Zde tedy stojíme před basilikou tou! Hle, tam obelisk ten uprostřed náměstí, — týž, který stával v církvi Neronově, jak podává nám na svém velkolepém obrazu mistr Styka! A v mysli naší vyvstává vzpomínka na Siemieradzkiho hořící pochodně Neronovy, na tisícíronásobné křížování, na ten mocný zápas dvou světů, který se na tomto místě odehrál. Gsellfells praví: »Byly doby v dějinách římských, kdy osud nového náboženství křesťanského visel téměř na nitce, a jediné vzpomínka na křesťanské mučenníky, která se zde živě udržovala, vzpružila opět klesající mysl.« Se srdcem rozechvěným kráčíme pomalu dál. Tam v pravo, toť vatikánský palác! Příčina sporů mnohých. Těch 11.000 pokojů jest trnem v oku přemnohým. Dvě zásady se tu utkávají: Papeže Mikuláše V., který pravil, že »třeba jest postaviti na tomto místě nejslavnější palác celého světa, v němž by nejen kardinálové, ale i všechny

úřady papežského dvoru měly svoje obydlí, aby široké vrstvy lidu velikostí a vznešeností toho, co vidí, posilnění byli ve slabé víře své v Boha neviditelného.« Liberální strana zase volá: Kristus neměl žádných paláců, a tak také církev katolická má se reprezentovati svojí chudobou. Avšak zanechme reflexí a postupme již dále. Kolem onoho žulového jehlanu vidíme dva mohutné vodotrysky, které velkou část náměstí svlažují, což zajisté v horké Itálii má svůj zvláštní význam. Proto v Římě tolik vodotrysků a fontan. Kolem nás vine se čtyřmi řadami mohutné sloupořadí — asi 300 dorrických sloupů, a nad nimi 192 velikých soch svatých a světic hlásá slávu Spasitele.

Po ohromném schodišti kráčíme ku velechrámu sv. Petra, a již nastává shon — neboť v okamžiku radíme se v jeden šik, odznaky ozdobujeme prsa svá, zvláštními listky jsouce opatření, abychom se jimi mohli každému na požádání vykázati. Ti šťastní vyvolenci, kteří byli určeni ku zvláštní audienci, měli listky zvláštní, tuším oranžové barvy, a my obyčejní smrtelníci, kaplani atd. vyjadřovali jsme si položertem a polo do opravdy soustrast. Neboť bychom byli všichni rádi si odnesli pro celý život upomínku, že jsme mluvili s tak slavným papežem — a což doma kdybychom se tím byli mohli pochlubit! Avšak každý musí uznati, že je naprosto nemožno, aby se toho štěstí dostalo všem. Vždyť jsme nebyli ani sami z Čech a Moravy. Byloť v ten den ustanoveno poutníků na 6000, kteří měli sv. Otce spatřiti. Byli to kromě nás poutníci z diecése bordeauxské, fielské, z Umbrie, Kalabrie, 600 poutníků ze Španěl, někteří i z Ameriky. Museli jsme se tedy spokojiti, jen když budeme alespoň tak šťastnými, že sv. Otce uvidíme a jeho požehnání si domů přinese. A my Češi jsme jej viděli hezky z blízka, neboť se nám na přímluvu nejdůst. p. arcibiskupa dostalo štěstí, že jsme stáli ihned u confesse sv. Petra (hlavní oltář), na jehož stupních sv. Otec stanouti měl. Čekali jsme téměř dvě hodiny, měli jsme tedy dosti času prohlédnouti si svoje okolí. Vše září zlatem, leskne se mramorem a vzácnými drahokamy. Nádherná mosaika, kterou jsme si na cestě ke kopuli později z blízka prohlédli, působí tu dojmem úchvatným, každá socha, každý náhrobek toť umělecký div. Každá kaple, jichž tu celá

řada, je vlastně nádhernou svatyní. Nás Čechy nejvíce zajímala kaple prostřední po pravé straně, kdež jest oltář zasvěcený sv. Václavu, který jediný z knížat světských má oltář ve chrámě sv. Petra. Nás pak hudebníky poutal oltář, u něhož jest hrob Palestrinův. Bylt to opět kníže hudby, který si tohoto vyznamenání jistě zasloužil. Z jeho ducha čerpáme dosud motivy hudby církevní, ona jest nám vzorem a příkladem! († 1594.) Byl kapelníkem velechrámu sv. Petra a znám zvláště svojí: Missa Papae Marcelli. U pravého pilíře středního stojí proslavený bronzový pomník sv. Petra.*)

Avšak blíží se již 12. hodina a jest třeba se připravit ku chvíli nejdůležitější. Jsa poctěn důvěrou svých spolupoutníků připravil jsem si písně, které jsme hodlali zapěti u přítomnosti sv. Otce. Měl jsem vésti český zpěv na místě tak vznešeném — ve chvíli tak posvátné — ó, jak jsem byl šťasten, ale zároveň pln úzkosti, abychom to dobře provedli! Poprosil jsem J. J. prince Karla Schwarzenberga — který při průvodech velice demokraticky kráčel v řadách nás kaplanů a katechetů, aby mi laskavě sdělil, kterou chvíli bychom nejvhodněji mohli zpěv zahájit. A v tom již povstává šumot po prostorách, a salva potlesku zaznívá nám vstříc, hlučné volání: Eviva — a my, z počátku zaražení nezvyklým tímto divadlem, nabyli jsme kuráže a vmísili jsme se v toto nadšení, volajíce: Sláva sv. Otcí! Tot okamžik nezapomenutelný, který mi až do smrti utkví v paměti. Již tedy vidíme tu tvář vznešenou, milou, andělskou. Pomalu, krok za krokem nesen jest kolem nás a dobrotivá jeho ruka na všechny strany nás žehná, přivětvívá jeho tvář na všechny nás se usmívá, jakoby říci chtěla: Vždyť jste dítky moje a já jsem otec váš. Které srdce zůstalo by nepohnuto při nádherném tomto výjevu? Za tohoto rozpoutaného nadšení donesen jest až ku oltáři. Spěšně sestupuje z nosítek, vrhá se před oltářem na kolena, a se skloněnou, stříbrnými šedinami zdobenou hlavou oddává se modlitbě. Mezitím zpívány byly papežskými zpěváky litanie loretanské, načež

*) Poněvadž tyto hodiny byly pravým »dlouhočkaním«, nescházelo ani na vtipných nápadech. Duchaplný Libeňák, jsa tážán, s kým to tam u oltáře mluví asi hrabě Thun, odpověděl: »Ty hloupý, když s ním mluví tak vysoký pán, nebude to asi žádný kostelník.« Na smích ještě přibýlo, když byl upozorněn, že mezi námi stojí komorník — hrab. Thuna.

následovalo jeho Apoštolské požehnání. Kéž jest nám účastníkům toto požehnání nástupce Kristova pramenem štěstí a blaha pro život pozemský i věčný!

Mezi muži přístupujícími ku sv. Otcí pozoroval jsem zvláště z laiků prince Karla Schwarzenberga, jehož svižná a elegantní postava a v pravdě kavalířské pohyby se nám všem neobyčejně líbily, a když odevzdal sv. Otcí dárek, šeptali jsme si, že to není asi něco jen tak nepatrného. Též hrabě Thun již letos po několikráte mluvil se sv. Otcem, a sice hezky dlouho. Trávit zde letošní jaro. Viděli jsme jej několikráte — jednou také jel s jednokoňákem po Římě, poněvadž v tom návalu asi jiného povozu nedostal — což nám způsobilo náramnou lekraci, a soudili jsme, že jsa povznesen nad lidské předsudky, dovede i takto zapřít svůj charakter. Já vůbec jsem si tohoto šlechtice vložil do přihrádky mezi »vznešené«, a když jsem jednou o mši sv. u oltáře vedle hrobu Palestrinova stál hned vedle něho, pomyslel jsem si: V tom kostele je přece jen rovnost: kaplan vedle býv. ministerského předsedy... Bylo mi nápadné, proč tak často bývá u audience — ale u něho jsem si to dovedl vysvětliti: 1. ze strany sv. Otce, který si ho jistě váží, a 2. ze strany jeho, který jistě rád dlí v blízkosti Vznešeného. Radost mi též způsobilo, že p. dr. Mrštík přijal požehnání od sv. Otce pro diecési, pro Jeho B. Milost a též pro Cyrillskou Jednotu naši. Kéž by toto požehnání přispělo k rozkvětu a konečně také k pochopení činnosti Cyrillských Jednot!

Já konečně na pokyn se strany kompetentní intonoval naši: »Tisíckrát pozdravujem tebe«, a ku konci audience: »Sv. Václave« a hymnu papežskou. Hlas se mi chvěl, ale dobře to dopadlo a sv. Otcí se prý tento český zpěv zvláště líbil, jak později oznamoval katolický list: *La Voce della Verità*. Číslo s referátem o naší audience jsem si na památku koupil a uvádím výslovně místo týkající se zpěvu našeho: »Durante le parziali udienze i pellegrini boemi cantarono alcuni inni sacri alla Vergine, a S. Wenceslao, ed infine un inno al Santo Padre, che Sua Santità degnavasi di infinitamente aggradire.« (Mezi jednotlivými audiencemi poutníci čeští zapěli některé posvátné zpěvy, týkající se Panny Marie, sv. Václava a hymnu papežskou, kterými Jeho Svatost

nevýslovně byla dojata.) Když ubíral se na svých nosítkách nazpět kolem nás, burácel mu opět vstříc nekonečný potlesk a jásot všech přítomných, provázelo jej mávání klobouky a šatky i slzi dojatých srdcí našich. Od této chvíle cítili jsme se v tom neustálém boji Církve katolické jaksi posilněnými. Zvláště nás dojímal, když sv. Otec před každým zvednutím rukou ku žehnání ze svého sedadla povstal, jakoby nás všechny do jednoho chtěl aspoň spatřit — poprvé a naposled —. Zastavil se ještě před oltářem cum sanctissimo, kdež se krátce pomodlil — a již ubírá se ku bráně. Avšak hle — ještě nezmizel zrakům našim: ještě se láskyplně k nám naposled obrací a naposled žehná —. Mně zdálo se v tom okamžiku býti bytostí z jiného světa. Mně zdálo se, že to Kristus, loučící se na hoře Tábor se svými apoštoly a při odchodu je žehnající.

Tento okamžik zůstane vždy jedním z nejúchvatnějších v mém životě. Vážím si těch chvílí jako křesťan, poněvadž jsem viděl Otce veškerého křesťanstva tváří v tvář a to na místě nej památnějším, v basilice sv. Petra, kde vybojován byl ten ukrutný boj, jehož první obětí stal se pravidelně v dobách dřívějších papež. »Býti papežem, znamenalo tenkrát: státi se mučenníkem« — praví historie.*)

Tuším loni namaloval mistr Styka úchvatný obraz: Mučení křesťanů v cirklu Neronově — o němž jsem se již zmínil, obraz vystavený ve Varšavě, jež jsme viděli též v letošním 24. čísle »Zlaté Prahy«, a divím se, že se dosud nikde nepocítila potřeba pořídit reprodukci tohoto obrazu. Či vyšly podobné věci u nás v Čechách už z módy? Já jsem brzy po svém návratu psal asi na čtyry strany, čině dotazy v této příčině, avšak marně. Zbožným Polákům se tato themata patrně lépe líbí než libe-

rálním Čechům. Snad se tam v brzkou něčeho podobného dočkáme.

Když jsme vystoupili z basiliky sv. Petrské, spatřili jsme na sta povozů, čekajících na náměstí. A všichni téměř vozkové ve vysokých cylindrech — pro nás kaplany špatné znamení a ještě špatnější vyhlídky na svezení se. A nohy nás od toho dlouhého stání už tak bolely. — Zaklepali jsme asi u tří, ale marně. Stavěli se, jakoby nás neviděli. Nu dobrá, půjdeme tedy pěšky. Dříve jsme se však ještě zastavili na posilnou dobrou plzeňským, což je v Římě velikou vzácností, a měli jsme to hned u ruky. Když vstupujeme do místnosti »caffè e birreria s. Pietro«, zastaví nás žena jakási, ukazujíc hodinky s jakýmsi nápisem, a abychom si na své hodinky také něco podobného nechali vepsati. Mluvila německy. Dobrá. Za 50 centesimů si necháme vytisknout dnešní památné datum: Ricordo die Roma. 25./4. 1900 se svým podpisem. Její muž sedí u dveří u malého stolu a pracuje. A když jsem svému bratrovi vyslovil obavu, aby se nám ty hodinky třeba neztratily, kdybychom odešli do vnitř, poněvadž Řím je v Italii, usmál se a pravil: Nebojte se, pánové, vždyť jsem váš krajan. Já vás neošidím. A vskutku — od Jablonce a Jičína prý zná jako své boty. Slovan všude bratry má. Myslel jsem však, že bude radostí plakat nebo aspoň slzet — ale pracoval dále, jakoby se nic nebylo stalo. Patrně se mu zde dobře vede... Odpoledne jsme ztrávili už jen zažíváním dojmů a psaním pozdravů na: Cartoline postale italiana.

boť vidím ta místa stále před očima u oltáře i při modlitbách, při oraci »pro papa« vznášející se přede mnou podoba Lva XIII. a v každý svátek některého toho světce a mučenníka zdá se mi, jako bych stál u jeho hrobu. Vážím si toho jako Slovan, neboť právě papež Lev XIII. ne bez příčiny nazýván bývá papežem slovanským. Nás nechal postaviti hned u svého oltáře, abychom tím spíše cítili vanouti ono sálající teplo z milujícího srdce jeho.

*) Vážím si těch chvílí též jako kněz — ne-

Pro které vydání chorálních knih máme se rozhodnouti?

Odpovídá Dobroslav Orel, učitel chorálního zpěvu. (Pokračování.)

Mimo to, jako nelze říci s jistotou, které hymny z ambrožských složil sám

sv. Ambrož a které pocházejí z doby pozdější, tak také nelze říci s určitostí,

kteřé zpěvy a jakých melodií obsahovalo antifonarium sv. Řehoře a které melodie stavbou řehořským podobně pocházejí z dob pořehořských.

Ano někteří učenci slovu svého jména jako na př.: Fr. Gevaert, ředitel bruselské konservatoře, francouzský archeolog Georges Houdard jdou tak daleko, že upírají veškeré zásluhy o reformu hudební sv. Řehoři Velikému (590—604) a jsou toho názoru, má-li býti oprava zpěvu chorálového již v nějakém styku se jménem Řehoř, tu že vztahuje se buď ku papeži Řehoři II. aneb ku papeži Řehoři III. († 741).

Kdybychom i s tímto náhledem Gevaertovým nesouhlasili a uznávali váhu tradičních důkazů Morinových a Vagnerových, a kdybychom i zcela otevřeně řekli, že popírati význam Řehoře Velikého ve vývoji a rozkvětu chorálu bylo by více než historickou nespravedlností, — přece jest nám doznati, že nepochází vše od sv. Řehoře, co se mu připisuje, a že chorál v jeho antifonarium uložený doznával zvláště vlivem liturgie gallikánské nevkusných příměsí, ano že sám papež Lev II., který žil asi 80 let po Řehořovi, mnoho změn v chorálu Řehořově učinil (Ipse enim sacros Hymnos et Psalmos in Ecclesia ad concentum meliorem reduxit. Breviář 28. června).

Shrneme-li vše, nabýváme následujícího resumé:

Ze všech vydání uspořádaných na základě rukopisném, jest zajisté nejlepší Liber Gradualis od P. Dom. Pothiera. Jeho chorál jest obrazem melodií obsažených v nejstarších rukopisech století IX., X. a i XI. A jestliže tyto staré rukopisné památky jsou věrnými opisy antifonáře Řehořova, což ovšem dokázati nelze, pak by byl i Liber Gradualis věrným obrazem melodií sv. Řehoře.

Nelze tedy dílu Pothierově uprati obzvláštní ceny archeologické a tradiční, a kdyby měla rozhodovati při volbě chorálních knih pouze archeologie a tradice, tu bychom dali dílu jeho přednost před ostatními.

B) Nyní sledujme historii »Graduale Romanum«, jež vydala S. R. C. v Řezně.

S. R. C. vypala r. 1868 konkurs na vydání nových knih chorálních. Přihlásil se jediný Bedřich Pustet, majitel tiskárny v Řezně. S. R. C. jeho přihlášku přijala, a uložila mu vytisknouti za dozoru Apoštolskou komisí ustanovené komise t. z medicéjské vydání »Gradualu Romanum«

z r. 1614 a 1615. Aby mohl krýti výlohy, obdržel pro Gr. R. Pustet brevem z 1. října 1868 výsadu na 30 let pod podmínkou, vytiskne-li Gr. v roce a předloží-li každý jednotlivý list tiskový k revizi a schválení. Pustet vyhověl všem podmínkám a Graduale Romanum, jež S. R. C. v jeho závodě vytiskla a prohlásila za oficiální pro celou církev katol., není ničím jiným než opraveným vydáním, jež Apoštolská stolice dala vytisknouti v medicéjské tiskárně r. 1614 a 1615.

A co praví historie o vydání medicéjském?

Jak již řečeno, sub A) nebylo naprosto jednoty o melodiích chorálových od dob řehořských až do stol. XI. Skoro úplně souhlasí rukopisy stol. XI.—XIV., poněvadž jsou to opisy antifonáře, které napsal ve svém dokonalém notopisu Guido Aretinský. Všechny rukopisy obsahují melodie nekrácené plně bohatých jubilací.

Leč století XIV. přineslo chorálu novou epochu. Melodie jeho se upravovaly ve vícehlas, obyčejně polyfonický a když polyfonie nabyla dokonalosti, stala se nevďěčnou, přerostla matce své přes hlavu a přivlastnila si přední místo v liturgickém zpěvu. A jednohlasému, odstrčenému chorálu, chtěl-li částečně se udržeti, nezbylo nic jiného, než aby se ve svém rozsahu melodickém uskovnil, aby vypustil zbytečný a k podstatě melodické nepatřící balast tonový, a aby podával pouze původní svoji jednoduchou stavbu melodickou. Na chorál, přeplněný dlouhými jubilacemi, jež se přednášely na jednu pouze slabiku, nezbyvalo v liturgii více místa ani času při tak rychlém rozšíření polyfonie. Co tedy činiti? Odstraniti polyfonii, kterouž škola nizozemská přivedla na výši technického kontrapunktu, a již slavný Palestrina dovedl podříditi všem požadavkům liturgickým? To nebylo možno. A proto nezbyvalo nic jiného, než chorální melodie zkrátiti, a ponechati z nich jen to, co náleželo k jejich substantii.

A skutečně ve století XV. a XVI. se shledáváme se všeobecnou snahou po zkrácení chorálu, a tomuto přání připojují se i mnohé synody. Uvádíme jen, co dí Concilium Rhemense z r. 1564: Item quatum ad prolixiores prolongationem cantus in ultima syllaba cujuslibet antiphonae, qui cantus vulgariter p n e u m a vocatur, quoniam in eo multum

temporis inutiliter absumi videtur, quod de cetero pneuma fiat in ultimus antiphonis vesperarum, nocturnorum, Magnificat et Benedictus. Similiter abbrevietur cantus, quantum fieri poterit, quando super unam syllybam aut dictionem plures sunt notulae, quam par sit. (Ahle, str. 23.)

A pak i to dlužno uvážiti, že nejen zpěv církevní přeplněn byl bezvýznamnými a dlouhými melodiemi, ale že i text liturgický nemírně byl prodlužován, do officia a mše sv. vkládány byly texty někdy ceny dosti pochybné, jež zbytečně protahovaly liturgický úkon. Vkládání nových textů aneb prodlužování starých se dalo obyčejně bez vědomí Apoštolské Stolice, čehož byl nutný výsledek, že měl každý klášter, každá diecése jinou liturgii. Připomínáme, že obsahovaly na př. některé missály XV. stol. a v počátku XVI. stol. až 100 sequencí a na některou slavnost připadaly i 2 až 3 sequence. A i toto spustošené pole jednoty liturgické snažili se mnozí jednotlivci uvést v pořádek. Než privátní snahy nevedly k cíli ani v úpravě liturgického zpěvu, ani v liturgii vůbec.

A proto byl nejvyšší čas, že chopila se rázné opravy sama autorita církevní. Počato bylo s opravou na sněmu Tridentském, kdež r. 1562, 17. září v sezení 22. stanoveno bylo povšechné pravidlo: Ab ecclesiis vero musicas eas, ubi sive organo sive cantu lascivum aut impurum aliquid miscetur . . . arceant (episcopi), ut domus Dei vere domus orationis esse videatur ac dici possit.

Aby se zadost učinilo uvedené zásadě, upraven byl nejprve zpěv kněžský (accentus) dle opraveného textu missálového, jež bulla »Quo primum« z 12. července 1570 předepsala pro celou církev a nařídila pod trestem exkomunikace, aby každý kněz četl a zpíval mši sv. dle nově opraveného missálu. Leč bohužel úprava zpěvů kněžských byla plna věcných a tiskových chyb. Jan Guidetti, žák Palestrinův, je zdokonalil, použiv nově korigovaného textu missálového z r. 1588 (za papeže Sixta V.).

Accentus byl tedy opraven a oprava ta ještě záležela také ve zkrácení melodií. Na řadě byl Concentus (zpěv kůru a lidu), zvláště základ jeho, Graduale Romanum.

Opravu jeho melodií svěřil asi roku 1575—1576 papež Řehoř XIII. říditeli

kůru v basilice Svatopetrské, Petru Al. Palestrinovi. Toho důkazem jest vlastní dopis Pal. z r. 1578 na vévodu Mantovského, objevený Dr. F. Habrlem nedávno v archivu Mantovském a výnos, který vydala 2. června 1599 Sacra Rota Romana (nynější S. R. C.) a který cituje řídící šestinské kaple Guiseppe Baini (1775 až 1844) v díle: Memorie storico-critiche della vita e delle opere di Giovanni Pierluigi da Palestrina 1828.

Výnos zní: Liber talis (Graduale Romanum) qualis est compositus vel correctus et reformatus a Joanne Petro Aloisio de ordine sanc. mem. Gregorii XIII.

Jest tedy naprosto jisto, že oprava Gr. R. svěřena byla Palestrinovi, a že se jí také podjal. A v čem záležela ta oprava? Neváháme sjistotou tvrditi, že P. dal se do opravy chorálních melodií, jak toužil je opravený míti veškeren hudební svět, že totiž zkrátil zbytečné jubilatione. Že Palestrinova práce kryla se s touto všeobecnou tužbou, patrno z vlastních slov P. (uvedený dopis): »Bude mi ctí chorál očistiti od barbarismů, t. j. špatných tónů (da barbarismi e dai mali soni).« A tehdejší doba za barbarismus na chorálu považovala jeho znešváření příliš dlouhými neumami. (Zpívalo se až 210 not na jednu slabiku.) Ovšem již samo jméno Palestrinovo ručí nám za to, že zkrácení nestalo se na újmu základní stavby melodické a že jím ani v nejmenším nebyl setřen ráz, který chorálu dal sv. Řehoř. Zajisté jen ty přívěsky vynechal P., kterými obtížili původní melodii zpěváci z dob pozdějších. P. prokázal chorálu podobnou dobrou službu, jakou každý prokazuje stromu, zbaví-li ho mechu a jiných cizopásků.

A dokončil Palestrina úkol mu svěřený?

Z rozhodnutí Ap. Stolice 2. června 1599 ve sporu o kupní cenu rukopisu P. mezi jeho synem (Iginio) Hydinem a tiskařem Raimondim plyne, že Palestrina opravil a k tisku připravil první část Graduale Romanum, jež obsahuje Proprium de tempore. Druhou část, Proprium a Commune Sanctorum t. z. Sanctuarium asi sám nedokonal; možno že připravil ku opravě materiál, na jehož základě se podjal opravy snad jeho syn Iginio.

Než z mnoha příčin za žití Palestrinova nedošlo k tisku tohoto Graduale. Dědic P., jeho syn Iginio, prodal celé

Graduale R. tiskaři Raimondovi, tvrdě, že celé opravil jeho otec. — Ale o smlouvu kupní povstal neblahý spor, který S. R. C. rovnala až do 1614, který svedl mnohé historiky, mezi nimi i Bainiho k úsudku, jakoby spor ten zaviněn byl vnitřní nedokonalostí práce Palestrinovy. Než, jak dokazují akta processu, tomu tak nebylo, a spor se točil o kupní cenu, 2015 římských skédů (dle našich asi 30.000 zl.), kterou všemožným způsobem snížení hleděl Raimondi a k čemuž vyhledával různé záminky, ano i tu, jako by bylo Gr. plno chyb a nedalo se proto vytisknouti.

Možno-li mluvit o chybách, tu se vztahují jen k dílu II., o němž není jisto, že by pocházelo od Palestriny, a byl-li jeho tvůrcem, nepřipravil ho asi k tisku. A že ani v době sporu nebyl ustálen o těchto chybách názor, patrně ze Summaria S. R. C., v němž jednou se praví: »vitium magnum« a po druhé pravý opak »vitium modicum«.

A aby ani na »vitium modicum« se nemohl Raimondi vymlouvat, nařídila Apoštolská Stolica r. 1608 praefektovi S. R. C. kardinálu del Monte, aby toto Gr. dal znova prohlédnouti. K revisi povoláni žáci Palestrinovi: Felice Anerio a Francesco Suriano, nejznamenitější hudebníci té doby. — Když opravili chyby zvláště dílu II. a text celého Graduale upravili tak, že souhlasil s textem missalovým znova emendovaným r. 1604 na rozkaz papeže Klementa VIII., dala Papežská Stolica r. 1608 tiskaři Raimondovi »privilegium imprimendi librorum cantus firmi«, který vydal první díl r. 1614, a druhý díl r. 1615. — Poněvadž oba díly přijaty byly od S. R. C. za knihy liturgické, vynecháno bylo jméno jejich původce Palestriny i korektorův jména Aneriovo a Suriano, a dílo nadepsáno: »Graduale de Tempore et de Sanctis juxta Ritum Sacrosanctae Romanae Ecclesiae cum cantu Pauli V. Pont. Max. jussu reformato. Romae ex Typographia Medicaea MDCXIV et MDCXV.«

Když pak v našem století nadešla chorálu kýžená doba obnovy a opětného rozkvětu, když Francouzi, Němci a Angličané jako o závod vytahovali z prachu archivů staré rukopisy melodií chorál-

ních a dle nich upravovali nová vydání liturgických knih, byli by svojí nejlepší snahou podkopali nutnou jednotu v liturgickém zpěvu. Kolik archeologů a kolik archeologických komisí, tolik různých chorálů.

Bylo nutno, aby sama Apoštolská Stolica chopila se obrodu chorálu a aby hlavně dbala jednoty jeho. A z této nutnosti vyplývala druhá nutnost: určití jedno vydání chorálních knih pro celý křesťanský svět a vysloviti přání, aby celý svět dle něho zpíval. A Stolica Apoštolská tak učinila a vydala sama základ ku chorálu, Graduale Romanum a pak i ostatní liturgické zpěvní knihy u Pusteta v Řezně. Jak již řečeno sub B), není Graduale Rom. nyní Apoštolskou Stolicí vydané ničím jiným, než opraveným vydáním Gradualu z r. 1614 a 1615. —

Z toho patrně, že Graduale římské a tedy chorál v něm obsažený má též cenu historickou, poněvadž lze jej předně stopovati do počátku století XVII., a za druhé lze považovati medicejské Graduale s kráceným chorálem za výsledek nutných oprav století předešlých. Má chorál římský před sebou historický vývoj celého věku křesťanského a není pouze zajímavým obrázkem stadia chorálu jednoho nebo dvou století.

Za »Liber Gradualis« přimlouvá se archeologie hlásajíc učenému světu, že jen toto vydání chorálu a žádné jiné se honosí pravým starým chorálem.

Za »Graduale Romanum« se archeologové mnoho přimlouvají nebudou, poněvadž nechtělo choutkám jejich se naprosto podrobiti, ale nemohou mu nikdy vytknouti, že by krácením jubilací porušilo základní stavbu a ráz původních melodií.

Pro »Liber Gr.« mluví století X. a XI., poněvadž jest reprodukcí tehdejších melodií; pro »Graduale Romanum« mluví století všechna, poněvadž se neštítalo »Gr. R.« vývoje zpěvu a nutných oprav o jeho melodií, pokládajíc jej za řeč živou a ne zkamenělinu.

I »Grad. Rom.« má tedy cenu historickou a rovnocenné jest po této stránce s Liber Grad., byť i archeologové nebyli s ním spokojeni.

(Pokračování.)

O mešních zpěvech bohatě melodických.

Podává P. Method Vojáček, O. S. B. (Pokračování.)

Sekvence o svátcích Sedmi-bolestné Panny Marie. Walding († 1637), znamenitý dějepisec řádu minoritského, označuje za autora hymnu »Stabat Mater« Jacopona da Todi, ačkoliv někteří učenci, s mnohem menší ovšem pravděpodobností, jmenují i Innocence III., sv. Bernarda, Bonaventuru. Třeba podotknouti, že »Stabat Mater« není vlastně výplodem jediného básníka, nýbrž že o ni pracovalo více mužů, vždy ji zdokonalujice, až konečně nabyla nynější klassické formy. To jest asi též příčinou, že se jmenuje více mužů jakožto původců. Jacopone byl nejprve právníkem, po smrti své manželky však stal se kajícím tertiářem, a konečně bratrem laikem řádu sv. Františka. Zemřel r. 1306 v Collazone. Svým hymnem »Sabat Mater« pojistil si na vždy čestné místo v liturgické poesii. Obsah, jež si za předmět své básně vyvolil, již sám sebou vzbuzuje v mysli křesťana hluboký dojem; básník pak sesiluje jej na výsoť jednoduchou, avšak vroucnou mluvou, plyným veršem a plnozvuknými rýmy. Sám protestant Palmer praví, že evangelická církev může církví katolické záviděti tuto krásnou sekvenci. Neboť, co písmo svaté po svém způsobu toliko jediným veršem spíše pouze naznačilo, nežli popsalo (»Stály pak blízko kříže Ježíšova matka jeho...« Jan 19, 25.), to vyličuje zbožně rozrácená, soucitem oživená obrazotvornost v této písni; soucit mění se v ní později v prosbu, by Maria vstúpila i skladateli to, čím srdce její naplněno a pohnuto jest. V jedné části básně cítí básník po lidsku s Marií, ve druhé prosí již, aby ho naučila cítiti božsky. Básnický jeho duch zachovává všude pravou míru; nepřipouští žádného upřílišování, aniž nic chorobného. K tomu přistupuje krásné složení sloh a hudební plnozvukné a částečně leoninské rýmy, které se vů-

bec dají provésti jen v oboru hlubokého žalozpěvu... Jestli některá báseň toho druhu vybízí k hudebnímu zpracování, jest to »Stabat Mater«. (Realencyklopädie für protest. Theologie und Kirche.)

Od XIV. století byla píseň tato velice rozšiřována nejen v původním znění, nýbrž i v překladech, a byla více zpívána, nežli písně ostatní. Do missálu byla pojata, když byl papež Benedikt XIII. dekretem ze dne 22. srpna r. 1727 slavnost sedmi bolestí blahoslavené Panny Marie pro celou církev na pátek po Smrtné neděli předsal. Podobná slavnost se koná třetí neděli měsíce září. Ostatně slavil se tento svátek v Itálii již dávno před tím, a říkal se i hymnus »Stabat Mater«.

Nejprve líčí sekvence převelikou bolest a nevyslovitelnou soustrast panenské Matky nad hořkým umučením a smrtí její božského Syna: Maria musila se státí matkou bolestí, poněvadž Syn její byl mužem bolestí. Podle kříže stála docela v bolesti pohřížená, dolorosa, slzami zalitá, lacrymosa, an její Syn na dřevě kříže krvácel a vykrvácel — avšak Matka Páně stála jakožto žena statečná a královna mučenníků, stabat. »Kde je člověk, jenž by neplakal vida Matku Kristovu v takové sklíčenosti?« Proto žádá milující duše Matku bolestiplnou, aby dala nám spolucítiti svůj bol: »Ó Rodičko, zdroji lásky, dej mi pocítiti velikosti své bolesti, abych s tebou žalostnil. Matko svatá, otiskni hluboko v mé srdce rány Ukřížovaného, a nechť jsem opojen jeho křížem a jeho krví!« Konečně obrací se básník ku Kristu Pánu, by ho na přímluvu Panny Marie uvedl po smrti do věčné slávy: »Kriste, až bude mi s tohoto světa odejiti, dej mi skrze Matku dosáti palmy vítězství. Až tělo mé zemře, nech ať duše má stane se účastnou slávy rajske.«

Sekvence při zádušní mši svaté:

Dies irae, dies illa,
solvat saeculum in favilla:
teste David cum Sibylla.

Quantus tremor est futurus,
quando Iudex est venturus,
cuncta stricte discussurus!

Tuba mirum spargens sonum
per sepulcra regionum,
coget omnes ante thronum.

Onen hněvu den se chýlí,
kdež se v popel svět rozptýlí
dle Davida a Sibylly.

Jaká hrůza tu nastane,
až v oblacích soudce stane,
a nic skryto nezůstane?

Trouba divným u hlaholu
zavzní v kraji hrobních dolů,
svolá k soudu všechny spolu.

Mors stupebit, et natura,
cum resurget creatura,
judicanti responsura.

Liber scriptus proferetur,
in quo totum continetur,
unde mundus judicetur.

Judex ergo cum sedebit,
quidquid latet, apparebit,
nil inultum remanebit.

Quid sum miser tunc dicturus?
quem patronum rogaturus,
cum vix justus sit securus?

Rex tremendae majestatis,
qui salvandos salvas gratis,
salva me, fons pietatis!

Recordare, Jesu pie,
quod sum causa tuae viae,
ne me perdas illa die.

Quaerens me, sedisti lassus,
redemisti crucem passus,
tantus labor non sit cassus.

Juste judex ultionis,
donum fac remissionis
ante diem rationis.

Ingemisco tamquam reus:
culpa rubet vultus meus:
supplicanti parce Deus.

Qui Mariam absolvisti,
et latronem exaudisti,
mihi quoque spem dedisti.

Preces meae non sunt dignae:
sed tu bonus fac benigne,
ne perenni cremer igne.

Inter oves locum praesta,
et ab hoedis me sequestra,
statuens in parte dextra.

Confutatis maledictis,
flammis acribus addictis,
voca me cum benedictis.

Oro supplex et acclinis,
cor contritum quasi cinis:
gere curam mei finis.

Lacrymosa dies illa,
qua resurget ex favilla
judicandus homo reus.

Huic ergo parce Deus:
pie Jesu Domine,
dona eis requiem. Amen.

»Dies irae« zaujímá co do ceny umělecké první místo mezi všemi sekvencemi. Všichni kritikové v tom se shodují, že tento hymnus jest vrcholem všeho, co lidský duch v tomto oboru poesie kdy vytvořil; jest zajisté dílo toto obsahem i formou v pravdě umělecké. Hrůzy všeobecného soudu, před nímž rozplynou se v nívec marnosti tohoto světa, líčí básník způsobem tak úchvatným, hrůzoplým, a při tom tak velebným, že duše již napřed pocituje všechny dojmy, které jednou při pohledu na Soudce nitro naše budou prochvívati.

Smrt a svět se zděsí v hrůze,
když řád vyjde, králům, lůze,
vydat počet ze své chůze.

Aj, tu kniha otevřená,
v níž je vina obsažena,
a z níž bude pomsta čtena.

A když sudí na soud sedne,
vše, co tajno, zřejmě shlédne:
na všechno se pomsta zvedne.

Čím se budu omlouvati,
kde ochránce mám hledati,
ať je zbožným se co báti?

Králi strašné velebnosti,
spásu dáváš jen z milosti,
spas mne, zdroji laskavosti!

Vzpomeň, drahý Jesu, Sobě,
v jaké jsi byl pro mne zlobě,
ať nezhyu v oně době.

An's mne hledal, tělo mdlelo,
pro mou spásu v kříži mřelo,
ať se na zmar to nedělo!

Spravedlivý soudce zlosti,
promiň mi mé nepravosti,
než stane den prchlivosti.

Oplakávám svoji vinu,
a zardělý hanbou hynu,
odpuť prosícímu synu.

Tyť jsi Marii rozhřešil,
lotru odpustil, čím zhřešil,
i mne nadějí potěšil.

Ač já milost nezasloužím,
Dobroto! dej, po čem toužím,
ať se v ohni pak nesoužím!

Rač mne mezi ovce dáti,
a ne kozlům přimíchati,
ať smím na pravici státi.

Když zlé pošleš v ohně zřídla,
v tato věčné strasti bydla,
v nebes povolej mne sídla.

Volám k Tobě s prosbou vroucí,
srdce svírá lítost žhoucí,
spas mne, Bože všemohoucí!

Smutný den to, kde ve strachu
vstane člověk zase z prachu,
by byl souzen pro své viny.

Bože, ušetři své syny,
Kriste Ježíši milostný,
pokoj rač jim dát radostný. Amen.

Mluva básníková jest jednoduchá, úsečná, názorná, vynikajíc poetickým vzletem; jednotlivá slova dopadají jako rachot hromu. Myšlenky plynou sice klidně jako tichý běh veletoku, ale silou svou unášejí všechny mohutnosti čtenářovy.

V pravdě dojmavá a při vši své jednoduchosti úchvatná a velebná jest melodie chorálu, pohybujícího se ve třech různých hudebních větách, která přednáší se střídavě dvěma chory. K první větě patří slohy: 1., 2., 7., 8., 13., 14.; ke druhé: 3., 4., 9., 10., 15., 16.; ku třetí:

5., 6., 11., 12., 17.; závěrečné slohy mají svou vlastní melodii, čtvrtou hudební skladbu.

Za autora »Dies irae« považuje se Tomáš z Celana, jenž byl od samého sv. Františka r. 1213 do řádu přijat a napsal též jeho životopis; zemřel r. 1255.

Sekvence mají se celé zpívati a nikoli pouze recitovati, ale při »Dies irae« dovoleno jest obmeziti zpěv alespoň na texty, které obsahují přímlovu, tedy počínajíc asi slohou: »Rex tremendae majestatis«, »Králi strašné velebnosti«. Obsah hymnu jest následující: Básník líčí nejprve hrůzy soudného dne (»dies irae, dies illa«): dunění trouby, která před soudem zavzní a mrtvé z hrobu povolá, příchod vševědoucího soudce, před nímž musíme se všickni objeviti, bychom vydali počet i z nejtajnějších věcí. Po té jsa si vědom své hřísnosti obrací se s úpěnlivou prosbou k Soudci, jenž jest i naším Vykupitelem, a zapřísáhá ho skrze lásku a útrpnost, kterou kdysi

zde na zemi k hříšníkům osvědčil, aby ho nevydal v onen den ve věčné zahynutí, nýbrž milostivě uvedl do věčného pokoje, jehož ku konci všem zemřelým přejí.

Pojetí obou posledních sekvencí (»Stabat Mater« a »Dies irae«) do příslušných mší spadá do pozdější doby a jest považovati jako odchylku od původního a všeobecného pravidla; neb na počátku byly sekvence zpěvy slavnostní a radostné, které následovaly po Alleluja a nastoupily na místo beztextových jubilů. Ale »Dies irae« následuje vždycky po traktu, kdežto »Stabat Mater« pojí se buď ke traktu, buď ke zpěvu Alleluja. K oběma sekvencím lze jest vztahovati slova Wisemanova: »I když má smutek církev, jest jí pěti, toliko v hlubších tónech, při čemž i nářek oživuje naději.*)

(Pokračování.)

*) Dr. Josef Kupka, O Mši svaté. -- Dr. Nik. Gíhr, Das hl. Messopfer.

Při závěrce 27. ročníku „Cyrilla“ vzdává redaktor urocené díky všem uctivým spolupracovníkům s prosbou, aby také příště zkušenostmi svými společný orgán Jednot Cyrillských obětouně podporovali, poroučeje časopis odborný přízní širších kruhů, aby společným úsilím Obecná Jednota Cyrillská rostla, květla a ušestraně se rozmáhala.

F. J. Lehner.

„CYRILL“,
ročník XXVIII., vycházeťi bude roku příštího jako dosud
s hudebními přílohami.

Předplatné 2 zl. 20 kr. přijímá redaktor F. J. Lehner na Král. Vinohradech.

Redaktor prosí předplatitele »Cyrilla«, aby každý z nich osobní intervencí alespoň jednoho nového předplatitele získal.

Všecké dřívější ročníky „Cyrilla“ má na skladě redakce „Cyrilla“ na Král. Vinohradech.

S hudební přílohou k číslu 11. a 12.

»CYRILL« vychází šestkrát do roka ve lhůtách dvouměsíčních. Předplatné, které činí poštovní poukážkou na celý rok 4 K. 40 hal., přijímá redaktor F. J. Lehner na Král. Vinohradech (na faře), kam i reklamace se zasílají.

Nákladem vydavatelovým. — Knihtiskárna »Politiky« v Praze.

Obsah XXVII. ročníku „Cyrilla“.

I. Články.

Kterak povolání činitelů o to pečovatí mají, aby církevní hudba zvelebona byla. 1. 33. — Dr. Josef Mrštík.

Kouzla králeviče čaroděje čili: Výlet do předšlých století ku pramenům hudby církevní. P. Method Nývlt.

I. Bohoslužebná hudba v Starém Zákoně. 4. 25.

II. Básnické, hudební i mimické umění pravěku. 51.

K dějinám církevní hudby v městě Bělé pod Bezdězem. 17. — Dr. V. J. Nováček.

O mešních zpěvech bohatě melodických. IV. Traktus. 21. 38. 71. 90. — P. Method Vojáček.

Populární pojednání o tonech či modech starocírkevních. 23. — Jan Ev. Zelinka.

O přednesu hudebním vzhledem ku vícehlasé hudbě církevní. 40. 81. — František Jirásek.

Kůr chrámový a velkoměstské poměry. 43. 58. — Jan Ev. Zelinka.

Vzpomínky z pouti římské. 56. 69. 83. — Josef Vomočil.

Dvanácté exercicie Cyrillské v Jičíně. 65. — F. J. Lehner.

Církevní ustanovení o zpěvu posvátném. 68. — František Hrubík.

O charakteristice tonin. 73. — V. Říhovský.

Pro které vydání chorálních knih máme se rozhodnouti? 76. 86. — Dobroslav Orel.

II. Obecná Jednota Cyrillská.

Vyzvání k zaslání výročních zpráv za rok 1900. 9. — Seznam premií. 11. — Program XII. exercicií Cyrillských v Jičíně. 49. — Akademie školy Cyrillské. 59.

Arcidiecése Pražská.

aha. Cyrillská Jednota křižovnická. 27. — Janovice. 29. — Dolní Hbity. 29.

Diecése Litoměřická.

Rejšice. 30. — Mšeno. 45.

Diecése Králové-Hradecká.

Hradec Králové: Výroční zpráva diecéšní Jednoty Cyrillské. 59. — Jičín. 61. — Želivo. 61. — Miletín. 78. — Dačice. 79. — Jaroměř. 79. — Golčův Jeníkov. 79.

Diecése Brněnská.

Borkovany. 31. — Polehradice. 31. — Lípovec. 46. — Blučina. 47. — Nové Veselí. 47. — Nové Město. 48. — Sloup. 48.

III. Literatura hudební.

Jos. C. Sychra: Missa juventutis studiosae pro 4 hl. smíšené, anebo pro 1 hlas s průvodem varhan. 16.

Karel Stecker: Motettorum tomus II, pro soprán a alt (tenor a bass ad libitum) s průvodem varhan. 63.

Vojtěch Říhovský: Mše ku cti apoštolů slovanských sv. Cyrilla a Methoda pro smíšený sbor a varhany. 64.

Josef Nešvera: Missa in hon. sc. Theodori (op. 67). 64.

V. Čajánek: Missa Jubilet. Pro smíšený sbor a varhany. 64.

IV. Drobné zprávy.

Když muzikanti stávkují. 16.

V. Hudební přílohy.

1.—2. Rorate úterní (průvod varhan).

3. Introitus, Graduale, Offertorium a Communio na svátek Rodiny Páně. — J. C. Sychra.

4. Graduale a Offertorium na svátek Navštívení Panny Marie. Chvalozpěv Mariánský. — J. C. Sychra.

5.—6. Rorate úterní (notový hlas pro zpěváky).

